

9 789605 602406 >

9 789963 390793 >

Φάκελος Κύπρου: Πρακτικά Συνεδριάσεων (Φάκελοι 34-36)

ΤΟΜΟΣ
IB'

ΤΟΜΟΣ IB'
Πρακτικά
Συνεδριάσεων
(Φάκελοι 34-36)

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ
2024

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Φάκελος Κύπρου

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος ΙΒ΄
Πρακτικά Συνεδριάσεων
Φάκελοι 34-36

ΜΕΛΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

1. Γεώργιος Μυλωνάκης,
Γενικός Γραμματέας
της Βουλής των Ελλήνων, Πρόεδρος
2. Νικόλαος Αναστασόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής Νεότερης
Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
3. Παναγιώτης Ηλιόπουλος,
Αρχαιολόγος
4. Παναγιώτης Ιωακείμιδης,
Ομότιμος Καθηγητής του Τμήματος
Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας
Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών
5. Θεόδωρος Κουτσογιάννης,
υπάλληλος της Βουλής των Ελλήνων
6. Δημήτριος Μιχαλολιάκος,
Αντιπέρραρχος Ιπτάμενος ε.α.
7. Ευάνθης Χατζηβασιλείου,
Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής
του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών
8. Γρηγόριος Ψαλλίδας,
Καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας
του Ιόνιου Πανεπιστημίου

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

1. Τασούλα Ιερωνυμίδου,
Γενική Διευθύντρια
της Βουλής των Αντιπροσώπων
2. Σουλβάνα Βανέζου,
Πρώτη Λειτουργός Ερευνών,
Μελετών και Εκδόσεων
της Βουλής των Αντιπροσώπων
3. Μιχάλης Μιχαήλ,
Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας
του Τμήματος Τουρκικών
και Μεσανατολικών Σπουδών
του Πανεπιστημίου Κύπρου
4. Ανδρέας Νεοφύτου,
Πρώτος Γραμματέας
Κοινοβουλευτικών Επιτροπών
της Βουλής των Αντιπροσώπων
5. Πέτρος Παπαπολυβίου,
Αναπληρωτής Καθηγητής Σύγχρονης
Ελληνικής Ιστορίας του Τμήματος
Ιστορίας και Αρχαιολογίας
του Πανεπιστημίου Κύπρου
6. Δημήτρης Ταλιαδώρος,
Ιστορικός-ερευνητής
7. Φλώρα Φλουρέντζου,
Πρώτη Λειτουργός Ερευνών,
Μελετών και Εκδόσεων
της Βουλής των Αντιπροσώπων
8. Ανδρέας Χειμωνίδης,
Διευθυντής Υπηρεσίας Επικοινωνίας
της Βουλής των Αντιπροσώπων

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος ΙΒ΄
Πρακτικά της Εξεταστικής Επιτροπής
της Βουλής των Ελλήνων

Συνεδριάσεις:
4 έως 11 Δεκεμβρίου 1986

Φάκελοι 34-36

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ - ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2024

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γενικός Συντονισμός: Θεοδώρα Πετρούλα,
Δ/ντρια του Γραφείου του Γενικού Γραμματέα
της Βουλής των Ελλήνων

Επιμέλεια: Θεοδώρα Δραγανίγου
Ελευθερία Κουκουτσάκη

Σχεδιαστική επιμέλεια - Σελιδοποίηση -
Σύνθεση εξωφύλλου: Δημήτρης Ζαζάς

© 2024 Βουλή των Ελλήνων
ISBN (set): 978-960-560-158-4
ISBN (τόμ. IB'): 978-960-560-240-6
ISBN (τόμ. IB' σκληρόδετο):
978-960-560-239-0

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Επιμέλεια:
Συλβάνα Βανέζου, Φλώρα Φλουρέντζου,
Πρώτες Λειτουργοί
Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων
της Βουλής των Αντιπροσώπων

Επιστημονικός Σύμβουλος:
Πέτρος Παπαπολυβίου, Αναπληρωτής
Καθηγητής Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας
του Πανεπιστημίου Κύπρου

Υπεύθυνος Λειτουργός
για την ψηφιοποίηση του υλικού:
Ανδρέας Χειμωνίδης,
Διευθυντής Υπηρεσίας Επικοινωνίας
της Βουλής των Αντιπροσώπων

© 2024 Βουλή των Αντιπροσώπων
ISBN (set): 978-9963-39-065-6
ISBN (τόμ. IB'): 978-9963-39-079-3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	9
Οι εξεταζόμενοι μάρτυρες	11
Συνεδρίαση 4ης Δεκεμβρίου 1986	13
[Κατάθεση: Λ. Σταθόπουλος, σσ. 19-155, Ευ. Καραγιάννης, σσ. 160-187]	
Συνεδρίαση 9ης Δεκεμβρίου 1986	189
[Κατάθεση: Ευ. Καραγιάννης (2η ημέρα, σσ. 190-246), Ευ. Λαγάκος, σσ. 248-345]	
Συνεδρίαση 11ης Δεκεμβρίου 1986	349
[Κατάθεση: Γ. Τσουμής, σσ. 350-448, Κ. Χανιώτης, σσ. 455-525]	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Βουλή των Ελλήνων και η Βουλή των Αντιπροσώπων συνεχίζουν, με την παράδοση στον ελληνικό και κυπριακό λαό του παρόντος τόμου, την έκδοση του πολύτομου έργου «Φάκελος Κύπρου», που περιλαμβάνει το μαρτυρικό υλικό που συνέλεξε η Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής των Ελλήνων, η οποία λειτούργησε κατά τα έτη 1986-1988, με στόχο την έρευνα, συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων αναφορικά με το εγκληματικό πραξικόπημα στην Κύπρο και την τουρκική εισβολή που ακολούθησε.

Όπως είναι γνωστό, στις 11 Ιουλίου 2017 η Βουλή των Ελλήνων ενέκρινε ομόφωνα την παράδοση του υλικού στη Βουλή των Αντιπροσώπων, η οποία πραγματοποιήθηκε σε ειδική συνεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων στις 14 Ιουλίου 2017 στη Λευκωσία.

Το ογκωδέστατο υλικό, αποτελούμενο από 139 φακέλους, περιέχει εμμέλητες καταθέσεις των πρωταγωνιστών, των υπευθύνων και όλων όσοι συμμετείχαν άμεσα ή ενεπλάκησαν έμμεσα στο χουντικό πραξικόπημα κατά του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, καθώς και όλων όσων η δράση συνδέθηκε με τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής που ακολούθησε. Το εν λόγω υλικό δεν τέθηκε ποτέ στη βάση του θεσμικού και τελικού καταλογισμού ευθυνών, παραπέμπει ωστόσο, με όλες τις τυχόν αδυναμίες που μια προσωπική μαρτυρία ενδεχομένως περιέχει, ιδίως εκείνων που προφανώς φέρουν το στίγμα του εθνικού άγους του ολέθριου πραξικοπήματος και της συνεπεία αυτού τουρκικής εισβολής και στρατιωτικής, μέχρι σήμερα, κατοχής, στις βαρύτερες ιστορικές ευθύνες της επταετούς στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα σε βάρος της Κύπρου. Περαιτέρω, οι απαντήσεις και οι τοποθετήσεις που καταγράφονται στο πλαίσιο των μαρτυριών αυτών αποτελούν αυστηρά προσωπικές απόψεις του κάθε εξεταζόμενου από την Επιτροπή μάρτυρα, είτε αυτές αφορούν προσωπικές του ευθύνες είτε αφορούν ευθύνες που αυθαίρετα, λανθασμένα ή και κακόβουλα καταλογίζονται σε άλλα πρόσωπα και τρίτες χώρες ή, ακόμη, αποτελούν προσπάθεια απόσυρσης ασήκωτων ιστορικών ευθυνών.

Η πρωτοβουλία των δύο κοινοβουλίων να προχωρήσουν από κοινού στην παρούσα έκδοση έχει ως στόχο να προσφέρει τόσο στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στους αποδήμους μας όσο και στην επιστημονική κοινότητα πρόσβαση σε ιστορικό υλικό που μέχρι τώρα θεωρούνταν επασφράγιστο μυστικό και να φωτίσει γνωστές και

άγνωστες πτυχές της κυπριακής τραγωδίας. Αποτελεί ταυτόχρονα την απαρχή μιας κοινής προσπάθειας των δύο κοινοβουλίων για συγκέντρωση του όποιου σχετικού με τον Φάκελο της Κύπρου υλικού που υπάρχει διάσπαρτο σε διάφορα αρχεία, κρατικά και μη, με την ελπίδα να διανοιχθούν νέοι δρόμοι στην έρευνα και να διευρυνθεί το πεδίο της ιστορικής γνώσης, έτσι ώστε να χυθεί κάποτε άπλετο φως στην πλέον σκοτεινή σελίδα της σύγχρονης ιστορίας μας.

Κωνσταντίνος Τασούλας
Πρόεδρος
της Βουλής των Ελλήνων

Αννίτα Δημητρίου
Πρόεδρος
της Βουλής των Αντιπροσώπων

ΟΙ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ*

ΛΑΜΠΡΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 04/12/86, 31/03/87 και 07/04/87

Γεννήθηκε το 1921 στα Φιλιατρά Μεσσηνίας. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (25/08/1942), αντισυνταγματάρχης (28/08/1958), συνταγματάρχης (14/10/1967), ταξίαρχος (29/06/1971), υποστράτηγος (29/06/1972), αντιστράτηγος (09/06/1974). Υπηρέτησε στην Κύπρο ως Διευθυντής του 2^{ου} ΕΓ ΓΕΕΦ (01/06/1964 - 06/01/1966). Αποστρατεύτηκε στις 07/01/1978 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 04/12/86, 09/12/86, 03/09/87, 10/09/87 και 24/09/87

Γεννήθηκε το 1923 στην Αθήνα. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (21/08/1943), συνταγματάρχης (31/12/1968), ταξίαρχος (22/06/1972), υποστράτηγος (04/12/1973), αντιστράτηγος (05/03/1975). Υπηρέτησε στην Κύπρο ως Αρχηγός του ΓΕΕΦ (04/08/1974 - 09/03/1975). Αποστρατεύτηκε στις 04/01/1982 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΛΑΓΑΚΟΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 09/12/86

Γεννήθηκε το 1921 στο Ξηροκάμπι Λακωνίας. Απόφοιτος Νομικής Σχολής Αθηνών. Εισήλθε στο Υπουργείο Εξωτερικών το 1949. Υπηρέτησε, μεταξύ άλλων, στο Ελληνικό Προξενείο στο Παρίσι, στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ, στο Ελληνικό Προξενείο στην Κωνσταντινούπολη, στην Πρεσβεία της Ελλάδας στη Λευκωσία και στην Πρεσβεία της Ελλάδας στο Λονδίνο. Αφυπηρέτησε το 1983 με το βαθμό του Πληρεξούσιου Υπουργού Α΄ Τάξεως. Το 1990 του απονεμήθηκε ο βαθμός του Πρέσβευς επί τιμή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΟΥΜΗΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 11/12/86

Γεννήθηκε το 1930 στην Κοζάνη. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (12/08/1952), ταγματάρχης (16/08/1967), αντισυνταγματάρχης (30/04/1974), συνταγματάρχης (30/06/1979), ταξίαρχος (30/01/1982), υποστράτηγος (07/03/1983). Υπηρέτησε στην Κύπρο ως Επιτελής Β΄ Κλάδου της 5551 Μονάδας της ΚΥΠ (02/09/1973 - 19/12/1974) και ως Διοικητής της 5551 Μονάδας της ΚΥΠ (20/12/1974 - 12/09/1976). Αποστρατεύτηκε στις 06/03/1984 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΝΙΩΤΗΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 11/12/86, 16/12/86 και 19/03/87

Γεννήθηκε το 1922 στη Θεσσαλονίκη. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (21/08/1943). Δεν υπηρέτησε στην Κύπρο. Αποστρατεύτηκε στις 05/03/1975 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

* Τα βιογραφικά σημειώματα των ως άνω μαρτύρων αντλήθηκαν από τα αρχεία που τηρούνται στην Υπηρεσία Στρατιωτικών Αρχείων του ΓΕΣ και στο Τμήμα Αρχείων της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού του Πολεμικού Ναυτικού.

Το βιογραφικό σημείωμα του Ευστάθιου Λαγάκου παραχωρήθηκε από την ΣΤ1 Διεύθυνση Προσωπικού και Διοικητικής Οργάνωσης του Υπουργείου Εξωτερικών.

* * *

Η φωτοαναστατική δημοσίευση των μαρτυρικών καταθέσεων στην αυθεντική δακτυλόγραφή τους μορφή συνεπάγεται και την αναπαραγωγή ανορθογραφιών, αλλά και ανακρίβειών, όπως καταγράφηκαν από λάθος είτε του μάρτυρα είτε των δακτυλογράφων.

Με την περάτωση της έκδοσης του συνόλου του μαρτυρικού υλικού θα περιληφθεί στον τελευταίο τόμο αυτής ευρετήριο ονομάτων και τοπωνυμίων, το οποίο θα περιέχει τους αντίστοιχους όρους στην καθιερωμένη τους εκδοχή.

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' - ΣΥΝΟΔΟΣ Β'

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο

Στην Αθήνα, σήμερα 4 Δεκεμβρίου 1986, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10.30 π.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή για "το φάκελο της Κύπρου", με Πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση των μαρτύρων κ.κ. Α. Σταθόπουλου και Ευθ. Καραγιάννη (1η μέρα).

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές κ.κ. Α. Δαμιανίδης, Γ. Δασκαλάκης, Π. Ζακολίκος, Κ. Ζερβός, Ι. Κουτσογιάννης, Α. Διαροκάπης, Χ. Μαρκόπουλος, Α. Ντεντιδάκης, Δ. Παγορόπουλος, Ι. Παπαδονικολάκης, Ε. Παπαστεφανάκης, Γ. Περάκης, Σπ. Ράλλης, Κ. Τσιγαρίδας, Γ. Βαρβιτσιώτης, Α. Ζαΐμης, Κ. Λάσκαρης, Στ. Μπλέτσας, Α. Βαρχάς, Γ. Παναγιωτόπουλος, Α. Παυλίδης, και Κ. Γιασπράκος.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, αφού διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας κηρύσσει την έναρξη της συνεδρίασης και λέγει:

./.

1/1 Γ.Ρ. Β.Ζ. 4-12-86

2

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Αρχίζει η συνεδρίαση. ^f Θα ήθελα να κατατοπήσω την επιτροπή και τον κ. Βαρβιτσιώτη-τον οποίο βλέπω σήμερα-και άλλα μέλη της επιτροπής, τα οποία δεν ήταν στην χθεσινή συνεδρίαση, ότι επήλθε κάποια αλλαγή στο πρόγραμμα εξετάσεων. Επειδή στις 16 του μηνός αρχίζει ο προϋπολογισμός και δεν μπορούν οι υπάλληλοι να δουλέψουν 16,17,18,19 παρεκλήθημεν να αλλάξουμε αυτή την εμβόλιμη συνεδρίαση. Την αλλάξαμε και την βάλαμε στις 9 του μηνός. Εκεί δηλαδή θα εξεταστεί ο κ. Λαγάκος. Στις 10 του μηνός όπως ξαναείχαμε πεί θα εξεταστούν ο κ. Χανιώτης και ο κ. Τριανταφύλλου. Στις 11 του μηνός ο κ. Τσουμής και ο κ. Καρούσος που ήταν να εξεταστεί εκθές και ανεβλήθη για τότε. Ο δε κ. Μπονάνος αντί για 17 και 18 του μηνός που είχαμε πεί, θα εξεταστεί 16 και 17, οπότε διαβάζονται οι εισηγήσεις των εισηγητών στον προϋπολογισμό και συνεπώς δεν υπάρχει λόγος να αποφύγουμε στην συνεδρίαση στις 16 και 17 του μηνός. Ιδιαίτερος λόγος υπάρχει στις 18 και στις 19 οπότε δεν βάζουμε συνεδρίαση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Πρωϊνές συνεδριάσεις;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πρωϊνές συνεδριάσεις. Και στις 18 μπορεί να είναι πρωινή συνεδρίαση αλλά επειδή είναι η αντιπολίτευση

ακμ

2/1 Γ.Ρ. Β.Ζ. 4-12-86

3

να μιλήσει στις 18 του μηνός καταλαβαίνετε ότι δεν είναι εύκολο να έχουμε εμείς εδώ συνεδρίαση. Στις 16 και 17 του μηνός είναι γραπτές συνήθως οι εισηγήσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Θα παρεβληθούν οι άλλες που δεν είναι γραπτές οι εισηγήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν παρεμβάλλονται, στις 16 και 17 του μηνός διαβάζονται οι εισηγήσεις των εισηγητών γενικών εισηγητών και ειδικών εισηγητών. Κατα συνέπεια δεν γεννάται ζήτημα για 16 και 17. Τότε θα εξεταστεί ο κ. Μπονάνος. Μετά από αυτό αρχίζει μια άλλη πλέον τον Γενάρη. Ο Σταύρου Σταύρος τον οποίο δεν ξέρω εάν θα εξετάσουμε διότι μου φαίνεται πως λείπει, πάει στην Κύπρο, έρχεται εδώ κλπ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Έχει τίποτα να μας πεί συγκεκριμένο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτός λέει ότι έχει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Όλοι λένε ότι έχουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτός φαίνεται ότι είχε κάποια δράση εκεί. Επίσης είναι ο αντιστράτηγος κύριος Σιαπκαράς, ο ταξίαρχος της αεροπορίας κ. Παγώνης, ο αντιστράτηγος εν αποστρατία κ. Όθων Κυριακόπουλος, τότε υπαρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, του ΑΕΔ, ο κ.

αμμ β

3/4 Γ.Ρ. Β.Ζ. 4-12-86

4

Αραπάκης, ο κ. Γαλατσάνος, ο κ. Φαίδων Γκιζίκης ο κ. Κόλλιας. ο κ. Ανδρουτσόπουλος, ο κ. Κυπραίος, ο κ. Τσούμπας, ο κ. Τσουμάνης και ο κ. Λατσούδης, θα σας μοιράσει άλλωστε την κατάσταση ο γραμματεύς με τις ακριβείς ημερομηνίες, τις οποίες θα καθορίσω εγώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Θέλω να προσθέσω και άλλον ένα μάρτυρα τον κ. Οικονόμου, ο οποίος αναφέρθηκε από τον κ. Καραστρατήρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ναι τον κ. Οικονόμου, ^{τί} ήταν Υπουργός εξωτερικών;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Όχι. Ο Οικονόμου ήταν αρχηγός της τακτικής αεροπορίας στην Λάρισα την κρίσιμη εκείνη περίοδο ανεφέρθη από τον Καραστρατήρα και νομίζω ότι θα είναι χρήσιμο να εξεταστεί,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Να εξεταστεί και να παρεμβληθεί κάπου, πριν αρχίσουμε τον Αραπάκη και του λοιπούς. Έτσι είμαστε σύμφωνοι κύριοι;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Θα τον παρεμβάλω εγώ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ. Τον λόγο κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ορίστε κύριε Βαρχά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Νομίζω, κύριε Πρόεδρε, ότι έχουμε αφήσει ένα ουσιώδη μάρτυρα, σας το είπα αλλά ίσως σας διέφυγε, τον Μιχόπουλο, αντισυνταγματάρχη που ήταν διοικητής του τάγματος στην προ-

Αθήνα
[Signature]

4/1 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

κάλυψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θυμάμαι τώρα που είπατε Μιχόπουλος ότι έχει παίξει κάποιο ρόλο αυτός. Και ο κ. Μιχόπουλος λοιπόν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν ήμουν παρών, κύριε Πρόεδρε, όταν ελήφθη η απόφαση της Επιτροπής, η οποία άλλαξε προηγούμενη απόφασή της και έδωσε πλέον τη δυνατότητα στους συναδέλφους, μέλη της Επιτροπής να ρωτάνε τους μάρτυρες και για πολιτικά πρόσωπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ακριβώς δεν ελήφθη τέτοια απόφαση, νομίζω. Η απόφαση νομίζω είναι άλλη, ~~να~~ μην απαγορεύω εγώ ερωτήσεις και να μην παρεμβαίνω έστω και όταν είναι λίγο εκτός θέματος η ερώτηση. Αυτό δεν είναι το πνεύμα, κύριε Βαρχά;

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Νομίζω ότι το θέμα έκλεισε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εάν πήραμε μία απόφαση, έχω κάποια θέση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Βαρβιτσιώτη, στο σημείο αυτό ~~να~~ φέρω τα πρακτικά να το διαβάσουμε πως ακριβώς ελέχθη, γιατί δεν θυμάμαι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εάν έχει κλείσει το θέμα, δεν επαναφέρω το θέμα.

Αλλά εάν το θέμα υπάρχει και έχει μεταβληθεί η πρώτη απόφαση, έχω συγκριμένη πρόταση να κάνω.

51/1 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

----- 6

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα δείτε τα πρακτικά και μετά θα αποφασίσετε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Το λόγο, κύριε Πρόεδρε,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ορίστε, κύριε Λάσκαρη.

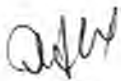
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Είχαμε πει, κύριε Πρόεδρε, ότι κατά την εμβόλιμη συνεδρίαση θα συζητούσαμε το εάν θα εξετάζαμε τον Ιωαννίδη.

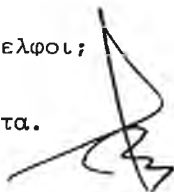
Ισχύει αυτό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, νομίζω ότι πρέπει να ισχύει.

Πρέπει να εξετασθεί τότε, γι' αυτό είπαμε άλλωστε να γίνει στις 10 η ώρα αυτή η εμβόλιμη συνεδρίαση, να ειδοποιηθεί ο κ. Μαχάκος αυτός που θα εξετασθεί δηλαδή να έρθει λίγο αργότερα, ώστε να μας δοθεί η ευκαιρία να εξετάσουμε ^{τη} εάν θα καλέσουμε και τότε θα καλέσουμε τον Ιωαννίδη και Παπαδόπουλο. Είχαμε πει αυτό να εξετασθεί στις 16 του μηνός. Αλλά εφ' όσον μετακινήθηκε η 16 και η εμβόλιμη έρχεται στις 9 του μηνός, να το συζητήσουμε στις 9. Συνεπώς στις 9 του μηνός πρέπει να είμαστε έτοιμοι να συζητήσουμε και το θέμα αυτό να πούμε τις απόψεις μας, εάν θα εξετασθούν οι Παπαδόπουλος και Ιωαννίδης που και πως. Έτσι, κύριοι συνάδελφοι;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα, μάλιστα.

(ΑΚ)

(Γ Ρ)

1/1 ΑΚ ΜΠ 4-12-1986

7

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλείται ο γραμματεύς να συνο-
δεύσει στην αίθουσα τον μάρτυρα κ. Σταθόπουλο.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυς κ. Σταθόπουλος.)

Κύριε μάρτυς , παρακαλώ να απαντήσετε στις ερωτήσεις μου σχετικά με
τα στοιχεία της ταυτότητός σας .

(Στη συνέχεια ο μάρτυς δίνει τα κάτωθι στοιχεία της ταυτότητός του)

ΕΠΩΝΥΜΟ: Σταθόπουλος

Όνομα: Λάμπρος

Όνομα πατρός : Ευστάθιος

Όνομα μητρός : Μαρία

Το γένος : Αδαμοπούλου

Τόπος γεννήσεως: Φιλιατρά , Μεσσηνίας

Έτος γεννήσεως : 1921

Τόπος διαμονής: Ν.Σμύρνη, [REDACTED]

Επάγγελμα: Απόστρατος αξιωματικός (άντ/γος . ε . α .)

Θρήσκευμα: Χ.Ο.

Παρακαλείται ο μάρτυς να βάλει το χέρι του στο Ευαγγέλιο και να
δώσει τον νενομισμένο όρκο. Επίσης, παρακαλώ τους κ. συναδέλφους να
εγερθούν .

(Ακολουθώς ο κ. μάρτυς δίνει τον ακόλουθο όρκο)

Όρκίζομαι ενώπιον του θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την
αλήθεια και μόνο την αλήθεια , χωρίς να προσθέσω , ούτε να αποκρύψω τι .

2/1 AK ΜΠ 4-12-1986

8

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχατε διαταχθεί να κάνετε εσείς
καμία έκθεση για το Κυπριακό στο ΓΕΕΘΑ ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έχετε δώσει καμία κατάθεση πουθενά.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως έχετε δώσει στον ανακριτή κ.

Μπέλπα καμία;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί , για μια μήυση που είχε υποβάλλει ο κ. Αλφατάκης .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Βεβαιώνεται ότι αυτό είναι το περιε-
χόμενο της κατάθεσης που έχετε κάνει; Είναι γνήσιο;

(Στο σημείο αυτό ο κ. γραμματεύς δείχνει στο μάρτυρα το σχετικό
κείμενο της κατάθεσης.

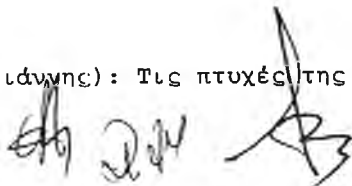
. :Βεβαιώνετε λοιπόν το περιεχόμενό της , ως αληθές;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν έχετε κάνει καμία άλλη κατάθεση
πουθενά σχετικά με το Κυπριακό;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τις πτυχές της Κυπριακής τραγωδίας

3/1 ΑΚ ΜΠ 4-12-1986

9

και το σύνολο της Κυπριακής τραγωδίας το ξέρετε.

Αυτή την εποχή που υπηρετούσατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπηρετούσα στην ΚΥΠ από αρχές Δεκεμβρίου του '73 μέχρι

και 20 Αυγούστου '74, οπότε μετατέθηκα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή τοποθετηθήκατε στην ΚΥΠ,
μόλις είχε γίνει η μεταβολή Ιωαννίδη - Ανδρουτσοπούλου κλπ,

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με την ιδιότητά σας αυτή, τι ξέρετε
για το πραξικόπημα,

ΜΑΡΤΥΣ: Θα μου επιτρέψετε να εκθέσω ό,τι έχω υπόψη μου πρώτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πέστε εσείς σχετικά τι ξέρετε
για το Κυπριακό.

ΜΑΡΤΥΣ: Το δράμα της Κύπρου αρχίζει με το πραξικόπημα κατά του
Μακαρίου, στο οποίο ούτε οι αξιωματικοί της υπηρεσίας, ούτε εγώ
προσωπικώς ανεμείχθημεν . Δεν με πληροφόρησε κανείς, ούτε και μου
ζήτησε τη γνώμη μου . Εγώ το πραξικόπημα το πληροφορήθηκα ως εξής :

(σ)

ΑΚ

1/σ

ΧΜ 4.12.86

10

Το πρωί της Δευτέρας που έγινε το πραξικόπημα, 15 του μηνός, κατά της 8.30'-09.00 που πήγα στο γραφείο, με πήρε στο τηλέφωνο ο Στρατηγός Μπανάνος. Ήταν λιγάκι ασυνήθιστος γιατί δεν με είχε ξαναπάρει και μου λέει έχουμε τίποτα; Του λέω στρατηγέ ακόμα δεν έχω ενημερωθεί, τώρα ήρθα στο γραφείο και συνεπώς δεν μπορώ να σας απαντήσω. Για την Κύπρο έχουμε τίποτα; Σας ανέφερα του λέω ότι δεν έχω ενημερωθεί. Για μάθε μου είπε και μου κλείνει το τηλέφωνο.

Επήρα ... , λοιπόν, το συνταγματάρχη τον Αναγνωστόπουλο τον διευθυντή του Ρ' κλάδου των διαβιβάσεων και του είπα να με συνδέσει με την Κύπρο. Μετά από λίγο με παίρνει στο τηλέφωνο και μου λέει ότι η γραμμή είναι κομμένη. Πού του λέω; Εκεί ή εδώ; Εκεί μου λέει. Την ώρα που κάνω αυτή τη συνδιάλεξη ένας επιτελής μου μου έφερε ένα σήμα, το οποίο ήταν από την Ελληνική Πρεσβεία της Λευκωσίας και απευθύνεται στο Υπουργείο Εξωτερικών με κοινοποίηση στην ΚΥΠ και το οποίο σήμα έλεγε από 08.30' άρματα μάχης κλπ. επιτέθηκαν εναντίον Προεδρικού Μεγάρου. Έτσι πληροφορήθηκα το πραξικόπημα.

Μετά κατά τις 12.00 η ώρα, ίσως και αργότερα, μου εστάλη ένα σήμα από τη μονάδα, από την Κύπρο δηλαδή, ότι ο Μακάριος ζεί.

9/2 σ ΧΜ 4.12.86

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΛΛΗΣ. Τι ώρα;

11
 ΜΑΡΤΥΣ: Κατά τις 12.00- 1.00 εκεί περίπου. Το γεγονός αυτό το θεώρησα πολύ θετικό, διότι από την πείρα που είχα, διότι είχα υπηρετήσει στην Κύπρο το 64-66, γνώριζα ότι ο Κυπριακός Λαός τρέφει μεγάλη εμπιστοσύνη προς τον Μακάριο και ο θάνατος του Μακαρίου από Ελληνικά χέρια θα δημιουργούσε προβλήματα στις σχέσεις του Κυπριακού Λαού και του Ελληνικού, αλλά και στην συνοχή του Κυπριακού Λαού.

Εν πάση περιπτώσει, το πραξικόπημα ήταν ολέθριο αυτό καθ' εαυτό και στις επιπτώσεις, δεν έπρεπε να γίνει. Αλλά αφ' ης στιγμής έγινε έπρεπε να ληφθούν μέτρα, είτε πολιτικά είτε στρατιωτικά, ώστε να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις του και να περιοριστούν οι συνέπειες.

Το πραξικόπημα όπως ξέρετε έγινε από εσωτικά στοιχεία. Αυτό κατά τη γνώμη μου για την Τουρκία εσήμαινε και ερμηνεύετο ως Ένωση της Κύπρου μετά της Ελλάδος. Αυτό μεταφράζετο από την Τουρκία, κατά τη γνώμη μου, ως μία πλέον προωθημένη βάση στρατιωτική, ναυτική και αεροπορική εις το υπογέστριον της Τουρκίας. Και μάλιστα σε μια περίοδο που οι τάσεις ήσαν τεταμένες, όπως θα αναφέρω παρακάτω, λόγω της υφαλοκρηπίδος στο Αιγαίο.

Εν τω μεταξύ συμβαίνει και ένα δεύτερο γεγονός, οπότε η Τουρκία δεν ήταν διατεθειμένη να δέχεται αυτό.

2/2

23

3/1 σ ΧΜ 4.12.86

12

Δεύτερο επεισόδιο ήταν η τοποθέτηση του Σαμφών ως Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι Τούρκοι είχαν μια πικρή πείρα από τον Σαμφών, γιατί κατά την περίοδο του 1963-64 είχε δείξει κάποια διαγωγή και η έναντι του Τουρκοκυπριακού στοιχείου, μέχρι που οι Τούρκοι τον ονόμαζαν και Τουρκοφάγο. Αυτό, λοιπόν, νομίζω ότι για του Τούρκους, η παραμονή του Σαμφών στην Προεδρεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, δημιουργούσε μια πρόσθετη απειλή για την ασφάλεια των Τουρκοκυπρίων στην Κύπρο.

Έτσι, λοιπόν, φαίνεται ευθύς εξ αρχής ότι η αντίδραση της Τουρκίας θα έπρεπε να είναι δυναμική. Δηλαδή και στο διπλωματικό τομέα, αλλά και στο στρατιωτικό τομέα. Διότι η Τουρκία είχε και στο παρελθόν επαναλάβει αυτό, μπορούσε να προβεί σε έναν παρατεταμένο αεροπορικό βομβαρδισμό, όπως έγινε το '64.

AK
(5)

WAF

(σ)

171---Σ.Α.Μ.---4-12-86---

13

Μπορούσε να ενεργήσει απόβαση, αλλά μπορούσε και αυτή η αναφλεξη στην Κύπρο -έπρεπε να υπολογισθεί και αυτό το ενδεχόμενο- ότι μπορούσε να έχει και μια επέκταση σε μία ελληνοτουρκική σύρραξη. Αυτό τι εσήμαινε για την πλευρά τη δική μας; Ή αυτοί δηλαδή οι οποίοι απεφάσιζαν την ενέργεια αυτή. Ότι έπρεπε εν όψει των δυνατοτήτων αυτών της Τουρκίας να λάβουν τα μέτρα τους. Και τα μέτρα, κατά την γνώμη μου, ήταν να κηρυχθεί επιστράτευση στην Κύπρο, να συμπληρωθούν οι μονάδες, να μεταφερθούν στους χώρους που προέβλεπαν τα σχέδια, να γίνει αναδιοργάνωση, να γίνει έλεγχος των επικοινωνιών ώστε το σύστημα αμύνης να λειτουργήσει πλήρως.

Για την περίπτωση του ελληνοτουρκικού πολέμου έπρεπε και εδώ το σχέδιο "Τ", δηλαδή το σχέδιο το δικό μας το οποίο αντιμετώπιζε την Τουρκική απειλή και εκείνο έπρεπε να τεθεί κατά τρόπο κεκαλυμμένο σε μία άνευξημένη ετοιμότητα.

Αή αυτά δεν νομίζω ότι έγινε τίποτα. Αυτά δεν τα λέω εκ των υστέρων αλλά βασίζομενος στις τότε συνθήκες. Και τούτο σας το λέω διότι την πρώτη μέρα του πραξικοπήματος επικοινωνήσα τηλεφωνικώς με τον στρατηγό Μπονάνο όταν είχε μαθευτεί πλέον ότι ο Μακάριος ζει, και του λέω "στρατηγέ επιστράτευση. Οι Τούρκοι με ένα τάγμα μέσα από τις βάσεις, εάν τους το επιτρέψουν οι Αγγλέζοι, είναι δυνατόν με την

2/1 ζ Α.Μ. 4-12-86

14

κατάσταη που επικρατεί στο νησί να μας πάρουν του νησί. Έδωσα λέει μια τέτοια έμφαση διότι ήτο ενδεχόμενο κάτι τέτοιο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΒΡΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ο Μπονάνος τις σας απάντησε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Μπονάνος δεν μου απήντησε τίποτε. Έδεχθη απλώς την παρατήρηση. Δεν μου είπε ούτε ναι ούτε όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΒΡΙΤΣΙΩΤΗΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Πρόεδρε, αλλά μου έμεινε κενό

ΜΑΡΤΥΣ: Πάμε τώρα στην διπλωματική δραστηριότητα.

Στις 17 του μηνός ο Ετζεβίτ φεύγει από την Άγκυρα και πάει στην Αγγλία για να συναντηθεί και να συνομιλήσει με την Αγγλική κυβέρνηση.

Εκεί καταφθάνει ο Σίσκο. Συναντιέται δύο φορές με τον Ετζεβίτ. Ο Σίσκο εν συνεχεία έρχεται στην Ελλάδα. Είχε τις επαφές του, δεν ξέρω ακριβώς τι συνεζητήθη αλλά προφανώς πρέπει να μετέφερε προτάσεις των Τούρκων - αυτά πρέπει να τα ξέρει ασφαλώς το Υπουργείο Εξωτερικών- και εν συνεχεία ξανά φεύγει στις 19 του μηνός και πάει πάλι στην Άγκυρα. Βλέπουμε ότι η Τουρκία μπαίνει στην ευθεία των αντιδράσεων. Έπρεπε λοιπόν και αυτό να τους ανησυχήσει.

Και πάμε τώρα στον τομέα των πληροφοριών. Μετά την συνάντηση των Υπουργών Εξωτερικών στην Οτάβα, περίοδο της Ανοίξεως τότε του 1973 και εν συνεχεία την συνάντηση των Πρωθυπουργών στις Βρυξέλλες Τουρκίας και Ελλάδος εδημιουργήθη μια ένταση στις σχέσεις Ελλάδος και Τουρ-

3/1 ζ Α.Μ. 4-12-86

15

κίας έπειτα από την συζήτηση προφανώς η οποία έγινε για θέματα Υφα-
λοκρηπίδος , για θέματα ελέγχου εναερίου κυκλοφορίας , για θέματα μειο-
νοτήτων και γάα το Κυπριακό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πότε είχε γίνει αυτή η συνάντηση
είπατε στις Βρυξέλλες;

ΜΑΡΤΥΣ: Συγχώμη έγινε το 1974.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιοί μετείχαν σ'αυτήν διάσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ο Πρωθυπουργός της Τουρκίας Ντεμιρέλ και ο Πρωθυπουρ-
γός της Ελλάδος ο κύριος Ανδρουτσόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Το «Τσανταρλί», το ~~γερμανικό~~ αυτό κατέρχεται στο Αιγαίο
 συνοδευόμενο από πολεμικά . Τα δικά μας πολεμικά τρέχουν προς συνάντη-
ση και παρακολουθήσή του και βλέπουμε τους στόλους τους δύο να είναι
αντιμετώποι δίπλα ο ένας στον άλλον με το χέρι στην σκανδάλη

Διημερεύει για μια 12ήμερη και προστάτουμε Υφολοκρηπίδα

(Θ)

(ζ) 1/1 Θ _____ (Θ.Σ.) _____ 4-12-86

16

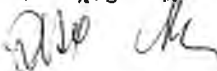
στην κατάσταση αυτή, εγώ προσωπικά βέβαια, ανησύχισα και γι' αυτό έστρεψα την προσοχή μου στο να προσανατολίσω την υπηρεσία στην αντιμετώπιση της εχθρικής απειλής από πλευράς πληροφοριών . Ετέθη πλέον η Τουρκία στο κέντρο ενδιαφέροντος της υπηρεσίας . Συνεγκέντρωσα όλα τα μέσα τα οποία είχα , διέθεσα και εκείνα τα οποία δεν είχαν διατεθεί , έκανα ανακαταννομή των μέσων από άλλες περιοχές και τα έστρεψα προς την Τουρκία , το προσωπικό επίσης και αυτό ανακατανεμήθη και έγιναν οι ανάλογες προσαρμογές , με αποτέλεσμα , όταν έγινε πλέον η κρίση η κυπριακή , η υπηρεσία να βρεθεί πλήρως έτοιμη να αντιμετωπίσει το πρόβλημα , από πλευράς πληροφοριών και νομίζω ότι τα αποτελέσματα υπήρξαν πολύ ικανοποιητικά .

Νομίζω ότι , πριν φύγω από την ΚΥΠ , είχα διατάξει να γίνει ένα ημερολόγιο πληροφοριών για όλη αυτή την περίοδο και όπως έμαθα , έγινε αυτό το ημερολόγιο και είναι ένας ολόκληρος τόμος και παρακαλώ αν δεν τον έχετε , να τον ζητήσετε , γιατί είναι νομίζω πολύ διασπαστικό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Στο άρχειο της ΚΥΠ είναι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Είναι στο αρχείο της ΚΥΠ και εστάλη , και στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων .

Έτσι αρχίζει μια προσπάθεια πληροφορικής δραστηριότητας .

2/1_Θ_ _ _ _ _ (Θ.Σ.)_ _ _ _ 4-12-86_

Αναφέρομαι τώρα στην περίοδο προ του πραξικοπήματος . Έχουμε μια προώθηση στα Δυτικά παράλια της Τουρκίας ενός συγκροτήματος συντάγματος ενισχυμένου με άρματα , με πυροβολικό, με μηχανικό, με διαβιβάσεις, με λόχο μεταφορών το οποίο εγκαθίσταται στο Αδραμίτιο απέναντι από την Μυτιλήνη και ησχολείται με την εκπαίδευση σε αμφίβιες επιχειρήσεις .

Έτσι, βλέπουμε ότι εμφανίζεται μια καινούργια απειλή τουλάχιστον για τα νησιά Μυτιλήνη , Χίο , Σάμο .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ . Πότε είχατε την πληροφορία της μετακινήσεως ; ΜΑΡΤΥΣ . Την είχαμε περίπου το Μάιο , αρχές Ιουνίου , δεν θυμάμαι ακριβώς την ημερομηνία .

Από πλευράς ναυτικού, έχουμε μια παρουσία συνεχή του τουρκενοφύ στόλου στο Αιγαίο και λόγω βέβαια, " Τσανταρλί " , αλλά και λόγω πυκνώσεως των ασκήσεων των ναυτικών από τους Τούρκους . Εκεί μετέχει ο στόλος σε 3 ασκήσεις του ΝΑΤΟ , αλλά οργανώνουν και άλλες 3 ασκήσεις εθνικές , με μεγάλη συμμετοχή πλοίων . Έτσι έχουμε μια ηυξημένη τρόπον τινά ετοιμότητα του στόλου , έχουμε μια ηυξημένη εκπαίδευση στο προσωπικό και κατά συνέπεια, και από πλευράς ναυτικού η απειλή μπορώ να πω ότι ήταν πιο έντονη .

Από πλευράς αεροπορίας είχαμε μια μετακίνηση των αεροπλάνων

3/1 Θ _____ (θ.π.) _____ 4-12-86
18

από τα Ανατολικά αεροδρόμια προς τα Δυτικά και Νότια αεροδρόμια .

Τούτο συνεδιάσθη με το γεγονός τη υφαλοκρηπίδος , με την συμμετοχή σε ασκήσεις του ΝΑΤΟ και με το γεγονός ότι γινόταν κάποια επισκευή σε ορισμένα από τα αεροδρόμια αυτά . Όποιος και αν είναι ο λόγος , όμως , το γεγονός ότι η τουρκική αεροπορία προωθήθηκε στα Δυτικά παράλια , αυτό ηύξησε πάλι την απειλή και για την Κύπρο και για τα νησιά του Αιγαίου .

Αυτές ήταν οι πληροφορίες προ του πραξικοπήματος .

Πάμε τώρα στην περίοδο του πραξικοπήματος .

(H)

(Θ)

1/1 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86

19

Φαίνεται ότι κατά τις 16 με 17 του μηνός ελήφθη, πριν ο Ετσεβίτ αναχωρήσει για το Λονδίνο, απόφαση για την επέμβαση .

Παρέλεξα να πω ότι και κατά την προηγούμενη περίοδο, στη περιοχή Μερσίνης-Αλεξανδρέτας ουδεμία δραστηριότητα, νέκρα.

Το λέγω αυτό, ότι η απόφαση ελήφθη τότε, γιατί ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ ; Πότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δηλαδή 16 με 17 του μηνός. Δηλαδή την 1η ημέρα του πραξικοπήματος προς την 2α. Διότι στις 17 φεύγει ο Ετσεβίτ για το Λονδίνο και αρχίζει μια έντονος πλέον δραστηριότητα των τουρκικών δυνάμεων στην περιοχή Μερσίνας-Αλεξανδρέτας.

Έχουμε μια ανασυγκρότηση του 50 Συντάγματος, 39 Μεραρχίας, η οποία ήταν από παλιά προσανατολισμένη γι' αυτή την αποστολή. Το ένα της Σύνταγμα, λοιπόν, από τις 17 του μηνός αποκαλύπτουμε ότι ανασυγκροτείται για να σχηματίσει συγκρότημα αποβατικού Συντάγματος. Μετακινείται σε μια περιοχή παραλιακή για να είναι δυνατή η εκπαίδευση σε αμφιβίους επιχειρήσεις. Στις 18 του μηνός στέλνουν 3.000 στρατιώτες από το εσωτερικό, απ' άλλες μονάδες δηλαδή, για να συμπληρώσουν τις μονάδες της 39ης μεραρχίας στην εμπόλεμη σύνθεση που σημαίνει ότι η μεραρχία δεν είχε την εμπόλεμη σύνθεση εκείνη

Γμέχρι

2/1 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86

20

τη στιγμή.

Καταφθάνουν στις 18 του μηνός και άλλες μονάδες πυροβολικού, αρμάτων, μεταφορών για να συμπληρώσουν την αποβατική δύναμη. Και περί την επέραν αρχίζει η διαπίστωση ότι τα πάντα είχαν αρχίσει να είναι έτοιμα για επιβίβαση.

Στις 19 το πρωί διατάσσεται το 50 Σύνταγμα να είναι έτοιμο να έχει περατώσει την επιβίβαση μέχρι στις 7 η ώρα. Δηλαδή την Παρασκευή το πρωί. Υπόψη ότι το Σάββατο έγινε η εισβολή.

Τότε φαίνεται ότι το Σύνταγμα δεν ετοιμάστηκε και κατά τις 6, αν θυμούμαι η ώρα, έρχεται μια άλλη διαταγή η οποία αναστέλει την αναχώρηση του συγκροτήματος και περί τις 10.30 περίπου έρχεται άλλη διαταγή η οποία λέγει...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 10.30' το βράδυ ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Το πρωί. Διαταγή η οποία λέγει η δύναμις να αναχωρήσει για τη προγραμματισθείσα επίδειξη. Έτσι την χαρακτήρισαν την αναχώρηση.

Εν συνεχεία το βράδυ φορτώνεται και το άλλο συγκρότημα στα καράβια. Και μάλιστα δεν χώρεσαν όλοι επάνω στα καράβια. Έμειναν και ορισμένα υλικά απ'έξω.

3/1 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86

21

Κατά τις 11.00' η ώρα περίπου η νηοπομπή, το βράδυ δηλαδή της Παρασκευής προς Σάββατο, στις 19 δηλαδή, φθάνει περίπου στον Άγιο Ανδρέα, δηλαδή στην ανατολική πλευρά της Κύπρου, στη μύτη της Κύπρου. Εκεί γίνεται μια στάση και ενεργούν μια παραπλανητική κίνηση. Τα αντιτορπιλλικά κατεβαίνουν προς Αμόχωστο. Προφανώς ήθελαν να παραπλανήσουν ότι η απόβαση μπορεί να γίνει και προς Αμόχωστο. Σαναγουρίζουν όμως, πίσω και συναντώνται με τα υπόλοιπα πλοία, τα οποία περίμεναν 20 με 25 χιλιόμετρα βορείως του Αποστόλου Ανδρέα και ξεκινούν. Και έτσι περί της 5.30' πρωΐνην, βρίσκονται σε απόσταση 6 μιλίων βορείως των ακτών Κυρηνείας.

Αυτές με λίγα λόγια είναι οι πληροφορίες. Οι πληροφορίες είναι πάρα πολλές. Αν δείτε αυτό το ημερολόγιο είναι τόμος ολόκληρος.

Εδώ θα αναφέρω ένα περιστατικό. Όταν την Παρασκευή φαίνεται προωθήθησαν τα σήματα, γιατί τα σήματα ερχόταν στην ΚΥΠ, συντάσσοντο δελτία και προωθούντο με αποδέκτες τα επιτελεία, το ΓΕΕΘΑ και τα άλλα επιτελεία. Έφυγα από την υπηρεσία κατά τις 10 η ώρα και πήγα για φαγητό και έμεινε ο υποδιευθυντής στο γραφείο, Όταν έφθασα στον Άγιο Ανδρέα, γιατί εκεί μέναν τότε οικογένειες των αντιστρατήγων, με παίρνει στο τηλέφωνο και ο υποδιευθυντής και μου λέει ότι ήλθε ένα σήμα κάπως σοβαρό, σχετικό με εκείνα που ξέρετε.

Γ.Π.

(v)

Η

1/1v ΒΠ 22 4.12.86

Αλλά με παίρνει και ένας πλοίαρχος από την αίθουσα επιχειρήσεων του ΓΕΕΘΑ, ο οποίος ήταν υπηρεσία εκεί το βράδυ. Το όνομά του δεν το θυμάμαι. Με παίρνει τηλέφωνο και μου είπε "να επικοινωνήσεις με τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ κύριο Μπονάνο". Πάτησα τι συμβαίνει και μου είπε ότι ήρθε ένα σήμα σχετικό με τις κινήσεις των Τούρκων και το ανέφερα στον υπαρχηγό του ΓΕΕΘΑ ο οποίος πρότεινε να ενημερωθεί ο κύριος αρχηγός.

Με συνδέει λοιπόν με το στρατηγό Μπονάνο ο οποίος μου λέει "τι είναι αυτά που μου στέλνεις". Λέω, "κύριε αρχηγέ, γνωρίζετε από που προέρχονται και δεν έχουν διαψευσθεί μέχρι τώρα". Μου είπε, "εγώ θέλω συγκεκριμένες πληροφορίες". Του απάντησα "τι θέλετε, κύριε αρχηγέ, να πάω στη Μερσίνα ο ίδιος;". Έπειτα γιατί δεν ενεργοποιείτε την αίθουσα επιχειρήσεων; Εκεί γίνεται η εκτίμηση πληροφοριών από τους επιτελείς σας οι οποίοι θα σας εισηγηθούν ότι πρέπει. Μου είπε, "πως να ενεργοποιήσω την αίθουσα επιχειρήσεων" και μου κλείνει το τηλέφωνο.

Αυτό το αναφέρω διότι σε μια συνέντευξη που έχει δώσει ο στρατηγός Μπονάνος σε κάποια εφημερίδα λέει εκεί ότι δεν του έκαναν εκτίμηση πληροφοριών. Πέραν τούτου εγώ κατεβαίνα στην υπηρεσία και

2/1ν ΒΠ 23 4.12.86

Διατάσσω συγκέντρωση των αξιωματικών του Α' και του Γ' Κλάδου.

Έρχονται οι αξιωματικοί κατά τις 4 το πρωί, μελετώ πάλι όλα τα σήματα και φέρω την Β' ΜΕΟ, διεύθυνση πληροφοριών του ΓΕΕΘΑ και του είπα ότι παρά το γεγονός ότι οι Τούρκοι έχουν βραχύ χρόνο προετοιμασίας, διότι μια αποβατική επιχείρηση, όπως ξέρετε, είναι πολύ δύσκολη και θέλει πολύ χρόνο προπαρασκευής, εν τούτοις λόγω της καταστάσεως που επικρατεί στο νησί, είναι δυνατή η αποβατική ενέργεια.

Αυτό, λοιπόν, για την περιοχή Μερσίνας Αλεξανδρέτας. Αλλά παράλληλα είχαμε ενδείξεις και από τις δραστηριότητες των Τουρκοκυπρίων στην Κύπρο. Εκεί από τις 18 του μηνός οι Τούρκοι οι οποίοι μένανε - ορισμένες οικογένειες - σε Ελληνοκυπριακούς τομείς, απεσύρθησαν στους Τουρκοκυπριακούς, τα φυλάκια ενισχύθηκαν, έγινε επιστράτευση και κλήθηκαν όλοι μέχρι ηλικίας 50 ετών. Στις δημόσιες υπηρεσίες και στα καταστήματα ήσαν πλέον γυναίκες και γέροντες, μοιράστηκαν τα όπλα στους άνδρες. Η ΤΟΥΡΔΑΥΚ μετακινήθηκε από το στρατόπεδό της προς χώρους διάσπορας και γενικώς, όπως βλέπετε, ήταν καθαρές ενδείξεις ότι κάτι συμβαίνει.

Αυτές με λίγα λόγια ήταν οι πληροφορίες για την περιοχή της Κύπρου. Για τις υπόλοιπες περιοχές δηλαδή δυτικά παράλια της

3/1ν   ΒΠ   4.12.86

24

Μικράς Ασίας και Ανατολικής Θράκης, εκεί στην Ανατολική Θράκη από τις 18 του μηνός διετάχθη συναγερομός των μονάδων. Όλα τα στρατηγεία των μεγάλων μονάδων εξήλθαν από τα στρατόπεδα και πήγαν σε χώρους διασποράς, που σημαίνει ότι η Τουρκία ενόψη της σχεδιαζόμενης εισβολής ελάμβανε και μέτρα προστασίας από τυχόν δικές μας αντενέργειες.

AMW

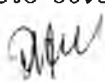
clj

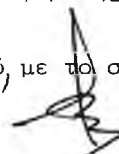
101

(v) 1/1 Ο Φ.Τ. 4.12.86

25

Κατά την περίοδο της διεξαγωγής συνεχίστηκε η δραστηριότητα συλλογής πληροφοριών οι οποίες μετεδίδοντο αμέσως και στις μονάδες εθνοφυρούρας για άμεσο εκμετάλλευση. ^{Επειδή} και οι επικοινωνίες της εθνοφυρούρας είχαν υποστεί αποδιοργάνωση φθάσαμε στο σημείο πολλές φορές να πληροφοούμε τα δικά μας τμήματα από πληροφορίες που παίρναμε γι' αυτά από τις τούρκικες μονάδες. Δεν νομίζω ότι πρέπει να σας πω λεπτομέρειες πάνω στο θέμα της διεξαγωγής, γιατί είναι πάρα πολλές. Εκείνο που θέλω να τονίσω ^{είναι} ότι εγώ, το κλιμάκιο που ήταν στην Κυρήνεια με επικεφαλής τον Σημαιοφορίδη δεν το συνέπτυξα από την Κυρήνεια και έτσι κινδύνευαν οι άνδρες να συλληφθούν αιχμάλωτοι, διότι ήθελα μέσα στη διάταξη των Τούρκων όσο μπορούσα να συνεχίσω να έχω πηγές πληροφοριών. Πλέον δε τούτου οι άνδρες αυτοί είχαν όλοι εφοδιαστεί με διπλωματικά διαβατήρια, διότι τους παρουσιάζαμε ότι ήταν υπάλληλοι της πρεσβείας και υπολόγιζα ότι μέσω της διπλωματικής οδού και αν συλληφθούν θα τους απελευθερώναμε. Και πράγματι η παραμονή του κλιμακίου απέδωσε πάρα πολλά αποτελέσματα. Φανταστείτε ότι την 22α του μηνός που έγινε η δεύτερα απόβαση των εφεδριών στην Κυρήνεια από την οποία και ολοκληρώθηκε η κατάληψη της Κυρήνειας, ο Σημαιοφορίδης από κατάλληλο παρατηρητήριο συνεδέθη απ' ευθείας μέσω εμού, με το στρατηγό Μπονάνο

2/1 Ο Φ.Τ. 4.12.86

26

και μετέδιδε τις πληροφορίες όπως ακριβώς διεξήγετο πλέον η ενέργεια των Τούρκων μέχρι σημείου που μας είπε, κλείνω γιατί το κτίριο καταλαμβάνεται. Και μάλιστα μετά πάλι ενεφανίσθη ο Σημαιοφορίδης γιατί πήγε σ'ένα ξενοδοχείο εκεί και από εκεί πάλι επικοινωνήσε μαζί μας και συνέχισε να μας δίνει πληροφορίες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε για την παρέμβαση αλλά αυτό το "εφοδιασμένοι με διπλωματικά διαβατήρια κλπ" παρακαλώ να μην γράφεται στα πρακτικά γιατί δεν εξυπηρετεί σε τίποτα. Βεβαίως είναι πασίγνωστα, αλλά ας μην γράφονται.

ΜΑΡΤΥΣ : Είναι αλήθεια ότι όλα αυτά που λέω εδώ σήμερα δυσκολεύουν πάρα πολύ το έργο της σημερινής υπηρεσίας πληροφοριών και μάλιστα θα το δυσκολέψουν ακόμα πιο πολύ, γιατί εδώ βέβαια υπάρχει εμπιστοσύνη, αλλά αν παραπεμφθεί στα δικαστήρια οι συνεδριάσεις είναι δημόσιες και τότε τί γίνεται; Γι'αυτό από τις καταθέσεις αυτές, κατά την κρίση σας, ότι νομίζετε κόψτε, γιατί έχουμε αυτό το ενδεχόμενο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Δεν ξέρω εάν συμφωνούν και τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Θα το δούμε κύριε Πρόεδρε αυτό συνολικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Εντάξει, θα το δούμε στο σύνολό του τι δεν πρέπει να μπει.

3/1 Ο Φ.Τ. 4.12.86

27

Συνεχίστε κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ : Από πλευράς πληροφοριών στα δυτικά παράλια της Τουρκίας, στο διάστημα αυτό έχουμε άφιξη του 15ου σώματος στρατού από την περιοχή της Νικομήδειας στα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας από το Καρά-Καλέ μέχρι τη Σμύρνη.

(Κ)

(Ο) 1/1 Κ ΦΚ 4.12.86

28

Και έτσι ενώ είχαμε πρώτα ένα σύνταγμα του σώματος αυτού προωθη-
 μένο, προ των γεγονότων που σας ανέφερα στο Ανδραμίτικο, τώρα
 έρχεται ολόκληρο το σώμα στρατού που μαζί με τις μεραρχίες
 εκπαιδεύσεως 57 και 58 που ήταν στην περιοχή εκείνη, όπως τα
 κέντρα εκπαίδευσής τα δικά μας δηλαδή μετατράπησαν σε πολεμικές
 μονάδες και ετέθησαν υπό τον συντονισμό 15ου Σώματος Στρατού
 στην περιοχή των δυτικών παραλίων από Σμύρνη μέχρι Τσανάκαλε,
 και νοτίως της Σμύρνης ήταν μια μεραρχία εκπαίδευσής μόνο.
 Αυτό δημιουργούσε, όπως βλέπετε, δεδομένου ότι και πάλι συνεχι-
 ζόταν η εκπαίδευση σ' αυτές τις επιχειρήσεις, δημιουργούσε τη
 δυνατότητα στους Τούρκους και αμύνης των παραλίων τους, αλλά
 και αποβατικών επιχειρήσεων εναντίον των νηών του βορειο-
 ανατολικού Αιγαίου, δηλαδή Μυτιλήνη, Χίος, Σάμος, κλπ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αποβατικά βαπόρια είχαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν στην περιοχή της Σμύρνης. Ο αποβατικός στόλος
 της Τουρκίας είχε κατανειηθεί σε τρία σημεία από παλαιότερα.

Ένα συγκρότημα ήταν στη Μερσίνα, άλλο συγκρότημα στη Σμύρνη
 και ένα άλλο συγκρότημα στο Βόσπορο, όπου εκεί συνεκεντρούτο
 όσα ήταν για επισκευή, για ανάπαυση των πληρωμάτων κλπ. και
 γινόταν συνεπώς μια εναλλαγή. Ενώ είναι αξιωματίω-με την παρα-

με

2/1 Κ ΦΚ 4.12.86

29

τήρηση που κάνατε, καίτοι είχαν ανάγκη από περισσότερα αποβατικά στη Μερσίνα, εν τούτοις δεν κινήσανε πρόσθετα αποβατικά από την Σμύρνη στη Μερσίνα για να μην αποκαλυφθεί προφανώς η ενέργειά τους.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε Πρόεδρε θα ήθελα να κάνω μια ερώτηση σ' αυτό το σημείο.

Αυτός ο αποβατικός στόλος ήταν διηρημένος σε τρία ισομερή τμήματα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, ποτέ δεν ήταν διηρημένος ισομερώς, μετεβάλλετο ανάλογα με τις εντολές και τους σκοπούς που εξυπηρετούσαν το τουρκικό ναυτικό.

Στον Έβρο έχουμε όπως σας ανέφερα από την αρχή στις 20 του μηνός μέχρι τις 20 είχαμε τον συναγερομό, την κίνηση των μονάδων προς τους χώρους της διασποράς και από κει και πέρα έχουμε επιστράτευση προς συμπλήρωση των μονάδων της στρατιάς στην εμπόλεμο σύνθεση - ξέραμε ακόμα και πόσοι άνθρωποι πήγαν σε κάθε μεραρχία - έχουμε προώθηση των μονάδων προς λήψη διατάξεως του σχεδίου αμύνης επί του Έβρου. Έχουμε προώθηση πυροβολικού και του υλικού γεφυροσκευής και αυτό είναι τό αξιοσημείωτο, το υλικό γεφυροσκευής, ο λόχος δυτών και πλοιάρια αποβατικά που παίρνουν δηλαδή ομάδες από την μία όχθη και τις πηγαίνουν στη

3/1 Κ ΦΚ 4.12.86

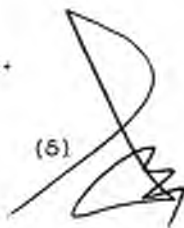

30

αλλη, όπως επίσης και κατασκευή προβόλων για να υπάρχει εύκολη πρόσβαση αυτών προς το ποτάμι. Σημαίνει αυτό ότι οι Τούρκοι στον Έβρο στο διάστημα αυτό είχαν λάβει μια διάταξη που εξασφάλιζε την άμυνα της Τουρκίας σε βάθος, αλλά είχε και τη δυνατότητα αναλήψεως επιθετικών επιχειρήσεων. Και μάλιστα με κέντρο βάρους στη περιοχή που είχε συγκεντρωθεί το υλικό Γοι ζεύξεως. Αυτές περίπου με λίγα λόγια ήταν εκτιμώμενες δυνατότητες τότε των μονάδων του Έβρου.

Συνολικά στον Έβρο υπήρχε ένα στρατηγείο στρατιάς, τρία στρατηγεία σώματος στρατού, πέντε μεραρχίες πεζικού, δύο μεραρχίες μηχανοκίνητες και μία μεραρχία αρμάτων, δηλαδή, σύνολο μεραρχιών οκτώ. Το λέγω αυτό, διότι θέλω να τονίσω εδώ, ότι οι δυνάμεις τις οποίες είχαμε στον Έβρο-μία αναλογία δηλαδή ούτε 1 προς 3 - εξασφάλιζαν μόνο αμυντικές δυνατότητες και όχι επιθετικές, διότι το 1 προς 3 είναι δυνατότητες αμύνης και το 3 προς 1 είναι δυνατότητες επιθέσεως.

(Κ)

1/1 δ

4-12-1986

31

(Συνέχεια μάρτυρος).

Άρα, δεν νομίζω τουλάχιστον, κατά τη φάση αυτή, ότι είχαμε επιθετικές δυνατότητες -προσωπική μου γνώμη αυτή- εις τον Έβρο. Το λέγω διότι θα σας τεθεί το θέμα αυτό αργότερα, διότι ελέχθησαν ότι ορισμένοι ήθελάν να επιτεθούν κατά της Τουρκίας, άλλοι δεν ήθελαν κ.λπ.

Αλλά σας λέγω τώρα τις δυνάμεις για να κρίνετε ίσως αργότερα, αν χρειαστεί.

Γενικά στην Κύπρο, σαν συμπέρασμα, η Τουρκία εκμεταλλεύθηκε, κατ'αρχήν αιφνιδίασε την Εθνοφρουρά, διότι η Εθνοφρουρά -δεν ξέρω για πιο λόγο- δεν ευρίσκετο εις τις θέσεις της. Παρατηρήθηκε αβουλία και έλλειψη επιθετικού πνεύματος στις τουρκικές δυνάμεις. Τα τμήματα του πεζικού όπου συναντούσαν κάποια αντίσταση εκεί σταματούσαν και υπέστησαν μάλιστα και σοβαρές απώλειες.

Υπήρχε διακοπή επικοινωνιών. Την πρώτη μέρα το απόγευμα διακόπησαν και οι επικοινωνίες τελείως των τουρκικών δυνάμεων στην Κύπρο με την Τουρκία. Δεν υπήρχε επαφή των μονάδων επαφής των μονάδων εδάφους με τα αεροπλάνα. Δεν αποκαταστάθηκε η επαφή την πρώτη μέρα.

Υπήρξε παντελής, μπορώ να πω, έλλειψη τροφίμων και πυρομαχικών και κυρίως νερού. Απ'αυτό υπέφεραν πάρα πολύ. ήταν Ιούλιος μήνας, έκανε

ζεστή πολύ και δεν είχαν νερό, είχαν παγούρια

Προβλεπεται να δένει κ
2/4

2/4

2/4

2/4

2/1 δ ΑΚ 4-12-1986

32

Γενικώς οι Τούρκοι -και ήταν επόμενο αυτό- παρουσίασαν μία έλλειψη συντονισμού και μεταξύ τους και μεταξύ εδάφους και αεροπλάνων και μεταξύ, όπως ξέρετε, Ναυτικού και Αεροπορίας με αποτέλεσμα να βυθίσουν το πλοίο το δικό τους, το Κουτζά Ντεπέρ. Ένας συνταγμαρχης Τούρκος υπέβαλε παραίτηση διότι είχε πολλές απώλειες. Εζητήθη η παραπομπή του Διοικητή της ΤΟΥΡΔΥΚ σε στρατοδικείο, διότι και αυτός είχε πολλές απώλειες. Γενικά θέλω να πω ότι η ορμή και η δύναμη της επιτιθεμένης δυνάμεως δεν ήταν ισχυρή.

Επειδή υπηρετούσα στην Κύπρο το 1964 με 1966 τότε είχαν αναγνωρισθεί όλες οι πιθανές αυτές αποβάσεις και επ'αυτών είχαν κατασκευαστεί ολόσωμα έργα απο σπλισμένο σκυρόδεμα, τα οποία στοίχιζαν 80.000 με 120.000 το καθένα τότε. Είχαν λοιπόν κατασκευαστεί τέτοια έργα και στις ακτές της Αμμοχώστου και στις ακτές της Μόρφου και στην Κυρήνεια, αλλά και περίξ του θύλακος της Λευκωσίας. Μάλιστα

Γο
 Διαιρέσεις
 δύο μέρη
 και τρεχάκια
 κ. τ.μ. Αγγλίας

επί του Πενταδακτύλου στις προβιτώσεις είχαμε κατασκευάσει έργα διδικά για να κτυπούν αεροδιάδρομο, τον οποίο είχαν οι Τούρκοι, που ντόσελ (i), για να μην μπορούν να προσγειώνονται ελικόπτερα.

Έχω τη γνώμη λοιπόν, εν συμπεράσματι, ότι, αν η Εθνοφρουρά ήταν στη θέση της, είχε επανδρώσει τα πολυβολία, είχε αποκαταστήσει

21111 113

3/1 δ ΑΚ 4-12-1986

33

τις επικοινωνίες της, τουλάχιστον αν όχι από την αρχή όπως ετόνισα, αλλά από τις 17ης του μηνός που άρχισαν οι πληροφορίες πλέον να επιβεβαιώνουν αυτές τις εκτιμήσεις, αν η Εθνοφρουρά ήταν στη θέση της, έχω τη γνώμη -συμπέρασμα προσωπικό μου είναι- ότι όχι μόνο δεν θα μπορούσαν να πετύχουν την αποβίβαση δυνάμεων είτε από αέρος, είτε από ξηράς οι Τούρκοι, αλλά ίσως δεν θα το τολμούσαν.

ΛΑΥ
OK

(Z)

(6) 1/1 Ζ. Ρ.Σ. 4-12-86

34

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, όταν λέτε ~~Ε~~θνοφρουρά έχετε στο μυαλό σας μία εικόνα σαφή, τι εννοείτε από πλευράς δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Αφού σας λέω, εμείς είμαστε εκείνοι που δημιουργήσαμε την εθνοφρουρά ....

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Όταν λέτε ~~Ε~~θνοφρουρά, εννοείτε συγκεκριμένες μονάδες με συγκεκριμένη δύναμη πυρός;

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς.

Τώρα, θέλω εδώ να προσθέσω και ένα άλλο θέμα. Τις πληροφορίες, τις οποίες είχα για τον Έβρο, επειδή εβράδυναν φυσιολογικά μέσω του καναλιού του ΓΕΕΘΑ, ΓΕΣ να πάνε στο Γ' Σώμα Στρατού, είχαμε ~~Ρ~~ασφαλές μέσο απ'ευθείας επικοινωνία με το διοικητή σώματος στρατού τον Ντάβο και του μετέδιδα απ'ευθείας πληροφορίες, ώστε να μη μεσολαβεί χρόνος άκαρπος.

Ένα άλλο γεγονός, που θέλω να αναφέρω είναι για το θέμα της Βουλγαρίας. Επειδή και πάλι σ'αυτή τη συνέντευξη ο στρατηγός Μπονάνος λέει -όπως είναι και στην υπόθεση της ανακρίσεως, είναι συμπλήρωση αυτή- ότι εγώ μετέδωσα πληροφορίες περί κινητοποιήσεως των Βουλγαρικών δυνάμεων, θα ήθελα να πω ότι τέτοιες πληροφορίες ουδέποτε μετέδωσα.

Αυτό θα φαίνεται και από τα σήματα. Απ'ότι ενθυμούμαι, από το στρατιωτικό ακόλουθο της Σόφιας ήλθε ένα σήμα τότε, που έλεγε ότι μία στρατιά Ρώσων με πολιτικά κρύβεται στη Βουλγαρία. Αυτό είναι τερατώδες, όπως αντιλαμβά

24

25

2/1 Ζ. Ρ.Σ. 4-12-86

35

νεσθε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Από τη Σόφια, ή από το Βουκουρέστι;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τη Σόφια νομίζω, δεν μπορώ να θυμηθώ τώρα, γι' αυτό το λέω μετ' επιφυλάξεως. Εν τω μεταξύ ξέρετε ότι οι στρατιωτικοί ακόλουθοι δεν υπάγονται σε μένα, υπάγονται απ' ευθείας στο ΓΕΕΘΑ. Εκεί στέλνουν τις πληροφορίες προς ενέργεια με κοινοποίηση σε μένα. Κατά συνέπεια, ο πρώτος που θα πήρε την πληροφορία αυτή θα ήταν το ΓΕΕΘΑ.

Στέλνω, λοιπόν, εγώ ένα σήμα στον ακόλουθο και του είπα ότι η πληροφορία δεν μπορεί να ευσταθεί "παρακαλώ ελέγξτε τις πηγές σας". Νομίζω, απ' ό,τι ενθυμούμαι, ότι η πληροφορία διαψεύστηκε. Αυτό ήθελα να προσθέσω σαν τελευταίο.

Μ' αυτά, κύριε Πρόεδρε, ολοκλήρωσα αυτά που ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εσείς είπατε ότι υπηρετούσατε στην Κύπρο και κατά την περίοδο 1964-1966.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τότε είχε σταλεί και κάποια δύναμη από δω;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, η μεραρχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Της οποίας η δύναμη πυρός τι ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Κανονικής μεραρχίας εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κάπως αυξημένης;

Ναι

3/1 Ζ. Π.Σ. 4-12-86

36

ΜΑΡΤΥΣ: Όπως εδώ. Μία πλήρης μεραρχία με την επιλαρχία της, με το πυροβολικό της κ.λπ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ενισχυμένης μας είπαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Με πολεμική σύνθεση, δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Τα τάγματα, όπως ήταν εδώ στη μεραρχία (μεταφέρθηκαν) εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πότε αποχώρησε από κει η μεραρχία αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Η μεραρχία αποχώρησε με τα γεγονότα της Κοφίνου το 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πότε ακριβώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Το Νοέμβριο του 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πριν από την κοινή σύσκεψη που έκανε τότε η κυβέρνηση Κόλλια με τον Ντεμιρέλ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι μετά. Απ'ότι ενθυμούμαι, δηλαδή, γιατί εγώ τότε ήμουν στρατιωτικός ακόλουθος στην Άγκυρα. Μερικές μέρες μπορώ να πω ότι είχα πάει εκεί, όταν έγινε η συνάντηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και μετά απεχώρησε η μεραρχία;

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά τα γεγονότα της Κοφίνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τα γεγονότα της Κοφίνου είναι ένα γεγονός, αλλά το πότε αποφασίστηκε η αποχώρηση της μεραρχίας είναι ένα άλλο θέμα.

4/1 Ζ. Ρ.Σ. 4-12-86

37

ΜΑΡΤΥΣ: Αποφασίστηκε απ'ότι ενθυμούμαι από την πίεση των Τούρκων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πού εξεδηλώθη αυτή η πίεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Η πίεση εξεδηλώθη απ'ότι ενθυμείσθε τότε που ο Αμερικανός αντιπρόσωπος Βαν πηγαινοερχόταν Αθήνα-Αγκυρα. Εκεί νομίζω ότι αυτά συζητήθηκαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και απεχώρησε η μεραρχία με διαταγή της κυβερνήσεως Κόλλια;

(Β)

(Ζ.)

1/1 Β. _____ Β.Ζ. 4-12-86

38

Διαφορετικοί
 και πίεζαν
 <φέρω>
 [Handwritten signatures and notes]

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν το θυμάμαι. Εκείνο που θέλω να σας πώ, επειδή κατά σύμπτωση έχω ένα σχέδιο ενός σήματος, τότε με τα γεγονότα αυτά είχαμε μία πίεση των συμμάχων προς την Πρεσβεία της Αγκύρας, για να επιτύχουν κάποια ενδοτική στάση της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Λέτε των συμμάχων, ποιών συμμάχων;

ΜΑΡΤΥΣ. Αμερικανοί, Καναδοί, Εγγλέζοι ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Όλοι αυτοί πίεζαν ποιόν;

ΜΑΡΤΥΣ. Καλούσαν θυμάμαι τον Πρέσβυ, μάλιστα αργά το βράδυ και του μετέδιδαν προφανώς πληροφορίες πολύ τραγικές, ότι η Τουρκία θα επέμβει κλπ., τις οποίες ο Πρέσβυς όπως τους τις έδιδαν, τις μετέδιδε. Την μια μέρα τον κάλεσε ο ένας, την άλλη το βράδυ ο άλλος, και την άλλη ο άλλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τον κάλεσε και ο Καδανός Πρέσβυς στην Άγκυρα και ο Βρετανός και ο Αμερικανός, αλλά διαδοχικά.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιός ήταν Πρέσβυς τότε δικός μας;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο κ. Δελιβάνης.

Ανέβηκα μετά απ'αυτά στον κ. Πρέσβυ και του είπα έχετε υπόψη σας ότι στην Αθήνα υπάρχει μια αίθουσα επιχειρήσεων και περιμένουν

[Handwritten signatures and notes at the bottom of the page]

2/1 Β. Β.Ζ. 4-12-86

39

πληροφορίες για να λάβουν σοβαρές αποφάσεις για το Έθνος. Δεν μπορούμε να στέλνουμε τις πληροφορίες που μας διαβιβάζουν αυτοί. Εγώ του είπα διαφωνώ, θα κατέβω κάτω και θα συντάξω μια δική μου εκτίμηση και θα την υποβάλω και θα σας την θέσω υπόψη για να μην νομίζετε ότι άλλα λέω και άλλα κάνω, και υπέβαλα αυτό το σήμα που έχω εδώ. "Συμπεράσματα εκ των μέχρι τούδε πολιτικοστρατιωτικών πληροφοριών".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Θέλετε κύριοι συνάδελφοι, να το διαβάσει ή να το καταθέσει;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ Να το διαβάσει.

ΜΑΡΤΥΣ. Είναι σχέδιο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Τι ημερομηνία έχει;

διαφοροποιεί
μια λέξη
Με
[Signature]
[Signature]
[Signature]

ΜΑΡΤΥΣ. Ούτε ημερομηνία έχω ακριβώς. Πάντως αναφέρεται την περίοδο των γεγονότων της Κοφίνου, τον Νοέμβριο του 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Διαβάστε το λοιπόν.

ΜΑΡΤΥΣ. "Συμπεράσματα εκ των μέχρι τούδε πολιτικοστρατιωτικών πληροφοριών. Πρώτον, ^{Επιτιμάται} επιτιμάται ότι ήδη έχουν σχεδόν ^{έχουν} περατώσει ^{μας} περατώσει

Προσο
διαφοροποιεί
δεν έβλεπε και
πρωτόδικου
«βασιλιά»
[Signature]

μονάδων προς λήψιν τελικής διατάξεως προβλεπομένης υπο σχεδίων" - μιλάω για την Τουρκία- ^{στη βάση} των λαμβανουσών χώρων κινήσεων, ^{Προσο} ίδια δε της 28ης μεραρχίας" - λέω την 28η μεραρχία διότι η 28η μεραρχία

[Signature]
[Signature]
[Signature]

3/1 Β. Β.Ζ. 4-12-86

40

διαγράφεται για
 την και φρεσά-
 βεται είναι

η οποία και τώρα ~~δραστη~~ στην Κύπρο ήταν η γενική εφεδρία του αρχηγείου του Τουρκικού στρατού και η έδρα της ήταν στην 'Αγκυρα-

"και των αεροπορικών μονάδων προς τας νοτίας περιοχάς, το κέντρον βάρους των τυχόν μελλοντικών Τουρκικών επιχειρήσεων στρέφεται κατά Κύπρου. Τούτο ενισχύεται και εκ των διαφόρων επισήμων δηλώσεων και δημοσιευμάτων του Τύπου. Ερευνητέον εάν η σχεδίασις προβλέπει ταυτόχρονον ενέργεια κατά Κύπρου και Ελλάδος ή εν αρχή μόνον κατά Κύπρου. Αι εκτιμώμεναι δυνατότητες και σκοπούμωτες αποκλίνουν περισσότερο υπέρ της εν αρχή κατά Κύπρου ενεργείας.

Δεύτερον η συγκέντρωσις των αποβατικών και λοιπών πολεμικών σκαφών εις νοτίους λιμένας έχει σχεδόν ολοκληρωθεί η δε φόρτωσις των βαρέων υλικών επί των πλοίων ως και η προώθησις των μονάδων 39 μεραρχίας προς τους Αιγιαλούς επιβιβάσεως έχουν ελαττώσει εις το μέγιστον δυνατόν τον χρόνον επεμβάσεως εις Κύπρον με το σύνολον σχεδόν της 39 μεραρχίας.

Τρίτον η άνευ μέτρων αποκρύψεως και ασφαλείας κινητοποίησις των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων, προβαλλομένη με αξιόσημειωτον ακρίβειαν και δια του Τύπου ενισχύει έτι περισσότερο την εντύπωσιν ότι αποσκοπεί εις την άμεσον άσκησιν πιέσεως επί της Ελληνικής Κυβερνήσεως

4/1 B. B.Z. 4-12-86

41

δια την αποδοχήν των Τουρκικών απαιτήσεων και της προς τον αυτόν σκοπόν έμμεσον τοιαύτην μέσω συμμαχικών Κυβερνήσεων, ιδία της Αμερικανικής τοιαύτης.

26/4

εβγ
ΠΑ

(Β)

1/1 ΠΑ ΜΠ 4-12-1986 42

Τέταρτον, αι συμμαχικαί ιδία κυβερνήσεις, βασιζόμεναι επί των ανακοινώσεων των εν Κύπρω ειρηνευτικών δυνάμεων του γενικού γραμματέως του ΟΗΕ ου θάντ και κυρίως επί του Τουρκικών απόψεων διοχετευομένων ενταύθα καταλλήλως υπό Τουρκικών επισήμων ή μη κυρίως δε δια της πλουσίας και εντυπωσιακής επί του θέματος τούτου αρθρογραφίας των Τουρκικών εφημερίδων πιστεύουν ότι η επιχείρηση εν Κύπρω κατά χωρίων Κοφίνου Αγίων Θεοδώρων είχε προσχεδιαστεί και ετέλη υπό την έγκρισιν της Κυπριακής κυβερνήσεως και εν μέρει υπό της Ελληνικής τοιαύτης. Τούτο βασίζουσι κυρίως επί των κάτωθι α) Παρουσίας επί τόπου του στρατηγού Γρίβα διευθύνοντος τας επιχειρήσεις, και β) εκ των προτέρων απομακρύνσεως των ειρηνευτικών δυνάμεων και γ) άμέσου επεμβάσεως σοβαρών δυνάμεων εκ των προτέρων προς τον σκοπό τούτο συγκεντρωθεισών .

Πέμπτον τέλος, ευθύς εξ' αρχής εκδηλωθείσα ενέργεια της Ελληνικής κυβερνήσεως προς εξασφάλισιν της ειρήνης ως και η μέχρι τούδε εν γένει στάσις ταύτης έναντι των εκδηλωθεισών Τουρκικών αντιδράσεων εξ' αφορμής των τελευταίων εν Κύπρω γεγονότων εκτιμάται ότι υπάρχει πιθανότης γ' υπό της Τουρκικής κυβερνήσεως

ως αδυναμία της Ελλάδος >>> της Τουρκίας >>> εκτιμώσης ότι η Ελλάς

Γιατί ένω διαγραφέν μνημόν

καταρτισθεί ή εβελτιστοποιήσθαι

ΑΓΚ

ΔΚ

Γραμμάτι

της Τουρκίας

ΑΓΚ

ΑΓΚ

2/1 ΠΑ ΜΠ 4-12-1986

43

μη ούσα διατεθειμένη να έλθει εις ένοπλον ρήξιν και υπό την εντυπωσιακήν προβολήν των πολεμικών προπαρασκευών θα ενδώσει εις τας Τουρκικάς απαιτήσεις".

Αυτή ήταν μια εκτίμηση την οποία έκανα τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εάν παραδεχθούμε υποθετικά ότι η μεραρχία παρέμενε στην Κύπρο θα ήτο δυνατόν να υπάρξει Τουρκική εισβολή ή τότε με τα γεγονότα της Κοφίνου ή και τον Ιούλιο του '74 .

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν πιστεύω ότι θα μπορούσε και τότε να γίνει. Τότε ήταν ακόμη δυσκολότερο, διότι και ο καιρός δεν ήταν καλός. Ήταν Νοέμβριος και οι μέρες μικρές και η ορατότης όχι τόσο καλή όσο είναι τον Ιούλιο που οι μέρες είναι μεγάλες .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συνεπώς η σπουδή την οποία επέδειξε η κυβέρνηση Κόλλια τότε να πάρει τη μεραρχία κατόπιν προβολής Τουρκικών αξιώσεων είναι δικαιολογημένη ή υπήρχαν σοβαρές δυνατότητες αμύνης;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχαν δυνατότητες αμύνης αλλά δεν έχω όλα τα στοιχεία που θα είχε η κυβέρνηση και πήρε αυτή την απόφαση .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναί είχα πολλά στοιχεία ο κ.

4/7

3/1 ΠΑ ΜΠ 4-12-1986

44

Κόλλιας δεν τίθεται ζήτημα. Είχε πολύ περισσότερα από τα δικά σας !

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Μα τι λέτε κ. Σταθόπουλε, ο κ. Κόλλιας είχε περισσότερες πληροφορίες από ότι είχατε σεις, ήταν δυνατόν να έχει ;

Εν πάση περιπτώσει ήταν σε ικανότητα να αντιμετωπίσει και να αξιολογήσει αυτές τις πληροφορίες ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θα τις αξιολογούσε ο κ. Κόλλιας, θα τις αξιολογούσε το Επιτελείο .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Λέω ότι αν υπήρχε μεραρχία εκεί - και τον Ιοόλιο δεν υπήρχε - θα μπορούσε αποτελεσματικά να αντιδράσει στην εισβολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρώτον η παρουσία της μεραρχίας εκεί θα ήταν αποτρεπτική. Δεύτερον, όπως είχαν τότε τουλάχιστον τα σχέδια, η μεραρχία ήταν εφεδρική δύναμη για να αντιμετωπίσει τυχόν δημιουργίαν προγεφυρωμάτων . Η Εθνοφρουρά ήταν επί των ακτών, και η μεραρχία, σαν ισχυρή δύναμη κρούσεως, ήταν κατανεμημένη πιαλόγως - ευκίνητος

4/1 ΠΑ ΜΠ 4.12.86

45

ήταν, μέσα μετακινήσεως είχε να κάνει τις αντεπιθέσεις.

Μιλώ για την περίοδο του 1974. Δεδομένου ότι η Μεραρχία, αν ήταν εκεί, δεν θα μετείχε του πραξικοπήματος, - διότι το πραξικόπημα το παρουσίασαν ότι ήταν εσωτερικό θέμα και νομίζω ότι η Μεραρχία δεν θα μετείχε του πραξικοπήματος...

Handwritten signature and initials, possibly 'Α. Μ. Π.' and 'Α. Μ. Π.', with a large stylized mark.

(2ΓΡ)

1/2 ΓΡ ΑΜ 4.12.86

4/6

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασανιάννης): 'Αν ήταν.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν γινόταν, το λέω αυτό διότι...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν θα διελύετο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θα διελύετο αυτό θέλω να πώ. Να διετηρή την συνοχή της, και αν υποθέσουμε ότι οι Τούρκοι θα δημιουργούσαν ένα προγεφύρωμα η μεραρχία θα ήταν εις θέση να το εξαλείψει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έχω μια παράκληση κύριοι συνάδελφοι, από τον συνάδελφο κύριο Περράκη, ο οποίος έχει κάποια απασχόληση και θέλει να φύγει γι' αυτό παρακαλεί να ρωτήσει τώρα και εν συνεχεία να συνεχίσω εγώ.

Ορίστε κύριε Περράκη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δύο ερωτήσεις θέλω κύριε μάρτυς. Η μία ερώτηση είναι: Να ξεκαθαριστεί και εσείς μπορείτε να βοηθήσετε το ζήτημα όχι αυτής καθ'εαυτής της πληροφορίας για στρατεύματα στη Βουλγαρία, εάν ήταν σωστή ή όχι αυτό δεν μας ενδιαφέρει καθόλου. Αλλά εγώ τουλάχιστον προσωπικά κρίνω την πληροφορία ποιός είπε πρώτος την κουβέντα ότι η στρατιά μαζεύεται στη Βουλγαρία ότι είναι τόσης αξίας αν όχι παραπάνω από το ποιός αποφάσισε το πραξικόπημα στην Κύπρο. Τουλάχιστον προσωπικά τόση βαρύτητα δίνω.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν σας κατάλαβα κύριε.

4/6

2/2 ΓΡ ΑΜ 4.12.86

47

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κοίνω προσωπικά τόση σημασία την πληροφορία, ποιός είπε ότι μαζεύονται αρατεύματα στην Βουλγαρία την ώρα που το είπε, στο χρόνο που το είπε, όση τουλάχιστον είναι η αξία για μένα το ποιός αποφάσισε το πραξικόπημα στην Κύπρο. Εγώ τουλάχιστον προσωπικά αυτή τη βαρύτητα δίνω. Εσείς τα είπατε έτσι από το Βουκουρέστι.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμούμαι ακριβώς, δεν μπορώ να σας πώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς τότε που μάθατε την πληροφορία, πέραν του ότι την διασκεύασατε ότι δεν είναι σωστή δεν ρωτήσατε ποιός τα είπε; Είπατε προτύτερα ότι ελέγξατε τους πληροφοριοδότες σας τί σας απήντησα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί είπαν ότι κάποια γυναίκα, δεν τα θυμάμαι καλά για να σας πώ, γιατί δεν έδωσα και σημασία στην υπόθεση αυτή. Αλλά σας λέω ότι δεν προέρχεται και από μένα η πληροφορία αυτή, απο δικό μου όργανο δηλαδή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εκείνη την ώρα στρατηγέ μου νομίζω ότι κάθε λογικός άνθρωπος πρέπει να το ψάξει αυτό γιατί ήταν σοβαρό θέμα. Εδώ έχουμε ανοίξει μέτωπο με ένα κράτος και μας πληροφορούν ότι άλλο κράτος σε κεραυνό εν αιθρούα πάει να μας επιτεθεί είναι τόσο απλό;

3/2 ΓΡ ΑΜ 4.12.86

48

ΜΑΡΤΥΣ: Ίσα-ίσα που εγώ δεν το δέχτηκα. Γι' αυτό και είπα ελέγξτε τις πηγές σας. Και απ' ό,τι ενθυμούμαι διεψεύσθη η πληροφορία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Η γυναίκα τί σας είπε δηλαδή; Ποιός τα είπε αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Κάποια γυναίκα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Η πηγή ήταν γυναίκα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μου είπαν εμένα τη πηγή. Εμένα μου έφεραν την πληροφορία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εδώ στρατηγέ μου ήρθε κάποιος μάρτυρας ακόλουθος από το Βουκουρέστι και μας είπε ότι είχαν πληροφορίες και κοίταζε τα αεροπλάνα που πετούσαν το βράδυ. Και κάτι αλόκοτα πράγματα, έκανε πως δεν καταλάβαινε. Αλλά, για μας έχει σημασία. Σε τί άλλο μπορείτε να βοηθήσετε εσείς; Ή έστω εάν δεν μπορείτε από πού μπορούμε να βγάλουμε αυτή την άκρη. Ποιοί γνωρίζουν από πού ξεκίνησε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως θυμάσθε πώς λεγόταν ο στρατιωτικός ακόλουθος στη Σόφια;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το βρίσκετε ότι ώρα θέλετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι αν το ξέρετε εσείς,

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το θυμάμαι.

4/2 ΓΡ ΑΜ 4.12.86

4/9

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Είπατε ότι την παραμονή και δεν με ενδιαφέρει η ώρα, το σήμα με ενδιαφέρει, νομίζω την παραμονή που ξεκίναγαν να κάνουν την αποβίβαση οι Τούρκοι είπατε ότι πιάσατε σήμα η δύναμη να αναχωρήσει για την προγραμματισθείσα επίδειξη.

Αυτή η λέξη είναι τεράστιας σημασίας και τεράστιας βαρύτητας.

Και θα ήθελα να μας πείτε ποιός αξιολόγησε την πληροφορία, το σήμα. Εσείς πως το είδατε, πως το μεταβιβάσατε και τί έγινε με αυτό. Είναι αυτονόητο τί εννοώ μ' αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ εγώ να δεχθώ ότι είναι επίδειξη έστω και αν είναι. Διότι το δυσμενές για μένα είναι να μην είναι επίδειξη. Αυτό με ενδιαφέρει εμένα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς προφανώς το πήρατε από αποκρυπτογράφιση σήματος.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Πως το εκτιμήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το εξετίμησα ότι μπορεί να είναι επίδειξη διότι είχε γίνει και στο παρελθόν, αλλά γιαμένα που έχω την ευθύνη της άμυνας δεν μπορώ να παίζω και να λέω ότι είναι επίδειξη και δε το λαμβάνω υπόψη μου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δώσατε αυτές τις εξηγήσεις προς τα πάνω; 'Η

Γνώμηση τέτοια
μ' αυτή

Επ' αυτών

Σ

5/2 ΓΡ ΑΜ 4.12.86

50

απλώς είπατε εδώ κάνουν επίδειξη;

ΜΑΡΤΥΣ: Τις έδωσα τις πληροφορίες .Είναι δυνατόν μετά από 13 χρόνια να θυμάμαι τέτοιες λεπτομέρειες:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, κατά τη γνώμη μου αυτό δεν είναι

λεπτομέρεια. Είναι τεράστιο θέμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Τεράστιο θέμα, αλλά υπάρχει το σήμα, το οποίο πρέπει να έχει αξιολόγηση επάνω και σχολίαση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς είσαστε αυτός που μάζευε τις πληροφορίες.

Κάποιοι άλλοι αποφάσιζαν για πολέμους κλπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Η υπηρεσία το διεβίβασε αξιολογημένο προς τα επάνω.

Τί αξιολόγηση είχε δώσει; δεν θυμάμαι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Πρέπει να υπαρχει στο σήμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Πρέπει να υπαρχει ημερολόγιο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς τότε το πήρατε σαν σπουδαίο;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως σπουδαίο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Ότι κάνουν πράγματι επίδειξη; Ή ότι είναι παραπλανητικό.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως παραπλανητικό.

(2σ)

(2ΓΡ) 1/2 σ _____ (Θ.Σ.) _____ 4-12-86

51

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε μάρτυς, έχετε την καλωσύνη να μου πείτε το εξής : Είπατε για κάτι μόνιμα έργα οχυρώσεως στην Κύπρο . Πότε τα 'κάνανε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Το 1964-66 .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτά προσέθεταν στην αμυντική ικανότητα ή δεν προσέθεταν ;

ΜΑΡΤΥΣ . Πάρα πολύ . Ήταν ολόσωμα και άντεχαν και στην αεροπορία .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ήταν πολλά ;

ΜΑΡΤΥΣ . Πολλά .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Περίπου ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν μπορώ να σας πώ τον αριθμό, αλλά ήταν ένα δύκτυο πλέον αμύνης που εκάλυπτε όλη τη περιοχή την οποία προστάτευε .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Οι ακτές της Κυρηνείας είχαν τέτοια .;

ΜΑΡΤΥΣ . Απ'ότι ενθυμούμαι εγώ τότε, είχαν .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Της Αμοχώστου είχαν τέτοια ;

ΜΑΡΤΥΣ . Είχαν .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Της Πάφου ;

ΜΑΡΤΥΣ . Της Πάφου, νομίζω τελικά ότι κάτι είχε γίνει εκεί , αλλά δεν είμαι βέβαιος .

Handwritten signatures and initials.

2/2 σ _____ (Θ.Σ.) 4-12-86

52

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν είστε βέβαιος . Πάντως η Κυρήνεια είχε τέτοια μόνιμα.Ορύγματα ήταν αυτά ;

ΜΑΡΤΥΣ . Πολυβολεία από μπετόν αομέ .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Βλέπω εδώ πέρα ότι ήταν πάρα πολλά αυτά τα πράγματα .

Πέστε μου τώρα, πότε άρχισε να πληροφορείται η ΚΥΠ για το πραξικόπημα ; Πληροφορηθήκατε ποτέ εσείς τίποτε για την ..... (j)

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Ούτε η Κυρήνεια , το κλιμάκιο εκεί, σας μετέδωσε τίποτε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κ. Τσουμής σας μετέδωσε κάτι για το πραξικόπημα ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτές τις κινήσεις του Γεωργί- τση πριν από το πραξικόπημα, που είχε έρθει στην Αθήνα, που έκανε ορισμένες συσκέψεις κ.λπ., δεν της είχε πάρει μυρωδιά η ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι, κύριε Πρόεδρε , γιατί εγώ είχα απασχοληθεί με το να ασχολούμαι με την συλλογή πληροφοριών . Δεν παρακολουθούσα ούτε και προηγούμενα τους δικούς μας τι κάνανε . Αλλωστε το στράτευμα

etc. 2/4

3/2 σ (Θ.Σ.) 4-12-86

53

έχει δική του υπηρεσία ασφαλείας . Εγώ δεν έχω καμιά δουλειά ως υπηρεσία να ασχολούμαι με το στράτευμα, ούτε εδώ ούτε εκεί και δεν ασχολήθηκα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Δεν είχατε πάντως καμιά πληροφορία για κινήσεις για το πραξικόπημα .

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι .

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ . Ούτε ιδιωτικά ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Οι πληροφορίες γύρω από το θέμα της πιθανής τουρκικής εισβολής είχαν αρχίσει, όχι μετά το πραξικόπημα, αλλά (από πότε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Από της 17 του μηνός .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Πριν από το πραξικόπημα , δεν είχατε αυτές τις κινήσεις της στρατιάς του Αιγαίου , αυτά που λέτε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Σας τα ανέφερα αυτά .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Από πότε ; Αυτό θέλω να εντοπίσω .

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτό είναι περίπου από τα μέσα Μαΐου μέχρι της 15 Ιουλίου .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Βλέπατε δηλαδή μια δραστηριότητα των Τούρκων ασυνήθη ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα

4/2 σ (Θ.Σ.) 4-12-86

54

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Βλέπατε, λοιπόν, μια ασυνήθη δραστηριότητα των Τούρκων στα παράλια αυτά . Και υποπευδύσατε τί ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όπως σας ανέφερα τότε στην Μερσύνα-Αλεξανδρέτα δεν είχαμε καμιά δραστηριότητα , δεν εδημιουργείτο τουλάχιστον άμεση απειλή .

Διότι αφ'ης στιγμής θα άρχιζε η συγκρότηση θα το αντιλαμβανόμουν , όπως και το αντελήφθη . Σας ανέφερα ότι η δυνατότης αποβατικών

ενεργειών περιορίζετο τότε στο συγκρότημα συντάγματος που ήρθε στο

Α δραμίτιο, απέναντι από την Μυτιλήνη . Κατά την περίοδο δηλαδή προ του πραξικοπήματος . Δεν είχαμε άλλη δύναμη τακτικού στρατού, η

οποία να δύναται να κάνει αποβατική ενέργεια στα νησιά μας στο Αιγαίο

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτές τις αξιολογήσεις που κάνατε,

τις πληροφορίες που είχατε, τις μεταβιβάζατε στον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων και στα αρχηγεία ;

ΜΑΡΤΥΣ . Και στο ΓΕΕΘΑ και στα αρχηγεία .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ότι σας μετέδιδε από κάτω ο κ.

Σημαιοφορίδης που πήγαινε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Έρχεταν στην υπηρεσία στον α' κλάδο . Από τον α' κλάδο συντάσσονται τα δελτία .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Διοικητής εδώ του α' κλάδου ποιός

ήταν ; Άλφα κλάδου του ΑΕΔ δηλαδή ;

Κ. Κ. Κ.

Κ. Κ. Κ.

5/2 σ _____ (Θ.Σ.) _____ 4-12-86

55

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δικό σας ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δικό μου . Νομίζω ότι ήταν ένας συνταγματάρχης Μπούρος,

ο οποίος μετακινήθη ενδιαμέσως .

Handwritten signature

Handwritten signature

(20)

Large handwritten signature

1/20 ΠΟ 4.12.86

56

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στην πρεσβεία δεν τ^{ις} έδινε τ^{ις} πληροφορίες;

ΜΑΡΤΥΣ; Η διαταγή ήταν να δίνω τις πληροφορίες και στην Εθνοφρουρά. Δηλαδή ότι ανεφέρετο σε πληροφορίες μάχης, που ενδιέφερε την άμυνα της Κύπρου, μετεδίδετο και στην Εθνοφρουρά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και ερχόταν και εδώ σε σας και στα αρχηγεία;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως δεν πήγαινε κατευθείαν στα αρχηγεία;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν πήγαινε κατευθείαν στα αρχηγεία, ερχόταν πρώτα σε μένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς, λοιπόν, αυτές τις πληροφορίες τις τρομερές, όπως μας τις είπε ο κ. Σημαιοφορίδης εδώ, τις μεταβίβαζατε στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως . Και αυτο θα το δείτε από το πρωτόκολλο που έχουμε και αριθμό και αποδέκτες και αξιολόγηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λέγατε, λοιπόν, έχουμε αυτή την πληροφορία και την αξιολογούμε έτσι.

ΜΑΡΤΥΣ: Επειδή μερικές προήρχοντο από την ίδια πηγή, είχαν πάντοτε την ίδια αξιολόγηση. Γιατί, όταν λάμε αξιολόγηση μιας πληροφορίας

40
Διαγράφεται
για τις
πρωτοκολλο
Αποστολή
12

F^o

107
111

2/2 Ο (Κ.Ο.) 4.12.86

54

εννοούμε την αξιοπιστία της πηγής και την ακρίβεια της πληροφορίας.

Και η μεν αξιοπιστία της πηγής βαθμολογείται Α', Β', Γ', Δ', Ε', ΣΤ',

η δε ακρίβεια 1, 2, 3, 4, 5, 6. Συνεπώς, όταν λέμε για μία πληροφορία

ότι είναι Α1, σημαίνει ότι το πρόσωπο είναι απολύτως αξιόπιστο, η

δε πληροφορία, συγκρινομένη με άλλες, είναι απολύτως ακριβής. Αυτό σημαί-

νει αξιολόγηση. Γιατί η ΚΥΠ δεν κάνει εκτίμηση πληροφοριών, είναι

πηγή πληροφοριών. Οι εκτιμήσεις των πληροφοριών γίνονται στις αίθου-

σες επιχειρήσεων των στρατηγείων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς δηλαδή δεν βγάζετε συμπεράσματα

από τις πληροφορίες. Λέγατε μόνο για το αξιόπιστο της πηγής και την

ακρίβεια της πληροφορίας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Γιατί το Επιτελείο έχει και άλλες πηγές, δεν έχει

μόνο εμένα. Έχει τα παρατηρητήρια, τις πρεσβείες, ακολούθους κλπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς, λοιπόν, μεταβιβάζατε αυτά τα

σήματα που σας έστελναν κλπ. Τί μέτρα έλαβε το Αρχηγείο Ενόπλων

Δυνάμεων και τα Αρχηγεία Ναυτικού, Στρατού και Αεροπορίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω αυτό, δεν μπορούσα να το παρακολουθήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχαν λάβει κανένα μέτρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το ΓΕΕΦ είχε λάβει κανένα μέτρο;

AM 2/2/86

B3

3/2 Ο (Κ.Ο.) 4.12.86

58

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε αυτό ξέρω να σας απαντήσω. Είναι άλλοι αρμόδιοι να σας το πουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οι δυνάμεις που είχαμε στην Κύπρο, αν ξέρετε να μου απαντήσετε, ήταν στους χώρους, όπως προέβλεπε το σχέδιο αμύνης της Κύπρου;

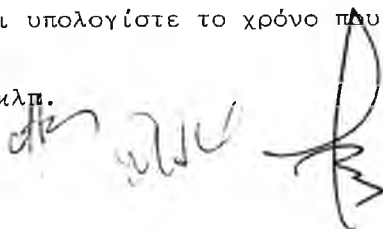
ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω να απαντήσω επ'αυτού, γιατί δεν θα είμαι ακριβής και συνεπώς είναι καλύτερα να μη σας πω. Δεν είμαι σε θέση να σας απαντήσω γιατί δεν παρακολουθούσα τις μονάδες αυτές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το πραξικόπημα είχε συντελέσει στην αποδιοργάνωση της άμυνας της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Άλλωστε γι'αυτό είπα στον κ. Μπονάνο επιστράτευση, κύριε αρχηγέ, διότι οι Τούρκοι με ένα τάγμα μέσα από τις βάσεις θα μας το πάρουν το νησί με την κατάσταση που επικρατεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ πείτε μου ποια ώρα της νύκτας, της 20ης προς 21η Ιουλίου ήρθε σε σας η πληροφορία ότι άρχισε η επίθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω πως ήρθε αμέσως. Δηλαδή στις 5.30 'που ήρθαν τα αεροπλάνα, η υπηρεσία ανέφερε και υπολογίστε το χρόνο που χρειάζεται να συντάξουν ένα σήμα, να σταλεί κλπ.

4/2 Ο (Κ.Ο.) 4.12.86

59

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από εδώ εδόθησαν διαταγές τότε για τη ν άμυνα της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από εκεί εξεδηλώθη αυτοδυνάμως αμυντική διάθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε αυτό το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι, να αρχίσετε να ρωτάτε. Πρώτος είναι γραμμένος ο κ. Κουτσογιάννης.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, πείτε μας πότε αναλάβατε αρχηγός της ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ: Στις αρχές Δεκεμβρίου του 1973 και έφυγα στις 20 Αυγούστου.

ck

(Η).

24

(20) 1/2 ΗΓ ΧΜ 4.12.86

60

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αν θυμάμαι καλά αμέσως μετά την ανάληψη της εξουσίας από τον Ιωαννίδη. Εκεί πήγατε με εντολή τίνος, αν επιτρέπεται ;

ΜΑΡΤΥΣ: Με εντολή του αρχηγείου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αλλά φυσικά η επιλογή ήταν του Ιωαννίδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι. Δεν νομίζω. Ήταν μάλλον του Μπονάνου, διότι με πήρε στο τηλέφωνο ο στρατηγός Μπονάνος, απ ότι ενθυμούμαι και μου λέγει θα κατεβεις κάτω στην ΚΥΠ, γιατί είχα χρηματίσει Υποδιοικητής, του Μπονάνου στην 10η Μεραρχία. Ήμουν και Διοικητής Συντάγματος-όταν ήταν Μέραρχος. -στο Σιδηρόκαστρο και Υποδιοικητής της Μεραρχίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πέστε μου υπάρχει περίπτωση σε οποιαδήποτε Κυβέρνηση όλων των εποχών να μπει κάποιος Αρχηγός της ΚΥΠ, αν δεν είναι της τυφλής εμπιστοσύνης του καθεστώτος; Υπάρχει περίπτωση;

ΜΑΡΤΥΣ Βεβαίως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πέστε μου μία.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας εξηγήσω . Εγώ την εποχή εκείνη όταν έγινε η ανατροπή του Παπαδόπουλου από τον Ιωαννίδη, ήρθαν τοβράδυ δύο επιτελείς της Μεραρχίας με τα τόμιγκαν και με συνέλαβαν. Μαάλιστα μου κόψαν και τη γραμμή και μου λένε ότι σας θέλει ο Σωματάρχης.

ΑΓ. ΝΙΚ.

2/2 ΗΓ ΧΜ 4.12.86

61

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Ποιοί ήταν αυτοί οι επιτελείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ένας Παπανδρέου του Μηχανικού και ένας άλλος του Πεζικού.

Δεν τον θυμάμαι. Δύο Ταγματάρχες του 3ου γραφείου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Εννοείτε στις 25 Νοεμβρίου.

ΜΑΡΤΥΣ, Μάλιστα.

Μου λένε σας θέλει ο Σωματάρχης. Λέγω να πάρω τηλέφωνο. Οχι μου λένε. Είναι κομμένο το τηλέφωνο. Αυτά γινόταν στο στίτι. Οπότε μπαίνουμε στο τζιπ, μπροστά εγώ και πίσω αυτοί και πήγαμε στη Μεραρχία. Εκεί επικοινωνήσα με τον Στρατηγό Μπονάνο και μου είπε αυτό και αυτό έγινε.

Εν συνεχεία με παίρνει πάλι ο Στρατηγός Μπονάνος και μου λέει να πάω κάτω στην υπηρεσία. Του λέω, κύριε Αρχηγέ, εγώ έχω την καλύτερη Μεραρχία εδώ. Έχω όλη την οικογένεια μου εδώ, είναι Δεκέμβριος και τα παιδιά θα μετακινηθούν στη μέση του έτους του σχολικού.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Δεν χρειάζονται αυτά, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Και η τοποθέτηση στην ΚΥΠ για μένα ήταν υποβιβασμός, διότι η ΚΥΠ διοικείται, όπως ξέρετε, από απόστρατο Στρατηγό ή Ταξίαρχο. Εγώ ήμουν υποφύλιος Αντιστράτηγος εν ενεργεία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Απο Αντιστρατήγους διοικείται.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Κύριε μάρτυς μήπως ο άλλος Ταγματάρχης λεγόταν

3/2 ΗΓ ΧΜ 4.12.86

62

Μάσας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

Ομως δεν ξέρω, δεν μπορώ να καταλάβω τι σχέση έχουν αυτά με το Κυπριακό και θα ήθελα μια εξήγηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Σας παρακαλώ κύριε μάρτυς. Εγώ υποβάλω τις ερωτήσεις.

Όταν ήρθατε δώ, συναντηθήκατε με τον κύριο Ιωαννίδη και κατετέθη εδώ στην επιτροπή, ότι φιληθήκατε και σταυρωτά. Αυτό είναι αληθές;

ΜΑΡΤΥΣ. Οχι. Δεν το θυμάμαι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Έχετε πάει στην Αμερική; Πότε και πώς;

ΜΑΡΤΥΣ. Οχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Η ερώτηση, που για μένα έχει μεγάλη σημασία είναι η εξής. Οι Τούρκοι - σύμφωνα με όσα κατέθεσε εδώ ο κύριος Σημαιοφορίδης και εσείς, η υπηρεσία σας, γενικά οι άνθρωποι της ΚΥΠ - ξέρανε από νωρίτερα, είχαν αρχίσει έντονες προετοιμασίες από τον Απρίλιο ή Μάιο..

ΜΑΡΤΥΣ Δεν είναι έντονες προετοιμασίες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αυτό είπατε εδώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα ότι έγιναν συγκεκριμένες προετοιμασίες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αλλά ασυνήθιστες.

ef . 2/2/86

4/2 ΗΓ χΜ 4.12.86

63

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι ασυνήθιστες. Δεν μπορώ δηλαδή να πω ότι απο εκεί μπορούσαμε να κρίνουμε ότι επικείται πόλεμος με την Τουρκία. Ήταν τεταμένες οι σχέσεις λόγω της υφαλοκρηπίδος και λόγω του ότι το Τσαρντάρλι έκανε έρευνες. Και σας είπα ότι οι δύο στόλοι ήταν αντιμέτωποι με το χέρι στη σκανδάλη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Προηγουμένως δώσατε διαφορετική απάντηση στον κύριο Πρόεδρο και εγώ το πήρα αυτό σαν δεδομένο.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Δηλαδή λέτε τώρα ότι απο τον Απρίλιο, Μαΐο Ιούλιο κ.λπ. ....

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχε ένταση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Το ονομάζετε ένταση τώρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ένταση δεν το είπα και προηγουμένως;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Οχι.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό να το εξετάσουμε απο τα Πρακτικά.

(24κ)

(Η) 1/2 ΑΚ (Γ.Π.) 4-12-86

64

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εγώ σας ρωτώ το εξής: Για να κάνουν τις προετοιμασίες οι Τούρκοι που τελικά κατέληξαν στην απόβαση θα πρέπει να είχαν κάποιες ενδείξεις, ότι εμείς θα κάνουμε πραξικόπημα κ.λ.π. Πώς οι Τούρκοι από νωρίτερα είχαν αρχίσει την προετοιμασία γνωρίζοντας ότι κάτι θα γίνει; και δεύτερον αφού εμείς βλέπαμε αυτές τις προετοιμασίες γιατί δεν πήραμε κανένα μέτρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν παρακολούθησατε προηγουμένως τι είπα. Είπα ότι στην Μερσίνα δεν υπήρξε καμμία δραστηριότητα. Αυτή είναι η απειλή για την Κύπρο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δηλαδή τον Απρίλιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, μέχρι την παραμονή του πραξικοπήματος. ~~Οι αντιδρα-~~

For
και διακριτή
για ξένη και
να τρελάσει
δραστηριότητα

~~στη Μερσίνα~~ και προετοιμασία του αποβατικού αποσπάσματος στην Μερσίνα αρχίζουν από τις 17 του μηνός, μετά το πραξικόπημα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εσείς είχατε αρκετά στοιχεία για να βλέπετε ότι κάτι ασυνήθιστο συμβαίνει. Αυτό είναι αληθές. Πώς κόννετε ότι η ηγεσία δεν πήρε κανένα μέτρο; Πώς το χαρακτηρίζετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ως τερατώδες σφάλμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εσείς που βλέπατε αυτό και είχατε μια κρίσιμη θέση γιατί δεν παραιτηθήκατε;

64

2/2 ΑΚ (Γ.Π.) 4-12-86

65

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί να παραιτηθώ;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Γιατί βλέπατε τον κίνδυνο. Γιατί δεν παραιτηθήκατε την επομένη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε και τώρα θα παραιτούμην. Εγώ έκανα το καθήκον μου. Εγώ στις πληροφορίες που είχα ενταχθεί πέτυχα το έργο μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μετά την πτώση της χούντας, όλα αυτά που σήμερα τα κάνετε σε στυλ κριτικής, τα καταγγείλατε, τα δώσατε σε υπομνήματα πουθενά, στη νέα κυβέρνηση, έννοιά της εθνικής ενότητας;

ΜΑΡΤΥΣ: Και πού ήξερα εγώ αν η κυβέρνηση τα είχε υπόψη της;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κάνατε υπομνήματα γι' όλα αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Αν διετασσόμην να υποβάλλω αναφορά, θα τα ανέφερα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τους Τούρκους αιχμαλώτους αξιωματικούς, σε κάποια στιγμή, κατά την διάρκεια της εκκενώσεως, νομίζω ανάμεσα σε Αττίλα 1 και 2 τους αντήλλαξα με δικούς μας με τον Σημαιοφορίδη κ.λ.π. ή τους άφησαν και φύγαν. Αυτό πως το κρίνετε; Ήταν ενδεδειγμένη ενέργεια, ή έπρεπε να γίνει κάτι το διαφορετικό;

ΜΑΡΤΥΣ: Πώς αλλιώς να γίνει δηλαδή;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Να τους κρατάγαμε, να τους ανακρίναμε, να είχαμε τα στοιχεία να τους ανταλλάσαμε 1 προς 100 κ.λ.π.

CF 244

3/2 ΑΚ (Γ,Π,) 4-12-86

66

ΜΑΡΤΥΣ: Η ανάκριση έγινε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είναι αρκετό αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Άλλωστε δεν ήταν υπόθεση δική μου να αποφασίσω. Δεν ανακατεύθηκα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν σας κάνω κριτική εγώ ρώτησα ποιό είναι το σωστό. Είσαστε αρχηγός της ΚΥΠ, είναι αιχμάλωτοι, έχουν να δώσουν πληροφορίες, χρειάζονται παρα κάτω και διαπραγματεύσεις ...

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ δεν ασχολείται με ανακρίσεις αιχμαλώτων. Υπάρχει στον στρατό ειδικό τμήμα, λόχος ανακριτών αιχμαλώτων. Κατά συνέπεια η ΚΥΠ δενασχολείται με ανακρίσεις στρατιωτικών και αξιωματικών.

Ασχολείται με ανάκριση πρακτόρων, κατασκοπών κ.λ.π.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εγώ σας ρώτησα πως το κρίνετε αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έχω τα στοιχεία για να σας πω, πως έγινε η ανταλλαγή.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είπατε ότι οι Τούρκοι κατά την αποβασή τους παρουσίασαν σοβαρά έως φοβερά ελαττώματα, όπως ξέρετε έχει γίνει και μια έκθεση από τους αξιωματικούς του ΝΑΤΟ για την έκταση της ανεπάρκειας των Τούρκων, κατά την απόβιβση κ.λ.π. Αυτοί όμως κατά-
περαν τελικά να μας νικήσουν. Τί κατά την γνώμη σας φταίει, Μπο-
ρείτε να μου πείτε;

Handwritten signatures and initials:
 - A signature on the left, possibly "Α.Κ."
 - The word "αίμα" (blood) written in the middle.
 - A large, stylized signature on the right, possibly "Β.Κ."

4/2 ΑΚ (Γ.Π.) 4-12-86 67

ΜΑΡΤΥΣ: Τα είπα. Είπα ότι έπρεπε η εθνική φρουρά εγκαίρως να επιστρατευθεί να πάει σε θέσεις που προέβλεπαν τα σχέδια, να κάνει δοκιμές των σχεδίων, να αποκατασταθούν οι επικοινωνίες, να καταλάβει τα έργα που είχαμε φτιάξει και να αμυνθεί ο καθένας εκεί που είχε ταχθεί. Είπα ότι αυτό ^{αν} γινόταν, θα έβγαιναν οι Τούρκοι.

18/ (25)

ΜΜ

2ΑΚ 1/2ζ ΒΠ 4.12.86

68

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το ότι δεν έγιναν αυτά από την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία πέστε μου πως το χαρακτηρίζετε. Γιατί αυτά που λέτε, όπως γνωρίζετε - γιατί και ^{πρώην} ~~και~~ ^{είναι} ~~είναι~~ στρατιωτικός είμαι - είναι τα ~~στοιχεία~~ ^{στοιχεία} ~~τα λεγόμενα~~ ^{λεγόμενα}. Αυτά δηλαδή που κάνει και ο ανθυπολοχαγός.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το χαρακτήρισα τερατώδες λάθος. Τι άλλο να πώ; Προδοσία δεν μπορώ να το χαρακτηρίσω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς λοιπόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Διαροκάπη να λάβει το λόγο με την παράκληση την ίδια τη γνωστή του χρόνου.

Handwritten notes and signatures:

Handwritten text: *επίσης*

Handwritten signature: *Μπασαγιάννης*

Handwritten signature: *[Signature]*

2/2ζ ΒΠ 4.12.86

69

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς, ειδικώς για την Κύπρο από τον Απρίλη, Μάη του 1974 οι πληροφορίες που σας έστειλε ο Σημαιοφορίδης από την Κύπρο ήταν ότι γίνονται συνεχείς προετοιμασίες για την επίθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Ο Σημαιοφορίδης δεν στέλνει εντυπώσεις. Ο Σημαιοφορίδης στέλνει πληροφορίες. Τα σήματα αυτά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή και από τον Σημαιοφορίδη και από σας ήταν συνεχείς οι πληροφορίες ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονται για την Κύπρο για επέμβαση;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν υπήρχαν οι ετοιμασίες για την Κύπρο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν υπήρχαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Σας είπα προηγουμένως ότι η απειλή για την Κύπρο ήταν η Μερσίνα - Αλεξανδρέτα. Η απειλή ήταν για το Αιγαίο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Όχι, μας είπε ο Σημαιοφορίδης ότι οι πληροφορίες, ειδικώς για την Κύπρο, ήταν συνεχείς από τον Απρίλη - Μάη του 1974 ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονταν. Σεις τι λέτε; Ή αν θυμάστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι δεν είναι καλή η εκτίμηση του κυρίου Σημαιοφορίδη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εν πάση περιπτώσει, είσθε η Κρατική Υπηρεσία Πληροφοριών τότε που έγινε το πραξικόπημα εναντίον της Κύπρου

αβ1

αβμ

αβ3

3/2ζ ΒΠ 4.12.86

70

οι Τούρκοι είχαν σύγχρονα υποβρύχια και σύγχρονα αεροπλάνα όπως είχαμε εμείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι αυτά τα οποία έχουν τώρα. Έχουν βέβαια και σύγχρονα αεροπλάνα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εμείς δεν είχαμε φέρει και από τη Γερμανία ορισμένα σύγχρονα υποβρύχια; Είχαμε και τα F16,

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά μη με ρωτάτε εμένα. Είναι φιλίες δυνάμεις. Δεν ασχολούμαι εγώ με αυτά. Να ρωτήστε τους αρχηγούς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Μα είσθε Κρατική Υπηρεσία Πληροφοριών.

Δεν ενδιαφέρεσθε να μάθετε εσείς για την ποιότητα των όπλων των αντιπάλων;

ΜΑΡΤΥΣ: Των αντιπάλων ναι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σας λέω για τους Τούρκους - αυτό κατατέθηκε - ότι τα υποβρύχια τα δικά μας ήταν σύγχρονα πολύ καλύτερα από τα Τουρκικά τότε. Και τα F16 τα δικά μας ήταν πολύ καλύτερα. Γιατί σας ρωτώ; Δηλαδή αν τυχόν στέλνονταν τα υποβρύχια κάτω εγκαίρως και τα αεροπλάνα και αν τυχόν ήταν ενωμένες οι ελληνικές δυνάμεις στην Κύπρο χωρίς την Μεραρχία πρώτον θα απετολμάτο η Τουρκική εισβολή; Και δεύτερον, αν γίνονταν θα συνέριβονταν; Τι γνώμη έχετε;

4/2Σ ΒΠ 4.12.86
71

ΜΑΡΤΥΣ: Σ' αυτό απήντησα. Είπα ότι αν η Εθνοφρουρά ήταν στη θέση της κλπ. οι Τούρκοι δεν θα επετύγχαναν και ίσως δεν θα τολμούσαν.

Διαφορές είναι
λαζάρια και προσιότητες
η φωνή
επηρεάζει τα αποτελέσματα
να έχουν προελαθεί τον
εγπρό και τα Αρματαγωγά
από τις 17 που αρχίζουν
εάν και η προέλευση
ενο. μεταρρ.

Επί πλέον παρέλειψα να πω προηγουμένως ότι τα μέτρα τα οποία έπρεπε να έχουμε λάβει αφ' ης στιγμής έγινε το πραγματικό, την εκτίμηση των επιπτώσεων που είπα αρχικώς, αλλά και κυρίως από τις 17 του μηνός που άρχισαν οι πληροφορίες να συρρέουν περί ετοιμασίας πλέον των Τούρκων στην Αθήνα, ~~ως τα οπισθόχρητα να~~
~~έπλεαν ( ) στην Κύπρο~~

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Συνεπώς, αφού άρχισαν οι πληροφορίες να συρρέουν και αφού έπλεαν τα καράβια εναντίον της Κύπρου πως εφηγείται ο Μπονάνος, το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, το ΓΕΣ, το ΓΕΕΘΑ, να στείλουν κάτω σήματα και να λένε "εφησυχάστε, αυτοσυγκρατηθήτε, δεν επιτίθενται οι Τούρκοι" θέλουμε μια εφήγη ση. Είσασαν ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ: Και σε μένα η ίδια απορία υπάρχει γι' αυτό. Και τώρα ακόμη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή το μυαλό σας το βασανίσατε, επειδή είπατε ο Σίσκο έφερνε βόλτα μεταξύ Αθηνών και Αγκύρας, στο μυαλό το δικό τους ήταν αυτό ή τους έλεγε ο Σίσκο ~~οι άλλοι οι Φένοι~~ μη κάνετε τίποτα; Τι γνώμη σχηματίσατε;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ

5/25 ΒΠ 4.12.86

72

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι παρακεκινδυνευμένο. Εγώ επί γεγονότων μπορώ να δώσω πληροφορίες όχι διατύπωση γνώμης. Δεν διατυπώνω γνώμη

διευρύνεται
Michael

εξ

εξ
εγώ.

εξ

(22)

22/6

(2Σ) 1/2 Ζ Φ.Τ. 4.12.86

73

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Δηλαδή, η στρατιωτική ηγεσία της χούντας, ο Μπονάνος, οι αχηγοί των ΓΕΕΘΑ, ΓΕΣ, ΓΕΝ, δεν είχαν τον κοινό νου;

ΜΑΡΤΥΣ : Ο στρατηγός Μπονάνος, τον οποίο γνωρίζω και για τον οποίο μπορώ να πω ήταν ένας άριστος επαγγελματίας αξιωματικός. Είχε πολεμώσει, είχε τιμηθεί, έχει υπηρετήσει σ' όλα τα κρίσιμα επιτελεία όλων των βαθμίδων, έχει διοικήσει όλες τις μονάδες -τάγμα, σύνταγμα, μεραρχία κλπ.- έχω κάνει υπό τας διαταγές του και γι' αυτό μπορώ να έχω γνώμη και κατά συνέπεια λέω ότι ήταν ένας άριστος επαγγελματίας. Συνεπώς, μπορούσε να κάνει εκτιμήσεις πάρα πολύ καλές. Τώρα γιατί...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Αυτό θέλω, μια εξήγηση.

ΜΑΡΤΥΣ : Και έμενα απορία είναι.

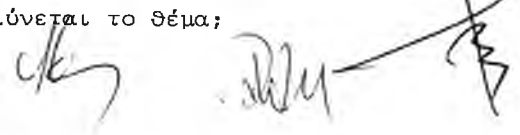
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Μόνο στην απορία σταματάει το μυαλό σας;

Μήπως επενέβησαν άλλες δυνάμεις και τους έλεγαν "στοπ", ή τους γέλασαν, ή απέβλεπαν στη διχοτόμηση της Κύπρου; Μισή ελληνική, μισή τουρκική, για να ελέγχουν την κατάσταση;

ΜΑΡΤΥΣ : Αν το πω, λύνεται το θέμα;

Προστίθεται
ή λέγεται
«έτσι»

υγ
αδφ

υγ
αδφ

2/2 Ζ Φ.Τ. 4.12.86

74

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Με συγχωρείτε. Είστε μάρτυς πραγματογνώμων.

Αρχηγός της Κρατικής Υπηρεσίας Πληροφοριών. Τί λέτε γι' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν μπορώ να έχω γνώμη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Δεν έχετε γνώμη.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Και ένα άλλο τώρα : Το πραξικόπημα, όπως έγινε, εναντίον του Μακαρίου στις 15 Ιουλίου, γιατί έγινε.

ΜΑΡΤΥΣ : ....

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : ΚΥΠ είσθε.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι ΚΥΠ, μην το λέτε, ΚΥΠ. Αυτό δεν είναι δίκαιο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Τώρα λέγεσθε ΕΥΠ...

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν είναι δουλειά της ΚΥΠ αυτά που με ρωτάτε. Είναι εκτός αρμοδιοτήτων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Τότε σας ρωτάω κάτι άλλο: Το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου εκ του αποτελέσματος, με την εισβολή, πώς το χαρακτηρίζετε; Ήταν καθαρή τραγωδία, προδοσία του κυπριακού λαού; Καθαρά πράγματα.

ΜΑΡΤΥΣ : Ακούστε να σας πω. Η λέξη "προδοσία" σημαίνει ηθελημένη βοήθεια του εχθρού, άσχετα με τα κίνητρα που οδηγούν προς αυτή.

OK

Σ

3/2 Ζ Φ.Τ. 4.12.86

75

Εδώ λοιπόν δεν μπορώ να φανταστώ ότι υπήρχαν Έλληνες αξιωματικοί και μάλιστα σ'αυτά τα κλιμάκια, οι οποίοι θέλησαν να βοηθήσουν τον εχθρό της Ελλάδος. Έγιναν, όμως, τόσα τερατώδη σφάλματα, ώστε πολλοί να σκέφτονται και προδοσία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Να το πούμε αλλιώς: Απέναντι λίγα μίλια είναι ο εχθρός. Έχουμε νόμιμη εξουσία της Κύπρου με το Μακάριο και εγγυήτρια δύναμη την Ελλάδα. Αυτοί που πήραν την απόφαση εδώ να επιτεθούν ενάντια σε φιλική τουλάχιστον χώρα, κατά το στρατιωτικό ποινικό κώδικα διέπραξαν κακούργημα;

ΜΑΡΤΥΣ : Βεβαίως, διέπραξαν. Αλλά αυτοί το παρουσίασαν ότι είναι εσωτερικό. Έτσι το παρουσίασαν έξω.

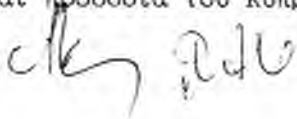
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Το παρουσίασαν εσωτερικό, αλλά εγώ σας λέω: Νόμιμη εξουσία, απέναντι ο εχθρός, τελεία παραλυσία, αποτέλεσμα το 37% διακατέχεται από τους ξένους.

ΜΑΡΤΥΣ : Είναι και επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Συνεπώς, εκ του αποτελέσματος -μη σας τρομάζει η λέξη "προδοτικό"- αυτό που έγινε στην Κύπρο ήταν τραγωδία;

ΜΑΡΤΥΣ : Τραγωδία βεβαίως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Και προδοσία του Κυπριακού;

4/2   Ζ   Φ.Τ.   4.12.86

76

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Πώς να μην τον τρομάζει η λέξη, είναι απλό;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Αν ρώταγα εσάς, κύριε συνάδελφε;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Η λέξη είναι τρομακτική.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Αυτό λέω, είναι, πώς να το κάνουμε.

Θέλω να μου απαντήσετε καθαρά, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ : Αφού σας απάντησα προηγουμένως, γιατί δεν παρακολουθείτε

αυτό που είπα προηγουμένως; Νομίζω ότι απάντησα σαφώς.

Λέω ότι η προδοσία είναι ηθελημένη βοήθεια του εχθρού, ασχέτως με τα κίνητρα που οδηγούν σ' αυτή. Λέω, λοιπόν, ότι δεν νομίζω ότι υπήρχαν Έλληνες αξιωματικοί...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Με συγχωρείτε...

ΜΑΡΤΥΣ : Αφήστε με να τελειώσω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Να σας ρωτήσω άλλο. Η κατάλυση μιας νομίμου εξουσίας, νομίμου δημοκρατικού πολιτεύματος δεν είναι προδοσία;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω. Θέλει πολλή διερεύνηση για να πεις αν είναι προδοσία ή όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Θα πείτε αν είναι πραξικόπημα ή προδοσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Έχει απαντήσει ο μάρτυς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Παιριτούμαι των υπολοίπων ερωτήσεων.

CH   JCH   [Signature]

5/2 Ζ Φ.Τ. 4.12.86

77

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ τον κύριο Τσιγαρίδα να λάβει το λόγο.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε Σταθόπουλε, έχουμε σαν δεδομένο ότι οι πληροφορίες για τις προπαρασκευαστικές ενέργειες των Τούρκων για την απόβαση στην Κύπρο, είναι γνωστές στις υπηρεσίες τις δικές σας, την ΚΥΠ δηλαδή, τουλάχιστον από τις 17.7.74.

Handwritten signature

Handwritten signature

(2θ)

Handwritten signature

(22) I/2 Θ ΦΚ 4-I2-86

78

ΜΑΡΤΥΣ: 'Αρχισαν, άρχισε η ροή τους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Στις 17-7-74.

Είναι επίσης δδδομένο ότι αυτές τις πληροφορίες το κλιμάκιο της ΚΥΠ στην Κύπρο τις δίνει και προ της 17-7-1974, αλλά εν πάση περιπτώσει από τις 17 είναι έντονες και αξιόπιστες οι πηγές, κατά τον κύριο Σημαιοφορίδη .

Εδώ ο κύριος Σημαιοφορίδης μας είπε το εξής: 'Ότι ήταν τέτοια η ανησυχία του και τέτοιες οι πληροφορίες του για τις προπαρασκευαστικές πράξεις, που αυτές τις μετέφερε και στην κεντρική υπηρεσία και στο ΓΕΕΦ και όπου αλλού πάνε αυτές οι πληροφορίες.

ΜΑΡΤΥΣ; Εκεί, στα δύο αυτά πάνε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τώρα εμείς, επειδή δεν είμαστε στρατηγοί και στρατιώτες, το ερώτημά μας είναι ένα. Αυτό, όπως είπατε προηγουμένως φθάνανε στον κ.Μπονάνο, σ' αυτόν τον σπουδαίο στρατηγό, πολεμάρχη κλπ. Δεν ήταν αυτές πληροφορίες τέτοιες που να ανησυχήσει η στρατιωτική ηγεσία ότι εν όψει έχουμε επέμβαση τουρκική;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

2/2 Θ ΦΚ 4.12.86

79

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Επειδή γνωρίζετε τον κ.Μπονάνο ...

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα και τη στιχομουθία που είχα με τον κ.Μπονάνο για το θέμα της ενεργοποίησης ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Επειδή γνωρίζετε τον κ.Μπονάνο καλά και υπηρετήσατε υπό τις διαταγές του ...

Μήπως τον είδατε και μετά, τώρα που είναι ιδιώτης, πολίτης;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: ..πώς εσείς στρατηγέ μου ~~έ~~ρμηνεύετε σαν στρατιωτικός, - δεν σας ζητά πληροφορία απλώς την κρίση σας - αυτά τα δύο γεγονότα; Οι πληροφορίες, όπως μας τις περιγράψατε, είναι σπουδαίες. Ο παραλήπτης είναι ένας επαγγελματίας άριστος. Δεν λαμβάνει υπόψη του αυτό το τραγικό γεγονός. Πώς το εξηγάτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να το εξηγήσω, ανεξήγητο είναι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ανεξήγητο;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Τί να σας πώ; Γιατί η λογική αυτό λέει που λέτε και σεις. Η κοινή λογική αυτό λέει. Δεν γίνεται αυτό. Γιατί δεν γίνεται...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Είναι αλήθεια κύριε Σταθόπουλε' ότι

Εφ. 200

3/2 Θ ΦΚ 4.12.86

80

σας πήρε τηλέφωνο εσάς προσωπικά ο κ.Περδίκης; Ο κ.Περδίκης κατέθεσε ότι από τις 17-18 του μήνα γνωρίζει στο Λονδίνο τα πάντα για την απόβαση και σε κάποια φάση, κοντά στις 19 του μηνός, κατάφερε να επικοινωνήσει με σας προσωπικά και του είπατε εσείς...

ΜΑΡΤΥΣ: Με μένα όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Να σας πώ, τί λέει. Λέει ότι ούτε λίγο, ούτε πολύ τον επιπλήξατε και του είπατε: "Μα, τί πληροφορίες είναι αυτές που στέλνεις; Εσύ έχεις πέσει θύμα των αγγλικών υπηρεσιών."

Τα λέει ο κ.Περδίκης αυτά.

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να λέει ο κ.Περδίκης, ό,τι θέλει. Εγώ βλέπετε ότι

έχω εδώ ~~επίσης~~ πληροφορίες από τις 17 του μηνός, ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονται. Θα του έλεγα ότι είναι βλακείες οι πληροφορίες αυτές;

Είναι λογική αυτή;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μα, τα λέει κ.Σταθόπουλε .

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω, τί λέει αυτός. Δεν επικοινωνήσα με τον κ.Περδίκη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν επικοινωνήσατε με τον κ.Περδίκη;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Οι πληροφορίες του κ.Περδίκη, σαν στρατιωτικού ακολούθου, έφθαναν σε σας, στην ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ: Έφθαναν προς κοινοποίηση.

Φιλοφρονήματα
Μίση Δέξου.

21/11

Β3

4/2 Θ ΦΚ 4.12.86

81

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Έχετε, λοιπόν, πληροφορίες από Περδίκη, από Λονδίνο, ότι ακόμη και τα μέσα ενημέρωσης, η τηλεόραση έδειχνε προπαρασκευαστικά, πώς μπορούν να βγούν, να κάνουν απόβαση οι Τούρκοι στη Κύπρο. Υπάρχουν τέτοια στοιχεία στην υπηρεσία σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Η τηλεόραση μπορεί να έδειχνε εικόνες από ασκήσεις. Δεν μπορεί να μετέδιδε το τι κάνουν οι Τούρκοι τις ημέρες εκείνες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Το μετέδιδε. Πώς δε το μετέδιδε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το μετέδιδε. Το είπα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω, τι είπε. Και πού ξέρει ο κ. Περδίκης, αν αυτές οι εικόνες ήταν από εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Δασκαλάκη, με συγχωρείτε.

Το ό,τι το είπε δεν αποτελεί απόδειξη. Απλώς έχει κατατεθεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Πώς μπορείς να διακρίνεις στη τηλεόραση ότι η εικόνα που δείχνει ότι είναι από εδώ ή από εκεί;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μα αυτά ελέγοντο. Επιμένω στρατηγέ μου.

(2BA)

1/2 Β ΑΚ 4-12-1986

82

Φθάσαμε στις 19 του μηνός. Στις 19 το απόγευμα οι υπηρεσίες κατακλύζονται από σήματα και πληροφορίες, όχι πλέον προπαρασκευαστικών ενεργειών, αλλά ενέργειες οι οποίες πλέον και στον πιο αδαή δείχνουν ότι οι άνθρωποι πάνε να κάνουν το περίπατό τους. Είπατε ότι η δουλειά η δική σας ήταν η συλλογή και η διαβίβαση πληροφοριών. Δεν ανησυχήσατε Στρατηγέ, όταν πειστήκατε στις 19 του μηνός ότι πλέον οι Τούρκοι βγαίνουν; Δεν ανησυχήσατε σαν σφρατιώτης;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως ανησύχησα.

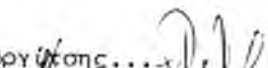

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Και τι κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Είπα του Στρατηγού γιατί δεν ενεργοποιείτε την αίθουσα επιχειρήσεων, τι περιμένετε; Εμένα δεν είναι η δουλειά μου να ελέγξω τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Και μετά απ'αυτά δεν μπορείτε εσείς με την πείρα σας να δώσετε μια εξήγηση γιατί ο κύριος Μπονάνος σιωπούσε;

Δεν ενδιαφερόταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Τι σχέση έχει η πείρα με το γιατί ο κύριος Μπονάνος δεν ενδιαφερόταν. Που να ξέρω;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Ήταν ενδεχόμενο να ήταν ένας αξιωματικός ακατάλληλος, να ήταν ο Γεωργίου...

2/2 B AK 4-12-1986

83

ΜΑΡΤΥΣ. Μπορώ να δώσω απάντηση σ' αυτό;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Η τελευταία μου ερώτηση είναι , είχε καμμία ανάμειξη η υπηρεσία σας η ΚΥΠ με τον τρόπο απομάκρυνσης αποχώρησης του Καρούσου από την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Ο Καρούσος έφυγε κατά το Γενάρη. Καμμία σχέση απολύτως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δεν έχω άλλη ερώτηση κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κύριο Βαρβιτσιώτη να λάβει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Θα διερωτηθήκατε προηγουμένως πως ήξερα το όνομα του Ταγματάρχου που σας συνέλαβε. Υπάρχει κατάθεση Παλαΐνη στην Επιτροπή, ο οποίος είπε για σας τα ακόλουθα, και θα ήθελα να σας παρακαλέσω, για ενημέρωση της Επιτροπής, αλλά και για να ξεκαθαριστεί η θέση σας να μας πείτε τι ξέρετε. Μαξ είπε ο Παλαΐνης ότι, ένα, φιλήσατε σταυρωτά τον Ιωαννίδη, μόλις έγινε η ενέργεια κατά Μακαρίου, και δύο -είναι οι λέξεις του- αποστρατεύσατε εσείς τον Ταγματάρχη Μάσα υποστηρίζοντας ότι σας εξεβίασε να αναλάβετε την ΚΥΠ. Πώς έχει αυτό το θέμα; Είναι ερωτήματα που πλανώνται στις σκέψεις όλων μας και τα οποία γεννήθηκαν από την κατάθεση Παλαΐνη

3/2 Β ΑΚ 4-12-1986

54

ΜΑΡΤΥΣ. Για το πρώτο ερώτημα. Το απόγευμα της Δευτέρας όταν γυρνούσα από τον Άγιο Ανδρέα, πέρασα από το Επιτελείο για να πληροφορηθώ εξελίξεις. Δεν βρήκα κανέναν εκεί και είδα μόνο τον Ιωαννίδη με τον Πηλιχό στο γραφείο της ΕΣΑ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Πήγατε στο γραφείο της ΕΣΑ;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι πήγα για να ενημερωθώ. Και εκεί συζητήσεως γενομένης για το Μακάριο τους έδωσα συγχαρητήρια για τη διάσωση του Μακαρίου, που όπως ανέφερα και στην αρχή εδώ. Δεν είπα συγχαρητήρια για το πραξικόπημα, αλλά για τη διάσωση του Μακαρίου, το οποίο θεωρούσα πολύ θετικό γεγονός.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Το δεύτερο είναι ότι είπε ο Παλαΐνης, ότι εσείς αποστρατεύσατε με δική σας ψήφο ή πρόταση, δεν ξέρω, μετείχατε φαίνεται στο αρμόδιο όργανο τότε, αποστρατεύσατε τον Μάσα υποστηρίζοντας στη συνεδρίαση, για να θεμελιώσετε το λόγο της αποστρατίας του, ότι αυτός σας εξεβίασε να αναλάβετε την ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Στο συμβούλιο συμμετείχα και είπα, ότι ο Μάσας μαζί με τον Παπανδρέου με συνέλαβαν. Τίποτε άλλο, ούτε και είχε ανά-

μείξη ο Μάσας να με εκβιάσει εμένα να αναλάβω την ΚΥΠ. Ο Μπονάνος

με πήρε στο τηλέφωνο.

4/2 Β ΑΚ 4-12-1986

85

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Το άκουσα αυτό. Απλώς επειδή μου είχαν γεννηθεί ερωτηματικά από την κατάθεση Παλατίνη, ήθελα να το ξεκαθαρίσω.

Κύριε μάρτυς, ποιοι ήταν οι αποδέκτες των σημάτων που στέλνατε εσείς;

(28) 1/2 δ. Ρ.Σ. 4-12-86

86

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν τα επιτελεία και το ΓΕΕΘΑ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ήταν οι 3 αρχηγοί των επιτελείων και ο αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πουθενά αλλού δεν τα στέλνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Και το κλιμάκιο ....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τα έφερνε κάτω στο ΓΕΕΦ απ'ευθείας.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Έχετε μία συρροή πληροφοριών, έχετε μία συρροή σημάτων, ~~είχατε~~ με τον Μπονάνο πλην της τηλεφωνικής επικοινωνίας που είχατε, άλλη επαφή είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, ούτε εκλήθην σε σύσκεψη τινά

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αυτό ήθελα να σας ρωτήσω. Το επόμενο ερώτημα: Δεν είναι αφύσικο, σεις είσαστε ο άνθρωπος που δίνετε τις πληροφορίες, σεις κάνετε την αξιολόγηση του βαθμού αξιοπιστίας και της πληροφορίας και του πληροφοριοδότη. Δεν ήταν φυσικό να σας καλέσει ο Μπονάνος να σας πει, τι γίνεται εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ: Έπρεπε να με καλέσει σε μία σύσκεψη στην αίθουσα επιχειρήσεω¹ που θα ήταν όλοι εκεί πέρα και να μου ζητήσει και μένα τη γνώμη μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ποτέ δεν σας κάλεσε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

2/2 δ. Ρ.Σ. 4-12-86

87

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είπατε -και διορθώστε με αν δεν το συνέλαβα καλά- ότι υπήρχε τέτοια αποδιοργάνωση των ελληνικών δυνάμεων στην Κύπρο, ώστε σεις σαν υπηρεσία ενημερώνετε τις ελληνικές μονάδες.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι μην το πάρουμε έτσι, είπα ότι στις επικοινωνίες υπήρχε μία αποδιοργάνωση, ώστε πολλές φορές εγώ ενημέρωνα τις φίλες δυνάμεις από πληροφορίες που έπαιρνα από τους Τούρκους. Και θα φανεί μέσα στο ημερολόγιο αυτό αν το κοιτάξετε, ότι υπήρχαν και τέτοιες περιπτώσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Σεις πού την αποδίδετε αυτή την αποδιοργάνωση;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο ότι έγινε απόλυτος αιφνιδιασμός και όπως σας είπα προηγουμένως χρειάζεται ένας χρόνος για να γίνει αποκατάσταση των επικοινωνιών. Η Εθνοφρουρά δε βρέθηκε στη θέση της, αιφνιδιάστηκε. Επόμενο είναι και οι επικοινωνίες να μην αποκατασταθούν πλήρως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν βρέθηκε στη θέση της, διότι λόγω του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου είχε διαλυθεί όλη η δομή των υπηρεσιών εκεί. Και λέτε ότι αιφνιδιάστηκε η Εθνοφρουρά. Γιατί να αιφνιδιαστεί η Εθνοφρουρά; Η Εθνοφρουρά έπαιρνε τα σήματα της υπηρεσίας και έπρεπε να ξέρει ότι κάτι γίνεται. Δεν πρέπει να αιφνιδιάστη απλώς ————— είχε αποδιοργανωθεί και διαλυθεί, γιατί αιφνιδιασμός δεν υπήρξε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αιφνιδιασμός ούτε και στο επιτελείο δεν υπήρχει. Αφού είναι

Αν Νίσε

Β

3/2 δ. Ρ.Σ. 4-12-86

88

πληροφορημένο, πώς είναι αιφνιδιασμός;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ακριβώς αυτό λέγω. Άρα η λέξη την οποία μεταχειρίστηκατε δύο φορές "αιφνιδιασμός", δεν είναι σωστή. Εφ'όσον είχε τις πληροφορίες τις δικές σας, δεν μπορεί να είχε αιφνιδιασμό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εκτός αν δεν πίστευε τις πληροφορίες σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, αν τα τμήματα δεν είχαν πάρει τις πληροφορίες αυτές ....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τότε μπορεί να ήταν αιφνιδιασμός.

ΜΑΡΤΥΣ: ....οπότε αιφνιδιάστηκαν. Όταν αναφέρονται περιπτώσεις, όπως έλεγε ο Σημαιοφορίδης, ότι βρήκε το διοικητή με τις πυζάμες, όταν ήδη τα αεροπλάνα βομβάρδιζαν, δεν είναι αιφνιδιασμός;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιόν διοικητή βρήκε;

ΜΑΡΤΥΣ: Κάποιον ανέφερε ο Σημαιοφορίδης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Προφανώς, δηλαδή οι πληροφορίες μπορεί να ελαμβάνοντο από τον κ. Γεωργίτση -ας πούμε- αλλά δεν μεταδίδοντο στους άλλους.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν μεταδίδοντο στα κατώτερα κλιμάκια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό είναι οργάνωση, όχι αστεία δηλαδή!

ΜΑΡΤΥΣ: Εδώ βλέπετε αναφέρθηκε ότι ενώ ΤΟΥΡΔΥΚ βγαίνει στις 18-19 -αν δεν απατάμαι- έξω από το στρατόπεδό της, η ΕΛΔΥΚ μένει μέσα στο

την α.δ.κ.

13

4/2 δ. Ρ.Σ. 4-12-86

στρατόπεδο.

89

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και με κάποια πρωτοβουλία κάποιου αξιωματικού.....

ΜΑΡΤΥΣ: Του δικού μου αξιωματικού, ο οποίος του λέγει το βράδυ που τακαράβια έφθαναν, τι κάθεσαι μέσα; Δεν έχω εντολή, του λέγει -όπως μου ανέφερε εμένα ο Κούρτης- να βγω. Του λέγει, έβγα έξω παιδί μου, θα σας κάψουν αύριο και όπως έκαψαν την άλλη μέρα το στρατόπεδο με βόμβες Ναπάλμ. Αν ήταν μέσα δηλαδή θα είχαμε τρομερές απώλειες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Υπάρχει, λοιπόν, μία βαρειά ευθύνη στη διοίκηση της Κύπρου, οπωσδήποτε, πέραν της ευθύνης που υπάσχει και στο βαρμό που υπάρχει για εδώ για το αρχηγείο των ενόπλων δυνάμεων.

ΜΑΡΤΥΣ: Και ο ισχυρισμός ότι δεν είχε εντολές, δεν ευσταθεί. Διότι, αλλοίμονο, όταν βλέπεις ότι βάλλεσαι, περιμένεις εντολές;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν γίνεται ακόμα μεγαλύτερη η ευθύνη τους από την τουρκική αβουλία που παρουσιάστηκε; Γιατί για πρώτη φορά δεν μπορεί να μου έχει διαφύγει -κατατίθεται στην επιτροπή ότι υπήρξε μία τουρκική αβουλία και υπήρξαν ελλείψεις νερού, τροφίμων, πυρομαχικών, συντονισμού. Έτσι, λοιπόν, η ευθύνη δεν είναι ακόμα βαρύτερη;

(2Κ)

(8)

1/2 Κ ΜΠ 4-12-1986

90

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως είναι ακόμα βαρύτερη.

Πρώτα- πρώτα, ο τρόπος με τον οποίο έγινε η ενέργεια δεν ήταν ορθόδοξος. Για να γίνει μια αποβατική ενέργεια, όπως σας είπα, χρειάζεται μεγάλη προπαρασκευή, χρειάζεται ειδική σύνθεση στο στόλο, να υπάρχουν, δηλαδή, τα ΑΥΑΚ που το καθένα παίρνει μια διμοιρία και προσγαλούνται, ενώ αυτή ήταν με φορτηγά πλοία. Αποβίβαση ήταν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είπατε στρατηγέ, ότι υπήρξαν οχυρωματικά έργα, τα οποία είχαν κατασκευασθεί σε διάφορα σημεία από το 1964-66

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Οι πληροφορίες της υπηρεσίας σας είναι ότι τα οχυρωματικά αυτά έργα είχαν οπλισμό μέσα; Ή είχαν κάνει τα

~~Γ~~ δεν πολυβολία και ~~Γ~~ είχαν πολυβόλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο οπλισμός δεν μπαίνει μέσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Γιατί δεν μπαίνει;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι, δηλαδή, μονίμως συνδεδεμένα τα όπλα επί 'εστορος, αλλά μεταφέρονται και τοποθετούνται.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν ήταν, λοιπόν, μέσα.

Handwritten signature

Handwritten signature

2/2 Κ ΜΠ 4-12-1986

91

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι , συντηρούνται στις αποθήκες και στις μονάδες.

Δηλαδή η μονάδα η οποία θα πάει και θα καταλάβει το πολυβολίο

θα μεταφέρει και το όπλο .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Επανδρώθηκαν αυτά τα οχυρωματικά

έργα στην κρίσιμη στιγμή;

ΜΑΡΤΥΣ: Εδώ είναι το θέμα . Από ότι πληροφορούμαι δεν είχαν

επανδρωθεί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και μια τελευταία ερώτηση - Χάρην της δικής

μου ενημέρωσας , νομίζω και των λοιπών συναδέλφων που δεν έχει καμία

σχέση με την εξεταζόμενη περίπτωση - τα νησιά του Αιγαίου είχαν

τέτοιες οχυρώσεις και σε ποιά έκταση;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι τότε δεν είχαν , δεν είχε αναπτυχθεί η άμυνα των νήσων

τόσο πολύ , όσο ανεπτύχθη μετά την μεταπολίτευση, διότι μέχρι τότε

η απειλή εκ της Τουρκίας δεν ήταν εμφανής , άρχισε να εμφανίζεται,

όπως σας είπα, μετά τα γεγονότα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τον Μάιο ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι. Οπότε, ό,τι έγινε τότε έγινε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Με συγχωρείτε να ρωτήσω κάτι άλλο στρατηγέ.

Τον Μάιο έχετε πληροφορίες ότι υπάρχει μετακίνηση Τουρκικών δυνά-

92

3/2 Κ ΜΠ 4-12-1986

μεων στα παράλια απέναντι από τη Μυτιλήνη .

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τι μέτρα έλαβε η ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων για τη Μυτιλήνη και τα νησιά;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι , δεν μπορώ να σας πω συγκεκριμένα τι μέτρα έλαβε .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν το ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι , δεν θυμάμαι .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Έντάξει .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Ζερβό να λάβει το λόγο .

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Στρατηγέ, ισχυριστήκατε ότι ο φόβος που δημιουργήθηκε στους Τούρκους από τη σκέψη του τι θα επακολουθούσε , τι συνέπειες θα είχε η επικράτηση του πραξικοπήματος στην Κύπρο και που αυτός ο φόβος επετείνετο ακόμα περισσότερο από το γεγονός ότι ο Σαμφών, ο " Τουρκοφάγος", είχε αναλάβει πρόεδρος εκεί της Δημοκρατίας .

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή είναι η εκτίμησή μου .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα παρακαλούσα να διαγραφεί

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

4/2 /Κ ΜΠ 4-12-1986

93

αυτός ο χαρακτηρισμός του Σαμψών, ως "Τουρκοφάγου"

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Εντός εισαγωγικών κ. πρόεδρε.

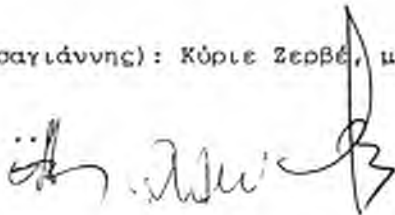
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Να μην παραδοθεί και στην ιστορία .

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Ωραία κ. πρόεδρε. Να παραμείνει μόνο η φράση, ότι ο φόβος αυτός επετείνετο και από το γεγονός ότι ο Σαμψών είχε αναλάβει πρόεδρος της δημοκρατίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έντάξει , να τεθεί εντός εισαγωγικών .

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε μάρτυς υπάρχει όμως στην ακόλουθη κρίση σας μια αντίφαση με την προηγούμενη θέση σας , ότι εάν μετά το πραξικόπημα εγκαίρως εδίδοντο οικατάλληλες διαταγές και για επιστράτευση και για μετακίνηση και κατάληψη των θέσεων διατάξεως που προβλέπονται από τα σχέδια αμύνης της Κύπρου , ότι αφενός μεν θα ήταν σε θέση να αποκρούσουν ένα τέτοιο εγχείρημα αποβατικό , αλλά ακόμη ότι θα αποτελούσε και αποτρεπτικό απόφασης για ένα τέτοιο εγχείρημα . Αυτό βέβαια έρχεται κάπως σε αντίφαση ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Ζερβέ, με συγχωρείτε. Εάν έρχεται σε αντίφαση

5/2 Κ ΜΠ 4-12-1986

94

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε πρόεδρε μου επιτρέπεται να ολοκληρώσω το σκεπτικό μου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εάν έρχεται σε αντίφαση ή δεν έρχεται είναι θέμα δική σας κρίσεως . Το ερώτημά σας παρακαλώ, απευθύνετε το ερώτημα στο μάρτυρα .

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Το ερώτημά μου θα προκύψει από αυτά που λέγω . Αυτή είναι η εισαγωγή για το ερώτημά μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εντάξει, όπως νομίζετε.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Μου διακόπτετε και τον ειρμό της σκέψέως μου κ. πρόεδρε.

Διότι το αποτρεπτικό - επειδή θα ήταν σε θέση η Εθνοφρουρά να αποτρέψει, να αμυνθεί αποτελεσματικά στην απόβαση - ήταν αυτό ισχυρότερο από το φόβο που ισχυριστήκατε αρχικά. Γότι ο φόβος ήταν το ελατήριο που έκανε τους Τούρκους να κάνουν την απόβαση.

Γ. Βασιλείου

(ΠΑ)

Ε. Β. Ζου

Β

(2Κ)

1/2 ΠΑ Β.Ζ. 4-12-86

95

Διότι ομολογώ ότι αυτή η άποψη είναι η πρώτη φορά που παρουσιάζεται εδώ στην επιτροπή και με ξενίζει διότι τουλάχιστον εγώ προσωπικά, ίσως και όλοι οι συνάδελφοί μου, έχουμε την εντύπωση απ'όσα έχουμε ακούσει και διαβάσει, ότι η επέμβαση υπήρξε η αφοριστική και η διάλυση η βεβαιότητα της επιτυχίας της αποβίβασης και όχι κών αποβάσεως.

Μήπως αναθεωρείτε αυτή τη θέση ότι δεν ήταν ο φόβος πράγματι, αλλά ήταν ^ααφορμή που τους εδόθη με το πραξικόπημα. Έρχεται σε ευθυγράμμιση με κάτι άλλο που είπατε ότι μέχρι τις 17 Ιουλίου δεν υπήρξαν μεταφορές δυνάμεων και ότι από τις 17 αρχίζει η προετοιμασία για την τελική αποβίβαση που έρχεται σε ευθυγράμμιση με το απόφθεγμα του ΚΕμάλ ότι κανείς προετοιμάζεται εις μακρόν χρόνον και μπορεί να προβλέπει μετά ένα χρόνο να κάνει μία επίθεση, μία μάχη ^{από} ~~και~~ αν του δοθεί ευκαιρία ξαφνικά επιλαμβάνεται αυτής και αμέσως σπεύδει να κάνει τη μάχη έστω και απροετοίμαστος, διότι πιστεύει ότι έτσι θα επιτύχει πολύ περισσότερα παρά αν αναμένει να προετοιμαστεί ο εχθρός. Απαντήστε μου, λοιπόν, αν πράγματι ήταν ο φόβος ή η αφορμή που εδόθη και βέβαια η πεποίθηση από την διάλυση των δυνάμεων της Κύπρου ^{ότι θα} ~~θα~~ επιτυγχάνετο αυτή η αποβίβαση.

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν αυτό που λέω ότι εάν δεν επενέβαινε η Τουρκία τότε

Η.Ζ. 21/10

B

2/2 ΠΑ Β.Ζ. 4-12-86

96

δεδομένου ότι ήταν τα ενωτικά στοιχεία που κάνανε το πραξικόπημα, θα απέβλεπε στην ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Και αυτό αποτελούσε μια προκεχωρημένη βάση Ελληνική, Αεροπορική, Στρατιωτική και Ναυτική στο υπογάστριο της Τουρκίας πράγματα που δεν μπορούσε να ανεχθεί η Τουρκία. Άλλο το ότι αυτή εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση

και απεφάσισε να κάνει ~~το πραξικόπημα~~. Εάν υπήρχε η σωστή αντίδραση, παρά το γεγονός ότι αυτό αποτελεί επικίνδυνη εξέλιξη για την Τουρκία, ίσως δεν θα τολμύσαν. Πώς θα τολμούσαν αν κινδύνευε να αποτύχει;

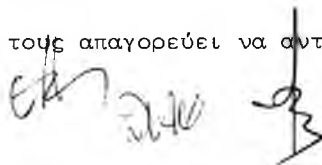
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Δαμιανίδη να λάβει τον λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε μάρτυς αναφέρατε μερικά πράγματα για τον Σαμψών. Μπορείτε να μου πείτε τίνος επιλογή ήταν ο Σαμψών για Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Θέλω να παρακαλέσω σε συνέχεια μιας ερώτησης του κ. Τσιφαρίδα να μου πείτε το εξής: Γίνεται εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο. Ο Μπονάνος ζητάει αυτοσυγκράτηση από τους επικεφαλής αξιωματικούς της Εθνοφρουράς. Την ώρα που γίνεται εισβολή και ο Μπονάνος κατά κάποιον τρόπο τους απαγορεύει να αντιδράσουν, αυτή

Ε
Διαφραγούνται
δύο μέτρα και
πρωτεύεται
την εισβολή

3/2 ΠΑ Β.Ζ. 4+ 12-86

97

τη στάση του Μπονάνου εσείς πώς την χαρακτηρίζετε; Όταν ξέρει ο αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων ότι εχθρικές δυνάμεις μπαίνουν μέσα στην Κύπρο και αν θέλετε στην ουσία εγώ το θεωρώ φίλιο έδαφος - είναι εθνικό έδαφος- η στάση του αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων αυτή πώς χαρακτηρίζεται από σας;

ΜΑΡΤΥΣ. Εάν έτσι έχουν τα πράγματα, είναι τελείως αδικαιολόγητη.

2/1/87
2ΓΡ
ilg

1/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

98

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Το απλώς αδικαιολόγητος, κύριε Σταθόπουλε, δεν μας λέει τίποτα.

ΜΑΡΤΥΣ: Πώς να σας πω, πως χαρακτηρίζεται;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εσείς τον εαυτό σας πώς θα τον χαρακτηρίζατε εάν είχε κάνει κάτι τέτοιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό για να το υπολογίσει κανείς πρέπει να φέρει και την άλλη πλευρά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ποιά άλλη πλευρά;

ΜΑΡΤΥΣ: Την άλλη πλευρά του κ. Μπονάνου, να ακούσω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Γιατί να τον ακούσετε; Στρατηγέ, εδώ μιλάνε τα γεγονότα. Μπαίνουν οι Τούρκοι στην Κύπρο. Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων ζητάει από τους Έλληνες αφιωματικούς να μην αντιδράσουν, αυτό ρωτάω.

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα και προηγουμένως, ότι ο Γεωργίτσης και εντολές να μην είχε και ο οποιοσδήποτε εντολή να μην έχει, όταν δέχεται επίθεση δεν περιμένει διαταγές, πρώτον. Δεύτερον, εάν πράγματι έδωσε τέτοιες διαταγές, τί να σας πω; Λυπάμαι πάρα πολύ γιατί τις έδωσε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ωραία. Τώρα θα ήθελα να μου πείτε κάτι άλλο.

Είχατε πει ότι υπό την πίεση των Τούρκων έγινε η αποχώρηση της με-

ραρχίας από την Κύπρο.

ελε, ΔΜΕ, Β

2/3 Κ.Π. (Κ.Ο.). 4.12.86

99

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Πολιτικά και στρατιωτικά, πώς το κρίνετε αυτό; Πώς το βλέπετε; Δηλαδή εάν οι Τούρκοι μας ζητούσαν να αποχωρήσουν και οι ένοπλες μαρδυνάμεις από τον Έβρο και από οποιοδήποτε άλλο σημείο της Χώρας, έπρεπε εμείς να υπακούσουμε σε αυτό το αίτημα, σ' αυτή την επιθυμία των Τούρκων;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό λέω και εγώ στο σήμα, στην αναφορά μου. Αυτό λέω, ότι δεν πρέπει να αποχωρήσουν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αυτό εσάς, τον Αρχηγό της ΚΥΠ, την εποχή εκείνη δεν σας έβαζε σε κάποιες σκέψεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν ήμουν Αρχηγός της ΚΥΠ τότε, ήμουν στρατιωτικός ακόλουθος στην Άγκυρα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είσαστε αξιωματικός του ελληνικού στρατού, και ακόμη χειρότερα, θα έλεγα, αφού είσαстан εκεί έπρεπε να έχετε μεγαλύτερη ευαισθησία.

ΜΑΡΤΥΣ: Γι' αυτό έκανα την εκτίμηση αυτή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Πέστε μου κάτι άλλο. Εσείς, σαν ΚΥΠ είχατε συνεργασία με τις παρόμοιες υπηρεσίες των άλλων συμμαχικών χωρών μας;

3/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

100

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είχατε. Από τις επαφές που είχατε τις ημέρες εκείνες, η αμερικάνικη ΚΥΠ, η αγγλική ΚΥΠ δεν σας έδωσε καμμία πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Σ' αυτή την ιστορία της Κύπρου, την εισβολή πραξικόπημα κλπ. σαν αρχηγός της ΚΥΠ είχατε την πληροφορία αν είχαν αναμιχθεί άλλες δυνάμεις, άλλες υπηρεσίες ξένες από την χώρα μας;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Παναγιωτόπουλο να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μία ερώτηση. Γιατί συνελήφθητε από τους δύο ταγματάρχες;

ΜΑΡΤΥΣ: Ίσως διότι δεν ήξεραν ποια θα είναι η στάση μου, φέρω εγώ, τί να σας πω;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή συνελήφθησαν όλοι οι διοικητές μονάδων;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, ούτε ο διοικητής της Ενδεκάτης ούτε ο διοικητής της Δωδεκάτης συνελήφθη.

Α. Ζ. Α. Α. Α.

Β

4/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

101

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς μόνο. Μήπως εθεωρείσθο ιδιαίτερα έμπιστος του προηγούμενου καθεστώτος;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, κάθε άλλο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτή τη σύλληψη, πώς την εφηγήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα ότι ίσως δεν ξέραν ποια στάση θα τηρήσω. Και ίσως διότι δίπλα από μένα ήταν η έκτη μεραρχία, φέρετε το Ρούπελ.

Τα όρια ευθύνης των μεραρχιών ήταν ο ποταμός Στρεϊμώνας. Και επειδή πολλές ιδέες είχαν διατυπωθεί, αν ο ποταμός Στρεϊμώνας πρέπει να είναι το όριο ή να ανήκει στις δύο μεραρχίες και να είναι να... (;), τα όρια ή να ανήκει τότε στη μία τότε στην άλλη.

Ήταν ένα πολύ δύσκολο πρόβλημα ο συντονισμός της αμύνης ακριβώς επί του Στρεϊμώνος, Μέραρχος της άλλης μεραρχίας ήταν ο Καραμπέρης. Συναντόμεθα με τον άνθρωπο πολλές φορές εκεί για να συντονίσουμε την άμυνα, είμαστε και συμμαθητές δηλαδή. Απ' ό,τι απεδείχθη το τηλεφώνό μου παρακολουθείτο, διότι κάποια μέρα...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Από ποιούς;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τον Παπαδόπουλο

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποια υπηρεσία έκανε τη δουλειά αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ΟΤΕ, κάποια φορά με κάλεσε ο Μπονάνος - καμιά 25νταρια μέρες - και μου λέει πολλά νταραβέρια με τον Καραμπέρη έχεις. Τότε

διαρρηγνύεται
 για 134 και
 σε 134
 134 >>
 134

Handwritten signature and scribbles

5/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

102

κατάλαβα λοιπόν ότι εγώ είχα τηλεφωνήσει μία μέρα στον
Καραμπέρη να κατέβει κάτω να συναντηθούμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και αυτό δεν άρεσε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό βέβαια, δεν τους άρεσε γιατί ο Καραμπέρης
ήταν από την από κει πλευρά και νομίζαν ότι εγώ είμαι ίσως
φίλος του Καραμπέρη. Τί σχέσεις υπήρχαν, δεν μπορώ να
μπώ μέσα στο μυαλό τους, αλλά εγώ φέρω ότι με συνέλαβαν.

2/10/87

(3ο).

3ΓΡ

1/3σ

ΧΜ 4.12.86

103

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Καλώς.

Δεν μου λέτε κάτι. Εδώ υπάρχει μια λογική αντίφαση στην ακόνα. Από τη μια μεριά όπως βλέπετε οι συνάδελφοι, είτε διότι το πιστεύουν, είτε διότι θέλουν να το αποδείξουν, μιλάνε για μια κατασκευασμένη υπόθεση, δηλαδή ότι όλα αυτά ήταν μέσα σε ένα σενάριο, ώστε τελικά οι Τούρκοι να πάρουν ένα μέρος της Κύπρου.

Εάν η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων ήταν εκ προθέσεως εντεταγμένη σε ένα τέτοιο πλάνο, πώς εξηγείτε ότι οι πληροφορίες από σας που είχατε τις καλύτερες θέσεις, το Διοικητή της ΚΥΠ κ.λ.π. προς τις μονάδες, προς τα Επιτελεία, με έγγραφα, με σήματα, έκρουαν τον κώδωνα του κινδύνου; Διότι εδώ έχουμε τό εξής: Από τη μια μεριά να κρούεται ο κώδωνας του κινδύνου από όργανα υπεύθυνα ότι επίκειται η απόβαση της Κύπρου, και από την άλλη να μην υπάρχει αντίδραση εκ μέρους των λαμβανόντων τα σήματα. Αυτό πώς το εξηγείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Οτι μπορείτε να φαντασθείτε μπορεί να είναι και σωστό.

Τι να σας πω;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν το γνωρίζετε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάνης) Παρακαλώ τον κύριο Ζακολίκο να λάβει το λόγο.

4/2000

3

2/3 σ ΧΜ 4.12.86

104

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Κύριε μάρτυς, δύο ερωτήσεις θα σας κάνω.

Γνωρίζατε την αποστολή του ΡΕΘΥΜΝΟΣ με μία δύναμη στρατιωτική που ξεκίνησε με αρχηγό τον Παπαποστόλου για να πάει στην Κύπρο, γύρω στις 22 του μηνός;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν ξέρατε ότι έφυγε ένα ολόκληρο βαπόρι;

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί να το ξέρω;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μα, ΚΥΠΙ δεν ήσαστε; Δεν γνωρίζατε ότι έφυγε μια ολόκληρη μονάδα;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠΙ θα παρακολουθεί τα καράβια;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μα, εδώ ήταν επιχείρηση για ενίσχυση της υπόθεσης κάτω των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Δεν το ξέρατε σεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό δεν με αφορά.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πώς δεν σας αφορά; Ήσαστε στρατηγός.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας λέω ότι δεν εκλήθην σε καμία σύσκεψη, πώς θέλετε να το ξέρω;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Άρα, δεν ξέρατε τίποτα.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κατέθεσε ο Παπαποστόλου εδώ, κύριε μάρτυς, ότι κατά τη διάρκεια που πήγαινε προς την Κύπρο, πήρε ένα σήμα συγκε

CM

2/12/86

RS

3/3σ ΧΜ 4.12.86

105

κριμένο, το έχει αποστηθήσει το σήμα: "Τυρίστε προς τη Ρόδο για να υποστηρίξετε την κινδυνεύουσα απο τους Τούρκους νήσο Ρόδο".

Και παρακάμπτει το ΡΕΘΥΜΝΟΣ και πηγαίνει στη Ρόδο. Αυτό το σήμα είναι προς το ΑΕΔ. Εσείς δώσατε κάποια πληροφορία για κίνδυνο της Ρόδου;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, καθόλου, πρώτη φορά το ακούω.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Απο πού μια τέτοια τρομερή απόφαση πήρε ο αρχηγός ΑΕΔ ο Μπονάνος; Ποιός μπορεί να του έδωσε μια τέτοια σοβαρή πληροφορία εκτός απο την ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ όχι.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Απο πού αλλού μπορούσε να πάρει μια τέτοια σημαντική πληροφορία, που να αλλάξει όλη την εικόνα της επιχείρησης;

ΜΑΡΤΥΣ: Πού να ξέρω.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν το ξέρετε, ούτε το διερευνήσατε μετά.

ΜΑΡΤΥΣ: Τώρα το ακούω απο σας.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Δεν το ξέρατε καθόλου αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, καθόλου.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Κάτι άλλο θα σας ρωτήσω, γιατί εδώ, σχετικά με την αξιοπιστία του Περόδη, ο οποίος κατέθεσε σημαντικά πράγματα, έχει συγκεκριμένες φράσεις και συγκεκριμένα περιστατικά.

εθ. α. α. α.

4/3 Θ ΧΜ 4.12.86

106

Λβει, λοιπόν ο Περδίκης- απο την κατάθεσή του σας διαβάζω-τα εξής:
 Οτι κάποια στιγμή τον κάλεσε η ΚΥΠ στο τηλέφωνο, στο Λονδίνο ο Περδίκης
 και βγήκε στο τηλέφωνο ο διευθυντής του γραφείου σας, κάποιος Αλε-
 ξόπουλος. Τον είχατε;

MARTYS: Δεν θυμάμαι το όνομα Αλεξόπουλος.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Διευθυντής του γραφείου σας ήταν και δεν τον
 θυμάστε;

MARTYS: Διευθυντής του γραφείου μου δεν ήταν ο Αλεξόπουλος.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Του έλεγε: " Ξέρεις ότι ο Βασιλιάς έφυγε απο
 το Λονδίνο και πήγε στην Κύπρο; ". Πραγματικά, " - τώρα γελώ, του λέω
 σε άσχημη γλώσσα γιατί διαφέραμε κατά μια τάξη, "

« Τι θέλατε εσείς με το Βασιλιά; Με το Βασιλιά ασχολείσθε, » λέει ο
 Περδίκης. Δεν πάει να σκοτωθεί ο Βασιλιάς; Έλληνας είναι και αυτός.
 Αύριο βγαίνουν οι Τούρκοι στην Κύπρο και εσείς ασχολείσθε με το που
 πήγε ο Βασιλιάς; ". Του απαντά ο Διευθυντής σας: " Μου απαντά ότι δεν
 ξέρει τόποτα ". Και του είπα- ο Περδίκης τώρα- " Να μου δώσεις τον
 αρχηγό της ΚΥΠ ". Πραγματικά έρχεται στο τηλέφωνο ο Σταθόπουλος και
 πριν προλάβω να του αναπτύξω τις πληροφορίες, αρχισε να με κατασαδιά
 ζει. " Τι είναι αυτά που κάνεις, τι είναι αυτά που στέλνεις; Έπεσες θύμα
 των Βρεταννικών υπηρεσιών πληροφοριών κλπ. »

30

C/K 224

(σ)

1/4 Ο Α.Μ. 4-12-86

107

- Περδίκης : Μα στρατηγέ μου, απαντώ, εδώ είναι φως φανάρι οτι ξεκίνη ο στόλος. Και μου λέει :
- Εσείς τα λέτε αυτά: Πάμε για ασκήσεις. Θα φθάσουν μέχρι έξω από τα χωρικά ύδατα και θα γυρίσουν πίσω.
- Μακάρι, του είπα και εγώ.

Προσπαθώ να επικοινωνήσω με το γραφείο του Αρχηγού, όπου βρήκα τον Παλαΐνη και ο Παλαΐνης έκανε το παλληκάρι και ο Περδίκης του έδινε εντολές.

Αυτός ό διάλογος είναι ανύπαρκτος κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ανύπαρκτος.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δηλαδή, γιατί θέλει να σας ενοχοποιήσει ο Περδίκης; Τον ξέρετε τον Περδίκη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, τον ξέρω.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Γιατί θέλει να σας ενοχοποιήσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Μου ανέθεσαν, ως σωματάρχη, να κάνω ανάκριση για τον Περδίκη, ο οποίος είχε συλλάβει τον στρατηγό Αρμπούζη κατά το πραξικόπημα του Παπαδόπουλου.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Αυτό το ξέρουμε. Ξέρετε γιατί το θεωρώ σημαντικό; Γιατί αν συνέβησαν αυτά ανατρέπεται η εικόνα που μας λέτε οτι εσείς απλώς δίνετε πληροφορίες, γιατί εδώ μπαίνετε σε αξιολογηση πληροφοριών

ck

2/4

B

2/4 Ο Α.Μ. 4-12-86

108

Λέτε στον Περδίκη, πάνε για σήσεις, το ξέρω εγώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν κοιτάξετε το ημερολόγιο θα δείτε ότι υπάρχει αξιολόγηση και εκεί θα δείτε ότι διαψεύδονται όλα αυτά.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δηλαδή, αν έρθει κατ'αντιπαράσταση ο Περδίκης θα του πείτε ότι ποτέ δεν συνομιλήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν θυμάμαι ποτέ τέτοιο πράγμα, ούτε είναι δυνατόν να έχω πει τέτοιο πράγμα, όταν έχω αυτά τα στοιχεία εδώ, να του πω τι λέτε κύριε Περδίκη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ο μάρτυς είπε δεν θυμάμαι.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Οχι, δεν επικοινωνήσε είπε. Αυτό είναι σημαντικό πράγμα, δεν είναι απλό.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, κύριε, δεν επικοινωνήσα. Δεν μπορεί να έχω πει τέτοια πράγματα εγώ. Αποκλείεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Εαρχά να λάβει το λόγο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, έχω δύο ερωτήσεις για να δω πως εργαζόσαστε. Εσείς μας δώσατε εδώ μια εικόνα ότι είσατε κάπως ανεξάρτητο σώμα και δεν συνεργαζόσασταν με τις μονάδες. Με ενδιαφέρει για το κλιμάκιο της ΚΥΠ. Το κλιμάκιο της ΚΥΠ που ήταν στην Κύπρο δεν είχε συνεργασία με το ΓΕΕΦ; Δηλαδή αν είχε μια πληροφορία δεν θα έπρεπε να τη στείλει σε σας και σεις στο ΑΕΔ και το ΑΕΔ στο ΓΕΕΦ;

3/4 Ο Α.Μ. 4-12-86

109

ΜΑΡΤΥΣ: Απευθείας θα την δώσει στο ΓΕΕΦ την πληροφορία μάχης.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Σας το λέω, γιατί ο κύριος Κούρτης μας είπε ακριβώς τα αντίθετα, και μάλιστα όταν είχε συλλάβει η Εθνική φρουρά έναν Τούρκο επίλαρχο και δεν είχαν τούρκο μαθήνα τον ανακρίνουν και ζητήθηκε η συμπαράσταση της ΚΥΠ, τον ανέκρινε ο κύριος Σημαιοφορίδης και τον ρώτησα εγώ προσωπικά: Οτι έμαθες τα είπες στο Α2 γραφείο του ΓΕΕΦ; Οχι μου είπε, γιατί δεν με ρώτησαν και ούτε είχα και υποχρέωση. Εγώ τα έστειλα επάνω.

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν παρέλειψε αυτός, είναι άλλο θέμα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Πάντως ήταν καθήκον του κλιμακίου. Γιατί εκτός από όλα αυτά, μας είπε οτι βρήκε ένα σχέδιο επιχειρήσεων- δεν έχει σημασία **γιατί** ήταν- το οποίο ούτε αυτό το έδωσε στην εθνική φρουρά.

ΜΑΡΤΥΣ: Καλά αυτό το έστειλε για να πάει στην Γενεύη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Πάντως εσείς μας λέτε ότι, καθήκον του κλιμακίου ήταν να συνεργάζεται με την φρουρά και να δίνει τις πληροφορίες,

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Σας ρωτήσε συναδελφός μου πριν, αλλά νομίζω οτι δεν ολοκληρώθηκε η απάντηση, τουλάχιστον εγώ δεν έλυσα τις απορίες μου.

Έγινε ανταλλαγή αιχμαλώτων. Το ξέρετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Το πληροφορήθηκα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Δηλαδή εμείς δώσαμε περισσότερους και πήραμε λιγότε-

επεί *24/12*

4/4 Ο = Α.Μ. 4-12-86

110

τερους;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ πληροφορήθηκα ότι έγινε ανταλλαγή αιχμαλώτων. Το πόσους δώσαμε και το πόσους πήραμε δεν ήταν δικό μου θέμα, δεν το έμαθα εγώ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Λέω αν το ξέρετε, γιατί τουλάχιστον εμένα με απασχολεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Παυλίδη να λάβει το λόγο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, θέλω να σας μεταφέρω την εντυπωσή μου. Εγώ φανταζόμουν ότι ο Αρχηγός της ΚΥΠ είναι πανίσχυρος στον γενικότερο κρατικό μηχανισμό. Προ καιρού πέρασε από τη Βουλή νομοσχέδιο αναφερομένο στην μετονομασία της ΚΥΠ από ΚΥΠ σε ΕΥΠ.

AK (4H) *Παυλίδης*

2/3 Η.Γ. (Θ.Σ.) 4-12-86

112

γό Δημοσίας Τάξεως, τον κ. Τσουμάνη, τονίζοντας να φύγει από μένα αυτή η ευθύνη. Και φθάσαμε στο σημείο στο τέλος να έχει διευθετηθεί αυτό το θέμα. Είχε απομείνει η υπογραφή της τροποποίησης του νόμου.

Πιστεύω απολύτως ότι η ΚΥΠ δεν πρέπει να ασχολείται με το εσωτερικό. Και όταν ήμουν στην υπηρεσία εκάλεσα και τους συνεργαζομένους των υπηρεσιών πληροφοριών των συμμάχων χωρών και μου έφεραν τους ιδρυτικούς νόμους των χωρών και εμελέτησα πώς ο καθένας έχει οργανώσει την υπηρεσία του.

Είδα, λοιπόν, στο σύνολο, ότι η υπηρεσία πληροφοριών δεν ασχολείται με το εσωτερικό. Στην Γερμανία π.χ. υπάρχει η υπηρεσία προστασίας Συντάγματος η οποία ασχολείται από τα σύνορα και στο εσωτερικό και η υπηρεσία πληροφοριών η οποία ασχολείται από τα σύνορα και έξω. Ότι έρχεται απ' έξω, το παραλαμβάνει η υπηρεσία προστασίας Συντάγματος.

Κατόπιν τούτου η υπηρεσία μου, όπως είπατε παντοδύναμος, θέλει και μια απομυθοποίηση κάποτε. Οι δυνατότητες της υπηρεσίας πληροφοριών της δικής μας τουλάχιστον - μιλώ για την εποχή τη δική μου, δεν ξέρω τώρα τι γίνεται - ήταν πολύ περιορισμένες.

Γιατί; Διότι το προσωπικό που έχει η ΚΥΠ δεν είναι παρά κατά μέσον

Γ.Α. Γ.Α. Γ.Α.

3/3 Η.Γ. (Θ.Υ.) 4-12-86

113
 όρον απόφοιτοι γυμνασίου, διορισμένοι κατά το γνωστό τρόπο .

Δεύτερον, οι αξιωματικοί οι οποίοι τοποθετούνται εκεί έρχο-
 νται για δύο χρόνια και είναι άπειροι , ότι μάθουν εκεί και μπορούν
 να αρχίσουν να κάνουν κάτι, πρέπει στα 2-3 χρόνια να φύγουν . Και
 επί πλέον για τη δουλειά αυτή, αντικατασκοπείες και όλα τα άλλα,
 διορίζεται ένα προσωπικό από τα σώματα ασφαλείας . Παίρναμε τότε
 ένα αριθμό χωροφυλάκων και αξιωματικών και ένα αριθμό αστυφυλάκων
 και αξιωματικών . Όταν από έναν, που έχει 10 του ζητήσεις 2, θα σου
 στείλει τους καλύτερους ; Ασφαλώς όχι .

Με αυτούς, λοιπόν, εκκαλείτο η υπηρεσία να κάνει σχεδόν την
 ίδια δουλειά που κάνει η ΥΠΕΑ, χωρίς όμως να έχει αυτή τη δυνατότητα

Είπα, λοιπόν, ότι και εμείς πρέπει να κάνουμε το ίδιο , για
 να είναι πράγματικά εθνική υπηρεσία πληροφοριών , να μην ασχολείται
 η ΚΥΠ καθόλου με το εσωτερικό και να αναλάβει αυτή την ευθύνη το
 Υπουργείο Δημόσιας Τάξεως , η ΥΠΕΑ δηλαδή . Τότε θα δείτε ότι η
 ΚΥΠ θα είναι μια υπηρεσία, την οποία θα εμπιστεύεται όλος ο κόσμος
 και δεν θα την θεωρεί ότι είναι μια σκοτεινή δύναμη με όλες αυτές
 τις διαστάσεις που ακούμε κάθε μέρα .

Αυτές ήταν οι απόψεις μου . Γι' αυτό και βλέπετε ότι δεν
 έχω ασχοληθεί με τίποτα από αυτά .

113
 (Θ.Υ.)

3Η

1/3ΑΚ ΒΠ 4.12.86

114
 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κατ'αρχήν πρέπει να σας πω, ότι εγώ δεν διατυπώνω την άποψη ότι έχετε ασχοληθεί. Ομιλώ περί της υπηρεσίας. Και εσάς σας βλέπω σαν υπηρεσιακό παράγοντα. Κάποια στιγμή εκλήθητε να διευθύνετε αυτή την υπηρεσία. Ποιόν διαδεχθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Ρουφογάλη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο Ρουφογάλης ήταν άνθρωπος του Παπαδόπουλου. Το *αίτε* *εγώ* του Παπαδόπουλου. Ο Παπαδόπουλος λοιπόν, που θεωρείται καθεστώς ηπιότερο του Ιωαννίδη είχε επί κεφαλή της ΚΥΠ το *αίτε* *εγώ* του, ο Ιωαννίδης ποιόν θα είχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Ιωαννίδης είπαμε πήρε τις υπηρεσίες αυτές από την ΚΥΠ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ακούστε να σας πω, εδώ ήλθατε να μας διαφωτίσετε. Αν θέλετε να παρουσιάσετε τον εαυτό σας σαν διεκπαιρωτή *υποθέσεων* είναι δικαίωμά σας. Αλλά θα σας πληροφορήσω, ότι από την γνώση των πραγμάτων που έχω αποκτήσει σαν μέλος αυτής της επιτροπής και από άλλες περιπτώσεις, εγώ τουλάχιστον δεν μπορώ να το δεχθώ. Εγώ σας φαντάζομαι να μπεινοβγαίνετε στο οποιοδήποτε γραφείο, την οποιαδήποτε ώρα με την άνεση που δεν είχε κανείς άλλος επί στρατιωτικού καθεστώτος. Σας φαντάζομαι να πηγαίνετε χέρι-χέρι τις πληροφορίες σε Μπονάνους, κυρίως σε Ιωαννίδη τον κοινούνατα πάντα,

ΕΑ 2/2/86

2/3ΑΚ   ΒΠ   4.12.86

115

και δεν μπορώ να δεχθώ, πληροφορίες επί ενός τόσο σοβαρού θέματος να τις λέτε σήμερα και να τις ξεχνάτε αύριο. Αυτό δεν μπορώ να το δεχθώ, όχι σαν μέλος του Κοινοβουλίου, αλλά σαν απλός πολίτης.

ΜΑΡΤΥΣ: Μην το δέχεσθε. Αλλά εγώ σας λέω ότι οι πληροφορίες διεβιβάζοντο όπως έπρεπε να διαβιβάζονται. Το χέρι-χέρι δεν είναι νομίζω σωστή μέθοδος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι όμως κάτι που το εφαρμόζετε στην πράξη.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω αν το εφαρμόζουν, εγώ πάντως σας είπα τι έκανα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κλιμάκιο ΚΥΠ είχατε στο Λονδίνο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στην Κύπρο πήγατε ποτέ;

ΜΑΡΤΥΣ: Πήγα το 1964-66 ...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όχι, εννοώ όσο είσαστε αρχηγός της ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τι καθήκοντα είχατε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Διευθυντής 2ου Επιτελικού Γραφείου της Ανωτάτης Στρατιωτικής Διοικήσεως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: 2ο Γραφείο. Γι' αυτό τον ρώτησα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το κλιμάκιο ΚΥΠ Κύπρου ήταν γλώστρες της

ΕΠ

αλε

Κ3

3/3ΑΚ ΒΠ 4.12.86

116

προπαρασκευής του πραξικοπήματος Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η ΚΥΠ δεν ήξερε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Ράλλης έχει το λόγο.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε Σταθόπουλε από την αρχή μέχρι τώρα ισχυρίζεσθε ότι είχατε σαν αποστολή την συλλογή πληροφοριών από το εξωτερικό. Από αυτά τα ταξίδια του κυρίου Σίσκο, Λονδίνο- Άγκυρα- Αθήνα, όλους αυτούς τους κύκλους που έκανε, τι έχετε πληροφορηθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Τίποτα απολύτως.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Για σας δηλαδή έκανε τουρισμό;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήρθα εγώ σε επαφή με το Σίσκο. Ο Σίσκο ήρθε σε επαφή με εκείνους που ήρθε. Εμένα δεν μου είπαν τι είπε ο Σίσκο με τον Ιωαννίδη ή με οποιονδήποτε άλλον συναντήθηκε.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Δεν ήταν στο ενδιαφέρον σας αυτές οι κινήσεις του κυρίου Σίσκο;

ΜΑΡΤΥΣ: Να παρακολουθήσω εγώ, τι λέει ο κύριος Σίσκο με τον Ιωαννίδη;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τι είπε στο Λονδίνο ή στην Άγκυρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

4/3ΑΚ ΒΠ 4.12.86

117

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Εκεί ο ακόλουθος δεν σας είπε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα δεν έχει και υπερφυσικές δυνάμεις ο ακόλουθος εκεί

και μάλιστα στην Τουρκία ....

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Σεις δεν ενδιαφεραθήκατε καθόλου για τις κινήσεις

του κυρίου Σίσκο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Αφού ο κύριος Σίσκο κινείται και έρχεται σε επαφή

με τους δικούς μας τι δουλειά έχω εγώ να παρακολουθώ τι κάνει

ο κύριος Σίσκο;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Συν αντιέται με τον κύριο Ετσεβίτ στο Λονδίνο....

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έχω εγώ όργανο στο Λονδίνο.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Εδώ λέτε ότι σας τηλεφώνησε ο κύριος Περδίκης.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι όργανο δικό μου. Είναι όργανο του ΓΕΕΘΑ.

(35)

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Large handwritten signature]

(3ΑΚ)

1/2 ζ (Γ.Π.) 4-12-86

118

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Από το εξωτερικό από που παίρνατε πληροφορίες;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τους στρατιωτικούς ακολουθούς, από τις πρεσβείες.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Τότε δεν τους ρωτήσατε αυτούς τους ανθρώπους;

ΜΑΡΤΥΣ: Τι να τους ρωτήσω; Τί είπε ο Σίσκο;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Δεν σας ενδιαφέρει τί έκανε ο Σίσκο εκεί πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή είναι διπλωματική δραστηριότητα τί θέλω εγώ να μπω στη μέση; Και με τί δυνατότητες δηλαδή; Αφού δεν είναι δυνατότητες!

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε Σταθόπουλε εφάρμοσατε στον ανώτατο βαθμό του στρατεύματος, τον βαθμό του αντιστράτηγου. Είσατε σ' αυτή την καίρια θέση που φέρετε τι σημασία έχει η συλλογή πληροφοριών, και η εκτίμηση βέβαια και από εσάς και σε εκείνους που είχαν την ευθύνη να κάνουν καλύτερη εκτίμηση από την δική σας. Και είπατε στον κύριο Μπονάνο- έτσι μας είπατε εδώ- τηλεφωνήσατε στις 17 Ιουλίου του 1974 να κάνει επιστροφή. Πώς το βγάλατε αυτό να κάνει επιστροφή;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τις εκτιμήσεις λόγω των επιπτώσεων ...

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Από τις πληροφορίες που είχατε .

ΜΑΡΤΥΣ: Με συγχωρείτε από εκτίμηση δεν ήταν από πληροφορίες.

Γ. Σίσκο

2/3 ζ (Γ.Π.) 4-12-86

119
 ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Από εκτίμηση ωραία. Και εδώ εκινήθη ένας ολό-
 κληρος Υφυπουργός Εξωτερικών της μεγαλύτερης δύναμης του κόσμου
 ο οποίος έχει στην επιρροή του το κύκλωμα " Κύπρος-Τουρκία-Ελλά-
 δα-Αγγλία " και πάει στην Αγγλία, πάει στο Λονδίνο πάει στην Άγκυ-
 ρα πάει στην Αθήνα εδώ, τίποτα εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχα δυνατότητα να παρακολουθήσω.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Δεν είχα την δυνατότητα.

Δεν μπορώ να καταλαβω ποιά αποστολή είχε αυτή υπηρεσία
 σας. Ή αν συμβαίνει κάτι άλλο.

ΜΑΡΤΥΣ: Άλλο αποστολή και άλλο δυνατότητα να έχω για πληροφορίες.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Με συγχωρείτε ποιά αποστολή είχε αυτή υπηρεσία
 σας να γίνεται πόλεμος και αυτή η υπηρεσία να έχει απομονωθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Και ποιός φταίει γι' αυτό;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Εγώ ρωτάω εσάς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν φταίω εγώ. Εγώ έκανα την δουλειά μου. Συνέλεγα πληρο-
 φορίες και τις διαβίβαζα κανονικά.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Δηλαδή τώρα θα με εξαναγκάσετε αφού δώσατε αυτή
 την απάντηση, να σας κάνω μια άλλη ερώτηση και να σας πω ότι

σκόπιμα αυτοί που διοικούσαν τότε τον στρατό, τις ένοπλες δυν-
 αμεις γενικά και την Ελλάδα ολόκληρη με εκείνο τον τρόπο που

3/3 ζ (Γ.Π.) 4-12-86

120

τον διοικούσαν σκόπια είχαν απομονώσει αυτή την υπηρεσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν την είχαν απομονώσει. Επικοινωνούσε και έστελνε πληροφορίες κανονικά. Εγώ ένα ολόκληρο τόμο έχω στείλει.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Σας απομόνωσαν μανάχα σε πληροφορίες από το εξωτερικό και μόνο απ'εκεί και ούτε δυνατότητα να έχετε πληροφορίες από το εξωτερικό σας άφηναν. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΜΑΡΤΥΣ: Από το εξωτερικό είναι πολύ περιορισμένες οι δυνατότητες της ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Παγορόπουλο να λάβει το λόγο.

The block contains several handwritten signatures and initials. On the left, there are initials that appear to be 'H' and 'D'. In the center, there is a signature that looks like 'D. K...' followed by a large, stylized signature on the right that resembles a 'B' or 'P' with a long vertical stroke.

4/3 ζ (Γ.Π.) 4-12-86

121

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι στις 19 το βράδυ, που ήλθε εκείνο το σήμα, δηλαδή ότι σας ειδοποίησε ο πλοίαρχος κ.λ.π. είχατε μια επικοινωνία με τον κύριο Μπονάνο.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι στις 19, στις 18. Νομίζω πως ήταν 18.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Στο οποίο του είπατε ....

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπα εγώ, με εζήτησε διότι είχε πάει σήμα που έλεγε ότι η προετοιμασία είναι έτοιμη για επιβιβάσθουν κ.λ.π.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Συγγνώμη, κύριε Παγορόπουλε, που σας διακόπτω για να διορθώσω, στις 19 τοιμηνός είπε ότι έγινε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Από ότι θυμάμαι εγώ είχατε πει ότι έγινε στις 19.

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα στις 18.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Το έχω γραμμένο.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι λάθος. Στις 19 είπα ότι φορτώθηκε το βράδυ το άλλο συγκρότημα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τέλος πάντων. Σεις επιμένετε ότι οι Τούρκοι θα κάνουν απόβαση στην Κύπρο. Έτσι; Ο κύριος Μπονάνος δεν σας έδωσε καμμία απάντηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν του είπα, ότι θα κάνουν απόβαση. Προσέξτε.

5/3ζ (Γ.Π.) 4-12-86

122

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ, Όχι ότι κάνουν απόβαση. Ότι θα κάνουν απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε ότι θα κάνουν απόβαση. Η στιχομυθία έγινε ως εξής και την επαναλαμβάνω. Μου λέει " τί πράγματα είναι αυτά; "

Οι πληροφορίες δηλαδή. Του λέω, κύριε αρχηγέ, ξέρετε από που προέρχομαι και δεν έχω διασυρθεί μέχρι τώρα. Εγώ μου λέει, θέλω συγκεκριμένα πράγματα. Τί θέλετε να πάω στην πόλη; του λέω. Του λέω κύριε αρχηγέ γιατί δεν ενεργοποιείτε την αίθουσα επιχειρήσεων; Τι περιμένετε/ Και εκεί σταματάει.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή είχατε μια ανησυχία πλέον εσείς, είχε γίνει η πεποίθησή σας δηλαδή ότι θα κάνουν απόβαση οι Τούρκοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Η συλλογή πληροφοριών έλεγε ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονται ακόμη οι δυνατότητες είναι ...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, δεν παίζουμε με τις λέξεις.

Από τη στιγμή που λέτε εσείς στον αρχηγό των ενόπλων δυνάμεων

γιατί δεν ενεργοποιείτε την αίθουσα επιχειρήσεων ...

ανάλυση και

ΜΑΡΤΥΣ: Για να κάνω εκτίμηση των πληροφοριών. Εκεί γίνεται η εκτίμηση των πληροφοριών.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μόνο γι' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι. βεβαίως.

10
Ρεπίτα

100
Διαγράφεται
η πληροφορία και
παραλείπεται
η περιγραφή

02)

(3ζ) 1/3 Ζ ΦΚ 4.12.86

123

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μα, είπατε και προηγουμένως ότι του είπατε να κάνει και επιστράτευση κάτω στην Κύπρο, για να μπορέσει να επανδρώσει τις δυνάμεις, για να ξαναγίνουν αξιόμαχες.

ΜΑΡΤΥΣ: Να κάνει επιστράτευση, διότι με την κατάσταση που υπάρχει...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σύμφωνα, για να γίνουν οι δυνάμεις αξιόμαχες. Δηλαδή, θέλω να πώ το εξής: Είχε γίνει πεποίθηση σε σας ότι θα κάνουν κάποια επέμβαση οι Τούρκοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Με ανησυχούσε πολύ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ωραία, συνεννοήθηκαμε τώρα. Ανησυχούσατε πάρα πολύ.

ΜΑΡΤΥΣ: Αλλά, να διευκρινίσω: Εδώ εκτιμούμε τις δυνατότητες του εχθρού, όχι τις προθέσεις. Οι δυνατότητες του εχθρού ήταν ότι μπορούσε να κάνει απόβαση. Μπορεί να έφθανε ο Τούρκος μέχρι απέξω και να γύριζε πίσω, όπως γύρισε την άλλη φορά. Άλλο η πρόθεση, άλλο η δυνατότητα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, με συγχωρείτε, είσθε αξιωματικός. Αν είχατε την ευθύνη εσείς θα θεωρούσατε εφόσον σας είχε γίνει μια πεποίθηση ότι κάτι θα κάνουν οι Τούρκοι, ότι θα έπρεπε να ~~απαιτούνται~~ ^{απαιτούνται} ορισμένα μέτρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε δημιουργηθεί μια απειλή.

2/3 Ζ ΦΚ 4.12.86

124

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σύμφωνα, θα ~~πάρτε~~ ^{πάρτε} όμως ορισμένα μέτρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ο κ. Μπονάνος δεν σας έδωσε απάντηση και από ό,τι βλέπατε και εσείς δεν έπαιρνε αυτά τα ορισμένα μέτρα. Εσείς, ο ανησυχών Αρχηγός της ΚΥΠ, πήγατε να βρείτε τον Ιωαννίδη, όπως πήγατε για να μάθετε, όπως είπατε προηγουμένως, τί έγινε με το Μακάριο; Πήγατε στον Ιωαννίδη να του πείτε - γιατί αυτός ήταν ο ισχυρός άνδρας... έτσι δεν είναι; - τί γίνεται εδώ έχουμε αυτές τις πληροφορίες τις είπε ο Μπονάνος, τις ξέρεις τι θα κάνουμε; Τί κάθεστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή την έρευνα θα έκανα εγώ, τί ξέρει ο ένας και άλλος; Εγώ τη δουλειά μου έκανα. Τί δουλειά είχα να πάω στον Ιωαννίδη; Αλλοίμονο, αν κάθε τόσο πήγαινα στον Ιωαννίδη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, σας ρωτάω κατ'αρχήν; Πήγατε στον Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν πήγα, όχι.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Οσον αφορά τώρα, το ότι κάνετε τη δουλειά σας, ένας στρατηγός Αρχηγός της ΚΥΠ, πέρα από τα καθήκοντα, όπως πολύ σωστά σας είπε ο κ. Παυλίδης, του διεκπεραιωτή εγγράφων, δεν ανησυχεί, δεν πάει στην ηγεσία - γιατί και αυτός είναι μέσα

Handwritten signature and initials.

Handwritten signature and initials.

3/3 Ζ ΦΚ 4.12.86

125

στην ηγεσία - δεν πάει να δει κάποιον για να δει τί γίνεται;

Πώς ανησυχήσατε και πήγατε, όπως λέτε, το απόγευμα του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαμε τηλεφωνική επικοινωνία. Δεν πήγα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Οχι, είπατε ότι πήγατε στον Ιωαννίδη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πήγατε στον Ιωαννίδη, στο ΕΑΤ-ΕΣΑ.

ΜΑΡΤΥΣ: Συγγνώμη, νόμιζα ότι λέτε άλλο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πώς πήγατε εκεί να πληροφορηθείτε και δεν πήγατε στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων να δείτε τί γίνεται;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήταν κανένας εκεί. Είχαν τη δεξίωση στον Αγ. Ανδρέα.

Γι' αυτό σας είπα ότι δε βρήκα κανένα. Δεν πήγαίνα εγώ κατ' ευθείαν για τον Ιωαννίδη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, δεν πρόκειται να σας κατηγορήσει κανείς, αν πήγατε, ή αν δεν πήγατε στον Ιωαννίδη. Εγώ ρωτώ το εξής: Εσείς ως ανώτατος αξιωματικός και Αρχηγός της ΚΥΠ, ο οποίος βλέπετε ότι δεν λαμβάνουν υπόψη οι άλλοι, αυτά που εσείς τους πάτε, δεν έπρεπε να πάτε να κρούσετε τον κώδωνα του κινδύνου σε κάποιον;

ΜΑΡΤΥΣ: Τότε θα έπρεπε όλοι οι σωματάρχες να πηγαίνουν επάνω και να λένε "τι κάθεστε και κάνετε". Εγώ θα υποδείξω στον προ-

ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΣ

13

4/3 Ζ ΦΚ 4.12.86

126

στάμενο τί θα κάνει;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου και κάτι άλλο: Ο διευθυντής του γραφείου σας, όταν ήσασταν Αρχηγός ΚΥΠ, πως ελέγετο; Μή μου πείτε ότι δε θυμάστε το διευθυντή του γραφείου σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο υποδιευθυντής ήταν ο Δουζίνης, και ο Μητσόπουλος ο Ανδρέας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μητσόπουλος.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί προηγουμένως μου έκανε εντύπωση δε θυμόσατε τον ταγματάρχη...

ΜΑΡΤΥΣ: Αλεξόπουλο, μου είπαν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Το όνομά του ήταν Μητσόπουλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Η μνήμη ξέρετε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ.Ντεντιδάκη να λάβει το λόγο.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ: Στρατηγέ, είναι δεδομένο ότι το 1/3 της νήσου Κύπρου αυτή τη στιγμή το κατέχουν οι Τούρκοι. Και κινδύνεψε την εποχή εκείνη, ίσως, να χάσουμε και ορισμένα νησιά του Αιγαίου. Ασφαλώς από παραλείψεις αδικαιολόγητες οι κακές ενέργειες της τότε στρατιωτικής ηγεσίας. Σας ρωτάω λοιπόν: Αν αυτές οι ενέργειες ή

στη ρωτ

17

5/3 Ζ ΦΚ 4.12.86

124

παραλείψεις έγιναν από πρόθεση είναι προδοσία, αν έγιναν όχι από πρόθεση, είναι ηλιθιότητα. Πού τους κατατάσσετε εσείς; Αυτό θέλω να μου πείτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ηλιθιότητα.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ: Αυτό θέλω, τίποτε άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Μπλέτσα να πάρει το λόγο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ: Κύριε μάρτυς, το πραξικόπημα κατά Μακαρίου πότε το πληροφορηθήκατε; Θέλω να το πείτε άλλη μια φορά. Εχω σημειώσει τί έχετε καταθέσει.

κ. Μπλέτσα

(32) 1/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

128

ΜΑΡΤΥΣ : Με πήρε ο στρατηγός Μπονάνος το πρωί της 15ης στις 09.00 η ώρα περίπου, ό,τι είχα πάει στο γραφείο δηλαδή και μου λέει : "Τί νέα έχουμε;" Και του λέω : Κύριε ~~Ποχηγέ~~, δεν έχω ακόμη ενημερωθεί. "Τί νέα έχουμε από την Κύπρο;" Σας είπα-του λέω - ότι δεν έχω ενημερωθεί. "Για μάθε." Και μου κλείνει το τηλέφωνο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Τί νόημα είχε η ερώτηση για την Κύπρο, αν μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Κάτι ήξερε φαίνεται και δεν μου είπε εμένα τίποτα. Μου είπε "μάθε".

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Εσείς τί κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Πήρα εν συνεχεία τον αρμόδιο να με συνδέσει και μου λέει : "Είναι κομμένη η γραμμή." Και τον ρωτώ.Πού, εκεί ή εδώ; Μου λέει : "Εκεί."

Την ώρα που μιλάω εγώ, μου έρχεται το σήμα της δικής μας πρεσβείας στη Λευκωσία, προς το Υπουργείο Εσωτερικών, κοινοποίηση σε μένα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τότε το μάθατε.

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι, ακριβώς

2/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

129

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Μετά πήγατε στον Ιωαννίδη στην ΕΣΑ;

ΜΑΡΤΥΣ : Το απόγευμα πήγα. Πέρασα με τον τρόπο που σας είπα ότι πέρασα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Αυτό είναι θέμα προσωπικό και δεν έχω άλλη ερώτηση να κάνω.

Πήγατε, λοιπόν, στην ΕΣΑ, δηλαδή σε άλλο χώρο από τον χώρο του γραφείου σας. Άλλος χώρος, έτσι δεν είναι; Τί πήγατε να κάνετε εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ : Είχαμε πάει στον Άγιο Ανδρέα. Γύρναγα, για να πάω στην υπηρεσία μου. Μπαίνω μέσα στο επιτελείο, για να μάθω καμιά εξέλιξη.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Και δεν βρήκατε κανέναν....

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν βρήκα κανένα και πήγα στον Ιωαννίδη.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Τί θα μαθαίνατε από εκεί; Γιατί πήγατε εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ : Πού, στον Ιωαννίδη;

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Ναι.

ΜΑΡΤΥΣ : Μα, αφού αυτοί είχαν κάνει το πραξικόπημα. Μπορούσα να μάθω από αυτούς τις εξελίξεις.

3/3   Θ   Φ.Τ.   4.12.86

130

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Αυτό, το ότι είχαν κάνει αυτοί το πραξικόπημα, πότε το μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Υπελόγισα ότι αυτοί θα ήταν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Υπολογίσατε την ίδια μέρα που έγινε το πραξικόπημα, όχι σήμερα.

ΜΑΡΤΥΣ : Ποιός θα το έκανε εν αγνοία του Ιωαννίδη αυτό το πραξικόπημα; Έτσι εξετίμησα. Λογικό ήταν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : "Αφού"λέτε- "έγινε πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, ποιός θα είναι στην υπόθεση;" Ο Ιωαννίδης."

ΜΑΡΤΥΣ : Είχε προηγηθεί η επιστολή του Μακαρίου και λοιπά, κλπ.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Είπατε, λοιπόν, εσείς, που δεν είχατε καμιά πληροφορία, ότι σχεδιάζεται ενέργεια κατά Μακαρίου, ούτε σαν άτομο, ούτε σαν Έλληνας, ούτε σαν αξιωματικός, ούτε σαν υπηρεσία.

Έτσι δεν είναι; Καμιά απολύτως.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Ούτε από την Κύπρο ούτε από την Ελλάδα, τίποτα, ήσαστε εν αγνοία.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Γίνεται το πραξικόπημα και πάτε στον Ιωαννίδη, επειδή δεν βρήκατε τους άλλους. Είπατε, όπως μας λέτε; "Ποιός

elk

24

[Handwritten signature]

4/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

131

άλλος θα το έκανε αυτό; Μόνο ο Ιωαννίδης." Είναι αυτό που λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Και του είπατε τί του Ιωαννίδη; Του δώσατε συγχαρητήρια για τη διάσωση του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ : Για τη διάσωση του Μακαρίου μάλιστα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Δηλαδή πιστεύατε ότι ο Ιωαννίδης συνήργησε στη διάσωση του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω, εγώ το είπα ως γεγονός. Δεν είπα ποιος φταίει γιατί δεν σκοτώθηκε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Μα, εδώ λέτε ότι αμέσως το μυαλό σας πήγε ότι αυτή την ενέργεια την έκανε ο Ιωαννίδης. Πήγατε να του δώσετε συγχαρητήρια, γιατί διασώθηκε ο Μακάριος;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν πήγα να του δώσω συγχαρητήρια. Η κουβέντα ήρθε περί του Μακαρίου και εκεί είπα : "Συγχαρητήρια, γιατί διεσώθη αυτός ο άνθρωπος, ο οποίος αν σκοτωνόταν από ελληνικά χέρια, αυτό θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις στις σχέσεις ελληνικού λαού και...

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Σας είπε τίποτε σ' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, τίποτε, ετελείωσε η κουβέντα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Ο Παλαΐνης....

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ήταν εκεί ο Παλαΐνης.

σ.α.

5/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

132

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Ο Παλαΐνης κατέθεσε ενόρκως, όπως εσείς...

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ήταν εκεί ο Παλαΐνης.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Μα, ο Παλαΐνης σας είδε με τα μάτια του και το κατέθεσε ενόρκως.

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ήταν ο Παλαΐνης εκεί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ : Θα του το είπε ο Πηλιχός.

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Μας είπε ότι φιλήσατε σταυρωτά τον Ιωαννίδη και του είπατε αυτό : "Δύσατε, στρατηγέ, ένα μεγάλο πρόβλημα."

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Το διαψεύδετε, λοιπόν.

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Και η τελευταία ερώτηση: Ο άμεσος προϊστάμενός σας, ποιός ήταν, κύριε μάρτυς, ο μετά από σας; Που υπήγεσθε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ : Κανονικά στον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως, αλλά εν καιρώ πολέμου στον αρχηγό ΓΕΕΘΑ.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Αρχηγός ΓΕΕΘΑ σημαίνει Γαλατσάνος.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι Μπρονάνος.

6/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

133

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Στον τότε αρχηγό ΑΕΔ, λοιπόν.

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Τι θα πει "κανονικά"; Ο νόμος τι έλεγε;

Πού υπάγεσθε σεις;

ΜΑΡΤΥΣ : Εν καιρώ πολέμου στον αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Και εν μη πολέμω;

ΜΑΡΤΥΣ : Στον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΕΤΣΑΣ : Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ τον κύριο Γιατράκο

να λάβει το λόγο.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ : Κύριε μάρτυς, κλιμάκιο της ΚΥΠ υπήρχε στην

πρεσβεία μας στην Ουάσιγκτον ή σε κάποια άλλη;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ : Κύριε Πρόεδρε, με την άδειά σας, θα ερωτήσω

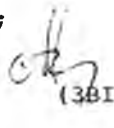

τον μάρτυρα, μια και ήταν αρχηγός της ΚΥΠ.

Εγώ, την εποχή εκείνη, υπηρετούσα σε διεθνή οργανισμό και ως
 εκ της ιδιοτητός μου έκανα κάποια ταξίδια στην Αφρική και την
 Ασία και περνούσα από την Ελλάδα. Και δυο φορές με κατέβασαν
 από το αεροπλάνο, αφού είχα και διαβατήριο των Ηνωμένων Εθνών και
 μου έκαναν έλεγχο επί θεμάτων τα οποία ε γνώριζαν και ως εκ των

7/3   Θ   Φ.Τ.   4.12.86   134

υστέρων αποδείχθη υπήρχε φάκελος για μένα για την δραστηριότητά μου της εποχής εκείνης.

Σας παρακαλώ να μου λύσετε αυτή την απορία, πάντα με την άδεια του Προέδρου και με την ανοχή των συναδέλφων. Ποιός μου έφτιαξε το φάκελο;

(381)

(30) 1/3 Β. Ρ.Σ. 4-12-86

135

Εγώ είχα να έλθω στην Ελλάδα 10 χρόνια. Και για πρώτη φορά ήλθα το 1970 σε ειδική αποστολή και δεύτερη φορά το 1972. Και σας επαναλαμβάνω για να σας βοηθήσω με κατέβασαν και τις δύο φορές από το αεροπλάνο, Ποιός μου έκανε το φάκελλο;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ κλιμάκιο στην Αμερική δεν είχα. Ασυρματιστές έχει η ΚΥΠ στείλει μόνο, για τους ασυρμάτους των ακολούθων. Δεν έχει υπαλλήλους. Σας είπα προηγουμένως ποιό προσωπικό να στείλω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Αν σας πω ένα όνομα θα με βοηθήσετε; Ένας ταγματάρχης Λάμπρος Λάμπρου, σας λέει τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Δεν είναι της ΚΥΠ, Μπορεί να είναι βοηθός στρατιωτικού ακολούθου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Δασκαλάκη να λάβει το λόγο .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Νόμιζα ότι θα καλυφτώ από τον κ. Μπλέτσα, αλλά δεν με κάλυψε, γι' αυτό θα υποβάλω τις ερωτήσεις μου.

Συνεργασία, άντληση υπηρεσιών ή παραχώρηση πληροφοριών με άλλες κρατικές υπηρεσίες άλλων χωρών -ιστορικά το λέω αυτό- υπήρχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως δεν ευσταθεί ότι δεν είχαμε υπηρεσίες

2/3 Β. Ρ.Σ. 4-12-86

136

στην Αμερική ή στην Τουρκία, Μπορούσε να μας δώσει πληροφορίες η CIA
ή οποιαδήποτε, Έτσι δεν είναι:

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως υπάρχει και αυτό [†] δεν είναι ανάγκη να
[†] και έχεις απόλυτα δικούς σου υπαλλήλους, [†] σε τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει
και ανταλλαγή πληροφοριών, Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Για τον Περόβικη, επειδή το θεωρώ σημαντικό,

Εγώ θα προτείνω βέβαια να εξετασθείτε κατ'αντιπαράσταση βέβαια, γιατί
πρέπει να πω στον Πρόεδρο, όχι σε σας, ότι πέρασαν μικρότεροι αξιωματι-
κοί πρωτεργάτες στα πραξικοπήματα 21 Απρίλη και Νοέμβρη 73, αλλά
σε αρκετές περιπτώσεις είχαν τη γεναιότητα, κύριε Πρόεδρε, να αναλά-
βουν ευθύνες όπως και ο Γεωργίτσος, ο Σημαιοφορίδης, που ήταν πραγμα-
τικά γενναίοι αξιωματικοί, διεφύτησαν πολύ την επιτροπή, Αυτό αν θέ-
λετε το λαβαίνετε υπόψη σας,

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό τι σημαίνει;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Στον Πρόεδρο απευθύνθηκα και σε [†] αν θέλετε το
λαβαίνετε υπόψη σας,

Λέτε για τον Περόβικη, ότι δεν τηλεφωνηθήκατε,

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι,

Handwritten signatures and initials:

3/3 Β. Ρ. Σ. 4-12-86

137

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Γινόσατε δέκτης μιας αγωνίας του, όπως εδώ μας κατέθεσε και έπαιρνε συνέχεια, κάτι συμβαίνει, κάτι γίνεται. Γινόσατε δέκτης;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έπαιρνε εμένα,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι εσάς, αλλά μαθαίνατε ότι ο Περδίκης έπαιρνε συνέχεια τηλέφωνο.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ είχα περισσότερες πληροφορίες, απ'ότι είχε ο Περδίκης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Για τον Περδίκη λέω.

Εγώ σας ρωτώ, ξέρω ότι έχετε πληροφορίες. Εγώ λέω για το άγχος, όπως μας κατέθεσε ότι είχε, ότι έστέλνε σήματα, έψαχνε να βρει υπεύθυνους, ~~τα~~ μαθαίνατε αυτά, όχι απ'ευθείας, από τους υφισταμένους σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να θυμηθώ τώρα, 13 χρόνια έχουν περάσει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε προηγούμενα ότι οι στρατιωτικοί ακόλουθοι είναι πληροφοριοδότες σας, έχουν κάποια συνεργασία. Και εσείς εκείνες τις κρίσιμες μέρες που κατακλυζόσασταν από πληροφορίες επικοινωνήσατε με τον στρατιωτικό ακόλουθο στην Άγκυρα, στο Λονδίνο, στην Ουάσιγκτων και δεν ξέρω που αλλού, στο Βουκούρεστι, στη Μόσχα, επικοινωνήσατε, για να έχετε μία άμεση επαφή για να σας διευκολύνει και στην αξιολόγηση των πληροφοριών; Ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να θυμηθώ. Υπάρχουν.....

Handwritten mark

Handwritten mark

Handwritten signature

4/3 Β Ρ.Σ. 4-12-86

138

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; Δεν θυμάσθε, εκείνες τις κρίσιμες μέρες, δε θυμάσαστε στρατηγέ, που παιζόταν η τύχη του ελληνισμού, αν επικοινωνήσατε με την Περδίκη ή με άλλον;

ΜΑΡΤΥΣ; Μα πρέπει να υπάρχουν τα χαρτιά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; Τηλεφωνικά λέω αν επικοινωνήσατε.

ΜΑΡΤΥΣ; Όχι...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; Όχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ; Απαντά ο μάρτυς δεν ακούμε εμείς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; Απάντησε. Είπε όχι. Έχετε τίποτα άλλο να απαντήσετε;

ΜΑΡΤΥΣ; Όχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; Για να δούμε δηλαδή αν κρύβετε μερικά πράγματα, ή αν εσείς ασκούσατε τα καθήκοντά σας σύμφωνα με τον όρκο που είχατε δώσει.

(8)

(3B)

1/3 δ ΑΚ 4-12-1986

139

Γιατί ή το ένα συμβαίνει, ή το άλλο.

Είπατε προηγούμενα, μα είναι δυνατόν ο κάθε σωματάρχης, ο κάθε Στρατηγός να πηγαίνει και να λέει, και λοιπά και λοιπά.

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Σωστό. Η ΚΥΠ έχει μία δική της πυραμίδα και είναι μία αυτόνομη και θα έλεγα και αυτοδύναμη σε ένα μεγάλο βαθμό υπηρεσία. Ναι, ή όχι; Είναι στρατιωτική, ή πολιτική υπηρεσία;

ΜΑΡΤΥΣ. Πολιτικοστρατιωτική.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Και υπάγεται και στον Πρωθυπουργό, και στον Αρχηγό...

ΜΑΡΤΥΣ. Εν καιρώ πολέμου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Πότε κηρύχθηκε πόλεμος την εποχή εκείνη επίσημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Μετά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Πότε; Ημερομηνία πέστε μου.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι. Στις 22.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Μέχρι τις 22 ενημερώσατε τον Ανδρουτσόπουλο;

ΜΑΡΤΥΣ. Πού να τον βρώ;

2/3 δ ΑΚ 4-12-1986

140

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Μα, ήταν ο Προϊσταμενός σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Τον ζητούσα να τον βρω και δεν τον έβρισκα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Δεν είπατε ότι ήταν Προϊστάμενός σας εν καιρώ ειρήνης; Μέχρι τις 22 υπήρχε ειρήνη;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Τον ενημερώσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Δεν ασκήσατε καλά τα καθήκοντά σας, ή ενημερώνατε κάποιον άλλον να τον ενημερώσει;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Ενημέρωνα τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Τον αγνοούσατε εκείνον, συνειδητά.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Τίποτε άλλο, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε μάρτυς, είπατε απαντώντας στον κύριο Δασκαλάκη, "που να τον εύρω τον Ανδρουτσόπουλο".

Γιατί, δεν ήταν στο γραφείο του;

ΜΑΡΤΥΣ. Πολλές φορές τον ζητούσα και έκανα μία βδομάδα να τον δω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εκείνες τις μέρες και ειδικότερα από τις 15 του μηνός μέχρι την άφιξη του κυρίου Κορσμανλή, μέχρι και τις 23, τον είδατε ποτέ τον Ανδρουτσόπουλο;

3/3 δ ε ΑΚ 4-12-1986

141

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ούτε του αναφέρατε τίποτα;

Ούτε επεδίωξε να σας καλέσει να σας πει, βρε ΚΥΠ τι γίνεται εδώ πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν το επεδίωξε.

Μιλήσατε για μία δεξίωση στον Άγιο Ανδρέα. Πότε ήταν αυτή η δεξίωση;

ΜΑΡΤΥΣ. Αν θυμάμαι, πρέπει να ήταν τη Δευτέρα το βράδυ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή, στις 15 το βράδυ με το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από πότε είχε οριστεί η δεξίωση αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμούμαι.

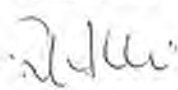
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πόσες μέρες πριν ορίζονται οι δεξιώσεις;

ΜΑΡΤΥΣ. Μία εβδομάδα πρέπει οπωσδήποτε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Ήταν ο Ανδρουτσόπουλος στη δεξίωση;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Δεν θυμάστε τον Πρωθυπουργό;

4/3 δ ΑΚ 4-12-1986

142

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σ' αυτό δεν έχει άδικο κύριε Δασκαλάκη, που δεν το θυμάται!!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, σας παρακαλώ έχω μία πρόταση να κάνω. Έχουμε τρία στοιχεία, τουλάχιστον, για τις κινήσεις ρωσικών δυνάμεων στη Βουλγαρία που έχει καταγγελθεί ότι αυτό το είπε ή το ανέφερε ο κύριος Σταθόπουλος. Ένα αυτό.

Το δεύτερο είναι η πλήρης διαφωνία αυτών που κατέθεσε ο κύριος Περδίκη, με αυτά που κατέθεσε ο κύριος Σταθόπουλος.

Επίσης το τρίτο έχει σχέση με αυτά που ανέφερε ο κύριος Γιατράκος και που εγώ ξέρω γιατί ξέρετε ότι τους φακέλους της ΚΥΠ τους έχουμε εμείς τώρα, ότι και κατά την περίοδο που ήταν ο κύριος Σταθόπουλος Αρχηγός της ΚΥΠ και τότε οι φακέλοι συσώρευαν έγγραφα σε βάρος Ελλήνων. Όχι μόνο για τους Τούρκους, αλλά κυρίως για κυρίως για τους Έλληνες. Επειδή αυτά πρέπει να εξακριβωθούν, προτείνω κατ' αντιπαράσταση εξέταση κατ' αρχήν. Να ζητήσουμε δε από την ΚΥΠ τους τότε φακέλους, για να δούμε τι δήλωσαν και να έχουμε υπόψη μας ότι μπορεί ο μάρτυς να παρεπεμφθεί για ψευδομαρτυρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και το ένα και το άλλο είναι θέμα της Επιτροπής, η οποία μπορεί να τα εξετάσει. Δεν ήταν ανάγκη να παρίσταται ο μάρτυς και να ακούει την άποψή σας.

ΕΚ

Β

5/3 6 ΑΚ 4.12.86

- 143 -

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο κύριος Κουτσογιάννης δεν μπορεί να εκφράζει τη γνώμη της Επιτροπής. Η Επιτροπή είναι πολυμελής και αποφασίζουμε όλοι μαζί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, τελειώσαμε. Μπορείτε ή το απόγευμα από τις 6.30' και πέρα, ή αύριο το πρωί, από τις 8.30 και μετά, να έρθετε στο 140 γραφείο του πρώτου ορόφου για να δείτε τα Πρακτικά - τα οποία θα έχουν εν τω μεταξύ αποστενογραφηθεί - να τα διαβάσετε, να προβείτε σε όποιες λεκτικές, ή γραμματικές διορθώσεις νομίζετε, να τα μονογράψετε σε κάθε φύλλο και να τα υπογράψετε στο τέλος. Και θα τα υπογράψουμε και εμείς εν συνεχεία. Να πάτε στο καλό.

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο μάρτυς κ. Σταθόπουλος)

(3K)

(
 (36) 1/3 Κ. Β.Ζ. 4-12-86 144

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ο κ. Ζερβός παρακαλείται να λάβει το λόγο.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ : Κύριε Πρόεδρε, ήθελα να δώσω μια εξήγηση σε τί αποσκοπούσε η ερώτησή μου εκείνη που αρχικά εξελήφθη σαν όχι εδραιωμένη ή εκφεύγουσα από το πνεύμα του θέματος. Η σκοπιμότητα της ερωτήσεώς μου ήταν η προσπάθειά μου να τον κάνω να αναιρέσει την άποψη ότι ο φόβος των Τούρκων για τα επακόλουθα του πραξικοπήματος ήταν η πραγματική αιτία που έγινε η αποβίβαση των Τούρκων. Και αλοίμονο αν μια τέτοια άποψη από χείλη επίσημου Έλληνα ελέγετο σε οιοδήποτε διεθνές βήμα ή προχθές που είχαμε την συνάντηση με τους Άγγλους βουλευτές, οι οποίοι εξετάζουν το όλο θέμα της Κύπρου, θα ήταν θείο δώρο για τους Τούρκους να παρείχε ένας Έλληνας μια τέτοια πάρα πολύ ευλογοφανή αιτιολογία για την επέμβασή τους στην Κύπρο.

Σ' αυτό, λοιπόν, απέβλεπε η ερώτησή μου να φέρω το μάρτυρα σε θέση ώστε να αναιρέσει μια τέτοια αιτιολογία. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Με συγχωρείτε εάν παρενέβην κύριε συνάδελφε, δεν παρενέβην για να απαγορεύσω την ερώτηση, ούτε διότι δεν κατάλαβα τον σκοπό της ερωτήσεώς σας. Τον κατάλαβα.

144

144

2/3 Κ. Β.Ζ. 4-12-86

145

Αλλά θέλω να σας πώ - δεν έχετε και εμπειρία γύρω από τα θέματα των ερωτήσεων - ότι με το ιστορικό της ερωτήσεως φθάσατε στα πέντε λεπτά αναπτύσσοντάς το, για να κάνετε την ερώτηση την οποία θα πέρατε μια απάντηση, ένα ναί, ή ένα όχι. Αυτό είναι το θέμα που ήθελα να σας πώ. Δηλαδή, καταλήξετε στην ερώτηση, σας είπα. Η ερώτηση δεν είναι το να πούμε όλες τις απόψεις μας επί των θεμάτων κλπ, αλλά να ερωτήσουμε το μάρτυρα: "Έχεις να μας πείς τίποτα επάνω σε εκείνο το θέμα;"

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Επειδή ο σκοπός μου δεν ήταν να μου πεί ένα ναί, ή ένα όχι, αλλά να αναπτύξω ένα σκεπτικό που θα τον προβλημάτιζε και θα τον έφερνε σε κάποιο σημείο να αναιρέσει την αρχική του θέση. Για να γίνει, λοιπόν αυτό, χρειαζότο κάποια προετοιμασία λογική και ψυχολογική στον μάρτυρα για να μπορέσει να αναιρέσει. Και εξ 'άλλου είμαι ο ολιγότερο απασχολών την Επιτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οχι, ο ολιγότερο αλλά και ο ευγενέστερος, μπορώ να πώ, αν και δεν πρέπει να χαρακτηρίσω...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ναί, ο ευγενέστερος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τόσο ευγενώς φέρεσθε ώστε μας καταπλήσσετε όλους με την ευγένειά σας.

3/3 Κ. Β.Ζ. 4-12-86

146

Συνεπώς εάν υπήρξε η παρέμβασή μου, δεν υπήρξε διότι ήθελα να σημειώσω κάποιο σφάλμα σας, θέλησα μόνο να σημειώσω ότι πρέπει να ρωτάμε τον μάρτυρα:Γ .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, εζήτησα το λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ορίστε κ.Δασκαλάκη, έχετε το λόγο

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν κάνω πρόταση στην Επιτροπή γιατί ο χρόνος πιέζει .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό λέγω και εγώ να μη γράφονται Πρακτικά μετά την αποχώρηση του μάρτυρα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι, αυτό να γραφεί.

Δεν κάνω πρόταση στην Επιτροπή λόγω πίεσης χρόνου, το βάζω υπόψη σας, ότι η σημερινή περίπτωση του μάρτυρα ήταν ενδεικτική ότι κάποιοι μάρτυρες, όπως αυτός συγκεκριμένα, είναι σκληρός επαγγελματίας, και εκτιμώ ότι και ξέρει πολλά, και συμμετείχε - κύριε Πρόεδρε σε σας κάνω την πρόταση - επαναλαμβάνω, ότι ξέρει πολλά και συμμετείχε.

Επομένως, πρέπει να προβληματισθείτε σεις σαν Πρόεδρος

Handwritten signature

Handwritten signature

4/3 Κ. Β.Ζ. 4-12-86

144

-και αν κρίνετε κάποια στιγμή να το κουβεντιάσουμε, την παραπομπή του μάρτυρα, εάν από τη δικονομία στέκει για ψευδορκία ή για απόκρυψη πληροφοριών.

Handwritten signature and scribble

/

(3ΠΑ)

(3Κ)

148

1/3 ΠΑ ΜΠ 4-12-1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ ο κ. γραμματεύς να συνοδεύσει ⁺ το στρατηγό κ. Καραγιάννη.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται ο μάρτυς κ. Καραγιάννης)

Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να απαντήσετε στις ερωτήσεις μου σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητός σας.

(Στη συνέχεια ο μάρτυς δίνει τα κάτωθι στοιχεία της ταυτότητός του)

Επώνυμο: Καραγιάννης

Όνομα: Ευθύμιος

Όνομα πατρός: Ιωάννης

Όνομα μητρός: Λαμπρινή

Το γένος: Τριανταφυλλίδη

Τόπος γεννήσεως: Αθήνα

Έτος γεννήσεως: 1923

Τόπος διαμονής: ██████████ Αθήνα

Επάγγελμα: Στρατηγός έ . α . , επίτιμος αρχηγός του ΓΕΣ

Θρήσκευμα: Χ.Ο

Παρακαλείται ο μάρτυς να βάλει το χέρι του στο Ευαγγέλιο και να δώσει το νενομισμένο όρκο. Επίσης παρακαλώ τους κ. συναδέλφους να εγερθούν.

(Ακολούθως ο κ. μάρτυς δίνει τον ακόλουθο όρκο)

Όρκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια χωρίς να προσθέσω ή να αποκρύψω τι,

9/4

9/4/86

9/4

2/3 ΠΑ ΜΠ 4-12-1986

149

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Το θέμα το οποίο συζητάμε το ξέρετε. Είναι η υπόθεση της Κυπριακής τραγωδίας σε όδες της τις πτυχές . Έχετε κάνει κάποια έκθεση προς το ΓΕΕΘΑ.

ΜΑΡΤΥΣ: Ως αρχηγός της Εθνοφρουράς που τοποθετήθηκα εκεί από την κυβέρνηση εθνικής ενότητας, ευθύς μετά τον Ατίλα, 1, υπέβαλα αρκετές εκθέσεις, αναφορές κλπ . Πιθανόν να είναι μια απ'αυτές η αναφορά που λέτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Φαίνεται ότι έρχεται από τη Λευκωσία 31 Δεκεμβρίου 1974 . Είσαστε τότε εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, υπηρέτησα από της 6 Αυγούστου 1974 μέχρι της 10 Μαρτίου 1975. Θα ήθελα να διευκρινίσω κ. πρόεδρε ότι αυτή είναι ~~η~~ υπηρεσιακή έκθεση και όχι προσωπική. Την υπογράφω εγώ, βέβαια, είναι έγγραφο του στρατηγείου της Εθνοφρουράς, δηλαδή διαφέρει από τις ατομικές εκθέσεις που έκαναν οι άλλοι αξιωματικοί ~~οι~~ κατά τον ά ή β' τρόπο εμπλεκόμενοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα ήθελα να την δείτε να βεβαιώσετε αν είναι μια από αυτές που υποβάλλετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν έχει την υπογραφή μου ασφαλώς θα είναι γιατί υπεβλήθησαν εκατοντάδες αναφορών κλπ .

(Γρ)

1/5 ΓΡ. Α.Μ. 4-12-86

150

(Στο σημείο ^{αυτά} επιδεικνύονται στον μάρτυρα οι από 14/9/74 και 31/12/74 εκθέσεις)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αναγνωρίζετε τις εκθέσεις αυτές ως δικές σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως είναι δικές μου. Συνετάγησαν μεν από το επιτελείό μου, αλλά υπέγραψαν απο εμένα αφού προηγουμένως ηλέχθησαν

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και αναφέρασε σ' αυτές;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τώρα το θέμα το ξέρετε. Εάν θέλετε μπορείτε να αρχίσετε να μιλάτε εσείς πριν σας ερωτήσουμε εμείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ' αρχήν, θα θεωρούσα σκόπιμο εν πάση δυνατή συντομία μιλά και ήμουν ο πωτος, ο νέος αρχηγός της εθνικής φρουράς που ετοποθετήθη μετά τον Αττίλα 1, μετά την αρχική τουρκική εισβολή που ετοποθετήθη εκεί, να αναφερθώ στην κατάσταση την οποία βρήκα στην

Κύπρο και στις δυνατότητες που υπήρχαν για την περαιτέρω άμυνα

στην νήσο και για τις δυνατότητες που υπήρχαν να ενισχυθεί ή όχι η Κύπρος. Αναφέρω εν πρώτοις ότι αφήχθη στην Κύπρο την νύχτα

5 προς 6 Αυγούστου του '74 - η τουρκική εισβολή ήταν 20 Ιουλίου -

άρα ύστερα από 15 ημέρες και μια εβδομάδα περίπου προ του Αττίλα 2

της δευτέρας τουρκικής επιθέσεως. Επίσης, θα πρέπει να ξεκαθαρίω

†
το ζεν Αττίλα 1

†

200, K

2/4 P.A.M. 4-12-86

151

απο την αρχή την πεποιθησή μου, την άποψή μου, ότι αν δεν είχε προηγηθεί το πραξικόπημα, το οποίο αποπροσανατόλισε την εθνική φρουρά από την κυρία της αποστολή που ήταν η άμυνα της νήσου και είχε εφαρμοστεί το υφιστάμενο σχέδιο αμύνης και οι μονάδες είχαν καταλάβει τις εκ των προτέρων οργανωμένες αμυντικές θέσεις στις πιθανές τοποθεσίες αποβάσεως, τότε ίσως να μην επιχειρούν οι τούρκοι την απόβαση, αλλά εάν την επιχειρούν η επιτυχία της τουρκικής αποβάσεως θα ήταν πολύ προβληματική και σε κάθε περίπτωση θα ήταν πολυ αιματηρά γι' αυτούς.

Υπόψη, ότι με την τουρκική απόβαση το πλείστον των μονάδων της εθνικής φρουράς για να μην πά το σύνολο επρέθη εκτός των προβλεπομένων θέσεων.

Επίσης, θα πρέπει να τονίσω, ότι όταν έφθασα στην Κύπρο βρήκα τον Κυπριακό λαό, στον οποίο είχε δημιουργηθεί ένα κλίμα αγανακτήσεως και απογοητεύσεως και ο οποίος εκκρίαρχείτο, ως ήτο λογικό, από ένα αίσθημα εκδικήσεως κατά των πραξικοποιηματιών.

92

(30)

ΓΡ 1/4 Ο ΧΜ 4.12.86

152

Με την εθνική φρουρά τελείως αποδιοργανωμένη και άνευ ηθικού και με την αστυνομία εντελώς ανύπακτη στην ουσία, οι διάφορες ένοπλες (δυνάμεις) των αντιμαχομένων Ελληνοκυπριακών παρατάξεων ήταν έτοιμες να μεταβάλουν το υπάρχον ελεύθερο τμήμα του νησιού σε ένα εκτεταμένο πεδίο εμφύλιου συρράξεως, γιατί δεν είχε συνειδητοποιήσει κανείς εκείνη την εποχή, στον παραλογισμό και το δικαιολογημένο ίσως μένος που είχαν, την καταστροφή που είχε συντελεστεί. Με την απόβαση που έγινε στις 20 Ιουλίου οι Τούρκοι εξασφάλισαν αρχικώς ένα ευρύ προγεφύρωμα. Και παρότι ύστερα από 2-3 ημέρες επεβλήθη εκχειρίρα δεν την εσεβάστησαν και δια συνεχών τοπικών επιθέσεων επεξέτειναν το αρχικό προγεφύρωμα, ούτως ώστε να καταλάβουν ορισμένα σοβαρά εδαφικά ερείσματα τα οποία θα προσεφέροντο εν συνεχεία για να εξαπολύσουν την δεύτερα φάση της επιθέσεως, την γνωστή ως ΑΠΤΙΛΑΣ 2. Παράλληλα κατά το διάστημα της εκχειρίρας απεβίβαζαν ανενόχλητοι δυνάμεις, εφόδια, υλικά και έτσι όταν απέτυχαν οι διαπραγματεύσεις που διεξήχθησαν στη Γενεύη και άρχισαν τη δεύτερα φάση της επιθέσεώς τους στις 14 Αυγούστου, βρέθηκαν να έχουν αποβιβάσει ένα δυναμικό (σοδύναμο προς τρεις μεραρχίες πεζικού).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Είπατε ότι αυτό έγινε όταν άρχισαν

Διαφύλαξη
για τις 21.5
και 73.86
"Οφείδεις"

Εξ
Εξ

Εξ

Εξ

Εξ

2/40 ΧΜ 4.12.86

153

οι φάσεις.....

ΜΑΡΤΥΣ: Προτού αρχίσει ο ΑΤΤΙΛΑΣ 2

ΠΡΟΕΔΦΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης) Πότε άρχισε ο ΑΤΤΙΛΑΣ 2;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 14 Αυγούστου, παραμονή της Παναγίας. Εκείνο που έχει

μεγάλη σημασία δεν είναι μόνο οι δυνάμεις, είναι ότι διέθεταν

οι Τούρκοι τον απόλυτο έλεγχο τόσο του εναερίου όσο και του θαλασσίου

χώρου. Διότι είχαν και τις αεροπορικές βάσεις και τις ναυτικές βάσεις

τους πολύ εγγύς της Κύπρου. Έναντι αυτής της συγχρόνου για την εποχή

εικίνη Τουρκικής δυνάμεως, η Εθνική Φρουρά ήταν αδύνατον

να αντιπαρατάξει εκείνη τη στιγμή, παρά και την εν σπουδή συντελεσθεί

F^α παραδ^α μέ^α ..
εξF^α και F^β παλαιά
F^α και F^β παλαιά

σα επιστράτευση, την παραμονή της Τουρκικής αποβάσεως, μονάδες υποτυπω

F^α F^β F^γ
F^α και F^β παλαιά F^γ δώσ στελεχομένες. Και όταν λέμε υποτυπωδώς στελεχομένα, από πλευράς97
αξιωματικών, εκείνοι οι οποίοι ήταν κάπως έμπειροι, ήταν οι εξ Ελλάδος

αξιωματικοί. Ο μέσος όρος ήταν δύο αξιωματικοί κατά μονάδα, ένας διοι

κητής ταγματάρχης ή αντισυνταγματάρχης με έναν κατώτερο αξιωματικό

τις περισσότερες φορές έφεδρο εξ ανακατατάξεως από Ελληνικής πλευράς

και η υπόλοιπος δύναμη ήταν Ελληνοκύπριοι, αξιωματικοί και οπλίτες.

Αυτές οι μονάδες διέθεταν μια πανσπερμία παλαιού οπλισμού και υλικού

και γενικά το σύνολο των μονάδων της Εθνικής Φρουράς κάθε άλλο

εξ

Παύλος Β

3/40 ΧΜ 4.12.86

154

παρά μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας σύγχρονος στρατός. Αλλά, το πραξικόπημα αρχικώς και εν συνεχεία η δυσμενής εξέλιξη των επιχειρήσεων της αρχικής φάσεως της Τουρκικής εισβολής, πλέον των αδυναμιών των οργανικών και άλλων αδυναμιών των μονάδων της Εθνοφρουράς, είχε σαν αποτέλεσμα την πλήρη αποδιοργάνωση, για να μην πω την πλήρη διάλυση των μονάδων αυτών, το πολύ χαμηλό ηθικό και το υψηλό ποσοστό ανυποταξιών και λιποταξιών

4σ

(40)

1/4 σ (Κ.Ο.) 4.12.86

155

δηλαδή ενώ προεβλέπετο η δυναμικ να είναι 750 άνδρες, μετά βίας οι μονάδες είχαν 300 με 350 άνδρες.

Οφείλω να τονίσω ότι απ'όλο αυτό το συγκρότημα που ελέγχετο Εθνική Φρουρά, οι μόνες αξιόμαχες μέχρι τέλους μονάδες ήταν η Ελληνική ΕΛΔΥΚ, η οποία είχε μία δύναμη περίπου 1.000 ανδρών και αξιωματικών, μία ^Εελληνική μονάδα καταδρομών, η οποία απεστάλη μία - δύο μέρες μετά την τουρκική εισβολή και μάλιστα είχε και απώλειες κατά την προσγείωση των αεροπλάνων, εστάλη και αεροπορικώς, και οι τέσσερις ελληνοκυπριακές μονάδες καταδρομών, οι οποίες ήταν στελεχωμένες με κάπως μεγαλύτερο αριθμό ελλήνων αξιωματικών.

Δεν νομίζω να ενδιαφέρεσθε να ασχοληθεί λεπτομερέστατα για την κατάσταση των διαφόρων κατηγοριών των μονάδων. Αν ανακύψει θέμα, μπορώ να αναφερθώ εν συνεχεία.

Με αυτά, λοιπόν, τα δεδομένα από πλευράς Τούρκων και Εθνικής Φρουράς, εδημιουργείται σε κάθε υπεύθυνο στρατιωτικό και γνώστη των στρατιωτικών πραγμάτων, η βάσιμος αμφιβολία κατά πόσον η τελείως αποδιοργανωμένη Εθνοφρουρά και ο εν απογνώσει και συγχύσει διατελών κυπριακός λαός, ο οποίος πρέπει να τονίσω και έχει σημασία αυτό, κύριοι, εδω πέρα από το εστερείτο στρατιωτικής παραδόσεως, κατά πόσο λοιπόν η Εθνοφρουρά με την συμπαράσταση του κυπριακού λαού, θα ^δήθναντο να σηκώσουν το βάρος μιας νέας επιχειρήσεως, μετά από

Διαγράψτε
για λόγους
ΕΕ

ΕΕ

ΜΜ

ΣΣ

2/4 σ (Κ.Ο.) 4.12.86

156

αυτή που είχε διαμορφωθεί με την αρχική εισβολή.

Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί εδώ πέρα, ότι μετά τον ΑΤΤΙΛΑ 1 και τις συνεχείς προωθήσεις των Τούρκων, είχε διαμορφωθεί μία γραμμή αντιπαρατάξεως, ως την πούμε έτσι, η οποία, όμως, ως γραμμή αμύνης για τις ελληνικές δυνάμεις δεν ήταν ενδεδειγμένη, διότι εκτός που ήταν πολύ ανεπτυγμένη ήταν και σε έδαφος πεδινό, που υστερούσαμε εμείς έναντι των Τούρκων σε άρματα και γενικά μηχανοκίνητα μέσα.

Και παράλληλα εκτός από αυτό πρέπει να τονίσω, ότι αφού οι Τούρκοι χρησιμοποίησαν στην αρχική απόβαση το αποβατικό δυναμικό που είχαν τα πλοία δηλαδή αποβάσεως, αυτά ήταν διαθέσιμα εν συνεχεία, δυνάμεις διαθέσιμες στην ενδοχώρα των για να τα χρησιμοποιήσουν για νέες αποβάσεις εις τα νώτα της αμυνομένης εθνοφρουράς, στις περιοχές δηλαδή Πάφου και Λεμεσού.

Έτσι, λοιπόν, μ' αυτά τα δεδομένα, καθίστατο φανερό, ότι δεν ήταν δυνατή η διεξαγωγή—για τη δεύτερη φάση λέμε για τον ΑΤΤΙΛΑ 2—αμυντικών επιχειρήσεων εις τη γραμμή αντιπαρατάξεως. Θα έπρεπε, λοιπόν, οι μονάδες ή εν απροδιοριστίσει τελούσα εθνοφρουρά, να συμπυκνωθεί εις τις προσβάσεις του ορους Τρόδος για να καλύψει τις περιοχές Λεμεσού και Πάφου και βέβαια υπό την προϋπόθεση ότι θα μπορούσε αυτή την σύμπτυξη να την κάνει εν τάξει και να μην καταστραφούν κατά την σύμπτυξη και

3/4 σ (Κ.Θ) 4.12.86

158

διαλυθούν.

Τώρα, τίθεται βέβαια ένα δεύτερο θέμα, κατά πόσο στο διάστημα αυτό δηλαδή μεταξύ ΑΤΤΙΛΑ 1 και ΑΤΤΙΛΑ 2 θα ήτο δυνατή η ενίσχυση της αμύνης της νήσου και της εθνοφυρούρας εκεί από την Ελλάδα

98

21/12/86

(4σ)

1/4 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86

158

δια του αναγκαιού, ας πούμε, βαρέως οπλισμού, κυρίως άρματα, πυροβόλα, αντιαεροπορικά κ.λ.π., τα οποία, εκτός του ότι δεν ήσαν αμέσως διαθέσιμα στην Ελλάδα εκείνη την εποχή, δεν είχε προβλεφθεί κάτι τέτοιο, εδημιουργείτο και μεγάλο ερωτηματικό, για να μην πω ότι ήτο και αδύνατο αυτή η ενίσχυση, που θα απεστέλετο με οχηματαγωγά, διότι θα υπήρχε βαρύ υλικό κ.λ.π., αν θα μπορούσαν να περάσουν απαρατήρητα από τον έλεγχο εναέριο και θαλάσσιο, που εξασκούσαν οι Τούρκοι.

Αλλά θα πρέπει να τονίσουμε, ότι και αν τούτο καθίστατο δυνατόν και στέλναν από δω ορισμένα πυροβόλα, αντιαεροπορικά κ.λ.π., όπως είχε διαμορφωθεί η κατάσταση με την σχεδόν εν διαλύσει εθνοφρουρά κ.λ.π., απαιτείτο χρόνος και ήτο δύσκολο αυτό το υλικό να απορροφηθεί από τις μονάδες εκεί, να εκπαιδευθούν σ' αυτό το υλικό για να το χρησιμοποιήσουν στην επομένη φάση των επιχειρήσεων.

Βεβαίως, αφ' ης επανήρχισαν τα δρομολόγια, από 3 Αυγούστου 1974, της γραμμής Πειραιώς-Λεμεσού, εστέλλοντο δια των πλοίων αυτών κεκαλυμμένως ενισχύσεις στην Κύπρο και κυρίως στελέχη, ορισμένος ελαφρός οπλισμός, υλικά ανταλλακτικά και πυρομαχικά.

Επίσης, επειδή ίσως αντιμετωπίζεται και δημιουργείται το ερώτημα, γιατί δεν εστάλη από την Ελλάδα, έστω και κατά καλυμμένο τρόπο,

8/11

Γεωργίου

Γεωργίου

Γεωργίου

Γεωργίου

159

2/4 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86

F Διαχειρίσιμα
δύο λέξεις

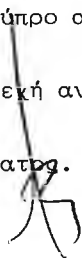
πο, ελαφρές μονάδες, χωρίς βαρύ υλικό, τάγμα ^F(~~Εξοστ~~) πεζικού, χωρίς τα οχημάτά του, τα πυροβόλα κ.λ.π., τα οποία δεν μπορούσαν κειταλυμένως να πάνε δια των εμπορικών πλοίων, έχω την γνώμη ότι και να πηγαίνανε τέτοιες μονάδες κάτω, λίγα θα ηδύναντο να προσφέρουν πλέον για την δεύτερα φάση των επιχειρήσεων, διότι εκείνο το οποίο χρειαζόταν στην Κύπρο δεν ήταν ελαφρές μονάδες με ελαφρύ οπλισμό, αλλά ήταν βαρύς οπλισμός, για να μη πω άρματα, τουλάχιστον πυροβόλα, αντιαρματικά, αεριοπορικά.

Επίσης θα πρέπει να αναφερθώ σ' αυτό που έχει γίνει πολύ συζήτηση, γιατί δεν εστάλη στην Κύπρο μια πλήρης ελληνική μεραρχία.

Πρέπει να αναφέρω ότι μια πλήρης ελληνική μεραρχία, όταν είμαστε στα πρόθυρα πολέμου με την Τουρκία, δεν ήτο εύκολο να αποδεσμευθεί από τον ελληνικό χώρο, από τις ανάγκες αμύνης του ελληνικού χώρου. Αλλά και αν τούτο καθίστατο δυνατόν, απαιτείτο μεγάλος χρόνος να συγκεντρωθεί αυτή η μεραρχία, να επιβιβαστεί σε μεγάλο αριθμό 30-40 οχηματαγωγά πλοία, ήθελε αεροπορική και ναυτική υποστήριξη για να πάει ασφαλώς στην Κύπρο και να αποβιβασθεί. Αλλά για να μην μακρυγορώ, έστω και αν πήγαινε στην Κύπρο αυτή η μεραρχία, ήθελε εν συνεχεία αυτή η ισχυρά δύναμις, συνεχή ανεφοδιασμό είτε από αέρος είτε από θαλάσσης ο οποίος ήταν αδύνατος.

214

3/4 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86

160

Τελικά δηλαδή τί θα συνέβαινε; Θα συνέβαλε αυτή η ισχυρά δύναμις, η μεραρχία φερ' ειπείν, σε μια περιορισμένη άμυνα. Τελικά, όμως, ελλείψει ναυτικής και αεροπορικής υποστήριξης, θα εγκλωβίζετο από τους Τούρκους και με αποβάσεις στα νώτα και θα εδημιουργείτο ένα ακόμη πρόβλημα, δηλαδή θα προσφέραμε Έλληνας αιχμαλώτους στους Τούρκους.

Πλέον αυτού βέβαια θα πρέπει να αναφέρω ότι μια τέτοια ανοικτή ελληνική εμπλοκή στην Κύπρο, θα έδιδε, όχι το δικαίωμα, αλλά θα εδικαιολόγει διεθνώς τους Τούρκους στο να επιχειρήσουν την ολοκληρωτική κατάληψη της νήσου, εκτός του ότι, ίσως αποτελούσε αυτό και λόγω μιας ευρύτερας ελληνοτουρκικής συρράξεως για την οποία δεν είναι η στιγμή να μιλήσουμε κατά πόσον ενεδείκνυτο ή όχι.

(ΔΑΚ)

(H) 1/3 ΑΚ (Θ.Σ.) 4-12-86

Εκείνο που τελικά θέλω να τονίσω ¹⁶¹ ότι μετά τον Αττίλα 2, με τα γνωστά του αποτελέσματα και που εδόθη πλέον ο χρόνος στην Ελλάδα να ενισχύσει την Κύπρο, τούτο εγένετο δια της αποστολής και προσωπικού - κεκαλυμένως πάντα- και υλικού από τα αποθεματά μας, τα πενήχρα, που είχαμε, αλλά και κατεβλήθησαν προσπάθειες για να εφοδιασθούν αυτά τα υλικά οι Κύπριοι από εξωτερικές πηγές ^{εφοδιασμού}, από Ξένες Χώρες.

Αυτά εν συντομία είχα να αναφέρω, όσον αφορά την κατάσταση στην Κύπρο, τη δυνατότητα ενισχύσεως κ.λπ. και είμαι στη διάθεσή σας για ερωτήσεις και να σας διευκρινίσω ότι θέματα και σημεία έχω άμεσο αντίληψη ο ίδιος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Επειδή ο μάρτυρας, κύριε Πρόεδρε, έπιασε το σημείο από το οποίο πήγε ο ίδιος στην Κύπρο και όττι είδε ο ίδιος από μία χρονική στιγμή και ύστερα, το θέτω υπόψη σας, αν θα πρέπει να ερωτηθεί ή μήπως έχει ο ίδιος να μας πει και να συμπληρώσει και για τα προηγούμενα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Στρατηγέ, έχετε υπηρετήσει άλλοτε στην Κύπρο ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πριν από της 6 Αυγούστου που πήγατε στην Κύπρο που υπηρετούσατε ;

2/3 ΑΚ (Θ.Σ.) 4-12-86

162

ΜΑΡΤΥΣ . Υπηρετούσα στο ΓΕΣ . Ήμουν υποστράτηγος εκείνο το διάστημα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Δηλαδή στο Αρχηγείο Στρατού .

Εκεί τι κάνετε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ήμουν διευθυντής του α'κλάδου , του κλάδου επιχειρήσεων, οργανώσεως , πληροφοριών κ.λπ. Ήταν ο ζωτικός κλάδος του ΓΕΣ .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ως αρχηγείο ΓΕΣ είχατε συζητήσει με το Γαλατσάνο ή εν πάση περιπτώσει είχατε πληροφορίες, ότι επρόκειτο να γίνει το πραξικόπημα στην Κύπρο ναι ή όχι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Τη μεγάλη πλειοψηφία των αξιωματικών τους αιφνιδίασε τόσο όσο αιφνιδίασε και τον λοιπό ελληνικό λαό . Εφχαμε τελεία άγνοια, ποτέ δεν μπορούσαμε να φανταστούμε ότι θα υπήρχαν ορισμένα κέντρα αποφάσεων, τα οποία θα ελάμβαναν μια τέτοια άφρονα επιπόλαια απόφαση .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ποιά ήταν αυτά τα κέντρα ;

ΜΑΡΤΥΣ . Χωρίς να έχω αποδείξεις είναι σαφές, ότι αυτά τα κέντρα ήταν ο Ιωαννίδης και ο στενός κύκλος περί τον Ιωαννίδη και ασφαλώς όπως επληροφορηθήκαμε και μάθαμε εκ των υστέρων και η τότε ηγεσία, Μπονάνος ίσως και Γαλατσάνος, μου φαίνεται, ότι το έχει ομολογήσει ο ίδιος . Εκείνο που ξέρω, εξ ίδιας αντιλήψεως είναι ότι οι δύο

ΣΕ

ΣΕ

3/3 AK (Θ.Σ.) 4-12-86

163

άμεσοι βοηθοί του Αρχηγού του ΓΕΣ κ. Γαλατσάνου , οι δύο υπαρχηγοί
 κ. Πολυκαμινιώτης και τον άλλον ξεχνώ το όνομά του , του α' υπαρχηγού
 είχαν τελεία άγνοια και οι άνθρωποι αιφνιδιάστηκαν τελείως .
 Μάλιστα συζητάγαμε σε τι περιπέτειες ^{και προβλήματα} θα έβαζε τη χώρα αυτή η πράξη.

(Σ)

(4ΑΚ) 1/4 ζ Φ.Τ. 4.12.86

164

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Στη συνέχεια από τις 15 πλέον που έγινε το πραξικόπημα που σας εξέπληξε έως τις 20 το πρωί που έγινε η απόβαση προέβη το ΓΕΣ -το αρχηγείο στρατού δηλαδή όπως ελέγγο τότε σε καμιά ενέργεια για την ενίσχυση της αμύνης της Ελλάδος και της Κύπρου ;

ΜΑΡΤΥΣ : Θα πρέπει να αναφέρω εδώ πέρα -και θα το έχετε διαπιστώσει - ότι τα θέματα Κύπρου τα εχειρίζετο αποκλειστικά και μόνο το ΑΕΔ, το ΓΕΕΘΑ που λέμε. Το αρχηγείο στρατού τότε απλώς εκτελούσε διαταγές του ΑΕΔ. Δηλαδή ετοιμάστε Γ μια μονάδα -εάν υπήρχε μονάδα- ή ετοιμάστε το άλφα υλικό ή στείλτε το βήτα υλικό, Μ ετά το πραξικόπημα και προ της εισβολής αυτά τα οποία αναφέρονται περί των δυο υποβρυχίων περί των αεροπλάνων κλπ. τα οποία ετοιμάστηκαν κλπ. δεν ξέρω λεπτομέρειες. Μια γενική γνώση που είχαν οι περισσότεροι είχα και εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Να αρχίσουμε από τον στρατό καλύτερα.

Συγκεντρώθηκαν κάποιοι Κύπριοι εθελοντές ή κάποιοι άνθρωποι που με διαταγή του αρχηγείου στρατού έφευγαν για την Κύπρο και μπήκαν σ'ένα πλοίο; Ποιό πλοίο ήταν αυτό και τί απέγινε το πλοίο αυτό;

αβω

~~αβω~~

2/4 ζ Φ.Τ. 4.12.86

165

ΜΑΡΤΥΣ : Αυτό έγινε μετά την τουρκική εισβολή - εάν ενθυμούμαι καλώς - διετάχθημεν από το ΑΕΔ να ετοιμάσουμε κάποιο τάγμα πεζο-ναυτών για αποστολή χωρίς βαρύ υλικό βέβαια που ήταν εδώ στην Αθήνα. Και μου φαίνεται με αυτό το πλοίο ή τα πλοία-αν ήταν ένα ή δυο δεν ενθυμούμαι καλώς-μου φαίνεται ότι επιβιβάσθηκαν και ορισμένοι εθελοντές. Δηλαδή απ'ότι ενθυμούμαι από τότε κάποιοι Κύπριοι οι οποίοι εθρέθησαν στην Ελλάδα, ο Παπαποστόλου, δεν ξέρω ποιοι ήσαν. Ως προς την σκοπιμότητα αυτά τα βλέπω πλέον πως τα είδα μετά εκ των υστέρων ως αρχηγός της Εθνοφρουράς που πήγα κάτω. Ή πήγαιναν ή δεν πήγαιναν αυτά κάτω δεν επρόκειτο να μεταβάλουν τον ρου των πραγμάτων. Το να πήγαιναν 500 ή 600 και 700 άνθρωποι και 1000 άνθρωποι με ελαφρύ οπλισμό και ορισμένοι πολίτες όπως λέτε χωρίς οπλισμό δεν επρόκειτο να μεταβάλουν την πορεία, την εξέλιξη των εν συνεχεία επιχειρήσεων και τα αποτελέσματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Σύμφωνα. Πάντως επεβιβάσθηκαν στα πλοία αυτοί;

ΜΑΡΤΥΣ : Επιβιβάσθηκαν. Δεν συγκρατώ λεπτομέρειες διότι όπως σας είπα δεν έχω στην διάθεσή μου κανένα αρχείο. Ούτε προσέφυγα, ούτε μου είναι επιτρεπτό να προσφύγω σε αρχείο του ΓΕΣ για να δω τις λεπτομέρειες της εποχής εκείνης.

3/4 ζ Φ.Τ. 4.12.86

166

Το πλοίο αυτό ή τα πλοία -αν ήταν ένα ή δυο- ήταν δύσκολο κατ'εμέ να περάσει από τον έλεγχο, τον ναυτικό έλεγχο τον οποίο εξήσκουν οι Τούρκοι. Υπόψη ότι εγώ επήγα με ορισμένους αξιωματικούς με πολιτικά, οι πρώτοι που πήγαμε μετά το πραξικόπημα και την εισβολή με το "Άδωνις" που ξεκίνησαν αν δεν κάνω λάθος η 3 ή 4 από τον Πειραιά και φθάσαμε βράδυ στην Λεμεσό. Ανοιχτά της Κύπρου συνεχώς έκαναν περιπολίες γύρω μας τουρκικά πολεμικά κάνοντας δηλαδή ένα είδος νηοψίας κλπ. Ήτο το πρώτο πλοίο της γραμμής που άρχισε να λειτουργεί για λίγες μέρες μέχρι τον Ατίλθα 2 από τον Πειραιά προς την Λεμεσό. Συνεπώς δεν ξέρω τους πραγματικούς λόγους -δεν ενθυμούμαι δηλ. τους πραγματικούς λόγους- ίσως ο ναυτικός αποκλεισμός του νησιού από τους Τούρκους, ο έλεγχος κλπ. να ηνάγκασε αυτά τα πλοία να επιστρέψουν και μου φαίνεται ότι αυτό το τάγμα βρέθηκε στην Ρόδο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Μήπως διατάχθηκε να πάει στη Ρόδο;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν γνωρίζω διότι αν πήρε διαταγή την πήρε την διαταγή από το ΑΕΔ. Εμείς είμαστε ανεκτός κυκλώματος για αυτές τις αποφάσεις.

(42)

4ζ

1/4Z ΒΠ 167 4.12.86

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το Αρχηγείο Στρατού - αν είχε μάθει , ή αν είχατε πληροφορηθεί - είχε καμία πληροφορία ότι εκείνες τις ημέρες κινδύνευε η Ρόδος;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, κύριε Πρόεδρε, αυτομάτως, εφόσον είχαν οφυνθεί οι Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις υφίστατο απειλή για όλα τα γνωστά Ελληνικά νησιά. Δηλαδή από Λήμνο, Λέσβο μέχρι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καμιά ειδικότερη πληροφορία ότι κινδύνευε, ώστε να διαταχθεί να σπεύσει αυτό το πλοίο, η αυτά τα πλοία να πάνε αντί για την Κύπρο στη Ρόδο; Υπήρχε τέτοια κατεύθυνση, τέτοια εντολή, τέτοια πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνο που μπορώ να σας αναφέρω είναι ότι είχαμε σαφείς ενδείξεις περί συγκεντρώσεων και τελικά μαζέψαμε στην Ανατολική Θράκη 6 Μεραρχίες, και επί πλέον οι Τούρκοι τότε είχαν διαθέσιμο αρκετό υπόλοιπο αποβατικό δυναμικό στα λιμάνια στα ανατολικά τους λιμάνια, δηλαδή κυρίως στην περιοχή της Σμύρνης, όπως επίσης διέθεταν μια Μεραρχία - την 28η αν δεν κάνω λάθος - στην περιοχή Αγκύρας, η οποία βάσει των εκτιμήσεων και των πληροφοριών προοριζότο για να δημιουργήσει απειλή - μαζί με άλλες δυνάμεις της περιοχής Αιγαίου, - για τα Ελληνικά νησιά.

Ε. Δουτινέου

Ε. Δουτινέου

Ε. Δουτινέου

Ε. Δουτινέου

2/4Z ΒΠ 4.12.86

168

Τώρα, δεν ενθυμούμαι και δεν μπορώ να σας δώσω υπεύθυνη από-
ντηση, αν υπήρχε συγκεκριμένη πληροφορία ότι κάτι θα κάνανε στη Ρόδο,
ή κάτι θα κάνανε στην Κω, ή δεν ξέρω σε ένα από τα άλλα νησιά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με τα υποβρύχια, τι ξέρετε και εν-
γένει για την ανάμειξη του ναυτικού μας, για το ρόλο του ναυτικού μας;

ΜΑΡΤΥΣ: Για τα υποβρύχια δεν μπορώ να εκφέρω υπεύθυνη γνώμη, γιατί
αυτά ήσαν άκρως απόρρητες πληροφορίες. Εξωδίκως μάθαμε ότι έστειλαν
δύο υποβρύχια στην Κύπρο, για να παρεμβάλουν εμπόδια στην Τουρκική
απόβαση. Τώρα τι κάνανε και για ποιούς λόγους διατάχθηκαν να επι-
στρέψουν κλπ., δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από στρατιωτικής πλευράς τι λόγοι
μπορούσαν να επιβάλουν τη διαταγή της επιστροφής;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'εμέ, χωρίς να είμαι ναυτικός πολύ περιορισμένα απο-
τελέσματα. Θα κτυπάγανε ένα δύο αποβατικά ή ανεφοδιαστικά σκάφη, θα
επεσημαίνοντο αυτομάτως από την Τουρκική αεροπορία, η οποία, όπως σας
ανέφερα από την αρχή, είχε υπό τον απόλυτο αεροπορικό έλεγχο το
χώρο και θα τα εβύθιζαν. Κατ'εμέ, χωρίς να είμαι ναυτικός. Εάν έρθει
ναυτικός θα μπορέσει να σας δώσει....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εάν έφθαναν τα υποβρύχια εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θα προσορμίζοντο τα υποβρύχια. Δεν πήγαιναν για να προσορ-

3/4Z ΒΠ 4.12.86

169

μισθούν στην Κύπρο, αλλά για να ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Για να κτυπήσουν.

ΜΑΡΤΥΣ: ....για να παρεμβληθούν στον άξονα Μερσίνας- Κυρήνειας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αν έφθαναν στο σκοπό τους και τορπιλίζανε ορισμένα πλοία;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν αναφέρω υπεύθυνη γνώμη, διότι δεν είμαι αρμόδιος και υπεύθυνος για να έχω πλήρη γνώση των δυνατοτήτων κλπ. Εκείνο που αντιλαμβάνομαι είναι: θα τορπιλίζανε 1-2-3 πλοία, θα τους δημιουργούσαν

κάποια σύγχυση, αυτομάτως και σχεδόν βέβαιο, θα ενετοπίζοντο μέσα ανισχνεύσεως υποβρυχίων, από την αεροπορία και από τα επάγεια σκάφη - είναι μεγάλες οι δυνατότητες- και κατά τη γνώμη μου θα τα εξουδετέρωναν. Αλλά αυτά σας τα λέω χωρίς να είμαι ο ειδικός επί των ναυτικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είστε όμως στρατηγός.

ΜΑΡΤΥΣ: Ως στρατηγός σας τα λέω αυτά. 'Αν ήμουν άσχετος θα σας έλεγα ότι θα μπορούσαν να ανατρέψουν τα πάντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναυτικός δεν είστε, αλλά είστε στρατηγός. Θα μπορούσε δηλαδή σε δεδομένη στιγμή να είστε αρχιστράτηγος- αφού είστε επίτιμος αρχηγός του ΓΕΣ - οπότε θα είχατε υπό τας διαταγές σας..... όπως άλλωστε έκανε και ο κύριος Μπονάνος. Είχε υπό τας διαταγές του όλες τις ένοπλες δυνάμεις. Μπορούσε να είσατε και σεις

244

4/4Z

ΒΠ

4.12.86

170

στη θέση του.

Λοιπόν, αν υποτεθεί ότι ξεκίναγαν τα υποβρύχια αυτά πρωτί-
τερα για το θαλάσσιο χώρο - να το πούμε έτσι - της Κύπρου, και έφθα-
ναν πριν από την απόβαση των Τούρκων, ή μόλις άρχιζε η απόβαση,
θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικά;

4θ

(42) I/4 Θ ΑΚ 4-12-86

171

ΜΑΡΤΥΣ. Σας ανέφερα, κύριε Πρόεδρε. Τώρα, βέβαια και σε μία παρατήρηση ότι "μπορούσε να ήσαστε υπεύθυνος Αρχιστράτηγος κ.λπ."

Όταν ένας είναι Αρχιστράτηγος, έχει και υπεύθυνους συμβούλους ναυτικού, αεροπορίας κ.λπ, για να του δώσουν τις υπεύθυνες λύσεις και τις δυνατότητες, για να επιλέξει και να αποφασίσει αυτός.

Εν πάση περιπτώσει, μη έχοντας ναυτικό σύμβουλο αυτή τη στιγμή μαζί μου, για να μου πει αυτά τα πράγματα, σας αναφέρω: Εκείνο το οποίο μπορούσε να κάνουν ήταν να βυθίσουν 2-3 αποβατικά σκάφη, να δημιουργήσουν μια σύγχυση...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας είπα. Αν ξεκινούσαν πρωτίτερα από εδώ και ήταν στο θαλάσσιο χώρο της Κύπρου, πριν γίνει η απόβαση, ή έστω μόλις θα άρχιζε η απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ, Επ' αυτού σας απαντώ. Έφθαναν προ της αποβάσεως και περιπολούσαν στα βόρεια παράλια της Κύπρου. Αντελαμβάνοντο τη τουρκική αρμάδα η οποία είχε ξεκινήσει προς τα κάτω.

Πρώτον, εάν δεν εγίνετο η απόβαση, ήτο λεπτό το θέμα, κατά πόσο θα μπορούσαν να προσβάλουν τα πλοία αυτά, γιατί στο κάτω-κάτω της γραφής μπορούσαν να μπλοφάρουν και οι Τούρκοι -χωρίς να είναι σε θέση να σας δώσω συγκεκριμένα παραδείγματα παλαιότερα- μπορεί οι Τούρκοι να πήγαιναν μέχρι αποστάσεως των χωρικών υδάτων της

2404

2/4 Θ ΑΚ 4-12-1986

172

Κύπρου, να έκαναν μία στροφή προς ανατολάς και να έφευγαν.

Συνεπώς, εάν δεν ενεπλέκετο αυτή η ναυτική δύναμη/ ^{η τουρκική} σε απόβαση, δεν μπορούσαν και αυτά να ενεργήσουν επιθετικά.

Δεύτερον, εάν ενεργούσαν επιθετικά, θα επέφεραν ασφαλώς κάποια αναστάτωση και, όπως σας ανέφερα, κάποιες απώλειες στα τουρκικά αποβατικά, θέλετε ένα, δύο, τρία θα βύθιζαν.

Η νηοπομπή η τουρκική και η όλη επιχείρηση ετέλει υπό συνεχή αεροπορική κάλυψη. Οι αεροπορικές βάσεις των Τούρκων ήταν στην απέναντι ακτή, στο αεροδρόμιο του Ιτσιρλίκ, μου φαίνεται κ.λπ.

Συνεπώς, αμέσως θα ενετοπίζοντο τα υποβρύχια και κατά τη γνώμη τη δική μου, όπως σας ανέφερα, χωρίς να είμαι ναυτικός, υπήρχε μεγάλη πιθανότητα, 90% αν θέλετε, να βυθιστούν αυτά τα πλοία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό γιατί το λέτε, γιατί το τονίζετε ότι "μπορούσαν και να βυθιστούν"; Δηλαδή τα υποβρύχια τα φτιάχνουμε, για να αποκλείσουμε τη βύθισή τους;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν εννοώ αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τα όπλα, γιατί υφίστανται δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ. Κύριε Πρόεδρε, πάω να σας δώσω μια απάντηση, ότι το πρόβλημα της Κύπρου και της επιτυχίας ή όχι της τουρκικής αποβάσεως, δεν θα το έλυαν τα δύο υποβρύχια. Επί αυτού πάνω να απαντήσω.

221

3/4 Θ ΑΚ 4-12-1986

173

Διότι εάν έδιδαν λύση και απέτρεπαν την τουρκική απόβαση, ηδύναντο να αποτρέψουν την τουρκική απόβαση, θα σας έλεγα, χωρίς καμμία διστακτικότητα, να βυθιστούν και δύο και τρία και τέσσερα και να πέσουν και δέκα και είκοσι και τριάντα αεροπλάνα. Όμως έχω τη γνώμη ότι δεν επρόκειτο να ανατρέψουν σε γενικές γραμμές τον ρούν των εξελίξεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τότε, γιατί διετάχθησαν να πάνε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ούτε γιατί διετάχθησαν να επανα-πλεύσουν;

ΜΑΡΤΥΣ. Ούτε αυτό το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τα αεροπλάνα μας θα μπορούσαν να βοηθήσουν; Νομίζω ότι είχαμε Φάντομ και F 84.

ΜΑΡΤΥΣ. Να σας αναφέρω, κύριε Πρόεδρε. Τα παλιά σχέδια, τα υφιστάμενα προτού να πάρουμε τα Φάντομ, προέβλεπαν, σε περίπτωση τουρκικής εισβολής, να χρησιμοποιηθούν αεροπλάνα F 84, τα οποία να πάνε για 5-10' λεπτά, για λόγους ηθικούς κατ' ουσία, να φανούν εκεί και εν συνεχεία, επειδή δεν είχαν τη δυνατότητα να επιστρέψουν σε ελληνικές βάσεις στην Κρήτη ή στη Ρόδο να πάνε να προσγειωθούν και να μείνουν, μέχρι τέλος του πολέμου, σε Συριακά, ή Λιβανέζικα αερο-

4/4 Θ ΑΚ 4-12-1986

174

δρόμια.

Για τα Φάντομ εκείνο που ήξερα και εγνώριζα -αρμοδιότερος βέβαια ο Αρχηγός της Αεροπορίας- είναι ότι είχαν παραληφθεί πρόσφατα ^{και} η επιχειρησιακή ετοιμότητα και εκπαίδευση των πληρωμάτων τους δεν ήταν στο επιθυμητό σημείο. Αλλά και αυτά τα Φάντομ, ξεκινώντας από την Κρήτη, όπου πήγαν πράγματι -και απ'ό,τι έμαθα, λόγω μη πλήρους εκπαιδεύσεως των πληρωμάτων, ένα αεροπλάνο έκανα κακή προσγείωση, κάτι τέτοιο, έσπασαν τα ελαστικά του κ.λπ- αν εχρησιμοποιούντο, είχαν περιθώριο ασφαλείας, να δοθούν πάνω από την Κύπρο, περί τα 10' λεπτά.

(4B)

(40) 1/4 Β ΦΚ 4.12.86

175

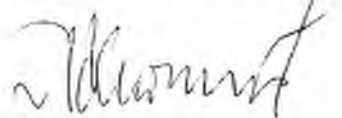
Χώρια βέβαια που θα είχαν να αντιμετωπίσουν πολλαπλάσια εχθρικά αεροπλάνα. Αν δεν κάνω λάθος δύο μοίρες ήταν φάντομ κλπ. στις οποίες εστηρίζετο η ελληνική άμυνα. Και μη ξεχνάμε ότι υπήρχαν και τα προβλήματα όχι μόνο της Κύπρου, αλλά τί γίνεται και μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι είχαμε πεί στην προχθεσινή μας συνεδρίαση να διακόψουμε στις 2,30'. Η ώρα είναι 2,30' και συνεπώς σύμφωνα με τα όσα είπαμε πρέπει να διακόψουμε.

θα διακόψουμε για την Τρίτη, 9 Δεκεμβρίου 1986, και ώρα 10.00' το πρωί.

Ετη συνέχεια και ώρα 14.33' λύθηκε η συνεδρίαση.-

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Κ. ΤΕΙΓΑΔΙΑΚΗΣ

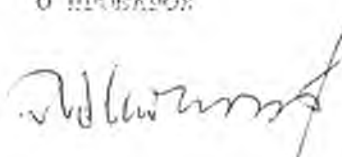
ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΛΑΜΠΙΡΟΣ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ

Την 8. Δεκεμβρίου 1986 ημέρα Δευτέρα και ώρα 9:00
 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "κόμμο
 της Κύπρου" (Α΄ όροφος, γωνιά 143 του Μεγάρου της Βουλής) συ-
 νήλθε το Πρωτόκολλο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο
 από τους βουλευτές, Χρίστο Παναγιώτη, Πρόεδρο, Παναγιώτα Ζαχα-
 ράκη, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του
 σε εκτέλεση της από 4/12/1986 απόφασης της Εξεταστικής
 Επιτροπής, ο κέρτορας Παναγιώτης Κερασιάνος
Αρ. 719/στ.α.φ.α. κ.κ. ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε
 και υπέγραψε την καταθέσει του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστική
 Επιτροπής στις 4/12/1986.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

 ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

 ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

 ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΠΑΡΤΥΡΑΣ

Π Α Ν Η Ρ Ο Σ Ε Τ Α Θ Ο Π Ο Ν Ι Ο Σ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' - ΣΥΝΟΔΟΣ Β'

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

"ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο

Στην Αθήνα, σήμερα 9 Δεκεμβρίου 1986, ημέρα Τρίτη και ώρα 10.00' π.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα της Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή "για το φάκελο της Κύπρου" με πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέματα ημερησίας διάταξης 1) διαδικαστικά θέματα και 2) την εξέταση των μαρτύρων κ.κ. Ευθ.Καραγιάννη (2η μέρα) και Ευστ. Λαγάκου.

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής κ.κ. Α.Δαμιανίδης, Γ. Δασκαλάκης, Π.Ζακολίκος, Κ.Ζερβός, Ι.Κουτσογιάννης, Α.Λιαροκάκης, Δ.Παγορόπουλος, Εμ.Παπαστεφανάκης, Σπ.Ράλλης, Κ.Τσιγαρίδας, Ι.Βαρβιτσιώτης, Α.Ζαΐμης, Στ.Μπλέτσας, Α.Ξαρχάς, Γ.Παναγιωτόπουλος, Μ.Παπακωνσταντίνου, Α.Παυλίδης, Χ.Φωτόπουλος, Κ.Κάππος, και Κ.Γιατράκος.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, αφού διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας, κηρύσσει την έναρξη της συνεδρίασης και λέγει:

Σημειώ

./.

2/1 ζ (Δ.Γ.) 9-12-1986

2

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αρχίζει η συνεδρίαση.

Για το διαδικαστικό θέμα δεν μπορούμε σήμερα να κουβεντιάσουμε γιατί πρέπει να είμαστε περισσότεροι .

Εχω την τιμή να σας ανακοινώσω ένα νέο τηλεγράφημα το οποίο έλαβα απο τον κ. Χρίστο Μπαχογιάννη το οποίο και καταθέτω στα Πρακτικά για να το διαβάσετε.

(Να καταχωρισθεί το τηλεγράφημα).

Παρακαλώ τον κ. Γραμματέα να συνοδεύσει τον στρατηγό κύριο Καραγιάννη στην Αίθουσα προκειμένου να συνεχιστεί η εξέτασή του.

Αν δεν έχει έρθει και έχει έρθειο κ. Λαγάκος να προσέλθει ο κ. Λαγάκος.

Δεν νομίζω ότι πρέπει να ερωτηθεί ο κ. Καραγιάννης πολλά πράγματα. Οπως αντελήφθητε απο τον προχθεσινή του κατάθεση αυτός έχει ορισμένες απόψεις κ.λ.π. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να επιμείνει κανείς. Οποσδήποτε εάν θέλετε και ότι θέλετε ρωτάτε τον. Αλλά για την ιστορία της υποθέσεως νομίζω ότι ο κ. Λαγάκος θα είναι πιο ουσιώδης μάρτυρας. Δεν φρονώ δηλαδή ότι ο κ. Καραγιάννης είναι ουσιώδης μάρτυς.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς κ. Καραγιάννης)

The image shows two handwritten signatures or initials. On the left, there are some illegible scribbles. On the right, there is a more distinct signature that appears to be 'S' or 'SS' with a long vertical stroke extending upwards.

3/1Σ.

(Ε.Σ.)

3

9.12.1986

Κύριε μάρτυς, έχετε να μας πείτε τίποτε άλλο, πλὴν από όσα είπατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, κατ' αρχήν, θα ήθελα να διευκρινίσω, νόμιζω ότι το διευκρίνησα και την Πέμπτη που με ερωτήσατε, για τα 2 υποβρύχια και την Αεροπορία, την χρησιμοποίηση ή μη, θέλω να διευκρινίσω, επαναλαμβάνω, ότι εξέφρασα την περασμένη φορά προσωπικές γνώμες και πως έβλεπα το θέμα, διότι δεν εγνώριζα πως εσκέφθησαν και τι είχαν αποφασίσει και διατάξει οι αρμόδιοι προς τούτο. Να μη δημιουργηθεί η σύγχυση ότι αυτά αποτελούσαν επισήμους απόψεις. Ήταν προσωπικές απόψεις δικές μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα. Τότε, αυτά δεν μπορούσαν να αποτελούν επισήμους απόψεις, διότι εσείς δεν ήσασταν τότε Αρχηγός του Επιτελείου. Σεις ήσασταν αργότερα. Και συνεπώς, δεν μπορούσατε να εκφράσετε επίσημες απόψεις για την προηγούμενη περίοδο.

Πάντως, θα ήθελα να σας ρωτήσω, γιατί μας είπαν εδώ κάτι. Τα υποβρύχια αυτά, τα οποία είχαμε πάρει εμείς, που ήταν τελευταίου τύπου, ήταν δυνατόν να ανιχνευθούν ή είχαν μηχανισμούς ματαιώσεως των δυνατοτήτων ανιχνεύσεως;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν γνωρίζω τις λεπτομέρειες γι' αυτό, κύριε Πρόεδρε.

Εγνώριζα γενικά ότι είχαν κάπως ηυξημένες δυνατότητες, ως προς

4/1ζ.

(Ε.Σ.) 4

9-12-1986

το βάθος που επήγαιναν. Δεν γνωρίζω για τορπιλλισμούς και τέτοια, αν έπρεπε να βγούν στην επιφάνεια ή όχι. Δεν ξέρω αυτές τις τεχνικές λεπτομέρειες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

Τώρα, όταν έγινε ο "Αττίλας ΙΙ", ήσασταν Διοικητής εσείς εκεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Συγκεκριμένα ανέλαβα την Διοίκηση της Εθνικής Φρουράς,

στις 6 Αυγούστου. Ο "Αττίλας ΙΙ" έγινε στις 14.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα. Είχατε 8 μέρες, δηλαδή.

Τι έκανε η Εθνική Φρουρά πλέον; Και η ΕΛΔΥΚ ήταν υπό τας διαταγάς

σας;

(Β)

ζ)

1/1 B. A.M 9-12 -86

ΜΑΡΤΥΣ: Όλες οι δυνάμεις ήταν υπό τας διαταγές μου.

5

Θα ήθελα να διευκρινίσω ότι παρ'ότι υπήρξε μια εκχειρίδα μετά τον "Ατίλα 1" ήταν κατά τύπους εκχειρίδα, διότι οι τούρκοι συνέχισαν να προωθούνται για να βελτιώσουν τις θέσεις τους. Και ενώ με την επίσημη λήξη των επιχειρήσεων 22-23 Ιουλίου, δεν ενθυμούμαι ακριβώς είχαν βρεθεί με ένα σχετικά μικρό προγεφύρωμα, όλες τις επόμενες ημέρες συνέχισαν να προωθούνται και έτσι διηύρυναν το προγεφύρωμα και κατέλαβαν διάφορα ερείσματα πενταδακτύλου, ολοκληρώσαν προς Λάπηθο, Καραβά κλπ., ούτως ώστε να είναι σε μια πλεονεκτική θέση για την συνέχιση των επιχειρήσεων σε δεύτερα φάση και εφόσον θα απετύγγαναν οι συνομιλίες που εγένοντο στη Γενεύη.

Γ του

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στην περίπτωση αυτών των κατά παράβαση της εκχειρίδας προεκτάσεων του προγεφυρώματος από μέρους της Τουρκίας, προεβλήθη αντίσταση από μας;

ΜΑΡΤΥΣ: Αντίσταση προεβλήτε, αλλά όπως σας ανέφερα, με το πραξικόπημα και εν συνεχεία με τον Ατίλα 1 κατ' ουσίαν η εθνική φρουρά απεδιοργανώθη τελείως, παρότι είχε γίνει, μια γενική επιστράτευση την παραμονή, αν δεν κάνω λάθος του Ατίλα 1, δηλαδή στις 19 προς 20, δεν υπήρχαν μονάδες. Ενώ ένα τάγμα πεζικού θα έπρεπε να είχε 700-750 άνδρες, υπήρχε υψηλό ποσοστό ανυποταξιών, ζήτημα

9/12

2/1 B. A.M. 9-12-86

6

ήταν αν είχαν 300-350. Ενθυμούμαι χαρακτηριστικά-για να δείτε τι πνεύμα διαλύσεως και καταστάσεως επικρατούσε εκεί - ενθυμούμαι όταν πήγα εγώ και προωθούντο προς τον τομέα της Μόρφου ^ο βορείως εξεδηλώθη ~~μ~~ μια τοπική τουρκική προώθηση, επίθεση, και διέταξα ένα τάγμα- όλα αυτά τα επιστρατευθέντα και εν εφεδρεία τα οποία ήταν στην Πάφο- διέταξα να προωθηθεί για να καλύψει ένα κενό εκεί ξεκίνησε αυτό το τάγμα τις πρωινές ώρες για να έλθει στον αντικειμενικό σκοπό του, και ενθυμούμαι χαρακτηριστικά περί το μεσημέρι ο διοικητής του τάγματος μου είπε ότι από τους 300-350, που ξεκίνησε -οι απόστασεις σχετικώς ^{σο} μικρές εκεί- έφτασε στον προορισμό του με 40 ανθρώπους μόνο. Υπήρχε τελεία διαρροή καθ'οδόν. Και ετόνισα και ένα άλλο πράγμα. Οι Κύπριοι εστερούντο στρατιωτικής παραδόσεως. Ο Έλληνας από παιδί από τον παππού από τον πατέρα μαθαίνει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις. Συνεχώς του λένε, άντε θα πάς στο στρατό. Καταλαβαίνει ότι ο στρατός είναι κάτι που έχει υποχρέωση να πειθαρχήσει. Τέτοιο πνεύμα δεν επικρατούσε εκεί. Είχε προηγηθεί και το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, έσπασε πλέον η ομοψυχία, η θέληση προς αντίσταση κλπ. και επικράτησε μια γενικότερα διάλυση. Επισκεπτόμασθ^ε θυμάμαι τάγματα πεζικού τα βρισκάμε τη μια μέρα με 250-300 ανθρώπους, πήγαιναμε την άλλη είχαν μείνει 150, το σκάγανε. Στελέχωση δεν υπήρχε, υπήρχε ένας

Για

ήταν

Σκε

2/1

3/1 B. A.M. 9-12-86

7

Έλληνας διοικητής μόνιμος αξιωματικός ήταν ταγματάρχης ή
αντισυνταγματάρχης και άλλος ένας κατώτερος αξιωματικός., ένας
υπολοχαγός ή ένας-ελλαδίτης ή ένας έφεδρος εξ ανακατατάξεως.
Οι υπόλοιποι ήσαν έφεδροι αξιωματικοί κύπριοι και στρατιώτες
κύπριοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Όταν δεχθήκατε την επίθεση, οι
δυνάμεις σας τι έκαναν;

εξ 214

(Δ)

(B) 1/1 Δ (B.Z.) 8.12.86

8

ΜΑΡΤΥΣ: Προβάλανε μία άμυνα. Αλλά, όπως σας ανέφερα, σε πολλά σημεία τις μονάδες αυτές τις διασπούσε ο εχθρός, διότι είχε τεθωρακισμένα, είχε την απόλυτη αεροπορική υπεροχή και η γραμμή αμύνης προ του Αττίλα 2 δεν ήταν και εις την ενδεδειγμένη τοποθεσία. Έπρεπε να υποχωρήσουμε πολύ πίσω προς τις προσβάσεις του Τρώοδος, για να πούμε ότι θα μπορούσαμε να κρατήσουμε στοιχειωδώς και για περιορισμένο χρόνο μία αμυντική τοποθεσία.

Οι μονάδες λοιπόν, αυτές, με τις Τουρκικές επιθέσεις κλπ. συνεπύσσοντο, διελύοντο, αναγκάζομασταν με εφεδρικές μονάδες να δημιουργούμε δεύτερες γραμμές αντιστάσεως πίσω κ.ο.κ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτές οι συμπτώξεις, αυτός ο υποχωρητικός θα έλεγα αγώνας, ο αμυντικός αγώνας τον οποίο κάνατε τότε, ήταν σχεδιασμός της δικής σας εμπνεύσεως ή παίρνατε εντολές από το ΑΕΔ;

εβγ

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ είχα μία ευρύτερα δικαιοδοσία και ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από ποιόν είχαν χαραχθεί οι κατευθυντήριες γραμμές;

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ, ως ΓΕΕΦ, υπαγόμουν στο ΑΕΔ και όχι στο Αρχηγείο Στρατού.

θέλω να διευκρινήσω εδώ, ότι όλες αυτές οι συμπτώξεις κλπ., δεν γίνοντο ηθελημένα και βάσει σχεδίου. Απολούστατα διεσπώντο οι γραμμές

εμυ

2/1 Δ. Β.Ζ. 9-12-86

9

μας και οι μονάδες διελύοντο και αναγκαζόμασταν εκ του προχείρου μπορεί να πεί κανένας και με ό,τι εφεδρικές μονάδες μπορούσαμε να βρούμε εκεί, να δημιουργήσουμε γραμμές προς τα πίσω. Λέγεται μάλιστα, και ελέχθη και στη Βουλή, ότι διέταξα την εκκένωση της Αμμοχώστου. Δεν διέταξα καμμία εκκένωση της Αμμοχώστου. Απλούστατα το παιχνίδι χάθηκε εκεί και εκ των πραγμάτων αναγκάστηκα να διατάξω ό,τι απομεινάρια βρέθηκαν να δημιουργήσουν μία γραμμή αμύνης νοτιότερα του δρόμου Λευκωσίας- Αμμοχώστου. Το μόνο που διέταξα με την έναρξη του Αττίλα 2 και όταν την δεύτερη μέρα εστράφη πλέον η κυρία προσπάθεια των Τούρκων προς την Αμμόχωστο, προς Λευκόνικο - Αμμόχωστο, ήταν κάτι απομονωμένες δυνάμεις ενός τάγματος περίπου, στο Ακρωτήριο του Αγίου Ανδρέα, της Καρπασίας που λένε, διέταξα ένα τάγμα από εκεί να συμπτυχθεί, διότι ήταν σαφές, σαφέστατο, ότι θα έπεφτε στα χέρια των Τούρκων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων εδώ ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Μου φαίνεται πώς όταν έφυγα για την Κύπρο ήταν ο κ. Μπονάνος. Δεν ενθυμούμαι καλά πότε ανέλαβε ο κ. Αρμπούζης, σε ποιά φάση ανέλαβε. Δεν θυμάμαι αν ανέλαβε προ του Αττίλα 2, ή μετά τον Αττίλα 2. Αλλά όταν έφυγα για την Κύπρο, ΑΕΔ ήταν ο κ. Μπονάνος και Υπουργός Εθνικής

3/1 Δ. Β.Ζ. 9-12-86

10

Αμύνης ο κ. Αβέρωφ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ήταν λοιπόν αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων ή κ. Μπονάνος ή ο κ. Αρμπούζης, αφού δεν μπορείτε να θυμηθείτε, μολονότι θα μου επιτρέψετε να πιστεύω, στρατηγέ, ότι τουλάχιστον η προσωπικότητα του κ. Αρμπούζη θα έπρεπε να σας έχει κρατήσει στην μνήμη το πότε ανέλαβε, το πότε ετέθητε υπό τας διαταγάςτου. Βέβαια, το ποιός ήταν αρχηγός μπορούμε να το εξακριβώσουμε.

ΜΑΡΤΥΣ. Κυρίες Πρόεδρε, ομολογώ ότι δεν έχω τόσο ισχυρά μνήμη και δεν θυμάμαι ακριβώς πότε εγένετο η αλλαγή της διοικήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Καλώς. Σας εζητήθη τότε η γνώμη, ή άποψή σας, εν όψει της επεκτάσεως την οποία έκαναν οι Τούρκοι, από τον ΑΕΔ ή από οποιονδήποτε άλλον, επί του περαιτέρω πρακτέου, αν η Ελλάς έπρεπε να κάνει το α' ή το β', αν έπρεπε να σταλούν ενισχύσεις ή οτιδήποτε άλλο;

Κ.

(Δ)

1/1 Κ ΕΓ 9-12-86

11

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ενθυμούμαι λεπτομέρειες, κύριε Πρόεδρε, διότι είχε σωρεία αναφορών, εκθέσεων, αναφορές πληροφοριών και αντιστοιχές διατάγες από το ΑΕΔ. Δεν ενθυμούμαι λεπτομέρειες, αλλά όπως σας ανέφερα και προχτές πρακτικώς -στο ελάχιστο αυτό διάστημα που μεσολαβούσε δεν υπήρχε χρόνος και δυνατότητα να μου στείλουν ενισχύσεις κάτω. Οι μόνες ενισχύσεις που μου ήλθαν ήταν κεκαλυμμένες ενισχύσεις μέχρι τις 12 διότι στις 13 ήταν το τελευταίο πλοίο της γραμμής Πειραιώς - Λεμεσού. Μου ήλθαν αξιωματικοί, με πολιτικά βέβαια, δεν ενθυμούμαι αν έστειλαν και τίποτα ανταλλακτικά και αντιστοίχως αναχωρούσαν από την Κύπρο -εκείνη την περίοδο αφότου επήγα εγώ κάτω - αναχωρούσαν οι πραξικοπηματίες, αυτοί οι οποίοι είχαν εμπλακεί ενεργώς κλπ, στο πραξικόπημα. Αναχωρούσαν αυτοί και ήρχοντο ταυτόχρονα άλλοι αξιωματικοί, οι οποίοι ανελάμβαναν διάφορες θέσεις κλπ. Κάποια συστηματική προσπάθεια πλέον ενισχύσεως της εθνικής φρουράς άρχισε μετά τον Ατιλλά 2 μετά τις 14-16 Αυγούστου, διότι τι μέχρι τις αρχές Μαρτίου που παρέμεινα εγώ Αρχηγός ΓΕΕΦ, συνεχώς

9/87

1/11

2/1 Κ ΜΠ 9-12-1986

12

είχαμε προβλήματα , εντάσεις , φθάναμε στο σημείο ότι εθεωρείτο βεβαία νέα ενέργεια των Τουρκικών κλπ, Εγένοντο τότε προσπάθειες αναδιοργάνωσης της εθνοφρουράς, εστάλη κεκαλυμμένος, επαναλαμβάνω, με τα πλοία της γραμμής υλικό, ελαφρό υλικό, ανταλλακτικά πυρομαχικά, τέτοια πράγματα και κυρίως προσωπικό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς στο διάστημα αυτό του

Αττίλα - 2 ζητήσατε ενισχύσεις από το ΑΕΔ, εδώ από τον Ελληνικό στρατό ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν εθθυμούμαι, αλλά ζούσα την κατάσταση . Εκείνο που μας έλειπε εκεί κάτω ήταν βαρύ υλικό , ήταν άρματα μάχης . Όταν μιλάμε και λέμε ότι είχαμε μια τεθωρακισμένη μονάδα-ότι είχε η εθνική φρουρά- αυτή η τεθωρακισμένη μονάδα είχε 11 παλαιά Ρωσικά άρματα Τ - 34 , αρχαιολογίες . Πυροβολικό είχα συνολικά 70 σωλήνες, 70 πυροβόλα . Δηλαδή όλα τα πυροβόλα της εθνικής φρουράς ήταν όσα έχει μια ελληνική μεραρχία-για να μη πώ κατά τι λιγώτερο, διότι η μεραρχία έχει 72-και όλα αυτά παλαιού τύπου . Τα μόνα αξιόλογα πυροβόλα ήταν 18 Ρωσικά παλιά πυροβόλα των 100 χιλιοστών . Και αυτά ήταν αξιόλογα , διότι είχαν μεγάλο βελωνεκές. Αλλά είχαμε

gfy

gfy

gfy

3/1 Κ ΜΠ 9-12-1986

13

περιορισμένα αποθέματα πυρομαχικών, βλημάτων τα οποία δεν ηδύναντο να αναπληρωθούν.

Από αντιαρματικά να σκεφθείτε ότι τα μόνα αξιόλογα αντιαρματικά που είχε η εθνική φρουρά ήταν 16 πυροβόλα άνευ οπισθοδρομήσεως των 106 χιλιοστών, δηλαδή, λιγώτερα απ' ότι έχει ένα ελληνικό σύνταγμα πεζικού. Και είχε βέβαια και κάτι παλιά ρυμουκλούμενα αντιαρματικά των 6 λιβρών που είχαν χρησιμοποιηθεί στον πόλεμο της ερήμου.

Βέβαια είχε τρομερές αδυναμίες και προ του πραξικοπήματος η εθνική φρουρά, αλλά διευκρίνησα - κατέστησα γνωστή την πεποίθησή μου από προχθές - ότι αν δεν είχε γίνει το πραξικόπημα και αν η εθνική φρουρά δεν είχε εμπλακεί σ' αυτό το πραξικόπημα που την αποσυνέθεσε κλπ και είχε εφαρμόσει το υφιστάμενο σχέδιο και οι μονάδες είχαν καταλάβει τις θέσεις αμύνης που προεβλέποντο και είχαν γίνει αμυντικά έργα στις πιθανές περιοχές αποβάσεως κλπ, ο Τούρκος ή δεν θα αποτολούσε απόβαση, ή εάν την αποτολούσε η επιτυχία της θα ήταν αμφίβολος και σε πάσα περίπτωση θα του κόστιζε πολύ σε αίμα, παρόλα τα μειονεκτήματα και τις αδυναμίες που είχε η εθνική φρουρά.

98
99

2411

4/1 Κ ΜΠ 9-12-1986

14

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, ό,τι νομίζετε

ότι πρέπει να ρωτήσετε συμπληρωματικώς να ερωτήσετε. Νομίζω

ότι υπάρχει ένας κατάλογος , με πρώτο τον κ. Παγορόπουλο .

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Παραιτούμαι, κ. πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Δαμιανίδης παρακαλείται

να λάβει το λόγο .

εβ

(ΠΑ)

εβ

εβ

(Κ)

1/1 ΠΑ ΕΓ 9-12-86

15

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Όταν πήγατε στην Κύπρο, αυτό το χάλι που επικρατούσε εκεί, δεν το ήξερε η εδώ Κυβέρνηση; Ήι πήγατε να κάνετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς το ήξερε και με τις πρώτες εκθέσεις ανέφερα την κατάσταση, Τόνισα και προχθές ότι μιά από τις αποστολές που με βαρύνανε πηγαίνοντας κάτω, ήταν να σώσω τον κόσμο εκεί από την αλληλοσφαγή. Υπήρχαν ένοπλες ομάδες ΕΟΚΑ ανεξέλεγκτες και από την άλλη πλευρά ομάδες του Μακαρίου και ήσαν έτοιμες να αλληλοεφοντωθούν και προ-τόνισα ότι δεν είχαν συνειδητοποιήσει τί καταστροφή πάθανε που ο Τούρκος είχε μπει στην Κύπρο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είχατε δηλαδή δύο αποστολές; Ήι μία να ηρεμήσετε την κατάσταση μεταξύ Ελληνοκυπρίων και από την άλλη να αντιμετωπίσετε τους εισβολείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Η κυρία απόστολή μου ήταν να αντιμετωπίσω τους Τούρκους εισβολείς, αλλά για να γίνει αυτό έπρεπε να υπάρχει ομοψυχία και μία εσωτερική ηρεμία, αλλιώς δεν μπορείς να κάνεις τίποτα. Έπρεπε λοιπόν να μην παραβλέψω και να προσέχω να μην αλληλοσφαγούν. ΑΞΙΣΕ

F Διαγνώσκοντας
Ζητώ λίστα

να σας αναφέρω το εξής: Πήγα στις 6 Αυγούστο (πε-θαίου-εκέτ) και άρχισαν υπεύθυνη και μη υπεύθυνη Κύπριοι κλπ, να καταφθάνουν στο γραφείο μου και να μου λένε τα παραπονιά τους για το τι τους έκαναν

140

2/1 ΠΑ ΕΓ 9-12-86

16

στο Πραξικόπημα. Με είχαν καθηλώσει στο γραφείο να δέχομαι επιτροπές και να ακούω παράπονα και κανείς δεν μου είπε, στρατηγέ τι θέλεις να κάνουμε για να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα του Τούρκου που πάτησε εδώ μέσα; Τέτοια ήταν η ψυχολογία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Θέλω να μου πείτε τώρα τι έγινε με τον Αττίλα 2 και ^{/είπατε ότι} δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπισθεί και φθάσαμε εκεί που φθάσαμε.

- Εγώ δεν καταλαβαίνω κάτι άλλο. Εάν οι Τούρκοι επιχειρούσαν και τον Αττίλα 3 τι θα γινόταν; ~~Θα~~ έπρεπε να προχωρήσουν μέχρι καταλήψεως όλου του νησιού; Εάν έχετε μία εξήγηση σύντομη να μου την πείτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήδη την περασμένη Πέμπτη σας έδωσα την εξήγηση και ανεφεροθήμ^η ότι έστω και αν ενισχύετο η άμυνα της Κύπρου όχι με τουφέκια, με Παπαποστόλου, με κουμπούρες κλπ., με μία δύναμη μεραρχίας και πάνω, πάλι αυτή η ισχυρή δύναμη θα είχε περιορισμένη δυνατότητα αμύνης, αν οι Τούρκοι ήθελαν να συνεχίσουν. Διότι αν δεν υπάρχει μία στοιχειώδης αεροπορική κάλυψη και μία ναυτική δύναμη, είναι καταδικασμένη. Οι δε Τούρκοι αφού έκαναν την αρχική τους απόβαση είχαν πλέον διαθέσιμο ~~το~~ το αποβατικό τους δυναμικό και παμπολες

3/2 ΠΑ ΕΓ 9-12-86

17

εφεδρείες να ενεργήσουν αποβάσκη στα νωτα της αμυνομένης δυνάμεως,

θα έπρεπε, λοιπόν, για να αντιμετωπίσεις αυτές τις καταστάσεις να

έχεις ταχυκίνητες και τεθωρακισμένες μονάδες εκεί, οι οποίες δεν

υπήρχαν.

ΕΓ

ΔΚ

(F₀)

(ΠΑ) 1/1 ΓΡ Β.Τ. 9-12-86

----- 18
 Και ήταν προβληματικό υπο τας συνθήκας αποκλεισμού της νήσου κ.λπ.
 να σταλούν απο την Ελλάδα

84
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Και κάτι άλλο κύριε μάρτυς και τελειώνω .Απ' ότι είδα απο τους μάρτυρες που πέρασαν απο εδώ, και για να το πω όπως είναι στη πραγματικότητα, ήταν πρωτοπαλλήκαρα του Ιωαννίδη, όλοι έχουν περάσει απο την Κύπρο, ο Παπαποστόλου, ο Παλαΐνης ο Περδίκης ο Ματάσης, όλοι έχουν περάσει σε κάποια κρίσιμη φάση του κυπριακού απο τη Κύπρο. Σας έχει απασχολήσει αυτό, πως το εξηγείτε όλοι αυτοί οι άνθρωποι συμπτωματικά όλοι δεν φαντάζομαι όλοι οι αξιωματικοί του ελληνικού στρατού να πέρασαν απο τη Κύπρο- αλλά αυτοί όλοι έχουν περάσει απο την Κύπρο. Αν σας απασχόλησε πέστε μου αλλιώς δεν πειράζει.

ΜΑΡΤΥΣ. Θετική απάντηση δεν μπορώ να σας δώσω. Εκείνο που μπορώ να πω είναι ότι ένα μεγάλο ποσοστό Ελλήνων αξιωματικών-διότι ελληνικές δυνάμεις είχαν σταλεί απο το '64-65, προηγουμένως υπήρχε και εκείνη η περιβοήτος μεραρχία μέχρι το '67, η δικιά μας κάτω- είχε πάει ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων αξιωματικών και ανάμεσα σ' αυτούς ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Αυτοί πάντως πήγαν όλοι.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορω να σας το βεβαιώσω, αλλά ένα μεγάλο ποσοστό απ' αυτούς είχαν πάει.

2/3 ΓΡ. Β.Τ. 9-12-86

19

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Περάκη να λάβει το λόγο. Απών διαγράφεται.

Παρακαλώ τον κ. Διαροκάπη να λάβει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Κύριε μάρτυς, ρωτάει ο δικηγόρος τον στρατηγό τώρα. Το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου αποδιοργάνωσε και παρέλυσε πλήρως τις δυνάμεις μας στη Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ. Να σας απαντήσω;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ. Εκατό τοις εκατό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Δηλαδή ήταν μια συμφορά.

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν μια άνευ προηγουμένου, και το ετόνισα στην αρχή, ότι αν δεν εγίνετο το πραξικόπημα οι Τούρκοι δεν ήτο εύκολο εν πάση περιπτώσει να αποτολμήσουν. Δεν θα το αποτολμούσαν, αλλά και αν το αποτολμούσαν θα το πλήρωναν ακριβά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Όταν λέμε ότι θα το πλήρωναν ακριβά, δεν πάει να πει ότι εκ των προτέρων ήταν ματαία η άμυνα μας. Δηλαδή μπορεί και να απετύχχαναν. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Το ετόνισα σαφέστατα αυτό. Βεβαίως. Εάν οι μονάδες είχαν καταλάβει τις προβλεπόμενες θέσεις αμύνης (και) υπήρχαν έργα αμυντικά όπως έχουμε και εδώ στην Ελλάδα, Εβρο, νησιά κ.λπ. υπήρχαν και εκεί

Ε Διαγράφεται
για τις
νέ τελες, είναι

ΕΕ

240

Ε

3/1 ΓΡ. Β.Τ. 9-12-86

20

στις πιθανές περιοχές αποβάσεων, υπήρχαν έργα. Εγινε λοιπόν η τουρκική

εισβολή χωρίς να μπορώ να σας πω το σύνολο ή σχεδόν καμία ^F (μπαρά)

μονάς της εθνοφρουράς δεν βρέθηκε στις προβλεπόμενες θέσεις.

Όταν εξεδηλώθει η τουρκική απόβαση τρέχαν τότε να πιάσουν θέσεις κ.λπ.

Παράλληλα το πραξικόπημα ^F (δεν) είχε επιδράσει καταλυτικώς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ; Συνεπώς και κατά μείζονα λόγο αν η Αθήνα δεν

έλεγε συνέχεια αυτοσυγκράτηση-για τον πρώτο Αττίλα κουβεντιάζω-

οταν οι Τούρκοι έκαναν την αποβίβαση ^F εαν η Αθήνα έστελνε τη σχετική

βοήθεια με λίγα αεροπλάνα, δυο τρια υποβρύχια με λίγα άρματα, τότε το

αποτέλεσμα θα ήταν καλύτερο για μας. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ Το ανέπτυξα την περασμένη φορά. Μια μονάδα καταδρομών, όπως ξέ-

ρετε την έστειλαν αεροπορικώς και την έστειλαν περισσότερο για λόγους

ηθικούς και απ'αυτώρα αεροπλάνα το κατέρριψαν, διότι είχε διαλυθεί

το παν δεν υπήρχε συντονισμός. Δεν γινόταν πλέον τίποτα. Εκείνο που

έπρεπε να σκεφτούν πριν αρχίσουν τα πραξικοπήματα και οτιδήποτε άλλο,

ήταν τι θα γίνει σε περίπτωση που θα επέμβουν οι Τούρκοι. Δεν ξέρω

γι' αυτό τι έπαθαν, εμωράνθησαν και δεν τό σκέφτηκαν και δεν το

αντιμετώπισαν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Μα οι Τούρκοι από μήνες γρηγορότερα ήθελαν

4/1 ΓΡ. Β.Τ. 9-12-86

21

να κάνουν την επέμβαση στη Κύπρο -είναι δεδομένο αυτό- και ήθελαν να βρουν την κατάλληλη ευκαιρία .Καταλάβετε ;'

ΜΑΡΤΥΣ . Το καταλαβαίνω απόλυτα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ .Αυτό είναι το θέμα . Δηλαδή δεν ήταν απλώς περίπατος για τους Τούρκους .

ΜΑΡΤΥΣ .Οχι ήταν κάτι σχεδιασμένο απο πολλών ετών και οι Τούρκοι σαν ανατολίτες ξέρουν να κάνουν υπομονή για τη κατάλληλη στιγμή,

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ .Αν η Ελλάδα είχε ^{έγκαιρα} την ετοιμότητα μπορούσε να κρατήσει την τιμή των όπλων ;

ΜΑΡΤΥΣ .Αν η Ελλάδα και οταν λέμε η Ελλάδα οι υπεύθυνοι είχαν ίχνος μυαλού ή ας μου επιτρέψετε να πω ^ακουκούτσι μυαλό δεν θα έκαναν το πραξικόπημα .

(Δ)

1ΓΡ

1/1Δ

ΒΠ

9.12.86

22

Οπότε εάν δεν έκαναν το πραξικόπημα, δεν θα αποτολμούσε τίποτα κανένας Τούρκος, αλλά θα περίμεναν μέχρι να κάνουμε μια άλλη βλακεία, για να επέμβουν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σ' αυτές τις περιπτώσεις το έμφυχο δυναμικό δεν λαμβάνεται υπόψη; Δηλαδή έχουμε στοιχεία ότι οι Τούρκοι είχαν πολλές ανικανότητες και ανετοιμότητες. Αλλά ^Γτο έμφυχο δυναμικό των Ελλήνων είναι γνωστό και δεδομένο. Αυτό παίζει καμιά σημασία στην έκβαση του αγώνα;

ΜΑΡΤΥΣ: Το έμφυχο υλικό ασφαλώς παίζει κλπ. Αρκεί ο Έλληνας να βρεθεί στο κατάλληλο περιβάλλον και κλίμα. Όταν αλληλοσκοτώνονται μεταξύ τους, όλα αυτά τα πράγματα πάνε περίπατο. Και έγιναν οι Έλληνες και οι Ελληνοκύπριοι ένας συρφετός.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είναι υπεύθυνοι αυτοί οι κύριοι της μεγάλης τραγωδίας, προδοσίας, του Κυπριακού;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και μια τελευταία ερώτηση:

Γιατί έγινε το πραξικόπημα; Από τα στοιχεία που είχατε ήταν αυτόφωτο ή ετερόφωτο; Δηλαδή το έβαλαν στο μυαλό τους μοναχοί τους, ή τους είπαν άλλοι να το κάνουν και τους παρέσυραν για ενδεχόμενη διχοτόμηση της Κύπρου; Ποιά είναι η γνώμη σας; Είσαθε

22

22

2/1Α ΒΠ 9.12.86

μάρτυς πραγματογνώμων.

23

ΜΑΡΤΥΣ: Στο μυαλό τους δεν μπορώ να μπω. Αλλά έχουμε συνηθίσει για όλες μας τις επιπολαιότητες και με συγχωρείτε, τις βλακείες μας, να ψάχνουμε να βρίσκουμε ξένους, χωρίς να έχουμε κάποιο ίχνος υπευθυνότητας για να δούμε τι συμφέρει εμάς κλπ.

Συνεπώς, δεν μπορώ να σας απαντήσω, γιατί δεν έχω καμιά ένδειξη ότι υπήρξε δάκτυλος και κάποιος τους είπε "προχωρείστε και μη σας νοιάζει".

Αυτό το έμαθα από τις εφημερίδες ότι δήθεν ο Ιωαννίδης είπε "με πρόδωσαν κλπ."

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εσείς τι λέτε; Καθαρά πράγματα. Οι χθεσινοί φίλοι μας οι Αμερικάνοι είχαν συμφέρον να διχοτομηθεί η Κύπρος, κομμάτι εδώ, κομμάτι εκεί, για να ελέγχουν καλύτερα την κατάσταση;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα ρωτήσω: Είναι ευχαριστημένοι σήμερα μ' αυτή τη κατάσταση; Νομίζω, δεν είναι ευχαριστημένοι, γιατί έχουν τους Έλληνες με τους Τούρκους να αντιδικούν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν έχω άλλη ερώτηση, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλείται ο κύριος Ξαρχάς να λάβει το λόγο.

3/1Δ ΒΠ 24/ 9.12.86

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, θέλω να μου απαντήσετε, όταν πήγατε εσείς και πριν γίνει ο Αττίλας ΙΙ, έγινε καμιά ανταλλαγή αιχμαλώτων που είχαν συλληφθεί εκατέρωθεν;

ΜΑΡΤΥΣ: Μας παρέδωσαν ορισμένους, γιατί πέρασαν και από το γραφείο μου μετά τον Αττίλα ΙΙ. Θυμάμαι συγκεκριμένα, από μία Μοίρα Πυροβολικού, η οποία με τον Αττίλα Ι, αν θυμάμαι καλά, που προωθείτο να καταλάβει τις θέσεις της και βρέθηκε προ της Τουρκικής προελάσεως και απεκόπη και συνελήφθη, ήταν ένας υπολοχαγός που απελευθερώθηκε μετά τον Αττίλα ΙΙ και παρουσιάστηκε στο γραφείο μου ένας Δαλιώτης ονόματι, Υπολοχαγός του πυροβολικού, Ελλαδίτης.

Ανταλλάγησαν πολλοί ελάχιστοι, μετρημένοι στα δάχτυλα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εγώ θέλω να ξεκαθαρίσω το εξής πάνω σ' αυτό το θέμα:

Κατ' αρχήν με διαταγή τίνος έγινε;

Δεύτερον, δώσατε εσείς περισσότερους και πήρατε λιγότερους;

ΜΑΡΤΥΣ: Λεπτομέρειες δεν θυμάμαι, αλλά δεν νομίζω, γιατί την μερίδα του λέοντος... Εμείς είχαμε πιάσει 4-5 με τον Αττίλα Ι, μου φαίνεται. Κάποιον ταγματάρχη υποδιοικητή επιλαρχίας αρμάτων. Εμείς 3-4-5 αν είχαμε. Δεν ενθυμούμαι λεπτομέρειες για το πώς επενέβη ο Ερυθρός Σταυρός και πώς έγινε η ανταλλαγή.

Δ. 1/1 Ν. Σ.Κ. 25 9-12-1986

Πάντως με την επέμβαση του Ερυθρού Σταυρού έγινε αυτή η πολύ περιορισμένη κίνηση.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Οι δυνάμεις αυτές οι Ελληνικές, ή Ελληνοκυπριακές τί υλικό είχαν; Ήταν στρατιώτες Έλληνες εκεί κάτω; Βέβαια εκτός από την ΕΛΔΥΚ.

ΜΑΡΤΥΣ: Ανέφερα και προχθές ότι είχε γύρω στους 1000 αξιωματικούς και οπλίτες και ήταν ^{μια} μοίρα καταδρομών ελληνική εκεί. Οι άλλες μονάδες είχαν ορισμένα στελέχη και σε μερικές τεχνικές μονάδες, όπως οι διαβιβαστές, οι γιατροί εκεί υπήρχαν ελλαδίτες, στρατιώτες ^ε υπαξιωματικοί. Αυτό γιατί δεν διέθεταν τέτοιους οι Κύπριοι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σας ερώτησε και προηγούμενα συνάδελφός μου για το χόλι, την φοβερή κατάσταση που υπήρχε εκεί κάτω. Βέβαια το ήξερε η Κυβέρνηση και σας έστειλε. Το θέμα είναι αν σεις είσασταν Κυβέρνηση θα αφήνατε τον Γεωργίτση εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ παρέλαβα από τον Γεωργίτση. Φύγανε όλοι οι πρωταίτιοι, δηλαδή, Γεωργίτσης, Κομπόκης, Γιαννακόδημος, Παπαγιάννης, όλοι αυτοί, τα κύρια στελέχη, επαναλαμβάνω έφυγαν με τη πρώτη φουρνιά και πρό του Αττίλα 2 και στη συνέχεια τμηματικά έφυγαν όλοι όσοι είχαν αναπτύξει ενεργό δράση στο πραξικόπημα. Ανάλογα βέβαια με τις δυνατότητες, γιατί

2/Στεν/φο

2 / 1 Ν.

ΣΚ

26

9-12-1986

είχαν προκύψει ανάγκες και δεν ήταν εύκολο να απαγκιστρώνεις στελέχη από μάχιμες μονάδες.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Οι Τούρκοι σταμάτησαν εκεί που σταμάτησαν. Οι δυνάμεις τους εμπόδισαν πολεμώντας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ειλικρινά πιστεύω όχι, γιατί επενέβησαν οι διεθνείς οργανισμοί. Και ίσως να είχαν προγραμματίσει σε δεύτερη φάση να φτάσουν μέχρι εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ το κ. Κάππο να λάβει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Μάρτυς είχατε λάβει μέρος σε καμμία σύσκεψη στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας με τη συμμετοχή και του κ. Αβέρωφ που ήταν Υπουργός Εθνικής Άμυνας, αν δεν κάνω λάθος, για να πάρετε οδηγίες;

ΜΑΡΤΥΣ: Σύσκεψη για ενημέρωσή μου δεν εγένετο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Με τον κ. Αβέρωφ δεν ήλθατε σε επαφή τουλάχιστον

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κ. Αβέρωφ δεν με ε γνώριζε, με εζήτησε μόλις εγκατεστάθηκα στο Υπουργείο, με εζήτησε σαν Ταξίαρχο Καραγιάννη, ενώ ήμουν Υποστράτηγος. Εζήτησε τον Ταξίαρχο Καραγιάννη που ήταν των καταδρομών, αλλά το όνομά του ήταν Ευάγγελος Καραγιάννης. Εγώ λέγομαι Ευθύμιος Καραγιάννης και ο αρμόδιος που με ειδοποίησε ότι με ζήτησε ο κ.

3/1 Ν. Σ.Κ. 9-12-1986

27

Αβέρωφ, μου είπε πάρε μαζί σου και τον Ταξίαρχο Καραγιάννη Ευάγγελο, για να δείτε ποιόν από τους 2 θέλει. Τελικά ήθελε εμένα. Με ενημέρωσε για την κατάσταση και το επείγον ζήτημα ήταν πώς θα μετέβαινα το ταχύτερο δυνατόν στη Κύπρο. Δεν υπήρχε επικοινωνία, η Κύπρος ήταν αποκλεισμένη και η μόνη δυνατότης ήταν μήπως μπορούσα να πάω με κανένα εγγλέζικο αεροπλάνο στο ακρωτήριο. Δεν ήταν δυνατόν αυτό και τελικά έφυγα στις 3 Αυγούστου με το πρώτο πλοίο της γραμμής, το "ΑΔΩΝΙΣ" που έκανε το δρομολόγιο εκεί.

Αυτό το διάστημα επειδή κατά κάποιο τρόπο ζούσα τη κατάσταση εκεί από την επιχειρησιακή πλευρά, είχα ορισμένες επαφές με αρμοδίους όπως με το γραφείο Κύπρου του ΓΕΕΘΑ, και με άλλους αξιωματικούς για να μπορέσω να έχω μία σαφέστερη εικόνα.

ΕΖ

ΣΚ

(N)

1/1 Ε.Ζ. Κ.Β. 9.12.1986

28

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Με τον κύριο Αβέρωφ, δεν μας είπατε, τελικά συναντηθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, συναντήθηκα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τί συζητήσατε με τον κύριο Αβέρωφ;

ΜΑΡΤΥΣ: Μου έθεσε την κατάσταση η οποία ήταν γνωστή. Με ρώτησε

εάν είχα κανένα κώλυμα να μεταβώ εις την Κύπρο. ~~Ήταν σαν να στεί-~~
~~ναμε κάποιον στην φάκα.~~ Του είπα, το θεωρώ υποχρέωσή μου κ.λ.π., ότι
 δέχομαι, δεν υπάρχει κανένας ενδιασμός να πάω στην Κύπρο. Μου έθεσε
 το θέμα, διάλεξε όσους αξιωματικούς θέλεις από εδώ πέρα, και νομίζεις
 καταλλήλους, να τους πάρεις μαζί σου, ή να τους στείλουμε με την
 πρώτη ευκαιρία και απέμεινε το θέμα πώς θα εξευρίσκετο τρόπος
 να μεταβώ στην Κύπρο. Τελικά, δεν υπήρξε άλλος τρόπος παρά το πρώτο
 ελληνικό πλοίο και τότε μάλιστα πήρα και καμνιά δεκαπενταριά αξιω-
 ματικούς μαζί μου και πήγα.

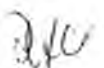
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και πήρατε επιτελάρχη τον Καραγιάννη;

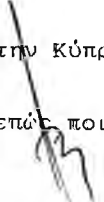
ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, τον πήρα τον ταξίαρχο, διότι ήταν αποδεδειγμένος.
 Την κατάσταση του ελληνικού στρατού την ζούσα. Εδώ πέρα είμασταν
 στα πρόθυρα πολέμου με την Τουρκία. Για μένα, κατά ένα μεγάλο πο-
 σοστό, το παιγνίδι στην Κύπρο το είχαμε χάσει με τον Αττίλα 1 και
 τα προηγθέντα. Συνεπώς ποιοί ήσαν οι ενδεδειγμένοι και οι καλοί

F
 Διαβεβαιώνει
 επί λέξει
 9/12/86

244

244

244

244

2/1 Ε.Ζ. Κ.Β. 9.12.1986

29

αξιωματικού, να πιάσω να τους ξηλώσω από τα ελληνικά επιτελεία και τις ελληνικές μονάδες εδώ πέρα για να κάνω εγώ ίσως κατά τον καλύτερο τρόπο την δουλειά μου, το ήξερα. Αλλά από την άλλη πλευρά αντιμετώπιζα το ότι θα απογύμνα να μονάδες, διοικήσεις, επιτελεία εδώ, από ικανούς αξιωματικούς. Και έτσι περιορίστηκα να ζητήσω και μου έστειλαν και εν συνεχεία εκείνους τους αξιωματικούς οι οποίοι ήσαν σε πρώτη φάση αποδεσμεύσιμοι. Και ο επιτελάρχης, αυτόν τον οποίο πήρα ως επιτελάρχη, τότε υπηρετούσε σε μία θέση των καταδρομών, σε μία επιτελική θέση από την οποία ήταν ευκόλως αποδεσμεύσιμος. Γι' αυτό όταν με ρώτησε ο κύριος Αβέρωφ "τον γνωρίζεις;" εγώ κατ' όψη ούτε τον γνώριζα, παρ' ότι είμασταν συνονόματοι, "θέλεις να τον πάρεις;" να τον πάρω είπα, και τον πήρα. Καλός αξιωματικός ήταν, αξιωματικός βέβαια των καταδρομών και ορισμένους άλλους που πήρα τότε μαζί, καμμιά δεκαπενταριά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Δεν σας ανέφερε τίποτε ο κύριος Αβέρωφ για το δυνάμωμα του προγεφυρώματος, 'ότι ενδεχόμενα οι Τούρκοι να προχωρήσουν και να κάνουν τον Αττίλα 2;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Κάππο, δεν θυμάμαι λεπτομέρειες, αλλά ήταν σαφέστατο 'ότι οι Τούρκοι δεν θα παρέμεναν εκεί. Διότι, με τον Αττίλα 1, το έδειξαν από την πρώτη στιγμή, 'όλο προωθούντο, ολοκλήρωσαν την ορο-

2/1

B

3/1 Ε.Ζ. Κ.Β. 9.12.1986

30

σειρά του Πενταδακτύλου, έπιασαν και την γραμμή Καραβά-Λαπίθου και ήταν φανερό πλέον ότι οι Τούρκοι, επειδή είχαν απομονωμένους Τουρκοκυπριακούς θύλακες νοτίως της γραμμής την οποία είχαν καταλάβει, ήταν σαφές ότι οι Τούρκοι, δεν θα έμεναν εκεί που έμειναν.

Διότι, πρώτα - πρώτα με τον Αττίλα 1, αν δεν κάνω λάθος, δεν είχαν μου φαίνεται - δεν είμαι 100% βέβαιος - ενωθεί με τον μεγάλο θύλακα που ήταν βορίως αμέσως της Λευκωσίας και πολλούς άλλους θύλακες που ήταν προς τα Κόκκινα κ.λ.π. Ήταν σαφές λοιπόν ότι οι Τούρκοι με την πρώτη ευκαιρία θα συνέχιζαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Εντάξει, ικανοποιητικά απαντήσατε.

Είπατε ότι δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτε για να αποφύγουμε τον Αττίλα 2 και είπατε ακόμη ότι τους Τούρκους ουσιαστικά δεν τους σταματήσαμε εμείς, αλλά τους σταμάτησαν ενδεχόμενα οι διεθνείς οργανισμοί κ.λ.π.

ΜΑΡΤΥΣ: Βέβαια. Εκτός από την Λευκωσία και τον περίγυρο ο οποίος ήταν και κατοικημένος χώρος-και με τον Αττίλα 2 ξέρετε υπήρξε μία διείσδυση τουρκικών αρμάτων μέσα στον κατοικημένο χώρο της Λευκωσίας και τα οποία αντιμετωπίστηκαν. Εκεί δεν τόλμησαν να κάνουν ανοικτή επίθεση μέσα στην Λευκωσία, διότι οι κατοικημένοι τόποι όπως ξέρετε είναι δίκωπο μαχαίρι.

240

(H)

(ΕΖ)

1/1Η.

(Δ.Γ.)

9.12.1986

31

Αλλά, έχω την εντύπωση ότι είχαν τις δυνατότητες, είχαν πλήρη αεροπορική κυριαρχία, είχαν τον πλήρη έλεγχο της θαλάσσης, κ.λ.π.

- έχω την εντύπωση ότι αν δεν υπήρχαν άλλες δεσμεύσεις, για να σταματήσουν, μπορούσαν από πλευράς, δηλαδή, εκτιμήσεως στρατιωτικού δυναμικού και μόνο, μπορούσαν να συνεχίσουν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Αρκετά, κύριε μάρτυς.

Δεν μου λέτε τώρα. Γνωρίζατε τότε εκεί, έναν αντισυνταγματάρχη Γεώργιο Τσουμή;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Αυτός λέγει τα εξής σε μια έκθεση που έχει κάνει.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτός ήτο στο κλιμάκιο της ΚΥΠ εκεί πέρα. Υπόψιν ότι δεν ήταν υπο τας διαταγές μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Λέγει αυτός τα εξής: "Ολίγον μετά την ανακωχή, δηλαδή στις 16-8-74, κατέφθασε εις τακτικό συγκρότημα ΓΕΕΦ Σταυροβούνι, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Γλαύκος Κληρίδης, προερχόμενος εκ Γενεύης, όστις περικυκλωθείς υπο αριθμο αξιωματικών εξεδήλωσε την απογοήτευσή του για το μέλλον της Κύπρου, ειπών, ότι οι Τούρκοι και Γενεύη προέβαλον δύο λύσεις: Μίαν πολυπεριφερειακήν και ετέραν

ΕΖ

Καππος

31

2/1 Η. (Δ.Γ.) 9-12-1986

37

διζωνική με όριο την γραμμή Γκιουνές, ... χειροτέρα της άλλης. Και αποφασίσθη, όπως μη υπογραφεί συμφωνία "...

Προτείναν δηλαδή αυτά τα δύο. Και λέγει ότι δήλωσε ο Κληρίδης, ότι αποφασίσθηκε, προφανώς από την εκεί πολιτική και στρατιωτική ηγεσία που ήταν στην Γενεύη, όπως μη υπογραφεί συμφωνία, αλλά οι Τούρκοι να καταλάβουν μόνοι των την γραμμή Γκιουνές. Και εν συνεχεία ερώτησε: "Ποιον έδαφος κατέλαβον; Πληροφορηθείς ότι κατελήφθη πολύ περισσότερος χώρος της γραμμής Γκιουνές και την κατάσταση της Εθνικής Φρουράς, εν απογνώσει είπε: "Ότι θα υπογράψω για την γραμμή Γκιουνές και ως χαρακτηριστώ προδότης."

Η γραμμή Γκιουνές κ.λ.π, τι είναι; Τι ξέρετε γι'αυτά;

MARTYΣ: Κύριε Κάππο, αυτά τα ακουω για πρώτη φορά. Ασφαλώς ο κ. Κληρίδης στο Στρατηγείο το πολεμικό, στο Σταυροβούνι, είχε έρθει, εν συνεχεία δε και σε άλλο Στρατηγείο προς το Λιθροδόντα που πήγαμε μετά.

Αυτά τα οποία μου αναφέρετε κ.λ.π, δεν τα ενθυμούμαι. Δεν ενθυμούμαι κάτι τέτοιο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Εδώ λέγει ότι υπήρχε κάποια συμφωνία. Οι Τούρκοι ζητούσαν περισσότερα ....

MARTYΣ: Σας λέγω, κύριε Κάππο ότι αυτά τα ακουω για πρώτη φορά.

270

3/1 Η (Δ.Γ.) 9-12-1986

33

 'Η μάλλον, τι να σας πω; Και εάν ελέχθη (τίποτα) δεν ενθυμούμαι κατι το σχετικό. Δηλαδή αυτή την στιγμή όλο αυτό που μου διαβάσατε και την ερώτηση που μου κάνατε, είναι σαν να τα ακούω πρώτη φορά. Χωρίς να αρνούμαι ότι μήπως ^F κάποιο χαρτί, κάτι τι να πέρασε απο τα χέρια μου απο τα πολλά που περνάγανε ....

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Για γραμμή Γκιουνές, για να σταθούμε εκεί.....

ΜΑΡΤΥΣ: Γραμμή Γκιουνές. Πρώτη φορά την ακούω .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Παπαστεφανάκης, έχει το λόγο.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Καραγιάννη, είπατε ότι οι Τούρκοι σταμάτησαν σε κάποια γραμμή με τον Αττίλα II, αφού πρώτα παρενέβησαν κάποιοι οργανισμοί, κάποιες διεθνείς οργανώσεις κ.λ.π. Διαφορετικά είχαν την ευχέρεια να καταλάβουν ολόκληρο τονησί.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Να προωθηθούν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αλλά με την παρέμβαση κάποιων ξένων, τρίτων, σταμάτησαν εκεί που σταμάτησαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Διεθνών οργανισμών κ.λ.π.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάλιστα.

4/1 Η. (Δ.Γ.) 9-12-1986 34/

Το ερώτημά μου είναι το εξής, κύριε Καραγιάννη; Γιατί αυτοί οι διεθνείς οργανισμοί δεν παρενέβησαν και να σταματήσουν τους Τούρκους εκεί που είχαν σταματήσει στον Αττίλα I;

ΜΑΡΤΥΣ: Ειλικρινά δεν μπορώ να σας απαντήσω. Δεν έχω γνώσεις να σας απαντήσω επ' αυτού του θέματος. Μπορεί να πει κανένας -προσωπική μου γνώμη έτσι;- ότι η πίεση υπήρχε από πρώτα από τους διεθνείς οργανισμούς, από συμμάχους, μη συμμάχους κ.λ.π. Οι Τούρκοι εκόφευαν. Αφ' ής στιγμής καταλάβανε κάτι το ελάχιστο των επιδιώξεών τους, κάτι το ελάχιστο που επεδίωκαν, φανήκαν ότι εδέχθησαν τελικά -νομίζω, η προσωπική μου γνώμη, ξέρω εγώ- τις παρεμβάσεις των ξένων κ.λ.π. Άλλη εξήγηση δεν μπορώ να δώσω.

Δηλαδή φθάσαν σε ένα σημείο οι Τούρκοι. Προφανώς θα είχαν προγραμματίσει 3 ή 4 φάσεις.

(v)

Η.

1/1ν.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

35

Πρώτη φάση, πιάσαμε το προγεφύρωμα Πενταδακτύλου, κ.λ.π., το 1/4 της νήσου. Δευτέρα φάση να πιάσουμε Αμμόχωστο, όλο τον πεδινό χώρο. Πιθανόν, τρίτη φάση να ήταν η ολοκλήρωση της νήσου, η οποία, τρίτη φάση, κατ'εμέ εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα.

Φθάσανε σ'αυτό το σημείο, δεχόμενοι πιέσεις, ίσως από την πρώτη στιγμή, στις οποίες σαν Τούρκοι εκώφευαν, κ.λ.π. Όταν φτάσανε και είπαν ότι πετύχαμε το δεύτερο στάδιο, σταμάτησαν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αν ήθελαν οι όποιοι ξένοι υποψιάζεσθε σεις ή υποψιάζομαι εγώ, να σταματήσουν την Τουρκία στον "Αττίλα Ι" με μία δυναμική παρέμβαση, θα το κατάφερναν ναί ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι λιγάκι δύσκολο να σας απαντήσω.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Και μία υπόνοια θα σας θέσω τώρα, σαν ερώτηση: Μήπως τυχόν ήταν προδιαγεγραμμένα τα πράγματα, έτσι ώστε να καταλάβουν οι Τούρκοι στο τέλος, ό,τι κατέλαβαν και να τελειώσει εκεί η επιχείρηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπικά δεν έχω καμμιά ένδειξη ή πληροφορία, ότι υπήρχε προδιαγεγραμμένο σχέδιο, κ.λ.π. Είναι ό,τι άκουσα και διάβασα μετά στις εφημερίδες, διάφορες απόψεις, κ.λ.π.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σύμφωνα.

24

2/1ν. (Ε.Σ.) 9.12.1986

36

Είπατε προ ολίγου εδώ, σε κάποια απάντησή σας, σε ερώτηση συναδέλφου, για την περιβόητη Μεραρχία. Και μου δώσατε την εντύπωση εμένα, κύριε Καραγιάννη, ότι αυτό το "περιβόητη", το είπατε με κάποια ειρωνεία. Καλώς κατάλαβα ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Καμμία ειρωνεία. Διότι όπως ξέρετε, ευθύς αμέσως συνεκέντρωσαν την 9η Μεραρχία από το υψίπεδο Κοζάνης στην Κρήτη. Η δε 9η Μεραρχία ήταν μία από τις Μεραρχίες που δεν ήταν σχεδιασμένες να λάβουν μέρος σε μία Ελληνοτουρκική σύρραξη.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το "περιβόητη", γιατί το είπατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Διότι έχει γίνει πολύς θόρυβος, και στους κύκλους των αξιωματικών κ.λ.π. να πήγαινε Μεραρχία. Και το θέμα είναι, και σας εξήγησα και τη περασμένη Πέμπτη, ότι μιά κουβέντα ήταν να στείλεις μία Μεραρχία εκεί κάτω, η οποία ήθελε τουλάχιστον 30 οχηματαγωγά να πάει με πυροβολικό, να πάει με άρματα, κ.λ.π.

Κι' αυτά δεν ηδύνατο να γίνουν σε χρόνο λογικό που απαιτείτο και δεν υπήρχε και η δυνατότης καλύψεως της μεταφοράς της αεροπορικώς και ναυτικώς. Υπό αυτή την έννοια, το είπα. Με συγχωρείτε, δεν το είπα ειρωνικά. Δεν ειρωνεύομαι ποτέ.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εντάξει, κύριε Καραγιάννη, κατάλαβα.

Σας ευχαριστώ.

3/1ν.

(Ε.Σ.)

9-12-1986

34

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Γιατρόκο να λάβει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Στρατηγέ, ο Αρχηγός της ΚΥΠ, κ. Σταθόπουλος, μας είπε ότι η συγκέντρωση των πληροφοριών απ' όλα τα Κλιμάκια της ΚΥΠ, που λειτουργούσαν και την οποία συγκέντρωση την έκανε αυτός, ως Αρχηγός της ΚΥΠ, διεβιβάζοντο οι πληροφορίες αυτές, σε ορισμένα μέρη. Φυσικός του προϊστάμενος εν καιρώ ειρήνης, μας είχε πει, ήταν ο Πρωθυπουργός, αλλά εν πάση περιπτώσει είπε, ότι δεν είχε και τόσο μεγάλη επαφή και τα διεβίβαζε αυτά στον ΑΕΔ.

Εσείς, αν δεν απατώμαι, κατά την περίοδο του Πραξικοπήματος εναντίον του Μακαρίου, ήσαστε ο Αρχηγός του Α' Κλάδου. Είχατε εσείς καμμία επαφή με όλες αυτές τις πληροφορίες, αμέσως ή εμμέσως ; Και αν ναί, ποιά ήταν η δική σας δραστηριότητα; Δηλαδή, κάνατε καμμία ανάλυση, καμμία αξιολόγηση όλων αυτών των πληροφοριών; Κι' αν την κάνατε, που την διαβιβάζατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όλες οι πληροφορίες στρατιωτικού περιεχομένου, διότι μπορεί να υπήρχαν και πληροφορίες από εκεί, άλλης φύσεως, κ.λ.π., κατά κανόνα εκοινοποιούντο και προς ΓΕΑ. Δηλαδή, εστέλοντο στο ΑΕΔ και στο Αρχηγείο Στρατού, όπως ελέγετε τότε. Συνεπώς είμασταν δέκτες και όλες αυτές οι πληροφορίες περνούσε από εμάς.

240
(Ω)

(ν)

1/1 Ω. Α.Μ. 9-12-86

38

Από τις 17, δύο μέρες ύστερα από το πραξικόπημα, άρχισαν και στο ΓΕΣ αυτές οι πληροφορίες ότι οι Τούρκοι κινούσαν δυνάμεις προς περιοχή Μερσίνας, Αδανα δηλαδή και κάτω, ότι στην περιοχή Μερσίνας συγκέντρωναν αποβατικά σκάφη, ότι παράλληλες κινήσεις εγένοντο και στον Έβρο κλπ.. Από πλευράς ΓΕΣ το μεν θέμα Κύπρου, η άμυνα, η διεξαγωγή επιχειρήσεων κλπ. ήταν εξ ολοκλήρου υπόθεση ΑΕΔ. Απλώς επληροφορείτο το Γενικό Επιτελείο.

Από πλευράς ΓΕΣ μας ανησυχούσαν και προσωπικά εμένα, αυτές οι πληροφορίες ότι ενδεχομένως κάτι να επιχειρούσαν οι Τούρκοι όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και στον υπόλοιπό ελλαδικό χώρο, νησιά και Έβρο. Αρχίσαμε λοιπόν προοδευτικά ως Αρχηγείο Στρατού να θέτουμε τις μονάδες μας σε ηυξημένο βαθμό ετοιμότητας. Δηλαδή να φύγουν από τα στρατόπεδα, να πλησιάσουν όσες ήσαν στον Έβρο προς τις τοποθεσίες αμύνης που προεβλέπετο, Το ίδιο και στα νησιά, να μετακινήσουμε ορισμένες βαρειές μονάδες τεθωρακισμένων, πυροβολικό από Θεσσαλονίκη από Ξάνθη κλπ. να τις προωθήσουμε προς Έβρο κλπ. Αυτές όλες τις ενέργειες τις κάναμε, γιατί διεγράφετο ένας κίνδυνος, διεγράφετο μια πιθανότητα τουρκικής ενεργείας πράγμα το οποίο μέτραγε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Διατύπωσα αν ενθυμείσθε καμμία άποψη που αφορούσε τους κινδύνους που διέτρεχε η Κύπρος. Μας είπατε τι κάνατε εντός του Ελλαδικού χώρου. Οσον αφορά πλέον τους κινδύνους που συνε-

2/1 Ω. Α.Μ. 9-12-86

39

πήγετο ένα τέτοιο εγχείρημα διατύπωσα^{τε} καμμία άποψη και αν την δια-
τυπώσατε την στείλατε πουθενά; Πού την δώσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξετε, αυτά ήταν θέματα που συνεζητούντο στο ΓΕΣ και στους
αρμόδιους κύκλους και τα οποία μετεφέροντο στον Αρχηγό Στρατού,
ο οποίος ήταν ο αρμόδιος να τα θέσει υπόψη στον ΑΕΔ. Δεν ενθυμούμαι
να σας δώσω συγκεκριμένες λεπτομέρειες. Ασφαλώς υπηρξαν συζητήσεις,
ανταλλαγές απόψεων. Εκείνο που ενθυμούμαι σαφώς είναι ότι οι υπεύθυ-
νοι παράγοντες του ΓΕΣ -και το είχαμε εκδηλώσει αυτό το πράγμα - εί-
χαν αρκετούς φόβους για πιθανή ενέργεια των Τούρκων στην Κύπρο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ευχαριστώ. Τίποτα άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Βαρβιτσιώτη να
λάβει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Στρατηγέ, θα κάνω μόνο μια ερώτηση. Εσείς μετά
τάυτα γίνατε και Αρχηγός ΓΕΣ .

ΜΑΡΤΥΣ: Υστερα από χρόνια.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ναι , ύστερα από χρόνια. Τότε ήσαστε στον Α'
κλάδο και μας είπατε ότι λάβατε μέτρα ενόψει της αξιολογήσεως των
πληροφοριών για προώθηση στρατευμάτων και μονάδων σε ενδεχομένη
σύρραξη με την Τουρκία. Θα ήθελα να σας ρωτήσω : Τα νησιά του
Αιγαίου εκείνη την εποχή είχαν οχυρωματικά έργα, είχαν σύστημα

85

240

3/1 Ω. Α. Μ. 9-12-86

40

αντιδράσεως είχαν δυνατότητες αποκρουστικής ενδεχομένης τουρκικής εισβολής στα νησιά του Αιγαίου ή τα νησιά αυτά ήταν ^{δίκως} μάρτυς που κατέθεσε προηγουμένως, ουσιαστικά ανοχύρωτα;

Θα ήθελα ακόμη να κάνετε σύγκριση, σαν Αρχηγός του ΓΕΣ, με την περίοδο εκείνη αν υπήρξε δηλαδή βελτίωση της αμυντικής θέσεως των νησιών του Αιγαίου μετέπειτα.

(25)

(Ω)

1/2 ζ. Β.Ζ. 9-12-86

ΜΑΡΤΥΣ. Θα απαντήσω από το πρώτο ερώτημα.

Υπήρχαν μονάδες οι οποίες είχαν αποσταλεί

στα νησιά του Αιγαίου και είχαν γίνει οχυρωματικά έργα.

Αλλά κοιτάξτε τα οχυρωματικά έργα εις μίαν πρώτην φάσιν γίνονται κάπως πιο πρόχειρα, άς τα πούμε εκστρατείας ενισχυμένα. Διότι η απειλή με την Τουρκία υπήρξε και το 1975 και το 1976 και το 1977. Συνεχίστηκε εν συνεχεία η κατασκευή έργων, πλέον μονίμων έργων, στα νησιά αυτά, ισχυρών έργων από μπετόν κλπ. Όπως επίσης προωθήθηκαν και επί πλέον μονάδες σ' αυτά τα νησιά. Αλλά και απ' την αρχή υπήρχε ένας σκελετός αμύνης σε όλα αυτά τα νησιά. Και λέμε τα κύρια νησιά Λήμνο, Λέσβο, Χίο, Σάμο, Κώ και Ρόδο. Υπήρχαν από τότε μονάδες εκεί πέρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Σκελετός αμύνης.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, ο οποίος ενισχύθηκε με την πάροδο του χρόνου εν συνεχείο. Φτιάξαμε εκτεταμένα έργα, γνωστά βέβαια στους ντοπίους, έργα από ενισχυμένο σκυρόδεμα, ενώ πρώτα υπήρχαν έργα αυτά τα οποία λέγαμε αποτυπωποιημένο υλικό και τα οποία ήσαν/μειωμένης ασφαλείας. Εν συνεχεία αυτά τα αντικαταστήσαμε με μόνιμα έργα και ενισχύσαμε. Πήγε πυροβολικό περισσότερο, στείλαμε και μονάδες αρμάτων, ενώ πρώτα την περίοδο

2/2 ζ. Β.Ζ. 9-12-86

42

συνήθως
εκείνη είχαμε/ελαφρά άρματα τα M25 που λέγαμε ελαφρά άρματα, εν συ-
νεχεία στείλαμε τα M47 βαρύτερα άρματα κ.ο.κ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Μάλιστα.

Τίποτε άλλο κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ευχαριστώ.

Και ο κ. Παυλίδης.

3/2 ζ . Β.Ζ. 9-12-86

43

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Στρατηγέ σε συνέχεια της ερωτήσεως του κ. Βαροβιτσιώτη θέλω να υποβάλω την εξής ερώτηση.

Οι μελέτες που είχαν γίνει στα Ελληνικά επιτελεία προέβλεπαν πιθανή διπλή εκδήλωση κάποιου Τουρκικού εγχειρήματος ^{FC} Κύπρο και νησιά; ΜΑΡΤΥΣ. Να σας αναφέρω πώς σκεπτόμεθα και πώς δουλεύουμε εμείς οι στρατιωτικοί.

Εμείς εξετάζουμε τις δυνατότητες βέβαια και το γενικότερο κλίμα που δημιουργείται και εξετάζουμε σε πάσα δεδομένη στιγμή τί δυνατότητες έχει ο εχθρός. Την δεδομένη λοιπόν στιγμή μετά το πραξικόπημα και μετά τον Ατίλα 1 οι Τούρκοι είχαν διαθέσιμες δυνάμεις. Δηλαδή το μισό και πλέον του αποβατικού τους στόλου εξακολούθουσε να παραμένει στην περιοχή του ευρύτερου κόλπου της Σμύρνης. Είχαν μονάδες και ανέφερα συγκεκριμένα προχθές-την 28η πλήρη μεραρχία η οποία ήταν προανατολισμένη και έτοιμη να χρησιμοποιηθεί για τα νησιά. Είχαν άλλες τοπικές δυνάμεις από μονάδες εκπαίδευσως κλπ. που υπήρχαν στην περιοχή της Δυτικής Μ. Ασίας. Σμύρνη και όλη αυτή την περιοχή. Στον Έβρο συνεκέντρωσαν εκείνη την περίοδο και είχαν την δυνατότητα έξι μεραρ-

FC διημερίσθη με 2000 χίτες - ^F ~~ήταν~~ ενθυμούμαι καλά ήταν ~~(έως)~~ εκ των οποίων, δύο ήταν μηχανοκίνητες και μία τεθωρακισμένη ταξιαρχία, μάλλον ταξιαρχία αρμάτων.

F διημερίσθη
με 2000
Σε 2000

αμ

F
αμ

4/2 ζ. Β.Ζ. 9-12-86

44

Συνεπώς αυτά ήταν δεδομένα για μας και με τα δεδομένα αυτά εσήμαινε ότι οι Τούρκοι είχαν δυνατότητες να ενεργήσουν, είτε στον Έβρο και κατά την προσωπική μου γνώμη θα ενεργούσαν απλώς για να απασχολήσουν και να προσελκύσουν δυνάμεις στον Έβρο και την κυρία τους απειλή θα την εξετόξευαν εναντίον ενός από τα 5-6 κύρια νησιά να μην πώ που υπήρχαν και δευτερεύοντα νησιά. Είχαν δε το μεγάλο πλεονέκτημα ως επιτιθέμενα (να διαλέξουν σε ποιά νησί θα επιτεθούν. Το δε μεγάλο πρόβλημα της Ελληνικής αμύνης ήταν το εξής. Δεν μπορούσαμε να στείλουμε στα νησιά εκ των προτέρων και να δεσμεύσουμε όλες τις δυνάμεις εκεί. Έπρεπε να έχουμε μία δυνατότητα με την έναρξη μιας Τουρκικής ενεργείας εναντίον κάποιας νήσου να μπορέσουμε συμπληρωματικώς να την ενισχύσουμε.

ΣΕ

ΑΚ

(2)

Σ

(28)

1/1 Ζ ΜΠ 9-12-1986

45

Διότι στρατιωτικώς δεν μπορούμε να καταστήσουμε κανένα νησί
 ..... παρακαλώ, κ. Πρόεδρε, αυτά είναι άκρως απόρρητα. Δεν ξέρω
 μέχρι ποίου σημείου μπορώ να αναφερθώ σ'αυτά. Επειδή είναι
 υφιστάμενα σχέδια. Να μην προχωρήσω σας παρακαλώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Να μην προχωρήσετε, είναι
 μυστικά.

ΜΑΡΤΥΣ: Επειδή υπάρχουν πρακτικά και αυτά είναι άκρως απόρρητα
 στοιχεία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κάνετε πολύ καλά, κ. μάρτυς.

Δύναμαι, λοιπόν, να συμπεράνω ότι υπήρχε ταυτόχρονη απειλή,

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, υπήρχε δυνατότητα να ενεργήσουν οι Τούρκοι σε
 οποιοδήποτε νησί, ή και στον Έβρο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εσείς το λέτε "δυνατότητα", εμείς οι πολιτικοί
 το λέμε "ταυτόχρονη απειλή", Κύπρος-νησιά ....

ΜΑΡΤΥΣ: Η δυνατότητα δημιουργεί την απειλή.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και μια δεύτερη ερώτηση: Όλα αυτά αναλύθη-
 καν μετέπειτα στα επιτελεία τα δικά μας, δηλαδή η διεξαγωγή των
 επιχειρήσεων στην Κύπρο; Έγινε καμιά συγκροτημένη αναφορά

2/1 ζ ΜΠ 9-12-1986

4/6

που να επισημαίνει τα ελαττώματα , τα μειονεκτήματα , τα προτερήματα .

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως . Αν και το κρίσιμο διάστημα εγώ παρέμεινα στην Κύπρο μέχρι το Μάρτιο . Συνεπώς, τα επακόλουθα της Κύπρου, οι αδυναμίες και-και.. συζητήθηκαν προφανώς όσο ήσαν νωπά ευθύς μετά τις επιχειρήσεις του "Αττίλα - 2 " . Μέχρι το Μάρτιο που ήλθα εδώ, που αντικαταστάθηκα , από την Κύπρο ασφαλώς είχαν συζητηθεί όλα τα προβλήματα. Είναι στη δουλειά του επιτελείου, είναι συνεχής προβληματισμός , συνεχείς αναθεωρήσεις και- και- και ....

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ευχαριστώ , κ. μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επιτρέψτε μου, κ. μάρτυς, να σας ρωτήσω και εγώ κάτι : Εσείς ήσαστε αρχηγός του Α' κλάδου του αρχηγείου στρατού;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας κωνοποιούντο, είπατε, τα σήματα της Κύπρου ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όσα, επαναλαμβάνω, ήσαν στρατιωτικού περιεχομένου και ενδιαφέροντος του ΓΕΣ . Μπορεί να ήταν και άλλα διπλωματικόν

2/1

1/3

3/1 ζ ΜΠ 9-12-1986

47

περιεχομένου , αυτά δεν ερχόντουσανσε μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας κοινοποιήθηκε κανένα σήμα που μιλούσε για μετακινήσεις στρατευμάτων από Βορρά και αξιολογήθηκε αυτό το σήμα από σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν θυμάμαι καλά υπήρξε κάποια πληροφορία ότι οι Βούλγαροι ενίσχυσαν τις παραμεθόριες φρουρές , το οποίο κατ'εμέ ήταν κάτι το λογικό . Όταν μια χώρα έχει σύνορα με δύο αντιτιθέμενες χώρες και συνεπώς μια πολεμική αναμέτρηση μεταξύ των δύο αυτών χωρών πιθανόν να έχει κάποιες επιπτώσεις σ'αυτή με την οποία συνορεύουν κλπ , ήταν λογικό να λάβουν κάποια αυξημένα μέτρα . Δεν θυμάμαι τι συγκεκριμένα, αυξημένα μέτρα από Βουλγαρικής πλευράς ανέφεραν αυτές οι πληροφορίες. Πάντως, έλαβαν ορισμένα μέτρα, όπως και μεις αν υπήρχε μια διαμάχη Βουλγαρίας - Τουρκίας είμαστε υποχρεωμένοι να λάβουμε κάποια αυξημένα μέτρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν σας ρωτώ για τα ενισχυμένα μέτρα ασφαλείας ,τα οποία λαμβάνει κάθε χώρα όταν υποπτεύεται ότι οι γείτονές της πρόκειται να στραφούν εναντίον της .Σας ρωτώ αν ήλθε κανένα σήμα της ΚΥΠ που να σας έλεγε " προσέξτε γιατί

εξ

24

h

4/1 ζ ΜΠ 9-12-1986 48

μετακινήθηκαν στρατεύματα Ρωσικά , στρατεύματα Ουγγρικά ,
στρατεύματα Τσεχοσλοβακικά". Ήλθε καμιά τέτοια πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, να σας πω αν είδα συγκεκριμένο σήμα
δεν μπορώ. Τώρα απλά σας αναφέρω τι θυμάμαι και με τι εντυπώ-
σεις έχω μείνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όσα θυμάστε. Αυτό θέλω.

ΜΑΡΤΥΣ: Το σήμα είναι εύκολο να ανευρεθεί στα αρχεία - αν
υπήρξε συγκεκριμένο σήμα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα ψάξουμε εμείς. Αλλά αυτό
το λέω γιατί ένα τέτοιο σήμα είναι φανταχτερό και ήλπιστα ότι
θα το θυμόσαστε.

Εν πάση περιπτώσει, είναι αλήθεια ότι τότε οι αρχηγοί
πλήν των επισήμων επιτελείων τους , εκτός από σας π.χ.
που είσαστε αρχηγός του Α΄κλάδου και συνεπώς επιτελής του
κ. Γαλατσάνου , υπήρχαν και παραεπιτελεία;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι γνωστό. Είναι γνωστό ότι υπήρχαν σε διάφορες
μονάδες, ανάλογα με τη σπουδαιότητα της μονάδας και σε διάφορα
γραφεία, οι άνθρωποι οι προσκείμενοι προς τον Ιωαννίδη , προς
τον άλφα ή τον βήτα , της τότε καταστάσεως.

(* : 24 (σ)

2 1/1 (5) (Κ.Ο.) 9.12.86

49

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Γαλατσάνος συγκεκριμένως, ο οποίος ήταν αρχηγός του Αρχηγείου Στρατού, είχε παραεπιτελείο τέτοιο, είχε ανθρώπους του Ιωαννίδη, αν θελετε, ή δικούς του ανθρώπους, πέραν ενός κανονικού υπασπιστού, πέραν των αρχηγών κλάδων κλπ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς στο γραφείο του, στη διεύθυνση του γραφείου Αρχηγού ΓΕΣ, κάποιος υπήρχε ο οποίος είχε την εμπιστοσύνη του Ιωαννίδη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στον οποίο υπερέσσοντο οι άλλοι και οι ανώτεροί του;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, μέχρις αυτού του σημείου. Κοιτάξτε, αυτοί ήσαν τα μάτια και τα αυτιά του καθεστώτος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ένας ταγματάρχης Κοντόσης;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτός ο ταγματάρχης Κοντόσης, δεν ήταν στο ΓΕΣ, δεν ενθυμούμαι εάν τον συνήντησα ή όχι κάτω, εν πάση περιπτώσει και να τον συνήντησα ήταν από τους πρώτους που φύγανε, ήταν κάτω στην Κύπρο στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, αλλά πως είχε πάει στην Κύπρο; Δεν είχε πάει ειδική αποστολή από τον κ. Γαλατσάνο;

ΜΑΡΤΥΣ: Λεπτομέρειες δεν ξέρω. Αυτά τα πράγματα είναι ό,τι έχω διαβάσει εις των υστέρων.

ΦΚΥ

2/1 (5) (Κ.Ο.) 9.12.86

50

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είπατε ότι όταν φεύγατε για την Κύπρο δεν ζητήσατε τους άριστους αξιωματικούς που θα μπορούσατε να ζητήσετε για να μην αποσιλώσετε τον ελληνικό ^ο που τότε βρισκόταν εν όψει κάποιας περιπτώσεως κηρύξεως ελληνοτουρκικού πολέμου, θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής: Σας ζητήθηκε η γνώμη γύρω απ' αυτό το θέμα; Δηλαδή συνεζητήθη η περίπτωση κηρύξεως ελληνοτουρκικού πολέμου;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, ζούσα την κατάσταση όσο ένας βασικότατος επιτελής και συνεπώς δεν ήταν ανάγκη να έρθει να μου τα πει άλλος. Εγώ μπορούσα να τα εξηγήσω και να τα αναπτύξω σ' έναν άλλον παρά ο άλλος να μου τα πενθυμίσει.

Ανέφερα ότι ο κ. Αβέρωφ μου είπε, διάλεξε και πάρε τους αξιωματικούς που θέλεις. Και ανέφερα ότι υπήρχαν άριστοι και ικανότατοι αξιωματικοί, αλλά όταν ένας ήταν διοικητής σε μια καλύτερη μονάδα εδώ πέρα, ο άλλος ήταν επιτελάρχης σ' ένα σχηματισμό βασικό κλπ., έμρινα ότι δεν ήταν σωστό να πω, ενεργώντας έτσι, κοιτάζοντας μονάχα τη δουλειά τη δικιά μου που πήγαινα να κάνω εκεί πέρα, να τα φηλώσω όλα εδώ πέρα κλπ.

ο
σικτίο99
03

-246

3/1 (5)(Κ.Ο.) 9.12.86

----- 51

Συνεπώς, εκτός από έναν, δυο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εάν σας έκανε υπαινιγμό ο κ. Αβέρωφ π.χ. περί του οποίου ομιλείτε, ή ο Αρχηγός του ΑΕΔ στον οποίο υπαγόσα-
στε, ο κ. Αρμπούζης ή ο κ. Μπονάνος,

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κ. Αρμπούζης δεν είχε αναλάβει ακόμη. Τον κ. Μπονάνο φεύγοντας δεν τον είδα. Τον κ. Αβέρωφ είδα και τον στρατηγό Παλατσάνο, τον Αρχηγό του ΡΕΣ. Μα αυτούς είχα επαφές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Παλατσάνος σας είπε ότι ^{πρέπει να} φέρεις ότι μπορεί να κηρυχθεί πόλεμος, μπορεί να έχουμε πόλεμο, τί λες και εσύ; Σας ρωτήσανε; Ιδιαίτέρως όταν εκηρύχθη ο Αττίλας 2, μήπως μανέννας στο τηλέφωνο σας ρώτησε τίποτα τέτοιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας απαντώ ότι δεν θυμάμαι τίποτα τέτοιο διότι ήμουν ο αρμόδιος εγώ και τα ήξερα αυτά τα πράγματα. Εν λευκώ μπορούσα να πάρω οποιονδήποτε μαζί μου, περιορίστηκα και προτού φύγω να πω στον κ. Παλατσάνο και έχει σημασία αυτό, κύριε Πρόεδρε, παρ'ό,τι ο κ. Αβέρωφ μου είπε πάρε όποιον θέλεις, δώσε μου ονόματα ποιους θέλεις να πάρεις μαζί σου, για τους λόγους που σας εξήγησα, πήγα στον Αρχηγό, κ. Παλατσάνο και του λέω έτσι και έτσι μου είπε ο Υπουργός, Τποιοι είναι οι ενδεδειγμένοι αξιωματικοί οικαλύτεροι κλπ. που θα μπορούσαν να βοηθήσουν είναι γνωστό επαφώμαι σε σας, ενόψει και των λοιπών υποχρεώσεων και κινδύνων που

4/1 σ (Κ,Ο,) 9.12.86

52

διατρέχουμε να δείτε ποιοι αξιωματικοί είναι απαγκιστρώσιμοι και να μου τους στείλετε κάτω προς αντικατάσταση των άλλων .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Μπλέτσα να λάβει το λόγο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε Καραγιάννη, μία ερώτηση μόνο . Είμαστε στις 20 Ιουλίου, όπου έγινε η τουρκική ενέργεια στην Κύπρο. Γύρω στις 20 Ιουλίου, έχουμε τις ημερομηνίες, έχουμε και τη σύνθεση, έγινε μία σύσκεψη, Αρχηγός του ΡΕΣ Μπονάνος, Ανδρουτσόπουλος, Γκιζίκης, Ιωαννίδης. Εκεί ελέγχθη ότι ο Ιωαννίδης ήταν έτοιμος να κάνει πόλεμο εναντίον της Τουρκίας. Έχετε ακούσει τίποτά εσείς;

(B)

1/2 Β ΕΓ 9-12-86

53

ΜΑΡΤΥΣ: Πάμε σε ένα άλλο θέμα. Όταν έκαναν την σύσκεψη επάνω αν δεν κάνω λάθος, από πλευράς ΓΕΣ ήταν μόνο ο αρχηγός του στρατού. Αυτό λέτε. Με την έναρξη της τουρκικής εισβολής, ~~ήταν~~ πήρχε μία συντονιστική επιτροπή η οποία πρότεινε τι επιστράτευση έπρεπε να κάνουμε. Συνήλθε με τους αρμοδίους διευθυντές αυτή η επιτροπή και αποφάσισε να προτείνει την επιστράτευση 60.000-70.000 στρατιωτών. Όχι γενική επιστράτευση, απλώς να ενισχύσουμε τις μονάδες νήσων και Έβρου, διότι, υπόψη, οι μονάδες είχαν γύρω στο 60% -70% της πολεμικής συνθέσεως τους. Συνεπώς ένα πρώτο βήμα ήταν να επιστρατεύσουμε τις αποστολές συμπληρώσεως, όπως λέγαμε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΛΕΤΣΑΣ: Με συγχωρείτε που σας διακόπτω, μάθατε ποτέ έγινε αυτή η σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκεί ήθελα να καταλήξω. Ετοιμάσαμε ένα σήμα, το είχα υπογράψει εγώ, το είχε υπογράψει και ο α' υπαρχηγός ο αρμόδιος του ΓΕΣ με το οποίο προτείναμε στο ΑΕΔ, διότι αυτό ήταν αρμόδιο, να προτείνει επιστράτευση κλπ, αυτά τα πράγματα. Ψάχναμε να βρούμε τον αρχηγό και μάθαμε ότι είχε κάποια σύσκεψη στο ΑΕΔ. Κάποια στιγμή τελείωσε η σύσκεψη και μάθαμε για την γενική επιστράτευση. ~~(είπατε πως λάβατε~~

~~έτοιμα απόφαση)~~ πήγα βρήκα τον αρχηγό του ΓΕΣ τον κύριο Γαλατσάνο

F διαγεγραμμένη
πέντε λέξεις

Εξ
2/1

5/11

2/2 Β ΕΓ 9-12-86

54

μετά, ~~Τ~~ γενική επιστράτευση/είπα, ~~Σ~~πεύστε να προλάβετε να μη δοθεί

διάταγμα επιστρατεύσεως στις εφημερίδες και από τα μέσα ενημερώσεως

κλπ., ~~Ο~~που να πάει επάνω ο κύριος Γαλατσάνος είχαν αρχίσει τα ραδιο-

φωνα γενική επιστράτευση και έτσι έγινε αυτό το περιβοήτο θέμα της

γενικής επιστρατεύσεως η οποία δεν ενδείκνυτο από στρατιωτικής πλευ-

ράς, ούτε εμείς ως ΓΕΣ δηλαδή ως αρμόδιος εγώ, το είχαμε εισηγηθεί.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δεν μου απαντήσατε; πρότεινε κήρυξη πολέμου ο

Ιωαννίδης. Το μάθατε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω ~~αυτά~~ από ανευθύνους διότι οι περισσότεροι από αυτού-

τους μικρούς ήσαν με λίγο μυαλό και με ανευθυνότητα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Όχι, ο Ιωαννίδης αν πρότεινε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι ελέχθη.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το δεύτερο συναφές και τελευταίο ερώτημα: ~~Ποιά~~

η κατάσταση στον Έβρο, στρατιωτικώς στις 20 Ιουλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Στον Έβρο υπήρχαν δύο μεραρχίες. Είχαν προηγηθεί προ της

20ης Ιουλίου ηυξημένα μέτρα ετοιμότητας, δηλαδή οι μονάδες είχαν

βγεί από τα στρατόπεδα, είχαν πάει εγγύς των τομέων αμύνης που θα

κατελάμβαναν. ~~Θυμάμαι~~ και από την βάνθη που ήταν μία τεθωρακισμένη

ταξιαρχία, διοίκηση μάχης όπως την λέγαμε τότε και είχε βγεί από

τα στρατόπεδα να να αποφύγουμε τουρκικό αιφνιδιασμό, μή ; μας

3/2 Β ΕΓ 9-12-86

SS

κάψουν τις μονάδες μέσα στα στρατόπεδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ να λάβει το λόγο ο κύριος Φωτόπουλος.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε αρχηγέ θα μου επιτρέψετε να σας κάνω δύο ερωτήσεις; ~~Ήλιές~~ ^{Ήλιές} ήταν οι δυνατότητες από πλευράς μας επί εποχής Παπαδοπούλου και Ιωαννίδη σε σχέση με τα σημερινά δεδομένα και τα προηγούμενα όταν πάλι υπήρχε ηγεσία πολιτική και υπεύθυνη της χώρας δηλαδή ησχολήθη η εκτροπή για να καλυτερεύσει τις ένοπλες δυνάμεις ή τις χειροτέρευσε επί των ημερών της, γιατί η επιστράτευση, οι αποτυχίες εγώ πιστεύω ότι δεν ^{έδωξαν} κάποιο ενδιαφέρον.

(B) 1/1 Ο (Θ.Σ.) 9-12-86

56

ΜΑΡΤΥΣ . Αναφέρομαι στο στρατό . Είναι γεγονός ότι επί 7ετίας παρηγγέλθησαν ορισμένα υλικά π.χ. τα σύγχρονα Γαλλικά άρματα , δεν ενθυμούμαι και από πλευράς αεροπορίας κ.λπ. Γεγονός είναι ότι μετά εβελτιώθηκαν ιδίως με τα προγράμματα ενισχύσεως των Ενόπλων Δυνάμεων ενισχύθηκαν πολύ περισσότερο οι Ένοπλες Δυνάμεις . Στο στρατό η μεγάλη πλειοψηφία των αξιωματικών ήταν αφοσιωμένοι , υπήρχε συναισθηματισμός και αγάπη προς τον στρατό και η πλειοψηφία ησχολείτο με τα έργα της για να διατηρήσει το στρατό σε κάποιο αξιόμαχο επίπεδο, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε εχθρική απειλή . Κάνοντας συγκρίσεις εν συνεχεία και διότι ήταν εμφανής και έντονος ο Τουρκικός κίνδυνος, οι Ένοπλες Δυνάμεις αργότερα ενισχύθηκαν πολύ περισσότερο από ότι κατά τη διάρκεια 1967-1974 .

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Αναφέρομαι στον Αττίλα 2 . Εσείς την εποχή εκείνη ασφαλώς εισηγηθήκατε στην πολιτική ηγεσία ορισμένες λύσεις . Εσείς αυτή τη στιγμή βλέπετε ότι η πολιτική ηγεσία του Αττίλα 2 εκείνη την εποχή μπορούσε να κάνει κάτι περισσότερο από ότι έκανε με την μαχητική ικανότητα, με το έμπυχο υλικό ; Εσείς όταν πήγατε στην Κύπρο απαλαχτήκατε αμέσως από τον Γεωργίτη , από τους Κομπόκιδες από όλα τα όργανα γενικά τα Λίβαννιδικά ;

2/1 Ο _____ (Θ.Σ.) 9-12-86

57

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτοί έφυγαν, μόλις πήγα εγώ και παρέλαβα , με το πρώτο πλοίο που επέστρεφε στον Πειραιά .

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Εις βάθος δηλαδή ήσασταν βέβαιος ότι κάποια διαταγή που θα edίδατε δεν θα εσχολιάζετο ; Διότι εγώ τουλάχιστον θυμάμαι ότι ο Ιωαννίδης εδώ δεν ήταν δυνατόν να αντικατασταθεί τον πρώτο καιρό που ήρθε ο Καραμανλής από έξω .

ΜΑΡΤΥΣ . Παρ'ότι έφυγαν οι πρωταίχιοι από την Κύπρο δεν αντιμετώπισα - οφείλω να το ομολογήσω προς τιμήν όλων των αξιωματικών - κανένα πρόβλημα . Και εγώ τους περιέβαλα όλους με την εμπιστοσύνη μου, αλλά και αυτοί έδειξαν εμπιστοσύνη , σεβασμό και αγάπη , προς το πρόσωπό μου και με εβοήθησαν . Δεν μπορώ να καταφερθώ κατά κανενός αξιωματικού, από όσους έμειναν εν συνεχεία μέχρι τον Μάρτιο που έφυγα, ότι δεν ήταν συνεπείς . Οι πρώτοι , οι Γεωργίτιδες κ.λπ. 15-20, δεν ξέρω πόσοι ήταν , έφυγαν και εν συνεχεία έφευγαν συνέχεια, ανάλογα με το ποσό ήρχοντο . Ήρχοντο νέοι αξιωματικοί ανελάμβαναν τα καθήκοντα αυτών οι οποίοι είχαν εκτεθεί/κατά τον Α' ή Β' τρόπο, για να μην δίνουμε αφορμές στον Κυπριακό πληθυσμό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Τελειώσαμε κύριε μάρτυς .

Θα σας παρακαλέσω απόψε το βράδυ από τις 6.30' και μετά ή αύριο από τις 8.30' και πέρα, να περάσετε από το Α40 γραφείο του Α' ορόφου.

98

2/1

Handwritten signature

3/1 0 (Θ.Σ.) 9-12-86

58

Εν τω μεταξύ θα έχουν αποστενογραφηθεί τα πρακτικά , θα τα εξετά-
σετε , θα υπογράψετε σε κάθε φύλλο των πρακτικών και στη συνέχεια
θα υπογράψουμε και εμείς .

Ευχαριστώ πάρα πολύ .

ΜΑΡΤΥΣ . Και εγώ ευχαριστώ .

(Στο σημείο αυτό εξέρχεται ο μάρτυρας κ. Καραγιάννης)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ . Κύριε Πρόεδρε, είναι δυνατόν να συζητήσουμε
τώρα το διαδικαστικό θέμα ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ναι μπορούμε να το συζητήσουμε
τώρα και παρακαλώ να μην γραφτεί στα πρακτικά η συζήτηση, η οποία
αφορά το διαδικαστικό θέμα .

85

Wille

(Δ)

(Ο) 1/2 Δ. ΒΤ 9-12-86

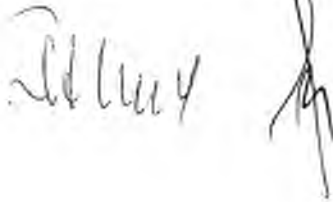
59

(Διαλογική συζήτηση εκτός πρακτικών)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το συμπέρασμα από τη συζήτηση είναι ότι η επιτροπή αποφάσισε ομόφωνα να κληθούν και να εξεταστούν ενώπιόν της οι κ.κ. Ιωαννίδης και Παπαδόπουλος. Ο τόπος και ο χρόνος της εξετάσεως θα καθοριστούν αργότερα.

Παρακαλείται ο κ. Γραμματέας της Επιτροπής να συνοδεύσει τον επόμενο μάρτυρα κ. Λαγάκο στην Αίθουσα.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς κ. Λαγάκος)

(2Κ)

(2Δ)

1/2 Κ.

(Σ.Κ)

9-12-1986

60

Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να απαντήσετε στις ερωτήσεις μου σχετικά με τα στοιχεία ταυτότητός σας:

(Ακολουθως ο μάρτυς, απαντώντας σε ερωτήσεις του κ. Προέδρου, δίδει τα ακόλουθα στοιχεία ταυτότητός του):

Επώνυμο: Λαγάκος.

Όνομα: Ευστάθιος.

Όνομα Πατρός: Παναγιώτης.

Όνομα Μητρός: Πολυξένη.

Το γένος: Χριστοδηλοπούλου.

Έτος γεννήσεως: 1921.

Τόπος γεννήσεως: Αθήνα.

Τόπος διαμονής: Αθήνα, [redacted] 7

Επάγγελμα: Πολιτικός συνταξιούχος (πληρεξούσιος Υπουργός Α' (Τάξεως)).

Θρήσκευμα: Χριστιανός ορθόδοξος.

Έγγαμος

Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο, για να δώσετε τον νενομισμένο όρκο, και παρακαλώ επίσης τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

(Στη συνέχεια ο μάρτυς δίδει τον ακόλουθο όρκο)

"Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού, να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω, ούτε να αποκρύψω τι".

(2ΠΑ)

εφάν.

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

(2Κ)

1/2 Π.Α. Κ.Β. 9.12.1986

61

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τό θέμα το ξέρετε, κύριε Λαγάκο.

Εξετάζουμε ρδ' όλες τις πτυχές της Κυπριακής τραγωδίας. Κατ' αρχάς το πραξικόπημα, ύστερα για την τουρκική εισβολή, τις δυνατότητες αμύνης που είχε η Κύπρος, αν έγινε αυτό ή δεν έγινε, αν υπήρξε παράλειψη, προδοσία κ.λ.π. Αυτά τα ξέρετε και αρχίστε να μας λέτε εσείς τι ξέρετε. Στην συνέχεια εάν κριθεί ότι πρέπει να σας ρωτήσουμε και εμείς θα σας ρωτήσουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Επιτρέψτε μου, κύριε Πρόεδρε, να προτάξω δύο λόγια πολύ σύντομα για να πω ότι με το Κυπριακό και τα ελληνοτουρκικά ασχολήθηκα σχεδόν σε όλη μου τη σταδιοδρομία. Υπηρέτησα στην Τουρκία από το 1956 έως το 1959, λίγο μετά τα φοβερά γεγονότα και τους διωγμούς του ελληνισμού στην Κωνσταντινούπολη. Μετά τον Αύγουστο του 1960 τοποθετήθηκα στη Λευκωσία, ως σύμβουλος της Πρεσβείας μας εκεί, μέχρι τέλος Δεκεμβρίου 1964. Έτσι έζησα όλα τα φοβερά γεγονότα, τα ματωμένα Χριστούγεννα του 1963, τις απειλές εισβολής, τις συνεχείς της Τουρκίας, το βομβαρδισμό της Κύπρου από τουρκικά αεροπλάνα, και τέλος έζησα την άφιξη της ελληνικής μεραρχίας το 1964.

Μετά γύρισα στην Αθήνα, όπου πάλι με τοποθέτησαν στα κυπριακά και τουρκικά ζητήματα του Υπουργείου Εξωτερικών και τέλος, με μία παρένθεση απουσίας μου στην Αγγλία, τον Αύγουστο του 1972, τοποθε-

2/2 Π.Α. Κ.Β. 9.12.1986

62
 τήθηκα πλέον ως πρέσβυς στη Λευκωσία. Πρέπει να σημειώσω εδώ,

ότι από τον Ιανουάριο μέχρι τον Αύγουστο η Πρεσβεία μας στην Λευκω-

σία ήταν ανέφαλη, γιατί στις αρχές του '72, τον Ιανουάριο, είχαμε

μία φοβερή κρίση που ήταν διπλή. Τότε είχε κάνει ο Αρχιεπίσκοπος

Μακάριος εισαγωγή όπλων από την Τσεχοσλοβακία, πράγμα που προκάλεσε

την μήνυση και την οργή της στρατιωτικής κυβέρνησης της χούντας, και

δεύτερον είχε διαμνηθεί στον Αρχιεπίσκοπο, πάλι τον Ιανουάριο '72

ότι θα ήταν καλό να αποχωρήσει όπως έλεγαν τότε, από το πολιτικό

προσκήνιο μαζί με τον Γρίβα.

cfw.

χίμ

(2GP)

2 ΠΑ

1/2ΓΡ

ΒΠ

9.12.86

63

Φυσικά ο Αρχιεπίσκοπος δεν εδέχθη αυτή την απαίτηση αλλά επηκολούθησε ένα πάγωμα κυριολεκτικά, των σχέσεων που διήρκεσε περίπου 7 μήνες. Πράγμα προτοφανές. Μπορεί σε άλλες χώρες για κάμποσο καιρό να μην έχουμε πρέσβυ και να έχουμε επιτετραμμένο ή γραμματέα, αλλά ειδικά στη Κύπρο από τότε που έγινε ανεξάρτητη, από το '60 δηλαδή, δεν είχε συμβεί ποτέ το παρόμοιο. Τη μια μέρα έφευγε ο πρέσβυς την άλλη ερχόταν ο άλλος πρέσβυς. Αλλά, η εκτίμηση που έκανα τότε είναι ότι η στρατιωτική κυβέρνηση, το στρατιωτικό καθεστώς εδώ, κατάλαβε ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ο οποίος στις Προεδρικές εκλογές του '68 είχε πάρει ψήφους 95 και κάτι τοις εκατό, ενώ ο αντιμακαριακός υποψήφιος ονόματι Τάκης Ευδόκας είχε πάρει, αν δεν κάνω λάθος, 3 και κάτι τοις εκατό, ήταν ισχυρότατος και δεν επρόκειτο να κλονισθεί με υποδείξεις παραιτήσεώς του από την Αθήνα.

εφω

Τον Αύγουστο αποφάσισε το στρατιωτικό καθεστώς να στείλει πρέσβυ και μου ακύρωσε την τοποθέτησή μου στη Γενεύη, στους Διεθνείς Οργανισμούς και εστάλην εκεί. Δεν είχα φυσικά ενθουσιασμό να πηγαίνω σε μια τέτοια χαώδη κατάσταση και με τέτοια κυβέρνηση, αλλά επειδή στα χρόνια '60-'64, χρόνια πολύ έντονα και πολύ αγχώδη, είχα συνδεθεί πάρα πολύ και με τους επισήμους της Κυπριακής Δημοκρατίας, τον Αρχιεπίσκοπο, τους υπουργούς του

Γρέτο

Γ

24

2/2ΓΡ ΒΠ 9.12.86

64
 αλλά και με τους απλούς ανθρώπους στο νησί, Έτσι νόμιζα ότι θα μπορούσα να βοηθήσω. Σημειωτέον, ότι σ'όλα αυτά τα χρόνια μεταξύ '64 και '72 διατηρούσα επαφές και προσωπικές αλλά και με επιστολές με τους επισήμους ή ανεπιστήμους της Κύπρου. Έχω κρατήσει μια τέτοια επιστολή, η οποία είναι του Σπύρου Κυπριανού, σήμερα Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας και τότε Υπουργού Εξωτερικών, που μου έλεγε ότι ψηθιρίζεται πως ο πρέσβυς της Ελλάδας θα μετατεθεί και μου έλεγε επί λέξει, αν μπορέσεις έλα να αγωνισθούμε μαζί. Σκέφθηκα ότι αυτό το στοιχείο ενδιαφέρει την Επιτροπή γι'αυτό θα καταθέσω φωτοτυπία της επιστολής του Προέδρου της Δημοκρατίας της Κύπρου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τι ιδιότητα είχε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπουργός Εξωτερικών.

εφιν
 Πήγαινα λοιπόν, ίσως αφελώς, πιστεύοντας ότι θα μπορούσα να βοηθήσω. Τώρα εάν συμφωνείτε κύριε Πρόεδρε, πολύ σύντομα να περιγράψω τα βασικά γεγονότα από τον Αύγουστο που έφθασα εκεί του '72 μέχρι τις 12 Ιουλίου του '74. Οπότε με κάλεσαν εδώ δήθεν για διαβουλεύσεις, και συνεννοήσεις. Θα εξηγήσω μετά τι εννοώ "δήθεν".

Μετά τον Αύγουστο του '72 σταδιακά σημειώθηκε ένα κάποιο ξεπάγωμα των σχέσεων που κορυφώθηκε με δύο βασικά πράγματα: το

λε

3/2ΓΡ

ΒΠ

9.12.86

ένα ⁶⁵ η εγκατάλειψη σαφή των τριών μητροπολιτών από την Αθήνα.

Οι τρεις μητροπολίτες Άνθιμος, Γεννάδιος και Κυπριανός, όπως ξέρετε, είχαν καθαιρέσει τον Αρχιεπίσκοπο. Η Αθήνα τους εγκατέλειψε.

Και το δεύτερο σημαντικό γεγονός ήταν ότι τον Αύγουστο του '73 όταν

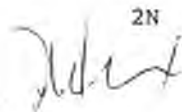
ο ίδιος ο Γεώργιος Παπαδόπουλος αποκήρυξε δημοσία τον Γρίβα και

τον εκάλισε, όπως έλεγε τότε η ανακοίνωση, να διαλύσει πάραυτα την οργάνωσή του.

Τσαν

εφαν

2N

(2ΓΡ) 1/2 Ν (Θ.Σ.) 9-12-86

66

Αυτά τα δύο πράγματα είχαν συντελέσει στο ξεπάγωμα των σχέσεων ,
 έτσι που τον Νοέμβριο του 73 ήρθε στην Αθήνα ο Αρχιεπίσκοπος Μακά-
 ριος και συναντήθηκε με τον τότε Πρωθυπουργό Μαρκεζίνη .
 Μετά έκανε δηλώσεις ότι δεν βρήκε πουθενά καμία διαφωνία . Από τον
 Γενάρη , όμως , του 1974 και το θάνατο του Γρίβα , τα πράγματα παίρνουν
 μια άλλη τραγική και χαώδη μορφή . Όπως έμαθα εκ των υστέρων
 τον έλεγχο πλέον της ΕΟΚΑ Β' μετά τον θάνατο του Γρίβα Διγενή είχε
 κατευθείαν στα χέρια του το στρατιωτικό καθεστώς με τους ανθρώ-
 πους του στην Κύπρο . Και λέω εκ των υστέρων , κύριε Πρόεδρε , γιατί
 είμουνα σχεδόν σε πλήρη απομόνωση από απόψεως πληροφοριών .
 Ότι πληροφορίες είχα τις είχα , από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και
 τους Υπουργούς του .

εφαν

Θα παρακαλέσω να σημειώσετε ότι αρχές Φεβρουαρίου του
 1974 ζητήθηκε επίμονα η ανακλησή μου στην Αθήνα , τόσο από τον
 Γκιζίκη , όσο και από τον " Πρωθυπουργό " Ανδριτσόπουλο .
 Καλώς ή κακώς , μάλλον δυστυχώς για μένα , η υπηρεσία του Υπουργείου
 Εξωτερικών και συγκεκριμένα ο τότε Γενικός Γραμματέας Άγγελος
 Βλάχος και ο τότε Γενικός Διευθυντής Γιάννης Τζούνης , σήμερα
 Ευρωβουλευτής , με γραφτό τους υπόμνημα , διαφώνισαν και παρέλ-
 κυσαν την ανακλησή μου μέχρι της 12 Ιουλίου 1974 .

Διευ

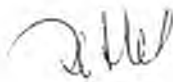

3/2 N (Θ.Σ.) 9-12-86

68

Υπάρχει από την άλλη η Τουρκία η οποία θα κάνει πόλεμο. Δυστυχώς όμως, αυτό το λογικό επιχείρημα, λεγόμενο και από άνθρωπο που δεν θεωρούσαν ίσως μειωδότη, όχι πατριώτη, δεν είχε καμία επίδραση και επιρροή στους αξιωματικούς μας.

Έτσι μετά από αυτή κλοπή στην Γεροσκήπου, ήρθε ο Ιούλιος του 1974 και είχαμε την κρίση των λεγομένων δοκίμων αξιωματικών της Εθνικής Φρουράς. Δηλαδή κάθε χρόνο επελέγοντο ορισμένοι νέοι Κύπριοι, οι οποίοι αργότερα θα εκπαιδεύοντο για να γίνουν έφεδροι αξιωματικοί.

(2ΕΣ)

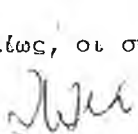
N 1/2 Ε Ζ (Κ.Ο.) 9.12.86

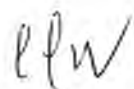
69

Εκείνο που γινόταν ως τότε από ανέκαθεν, δηλαδή από τον καιρό που υπήρχε εθνική φρουρά, η διοίκηση, το επιτελείο της εθνικής φρουράς σε συνεννόηση βέβαια με το εδώ επιτελείο, έκανε την επιλογή, κατήριζε τους πίνακες και τελείωνε. Αλλά ήλθε μια στιγμή που ο Μακάριος αποφάσισε πλέον ότι δεν μπορούσε να υπομείνει τον τρόπο που γινόταν η επιλογή, ο οποίος τρόπος φαίνεται και απεδείχθη ότι ήταν με κριτήρια αντιμακαριακά φρονήματα των επιλεγόμενων δοκίμων αξιωματικών.

Έτσι τον Ιούνιο, στα μέσα, αν δεν κάνω λάθος, του Ιονίου, ο Αρχιεπίσκοπος στύλωσε τα πόδια και είπε ότι θα εφαρμοσθούν οι κανονισμοί. Οι κανονισμοί, λοιπόν, προέβλεπαν την έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο της Κύπρου των πινάκων εφέδρων αξιωματικών και τότε το Υπουργικό Συμβούλιο απέρριψε, αν δεν κάνω λάθος, 57, δεν είμαι βέβαιος, τέλος πάντων απέρριψε έναν αριθμό, γιατί έκρινε ότι αυτοί ήταν εντελώς ακατάλληλοι και είχε δίκιο, διότι αυτοί ήταν οι οποίοι βοηθούσαν τις κλοπές όπλων από την ΕΟΚΑ, αυτοί ήταν εκείνοι, οι οποίοι ενθάρρυναν κάθε κίνηση αντιμακαριακή και καθ'ότι είχε δικαίωμα ο Αρχιεπίσκοπος απέρριψε.

Από εκείνη τη στιγμή αρχίζει μία έντονη κρίση. Η υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών εδώ προσπαθεί να βρει μία ενδιάμεση λύση, να μη διαγραφούν όλοι, αλλά οι μισοί. Βεβαίως, οι στρατιωτικοί δεν εδέχοντο να κάνουν

2/2 Ε.Ζ. (Κ.Ο.) 9.12.86

FO

καμμιά υποχώρηση και η στάση αυτή ήταν προκλητική. Διότι δεν είναι δυνατόν στον Αρχηγό του Κράτους, του Κυπριακού κράτους, ο οποίος εφαρμόζει τους κανονισμούς του Κράτους, να λέει ότι, όχι, τους αγνώ, δηλαδή να λέει το επιτελείο της εθνικής φρουράς και το εδώ επιτελείο.

Αυτό, λοιπόν, δημιούργησε μία ατιμώσυαιρα φοβερής εντάσεως. Στις 13 Ιουνίου, αν δεν κάνω λάθος, έπρεπε εγώ να φύγω από την Κύπρο και να πάω στον Καναδά, όπου είχα πάρει την εντολή να λάβω μέρος σε μία διάσκεψη που μπορούσε να αφορά και ελληνοτουρκικά και κυπριακά. Ήταν η λεγόμενη Υπουργική Σύνοδος του ΝΑΤΟ, η οποία κατά καιρούς γίνεται και εκτός της έδρας. Έτσι, λοιπόν, εγώ έφυγα στις 13 Ιουνίου του '74 από την Κύπρο, αλλά πριν φύγω πήγα να δω βέβαια τον Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος σε μια στιγμή -το θυμάμαι καλά- μου είπε όταν γυρίσεις να κουβεντιάσουμε και αυτό το θέμα της εθνικής φρουράς. Όταν όμως γύρισα στις 5 Ιουλίου του '74, δηλαδή με απουσία περίπου 23 ημερών -διότι η διάσκεψη του ΝΑΤΟ διήρκεσε μόνο 2 ή 3 μέρες, αλλά δεν μου έδιναν το πράσινο φως εδώ στην Αθήνα για να γυρίσω στη θέση μου -είχε ήδη πια ο Αρχιεπίσκοπος στείλει την επιστολή προς Ρικιζίκη, την

3/2 Ε.Ζ. (Κ.Ο.) 9.12.86

P1

οποία θα ξέρετε, την 1η Ιουλίου του '74, στην οποία του έλεγε ότι η κατάσταση είναι απαράδεκτη, είναι αφόρητη και ζητούσε την άμεση ανάκληση όλων των Ελλήνων αξιωματικών από την εθνική φρουρά με εξαίρεση 100 αξιωματικούς, οι οποίοι όμως δεν θα είχαν διοικητική αρμοδιότητα, αλλά θα ήταν εκπαιδευτές και στρατιωτικοί σύμβουλοι. Αυτό ήταν την 1η Ιουλίου. Στις 5 Ιουλίου που γύρισα είχαν συμβεί αυτά και στις 6 δημοσιεύτηκε η επιστολή προς Ριζική στις κυπριακές εφημερίδες.

(Α).

Ε2

1/2 Λ. (Δ.Γ.) 9-12-1986

72

Είναι χαρακτηριστικό ότι μια τόσο σημαντική επιστολή του Αρχιεπισκόπου δεν είχε κοινοποιηθεί στο Υπουργείο Εξωτερικών, πράγμα που υποπετεύθηκα και τηλεγράφησα το κείμενο από τις κυπριακές εφημερίδες, λέγοντας μήπως δεν έχει αποδοθεί σωστά.

Ήταν ένας τρόπος, για να ενημερώσω το Υπουργείο Εξωτερικών γι' αυτή την επιστολή.

Έτσι είχαν τα πράγματα και ακόμη χειρότερα και στους δρόμους της Δευκωσίας άρχισαν να γίνονται αιματηρές συγκρούσεις, μεταξύ στρατιωτών της Εθνοφρουράς και αστυνομικών της μακαριτικής κυπριακής κυβερνήσεως.

Οπότε στις 12 Ιουλίου παίρνω εντολή να φύγω αμέσως για την Αθήνα, όπως σας είπα πριν, δίδεν για διαβουλεύσεις. Τι έγινε τότε; Αυθημερόν πήγα να δω τον Κυπραίό, ο οποίος λίγες μέρες πριν είχε γίνει Υπουργός Εξωτερικών, μετά την παραίτηση του μακαρίτη Τετενέ. Του περιέγραψα την κατάσταση. Του είπα ότι έχει φθάσει στο απροχώρητο, του μετέδωσα τις ανησυχίες μου και του εισηγήθηκα ότι πρέπει να γίνουν δεκτές οι προτάσεις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου για την Εθνική Φρουρά. Εκείνος μου απήντησε, αλλά εάν μου επιτρέπετε, κύριε Πρόεδρε, επειδή είναι πολύ σοβαρά όλα αυτά και το 1974 υπέβαλα ένα σημείωμα, σχετικό με τις συζητήσεις αυτές, να το διαβάσω για

Η.Κ.

M

λα

2/2 Δ. (Δ.Γ.) 9-12- 1986 43

να μην παραλείψω ουσιώδη πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνα, κύριοι συνάδελφοι, έτσι;

ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δυστυχώς είναι καθαρεύουσα, αλλά εκείνο τον καιρό έτσι γράφαμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν είναι ανάγκη να μας το δικαιολογήσετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί δυσκολεύομαι να αναγνωρίσω τον εαυτόν μου.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Σήμερα τα καταλαβαίνουμε. Αργότερα θα χρειαζόμαστε μεταφραστή!

ΜΑΡΤΥΣ: Το σημείωμα αυτό είχε υποβληθεί στον τότε Υπουργό Εξωτερικών και Αντιπρόεδρο της Κυβερνήσεως κ. Γεώργιο Μαύρο, τον Υφυπουργό Εξωτερικών μακαρίτη Μπίτσιο και στους υπηρεσιακούς παράγοντες. Διαβάζω:

" Την 12η Ιουλίου 1974, κληθείς εις Αθήνας υπό του Υπουργείου, εγενόμην δεκτός αυθημερόν υπό του τότε Υπουργού Εξωτερικών κ. Κυπραίου. Κατά την μακράν συνάντησίν μου με τον Υπουργό, εις την οποία παρέστη και ο αρμόδιος διευθυντής κυπριακών υποθέσεων κ. Ανδρέας Μεταξάς ..."

Handwritten signatures and initials: "WIK" and "lliz".

3/2 Δ. (Δ.Γ.) 9-12-1986

74

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αν μου επιτρέπετε, κύριε Λαγάκο, αυτό το σημείωμα το έχουμε από το Υπουργείο Εξωτερικών. Μην υποβληθείτε στον κόπο να το διαβάσετε.

Έχει ημερομηνία "Εν Αθήναις 14 Αυγούστου 1974", στο τέλος.

ΜΑΡΤΥΣ: Απλώς επισημαίνω την συνάντηση με τον Ανδρουτσόπουλο, που κατάλαβα ότι με ενέπαιζε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κοιτάξτε το σημείωμα και πείτε μας, εάν συμφωνείτε με το περιεχόμενό του, εάν είναι γνήσιο κ.λ.π. (Επιδεικνύεται από τον Γραμματέα το σημείωμα στον κ. μάρτυρα).

ΜΑΡΤΥΣ: Μοιάζει να είναι το ίδιο, κύριε Πρόεδρε.

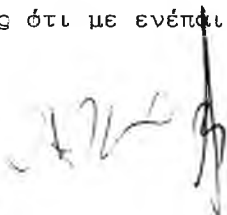
Άλλωστε θα καταθέσω και εγώ αυτό που έχω, οπότε θα γίνει παραβολή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι φωτοτυπημένο.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Η συνάντηση, πότε έγινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Με τον Κυπραίο έγινε στις 12 και με τον Ανδρουτσόπουλο στις 13. Απλώς λέω, παρόλο που υπάρχει στο σημείωμα, ότι μου έδωσε την εντύπωση ο Ανδρουτσόπουλος ότι με ενέπαιζε για δύο λόγους:

(0)

(2Λ)

1/20

(Ε.Σ.)

9.12.1986

75

Ο πρώτος, όταν του είπα ότι είναι απαράδεκτη η χρηματική ενίσχυση της ΕΟΚΑ, μου απήντησε ότι και εκείνος στον προϋπολογισμό του δεν είχε εγγράψει κονδύλιο -έτσι μου είπα τότε- για την ΕΟΚΑ. Και βεβαίως έμεινα άναυδος, διότι κονδύλια δεν γράφονται για τέτοιες δουλειές στον Προϋπολογισμό του Κράτους.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Στον τομέα των επενδύσεων!

ΜΑΡΤΥΣ: Και το δεύτερο, που κατάλαβα, εκ των υστέρων, όμως, ότι με ενέπαιξε, μου είπε ελάτε να τα πείτε όλα αυτά, που λέτε τώρα τη Δευτέρα 15 Ιουλίου το πρωί, εδώ στο γραφείο μου, που θα γίνει μεγάλη σύσκεψη. Και βεβαίως, στις 15 Ιουλίου το πρωί έγινε αυτό το εγκληματικό κίνημα στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μη ξεχάσετε να καταθέσετε αυτό το υπόμνημά σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα το καταθέσω, κύριε Πρόεδρε και θα καταθέσω και δυο-τρία άλλα πράγματα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο Κυπραίος, πως αντέδρασε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Κυπραίος, ο οποίος ήταν μόλις ολίγων ημερών στο γραφείο του Υπουργού Εξωτερικών, μου είπε και το γράφω στο σημείωμά μου, ότι εάν συμφωνεί ο Ανδρουτσόπουλος, εγώ τα κάνω όλα αυτά που μου λέτε.

2-11
17
21/12

2/20

(Ε.Σ.)

9.12.1986

76

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τι εισηγηθήκατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ εισηγήθηκα να γίνουν δεκτές οι προτάσεις του Μακαρίου, δηλαδή να φύγουν οι αξιωματικοί και δεύτερον να διακοπεί άμεσα η ενίσχυση της ΕΟΚΑ και τρίτο να πήγαινε ο ίδιος ο Κυπραίος στη Λευκωσία, να τα συζητήσει με τον Αρχιεπίσκοπο, για να εκτονωθεί η κατάσταση, η οποία κυριολεκτικά με είχε τρομοκρατήσει για το πού θα κατέληγε. Σημειώστε, κύριε Πρόεδρε, ότι εγώ δεν φανταζόμουν κίνημα, εγώ φοβόμουν γενίκευση των συμπλοκών στους δρόμους της Λευκωσίας και αλλού, μεταξύ Εθνοφρουράς και Αντιμακαριακών και ότι μπορούσε αυτό να οδηγήσει σε εμφύλιο σπαραγμό. Νόμιζα ότι θα ήταν εντελώς ηλίθια ενέργεια ένα κίνημα, όπως το πίστευε και ο Αρχιεπίσκοπος. Γιατί, όπως θα ξέρετε, ο Αρχιεπίσκοπος, ο οποίος και διέθετε Υπηρεσία Πληροφοριών, είχε την ΚΥΠ Κύπρου, όχι μόνο δε πίστευε αλλά την ημέρα του κινήματος ήταν στο γραφείο του και δεχόταν, νομίζω, παιδιά από το Κάιρο και τα τάνκς πλησίαζαν το Προεδρικό Μέγαρο. Προφανώς και εκείνος, -και αυτό καμμιά φορά το παθαίνουν νομίζω, όλοι οι έξυπνοι, έπαιρνε σαν δεδομένο, ότι και οι άλλοι, δεν μπορούν να κάνουν κάτι τέτοιο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Όχι οι έξυπνοι, οι λογικοί.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μα, αυτό είναι το λάθος των έξυπνων ή των λογικών.

3/20

(Ε.Σ.)

9.12.1986

ΜΑΡΤΥΣ: Φυσικά, στο Υπουργείο Εξωτερικών επικράτησε χάος, ~~μετά~~ ⁷⁷ το κίνημα διεκόπη η επικοινωνία με την Πρεσβεία. Οι στρατιωτικοί έκοψαν την επικοινωνία τηλεφωνική και με το τηλέτυπο. Εδώ κάνω μία παρένθεση προσωπική, εάν το επιτρέπετε. Η γυναίκα μου και το παιδί μου είχαν μείνει εκεί, σ'ένα σπίτι που ήταν στην πράσινη γραμμή και που κυκλικά περιεβάλετο από τον τουριστικό τομέα και μου ήταν αδύνατο να επικοινωνήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, αυτό που ήταν και μετά "το σπίτι του Πρέσβε~~ως~~" εκεί που έμενε και ο κ. Ζαχαράκης μετά.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί. Εκεί έμενε και ο κ. Ζαχαράκης και όλοι οι Έλληνες, ίσως ~~και~~ το έχετε δει. Αυτή η προσωπική παρένθεση, τελειώνει με το συμπλήρωμα, ότι εγώ προσπαθούσα να επικοινωνήσω με τη γυναίκα μου και με το παιδί μου μέσω του ΟΗΕ -φαντασθείτε- μέσω της Ειρηνευτικής Δυνάμεως. Μετά έμαθα ότι είχαν αποκλεισθεί στους διαδρόμους, γιατί οι σφαίρες περνούσαν από τα παράθυρα. Μετά έμαθα ότι καλώς η γυναίκα μου αρνήθηκε να φύγει, όταν υπήρχε δυνατότητα και να έλθει εδώ και έμεινε ~~ε~~ μέχρι τέλος Αυγούστου.

Μπασαγιάννης (σ.)

77

ΕΠΑ

20

1/2---(σ)Δ.Μ. 9-12-86---

78

Ήταν βέβαια μια κατάσταση χαώδης. Και βέβαια όταν έγινε εκεί η εισβολή, εγώ προσωπικά επειδή είχα περάσει δύο εμφράγματα, παρ'όμως αδρανών, δηλαδή σε ένα κρεβάτι εδώ στην Αθήνα και έτσι μετά δεν μπορούσα να παρακολουθήσω όλες τις φάσεις που ακολούθησαν, δηλαδή τις συναντήσεις στην Γενεύη και όλα αυτά.

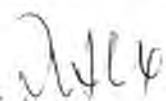
Αργότερα ο κ. Μανώλης με ετοποθέτησε Γενικό Διευθυντή στο Υπουργείο Εξωτερικών και πλέον μπορούσα να καλύτερα να παρακολουθώ τις εξελίξεις. Αυτά ήθελα να πω, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριοι συνάδελφοι, λυπούμαι διότι παρά το ενδιαφέρον της καταθέσεως του κυρίου Λαγάκου, είμαι υποχρεώμενος για άλλους λόγους, για άλλες υποχρεώσεις, να φύγω για λίγο. Θα προεδρεύσει ο κύριος Ζακολίκος και θα σας παρακαλέσω να εγγραφείτε για να κάνετε τις ερωτήσεις σας.

Με συγχωρείτε πάρα πολύ, κύριε Λαγάκο που φεύγω, αλλά είναι αναγκαίο.

(Στο σημείο αυτό τη Προεδρική έδρα καταλαμβάνει ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής κύριος Πausανίας Ζακολίκος).

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Πausανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Παπαστεφανάκης έχει το λόγο.

2/2 σ.Α.Μ. 9-12-86

49

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Λαγάκο, είπατε προ ολίγου ότι οι αξιωματικοί στην Κύπρο έτρεφαν ένα βαθύ μίσος ενάντια στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Αυτό ήταν καθολικό φαινόμενο για τους Έλληνες αξιωματικούς, ή απλά υπήρχαν κάποιοι που τον μισούσαν και κάποιοι που ήταν αδιάφοροι ή τον αγαπούσαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Για να σας απαντήσω ευσυνείδητα αποκλείω τη λέξη «καθολικό». Άλλωστε δεν ήμουν και σε θέση να επικοινωνώ. Ήταν εκατοντάδες, πάρα πολλοί αξιωματικοί. Αλλά ^{εί} αισθανόμουν ότι τουλάχιστον οι ανώτεροι, τους λίγους εκείνους που κατά καιρούς συναντούσα, είχαν αυτό το πάθος.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ας πούμε πιο συγκεκριμένα, κύριε Λαγάκο.

Ο κύριος Ντενίσης τι αισθήματα έτρεφε απέναντι στον Μακάριο;

ΜΑΡΤΥΣ: Με τον κύριο Ντενίση είχα μια φορά την εβδομάδα επαφή.

Δηλαδή ερχόταν και με έβλεπε στο γραφείο και προσπαθούσα όσο μπορούσα να αναλύω τα πράγματα, τις εξελίξεις. Και ένα από τα πρώτα που του είπα ήταν και αυτό που προηγουμένως ανέφερα, δηλαδή και αν υποθέσουμε ότι ο Αρχιεπίσκοπος δεν θέλει την Ένωση, η Ένωση δεν γίνεται, για άλλους λόγους, επειδή εσείς λέτε ότι δεν κάνετε πόλεμο με την Τουρκία.

Νομίζω ότι ο στρατηγός Ντενίσης βεβαίως εκτελούσε τις οδηγίες

-40

RPN

3/2 σ.Α.Μ. 9-12-86

80

από το Γενικό Επιτελείο, αλλά δεν νομίζω ότι είχε και αυτός αυτό το μίσος ή αυτό το πάθος. Και θυμάμαι να σας πω πολύ καλά, ότι στις 12 Ιουλίου που πηγαίναμε στην Αθήνα, γιατί τον κάλεσαν και αυτόν, θυμάμαι χαρακτηριστικά ότι μου λέει: «Για πές μου πάλι, αν γίνει κανένα κακό αυτό τι σημαίνει;» Του λέω "αιματοχυσία και πιθανή επέμβαση τρίτης χώρας". Και το επαναλάμβανε, το επαναλάμβανε και πιστεύω ότι τα είπε αυτά όταν ήρθε εδώ στο πεντάγωνο.

EMMANΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σεις κύριε Λαγάκος, όταν ήρθατε στην Αθήνα μαζί με τους άλλους, είδατε καθόλου την στρατιωτική ηγεσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποτέ δεν βλέπαμε, εγώ τουλάχιστον. Σημειώστε ότι ο Ιωαννίδης λεγόταν τότε ο αόρατος δικτάτωρ. Εμείς οι άλλοι βεβαίως στρατιωτικοί θα τον έβλεπαν υποθέτω. Δεν είχαμε ποτέ δυνατότητα επαφής μήπως υπάρξει κάποια επίδραση, κάποια επήρρεια.

EMMANΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα ήθελα να γυρίσουμε λίγο πίσω, και να μου πείτε τί ακριβώς ξέρετε σχετικά με την ημέρα του πραξικοπήματος και πιο συγκεκριμένα με τη σιγή αυτή που λίγο περιγράψατε προηγούμενα, την ώρα που πλησιάζαν τα τάνκς και ο Μακάριος συζητιέγετο με κάποιος νέους από το Κάιρο. Τί ακριβώς ξέρετε δηλαδή;

20/11 (H)

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

Γ^{ος} 12/71
[Handwritten signature]

(2σ)

1/ 2 ΗΓ ΜΠ 9-12-1986

81

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά που ξέρω τα έχω διαβάσει, διότι δεν ήμουν εκεί.

Την ημέρα του κινήματος, εγώ δεν ήμουν εκεί. Ούτε την ημέρα της εισβολής.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Νόμιζα ότι είχατε κάποια επαφή μετά με το Μακάριο και σας είπε τίποτα.

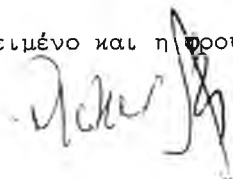

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά είχα επαφή και με το Μακάριο και με τον Κυπριανού.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Με ενδιαφέρει αν το συζητήσατε αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Η αφήγηση που έχουμε διαβάσει στις εφημερίδες είναι ακριβής.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θέλω να μας πείτε συγκεκριμένα τι σας είπε ο Μακάριος. Ό,τι θυμάστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μου είπε ότι είχε κατέβει από το Τρόδος, όπου είχε το καλοκαιρινό του σπίτι και πήγε κατευθείαν στο γραφείο του για να δεχθεί, είπαμε παιδιά, ίσως ήταν από το Κάιρο ή από την Αλεξάνδρεια - πρωί - πρωί. Και το συγκράτησα αυτό, επειδή όπως σας ανέφερα και πριν, δεν είχε καμία προφανώς πληροφορία. Διότι δεν θα πήγαινε το πρωί στο γραφείο του, το οποίο ήταν εκτεθειμένο και η φρουρά του πολύ περιορισμένη.

2/2 ΗΓ ΜΠ 9-12-1986

82

Αλλά όλα αυτά είναι εξ ακοής ή από διάβασμα.

EMMANΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εντάξει.

Και κάτι ακόμα. Ο Μακάριος, αν ο ίδιος σας το είπε ή αν έχετε από αλλού την πληροφορία, εσώθη εκ τύχης ή διότι οι πραξικοπηματίες σκόπιμα του αφήσαν κάποια δίοδο διαφυγής;

MARTΥΣ: Δεν είμαι σε θέση να σας απαντήσω.

EMMANΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν είσαστε σε θέση.

Μήπως θα μπορούσατε να μας πείτε με δυό κουβέντες - εγώ ^{ήθελα} ήθελα προσωπικά τουλάχιστον - σχετικά με την προσωπικότητα του Μακαρίου;

MARTΥΣ: Νομίζω ναι, γιατί είχα πάρα πολλές φορές την ευκαιρία και το 1960 - 1964 και μετά να τον συναντώ και να συζητάμε.

Η εντύπωσή μου ήταν, ότι βεβαίως επρόκειτο περί πολύ ισχυρής προσωπικότητας, περί ανθρώπου που διέθετε οξύτατο πολιτικό αισθητήριο, για άνθρωπο που είχε μια απίθανη ευστροφία πνευματική και κάτι άλλο, μια απόλυτη ψυχραιμία. Και αυτό το λέω υπεύθυνα, γιατί στα γεγονότα του 1963-64, όταν πιά είχε γίνει πάλι μια χαώδης κατάσταση στη Λευκωσία, είχαν διακοπεί οι συγκοινωνίες,

Παμ

h

h

3/2 ΗΓ ΜΠ 9-12-1986

83

οι φήμες περί αποβάσεως κυκλοφορούσαν , ώρα μεσάνυκτα το βράδυ , ίσως και αργότερα , ενώ οι συνεργάτες του Αρχιεπισκόπου , υπουργοί και άλλος κόσμος έδειχναν μια κάποια κόπωση , μια φοβία ότι μπορούσε να γίνει απόβαση , εκείνος θυμάμαι το βράδυ εκείνο , είπε: "Εγώ δεν ξέρω , εσείς κουβεντιάζετε , εγώ πάω να κοιμηθώ και να με ξυπνήσετε την τάδε ώρα." Μια ψυχραιμία πραγματικά ....

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Η θέση του σχετικά με την ένωση , ή μη της Κύπρου , αυτό ειδικά με ενδιαφέρει .

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξετε ; Αυτό με έχει απασχολήσει πάρα πολύ και με έχουν ρωτήσει φίλοι και γνωστοί .

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το θέμα της ενώσεως το ανέκλιησε ~~ο τότε~~ ο Αρχιεπίσκοπος πρώτος . Όχι η Ελλάς. Ο Αρχιεπίσκοπος .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ναι , αλλά μετά άλλαξε γνώμη .

ΜΑΡΤΥΣ: Το ανέκλιησε το 1950 που έκανε το δημοψήφισμα και επίεσε όπως ξέρετε , τις Κυβερνήσεις τότε , του Σοφοκλή Βενιζέλου και Πλαστήρα να προσφύγουν στα Ηνωμένα Έθνη , δηλαδή να διεθνοποιήσουν το Κυπριακό .

Οι κυβερνήσεις εκείνες είχαν την άποψη όπως ξέρετε , ότι

ιδέα

β

εβαν

4/2 ΗΓ ΜΠ 9-12-1986

84

δεν ήταν του παρόντος ως το πούμε έτσι , δεν ήταν καιρός
για τέτοιο θέμα να ανακινηθεί . και μόνο το 1954 ο Παπάγος
το διεθνοποίησε με προσφυγή του στα Ηνωμένα Έθνη.

Έκτοτε δημιουργήθηκαν αμφιβολίες και στην Ελλάδα
και στην Κύπρο εάν ήθελε ο Αρχιεπίσκοπος την ένωση και
αν την ήθελε πόσο την ήθελε.

(5ν)

(H)

1/2 ν. Β.Ζ. 9-12-86

85

Και αυτές οι αμφιβολίες δημιουργήθηκαν, όπως ξέρετε, με την απόρριψη του σχεδίου 'Ατσεσον από τον αρχιεπίσκοπο και η στάση που είχε πάντοτε ότι αν θα γίνει ένωση της Κύπρου θα πρέπει να ενωθεί ολόκληρη η Κύπρος και να μην υπάρχει έστω και το παραμικρότερο κομμάτι της εκτός της ενώσεως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Πόσο τμήμα προέβλεπε το σχέδιο 'Ατσεσον εκτός ενώσεως;

ΜΑΡΤΥΣ. Θα κάνω μία υπόθεση γιατί δεν το έζησα το σχέδιο 'Ατσεσον 'Ηταν μία στρατιωτική βάση στη περιοχή της Καρπασίας. Και η περιοχή της Καρπασίας βέβαια είναι ένα μικρό κομμάτι της Κύπρου. Υπολογίζω ότι με βεβαιότητα ότι μπορούσε να ήταν κάτω από 100 τ.μίλια. Αλλά ο Μακάριος δεν το έθετε έτσι καθόλου ούτε ένα τετραγωνικό μίλι. Το έθετε σαν θέμα αρχής ότι θα η Κύπρος ολόκληρη.

Από κεί και έπειτα δημιουργήθηκαν και στον πολιτικό κόσμο της Ελλάδος και στην Κύπρο αμφιβολίες ότι, αφού θέλεις εσύ ο αρχιεπίσκοπος τόσο πολύ την ένωση, θα πρέπει να θυσιάσεις ένα κομμάτι της Κύπρου.

'Ομως μετά την αποτυχία του διαλόγου, μετά το ναυάγιο των συνομιλιών στον Έβρο το 1967, μετά την ανάκληση της μεραρχίας κάτω

Π. Κ.

Α.

Ε. Κ.

† το έθετε
† τον άσσο

Α.

2/2 N. B.Z. 9-12-86

86

από τηλεσίγραφο της Τουρκίας, δεν υπήρχε καμμία δυνατότητα και προοπτική ενώσεως. Συνεπώς ήταν εντελώς ακαδημαϊκό να γίνεται λόγος αν θέλει ο Μακάριος την ένωση ή δεν την θέλει, δεν είχε κανένα νόημα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Δασκαλάκης έχει τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Κύριε μάρτυς θα ξεκινήσω από μία τελευταία ερώσας αναφορά. Είπατε "ή ανάκληση της μεραρχίας μετά από τηλεσίγραφο της Τουρκίας". Μπορείτε να μας προσδιορίσετε με ποιόν τρόπο και πότε διευτυπώθη αυτό το τηλεσίγραφο; Γιατί μετά χρηματίσατε είπατε και γενικός διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών επί Μαύρου που σημαίνει αν υπήρξε έγγραφο καταχωρημένο κάπου πρέπει να έχει περιέλθει και στην αντίληψή σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Τον Νοέμβριο του 67 έγιναν αυτές οι επιχειρήσεις από τον Γρίβα σε δύο χωριά, τους Αγίους Θεοδώρους και Κοφίνου που βρίσκονται μεταξύ Λεμεσού και Λευκωσίας. Ο Γρίβας χρησιμοποίησε και βαριά όπλα έτσι που τα θύματα των Τουρκοκυπρίων ήταν πολλά. Και η Τουρκία κάλεσε τον Πρέσβυ μας τότε εκεί, στην Άγκυρα ενοσώ, και του είπε ότι αυτή η κατάσταση είναι απαράδεκτη, απειλείται η ζωή των Τουρκοκυπρίων, τους οποίους η Τουρκία προστατεύει και κατόπιν αυτού η

20/12/86

elw

3/2 N. B.Z. 9-12-86

87

Τουρκία απαιτεί να φύγει και η Ελληνική μεραρχία. Η Τουρκία έφερε
βαρέως ότι υπήρχε αυτή η μεραρχία από το 1964. Μετά ακολούθησαν
παρεμβάσεις ΗΠΑ, Καναδά και Αγγλίας στην Αθήνα και στην τελευταία
φάση και του Γ.Γ. ΟΗΕ Ού Θάντ. Όλοι συνιστούσαν στην τότε ανυπό-
ληπτη βέβαια Κυβέρνηση της Ελλάδος να δεχθεί τους Τουρκικούς όρους
και να αποσύρει την μεραρχία.

Ημερ

α

εφω

(24)

1/2 Ω ΕΓ 9-12-86

88

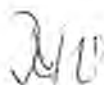
Είχε προηγηθεί αμέσως η ανάκληση του Γρίβα. Υπόθετω ότι έγινε αυτό για να σταματήσει εκεί η υπόθεση, να κατευναστούν οι Τουρκοκύπριοι αλλά δεν κατευνασθήσαν, γιατί η Τουρκία είχε θαυμάσια ευκαιρία πλέον να επιτύχει την απομάκρυνση της μεραρχίας όταν μιά Κυβέρνηση στην Ελλάδα ήταν αυτή που ήταν από απόψεως επιφάνειας και γοήτρου στο διεθνές προσκήνιο. Τότε υπουργός εξωτερικών ήταν ο Πιπινέλης .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως υπάρχουν επίσημα διαβήματα για ανάκληση της μεραρχίας και στον πρεσβευτή και από ΟΗΕ κλπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε προηγούμενα ότι μετά το θάνατο του Γρίβα ο έλεγχος και η καθοδήγηση της ΕΟΚΑ Β' περιήλθε στο καθεστώς της Αθήνας. Αυτό είναι εκτίμησή σας ή το έχετε τεκμηριώσει; Και αν το έχετε τεκμηριώσει, πείτε μας, αν ξέρετε, ποιά είναι τα φυσικά πρόσωπα που είχαν στο χώρο της Κύπρου την ευθύνη της ΕΟΚΑ Β', φυσικά εννοώ πρόσωπα από την Ελλάδα.

ΜΑΡΤΥΣ: Όπως είπατε, είναι εκτίμησή μου και βασίζεται κυρίως στο βιβλίο του Νίκου Κρανιδιώτη "Ανοχύρωτη Πολιτεία". Ο Νίκος Κρανιδιώτης ήταν μέχρι προ ολίγου πρέσβης της Κυπριακής Δημοκρατίας και στενός συνεργάτης και έμπιστος του Μακαρίου. Εκεί λέει με

2/2 Ω ΕΓ 9-12-86

89
 συγκεκριμένα στοιχεία ότι έγιναν αυτά τα πράγματα μετά το θάνατο του Γρίβα.

Εγώ, όπως σας είπα πριν, δεν ήμουν σε θέση να εξακριβώνω τέτοια πράγματα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μήπως εκ των υστέρων το τεκμηριώσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το τεκμηριώνω κυρίως γιατί δεν έχω καμιά αμφιβολία τα στοιχεία που δίνει ο Κρανιδιώτης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε ότι όταν ήρθατε στην Αθήνα στις 12 Ιουλίου ζητήσατε να σταματήσει η χρηματοδότηση της ΕΟΚΑ Β' και σας είπε αυτό το επιχείρημα ο κύριος Ανδριτσόπουλος. Αυτό ήταν τεκμηριωμένο, ότι πραγματικά έρρεε χρήμα προς την ΕΟΚΑ Β' από κάποια μυστικά κονδύλια; Γιατί το ζητήσατε και υποθέτω ότι με τις απαντήσεις που σας έδωσαν, δεν σας το διέψευσε κανείς κάθετα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μου το διέψευσαν. Εγώ βασιζόμουν στα στοιχεία που μου είχε δώσει ο Αρχιεπίσκοπος και δεν υπέθετα ότι τα είχε επινοήσει. Μου είπε να τους πείξ ότι εγώ έχω αποδείξεις ότι αυτοί στέλνουν χρήματα στην ΕΟΚΑ Β'.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν σας έδωσε αποδείξεις όμως. Ρωτάω, απλώς, γιατί μας χρειάζονται αν σας τις έδωσε.

2/2

h

efw

3/2 Ω ΕΓ 9-12-86

90
 ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν μου έδωσε. Δεν υπήρχε θέμα να του ζητήσω να μου δώσει αποδείξεις. Είχα απόλυτη εμπιστοσύνη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν υπήρχε κονδύλι στο προϋπολογισμό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Βέβαια, στο προϋπολογισμό δεν υπήρχε.

§ Ο Τετενές γιατί παραιτήθηκε λίγες μέρες πριν, θυμάστε;

↑ προς
 ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά εκ των υστέρων πάλι τα έμαθα. Αν θυμάστε στην κατάθεσή μου ανέφερα ότι ακόμα και την επιστολή Γκιζίκη, της 1ης Ιουλίου '74, ένα τόσο σοβαρό γεγονός, ο Τετενές και οι συνεργάτες του το έμαθαν από τις Κυπριακές εφημερίδες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δηλαδή εκτιμάται ότι από ευθυξία παραιτήθηκε;

ΜΑΡΤΥΣ: Και διαφωνία υποθέτω. Διαφωνία γιατί ο μακαρίτης ο Τετενές με τους κύριους συνεργάτες του, δηλαδή τον Γιάννη Τζούνη και τον Άγγελο Βλάχο, προσπαθούσαν και έδιναν μάχη - αυτά τα έβλεπα και από τηλεγραφήματα, από κοινοποιήσεις εγγράφων κλπ. και κατευθείαν προς στρατιωτικούς και προς Ανδριτσόπουλο - να ανακόψουν τον κατήφορο προς την καταστροφή. Και σε κάποια στιγμή, νομίζω 8 Ιουλίου, ο Τετενές παραιτήθηκε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Και ανέλαβε ο Κυπραίος. Ο Κυπραίος έπαιξε κάποιο ρόλο σε όλα τα μετέπειτα γεγονότα από την ανάληψη του

2/10
 e lin

4/2 Ω ΕΓ 9-12-86

91
 υπουργείου και ποιό ρόλο έπαιξε;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας περιέγραψα τη συνάντησή μου στις 12 Ιουλίου. Αυτή είναι η εικόνα που έχω μαζί του και μόνο, όπου μου είπε, εγώ συμφωνώ με αυτά που λές, αλλά να συμφωνήσει και ο Ανδρουτσόπουλος.

Και έτσι πήγαμε την άλλη μέρα μαζί του. Δηλαδή, συμφωνούσε να διακοπή η ενίσχυση της ΕΟΚΑ Β'. Έλεγε ότι συμφωνούσε για να είμαι ακριβής, να γίνουν δεκτές οι προτάσεις του Μακαρίου, δηλαδή να φύγουν οι αξιωματικοί από εκεί. Συμφωνούσε, έτσι μου δήλωσε, και το έχω και στο σημείωμά μου.

AMU

25

efv

3Ω

1/3ζ Σ.Κ. 9-12-1986

92

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ; Μία διευκρίνιση θέλω πάνω σ' αυτό που είπε ο κ. Δασκαλάκης.

Κύριε Πρόεδρε και με τον Κυπραίό πήγατε την επομένη ημέρα στον Ανδρουτσόπουλο. Παρισταμένου του Κυπραίου στη συνάντησή σας ποιά ήταν η αντίδραση του προς τον Πρωθυπουργό; Μίλησε, δεν μίλησε δεν είπε τίποτε; Είπε ότι χθές είδα τον Πρόεδρο και συμφωνώ με την εισήγησή του; Τί είπε;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω ότι δεν είπε τίποτα.

Στη συνάντηση αυτή, παρέλειψα να σας πω, και στην δεύτερη συνάντηση ήταν ο αρμόδιος διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών Ανδρέας Μεταξάς, ο οποίος αν κληθεί μπορεί να επιβεβαιώσει όλα αυτά που σας έχω αναφέρει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Ράλλης έχει το λόγο.

2/3ζβ,τ. 9.12.86

93-

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, , στη πρώτη ερώτηση που σας έκανε ο κ. Παπα-
στεφανάκης, μήπως ρωτήσατε, ο Μακάριος πως διέφυγε από το Προεδρικό Μέγα-
ρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχα ρωτήσει εγώ τον Αρχιεπίσκοπο και μου είπε ευτυχώς αυτοί -εί-
πε μία λέξη άσχημη για τους πολιορκητές- είχαν αφήσει αφρούρητη την
έξοδο -αυτό μου είπε- και έφυγε.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δηλαδή δεν είχαν κυκλώσει όλο το Προεδρικό Μέγαρο.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Μας είπατε μια σειρά από γεγονότα και από συμβάντα. Εκεί
στην Κύπρο, που το καθεστώς των Αθηνών προσπαθούσε να αποδυναμώσει την
εξουσία του Μακαρίου. Αυτό δεν το κατόρθωσε. Πώς εκτιμάτε την νοημοσύνη
αυτών των ανθρώπων ή αν υπάρχει άλλος παράγων που τους έδωσε το δικαίωμα
την αφορομή, να κάνουν το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου. Από το 68%...

-6

Το 1968
εξηντα
π. προσφ.
κ.β. σ.κ.β.
ΜΑΡΤΥΣ: Να σας πω. Όχι 68%, 95%. Γ

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: 95,

Εγώ το εφ'ηρώ αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, 95, 75% Το 3% ήταν το αντιμακαριακό./ Εκτός εάν αποδειχθούν

κατά άλλο τρόπο άλλα πράγματα, αλλά με εκείνα που φέρω εγώ το αποδείξω, όπως ανέ-
φερα και πριν, πρώτον, από ένα φοβερό πάθος και μίσος.

Δεύτερον από ακρισία. Όλα αυτά συνθέτουν βέβαια μία εγκληματική ενέργεια. Αν
υπήρχαν και άλλα αίτια, ενθάρρυνση ενδεχομένως από τρίτους, δεν είμαι σε θέση να σας
το πω.

Π.Κ.

Σ

Ε.Κ.

3/3ζ Β.Τ. 9-12-86

94

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ. Αυτή την ενθάρρυση αν μπορέσετε να μας πείτε κάτι από στοιχεία, από έγγραφα, από τηλεσίγραφα, από επαφές.

ΜΑΡΤΥΣ. Επειδή προσπαθώ να σας σέβομαι και να σας λέω πράγματα που ξέρω και επειδή έχω και ορκισθεί για αυτό σας λέω εάν . Δεν είμαι σε θέση εγώ, ούτε έχω στοιχεία να βεβαιώσω κάτι τέτοιο, για αυτό σας τους χαρακτήρισα εμπαιθείς, ακριτους και φανατικούς. Αν υπάρξουν άλλα στοιχεία βέβαια θα αναθεωρήσω τη γνώμη μου.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ. Ευχαριστώ πολύ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Βαρβιτσιώτης παρακαλώ.

Απών, διαγράφεται.

Ο κ. Σαρχάς έχει το λόγο.

Σαρχάς

ε/α

4/3 ζ Β.Τ. 9-12-86

95
 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Κύριε Πρόεδρε, στις 12 Ιουλίου πήρατε εντολή να έλθετε επάνω και την ίδια μέρα ήλθε και ο Ντενίσης με ορισμένους αξιωματικούς; Μαζί ήλθατε ;

ΜΑΡΤΥΣ. Στο ίδιο αεροπλάνο ήταν ο στρατηγός Ντενίσης και ίσως ένας δυο συνεργάτες του ,δεν τους θυμάμαι αυτούς,

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Σεις όταν φύγατε απο κάτω ξέρατε ότι και εκείνοι είχαν αντίστοιχη εντολή να έλθουν εδώ για διαβουλεύσεις;

ΜΑΡΤΥΣ. Τους βρήκα στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας και μου είπαν ότι είχαν πάρει εντολή ,δηλαδή ο Ντενίσης είχε πάρει εντολή να ανέβει επάνω με άλλους αξιωματικούς για διαβουλεύσεις.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Απο εδώ που ήλθατε δεν είχατε πιά καμμία επαφή,

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είχαμε απολύτως καμμία επαφή.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Για τις δικές του διαβουλεύσεις σεις δεν ξέρετε.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω.

Handwritten signature

(22)

Handwritten signature

Handwritten signature

35
1/2Z Σ.Κ. 9-12-1986

96

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Να σας ρωτήσω κάτι άλλο: Είδα στο φάκελλο ένα πρακτικό μιας συσκέψεως, που έγινε στο Υπουργείο Εξωτερικών, με μία αντιπροσωπεία του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων, από Χανιώτη και Πολίτη και από πλευράς Υπουργείου μετείχαν; Τζούνης, Λαγάκος, Μεταξάς και Γούναρης. Σας θυμίζει τίποτα αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Με συλλαμβάνετε να έχω κενό στη μνήμη μου. Αν μπορείτε να μου πείτε περισσότερα για το αντικείμενο της συσκέψεως και πότε έγινε αυτή,

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Βλέπω στο πρακτικό - ελπίζω να έχω σημειώσει σωστά την ημερομηνία- 2 Ιουλίου.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν πριν επιστρέψω στη Λευκωσία. Γύρισα στις 5 Ιουλίου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Το σημειώνω και σας θέτω το θέμα για τον εξής λόγο: Βλέπω κάποια στιγμή να παρεμβαίνετε και να λέτε ότι: " ο Μακάριος μου είπε κάποτε ότι δεν πιστεύει στη σοβαρότητα τουρκικής απειλής. Το χειρότερο ενδεχόμενο που μπορούσε να φαντασθεί ήταν επανάληψη του βομβαρδισμού, όπως είχε γίνει το 1964, από αυτό δεν φαίνεται να τον πτοεί".

Γιατί σας το λέω αυτό: θέλω αν μπορείτε να μου δώσετε μια εξήγηση. Για μένα -και πιστεύω για όλους μας- είναι δεδομένο ότι ο Μακάριος και έξυπνος άνθρωπος ήταν και πατριώτης. Ποιά εξήγηση δίνε-

αδελφ

ερα

2/22 Σ.Κ. 9-12-1986

94

τε εσείς; Γιατί δεν πίστευε ότι μπορεί να απειληθεί η Κύπρος από τουρκική εισβολή; Του έλλειπαν οι πληροφορίες, είχε αντίθετες πληροφορίες, ή στηριζόταν σε κάποια υπόσχεση ενισχύσεως από κάποιον, δεν ξέρω ποιόν; Άλλο ενδεχόμενο απ'αυτά τα τρία, δεν μπορώ να δω. Αν μπορείτε δώστε μου μία εξήγηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα προσπαθήσω. Είπατε ότι αυτά γινόντουσαν στις 2 Ιουλίου, δηλαδή πριν από το κίνημα. Με την κατάσταση που υπήρχε τότε, της εσωτερικής ανωμαλίας, εκτιμούσε ο Μακάριος ότι η Τουρκία δεν μπορούσε εν ψυχρώ να κάνει μία επέμβαση, μία εισβολή. Θα πρέπει να είχε κάποιο πρόσχημα και αυτό το πρόσχημα της δόθηκε μόνο με το κίνημα στις 15 Ιουλίου. Πριν όμως η εκτίμηση του Μακαρίου ήταν ότι "δεν υπάρχει απειλή. Γιατί να υπάρχει;" Όσες φορές υπήρξε απειλή, είχαν συμβεί ορισμένα πράγματα στη Κύπρο. Το 1967 με τις μάχες στην Κοφίνου και στους Αγίους Θεοδώρους, τό 1964 με τις μάχες στην Μανσούρα ....

Θέλω να πω ότι είμαι βέβαιος πως ο Μακάριος δεν φοβόταν ότι εν ψυχρώ μπορούσε να γίνει μία επέμβαση τουρκική. Βεβαίως, τα πραγματικά γεγονότα άλλαξαν άρδην με το κίνημα, γιατί το κίνημα για τους Τούρκους - έτσι ερμηνεύθηκε νομίζω- ήταν μία προσπάθεια να γίνει η ένωση "ντε' φάκτο", γιατί εγκατέστησαν οι κινηματίες ανθρώπους, οι οποίοι ήταν ενωτικοί, ή έλεγαν ότι είμαι, τον Σαμφών και τους άλλους.

ακ

3/2Z Σ.Κ. 9-12-1986 98

Επιστρέφω όμως στο ρώτημά σας. Η δική μου εκτίμηση είναι - άλλωστε το είπε ο Μακάριος- ότι όταν ο Μακάριος ζήτησε να φύγουν όλοι οι Έλληνες αξιωματικοί- δεν θυμάμαι ακριβώς πού το είπε- έκανε την εκτίμηση ότι: " Έγώ αισθάνομαι μεγαλύτερη απειλή από την Εθνική Φρουρά, παρά από την Τουρκία". Κάπως έτσι το είπε. Βεβαίως, κάνω εκτιμήσεις.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ακριβώς, κύριε Πρόεδρε. Δεν είναι γεγονότα, εκτίμηση σας είναι. Έτσι το εκτιμάτε και έτσι είμαι υποχρεωμένος να το δεχθώ. Εκείνο που έχω να παρατηρήσω μόνο είναι ότι δεν απέκλειε το να συμβεί άλλο γεγονός, γι' αυτό και θεωρούσε ενδεχόμενο την επανάληψη ενός βομβαρδισμού. Το θέμα είναι, γιατί σταματούσε μέχρι εκεί και έλεγε ότι δεν θα γίνει εισβολή. Γιατί θεωρούσε ότι οι Τούρκοι, όταν ξανασυμβεί γεγονός τέτοιο, όπως έγινε το 1963 ή το 1964, θα αρκεθούν στον βομβαρδισμό και δεν θα εσβάλουν; Αλλά, δώσατε εξήγηση, εσείς το εκτιμάτε, δεν μπορώ εγώ να προσθέσω τίποτε άλλο.

3B

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten mark

Handwritten mark

(Ζ)

1/3 Β Κ.Β. 9.12.1986

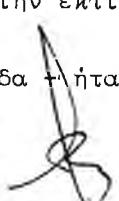
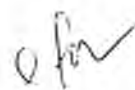
99

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Βαρβιτσιώτης έχει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, είπατε ότι το 1967 έγιναν στους Αγίους Θεοδώρους και στην Κοφίνου επεισόδια που προκάλεσε ο Γρίβας και τα οποία είχαν ένα από τουρκοκυπριακής πλευράς, εκτεταμένο αριθμό θυμάτων.

Θα ήθελα να σας ρωτήσω εάν ξέρετε, ο Γρίβας μόνος του και εν αγνοία της κυπριακής υπευθύνου ηγεσίας έκανε τα επεισόδια ή και η υπεύθυνος κυπριακή ηγεσία - και αναφέρομαι συγκεκριμένως στον Μακάριο βεβαίως - ετέλει εν γνώσει και ενδεχομένως είχε δεχθεί την έκταση των επεισοδίων.

ΜΑΡΤΥΣ: Είμαι σε θέση να σας απαντήσω, γιατί εγώ έφυγα από την Αθήνα τέλος Νοεμβρίου του 1967, άμεσώς έζησα την κρίση της Κοφίνου. Ο μόνος Θεοδωρόπουλος ήταν διευθυντής κυπριακών και τουρκικών, εγώ ήμουν υποδιευθυντής και μάλιστα για λίγες μέρες έμεινα και διευθύνων γιατί κάπου είχε πάει ο Θεοδωρόπουλος. Εγώ έκανα τότε την εκτίμηση ότι αν γινόταν τέτοιες επιχειρήσεις, θα είχαμε καταστροφικές συνέπειες, και δεν έκανα μόνο την εκτίμηση αυτή, αλλά συνέταξα και ένα σημείωμα και ζήτησα και είδα ήταν 10 η ώρα το βράδυ - τον

2/2/87

2/3 Β Κ.Β. 9.12.1986

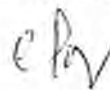
100

τότε Υφυπουργό Γεωργίο Χριστόπουλο, μακαρίτη τώρα. Του είπα κἀνά
 αυτή την εκτίμηση αν γίνουν τέτοια πράγματα και μου είπε τότε
 να πας να τα πεις στον Σπαντιδάκη. Ο Σπαντιδάκης τότε ήταν Υπουργός
 Αμύνης. Ξεκίνησα λοιπόν ώρα 11 το βράδυ και πήγα στο σπίτι του
 Σπαντιδάκη στον Χολαργό, του τα είπα αυτά, με κράτησε όρθιο και
 περιορίστηκε να μου πει " να τους δούμε τους Τούρκους". Το θυμάμαι
 χαρακτηριστικά. Υπέθεσα ότι είχαν λάβει όλα τα μέτρα, αλλά
 στην Κύπρο - δεν μπορώ να το στηρίξω με έγγραφο ή με προ-
 σωπική μου εμπειρία - το πράγμα είχε τεθεί από καιρό, δεν
 ήταν έφθι που φθάσανε τα γεγονότα. Δηλαδή στα χωριά αυτά που ήταν
 τ' ένα μικτό, οι τουρκοκύπριοι είχαν βάλει φυλάκια και εμπόδιζαν τη
 διέλευση των περιπόλων της κυπριακής αστυνομίας. Τότε ετέθη το θέμα
 και απευθύνθηκε ο Μακάριος στην ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ και
 είπε ότι είναι απαράδεκτο αυτό, θίγει την κυριαρχία του κράτους
 και θα κάνουμε περιπολίες στα χωριά αυτά και ζητώ να με συνοδεύσει
 ειρηνευτική δύναμις. Η ειρηνευτική δύναμις παρέλυσε την απάντηση,
 όπου σε κάποια στιγμή ανέλαβε ο ίδιος ο Γρίβας να καταλύσει αυτά
 τα φυλάκια και έγιναν αυτά που έγιναν. Δηλαδή η εκτίμησή μου είναι
 ότι βεβαίως ετέλει και ο Αρχιεπίσκοπος εν γνώσει του θύχειρήματος

Δ.Π.

Ε.Π.

3/3 Β Κ.Β. 9.12.1986

101

Από την άλλη πλευρά όμως, ετέλει εν γνώσει και το επιτελείο εδώ, ο τότε Σπαντιδάκης. Το συνάγω αυτό διότι μου είπε "θα τους δούμε τους Τούρκους". Δηλαδή ήταν έτοιμος να αντιμετωπίσει και αντίδραση ένοπλη τουρκική. Και νομίζω ότι ο Σπαντιδάκης, λυπάμαι που θα το πω, για οποιονδήποτε δεν λέω εύκολα πράγματα, φέρει πολύ βαριά ευθύνη για αυτό το πράγμα, γιατί ήταν Υπουργός Εθνικής Αμύνης και αν είχε διατάξει τον Γρίβα, δεν νομίζω ότι θα προχωρούσε, ή και ο Μακάριος εάν πληροφορείτο ότι διαφωνεί εδώ η Αθήνα. Αυτές είναι οι εκτιμήσεις. Το έζησα και σβείπα με κάθε λεπτομέρεια, πώς προσπάθησα νύκτα να πείσω τον Σπαντιδάκη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν λέω για σας. Η ζερότησή μου είναι αν ο Μακάριος το εγνώριζε ή όχι.

ΜΑΡΤΥΣ: Η εκτίμησή μου είναι ότι το εγνώριζε, διότι κανείς δεν τολμούσε να αγνοεί τον Μακάριο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Στο μέγεθος που έγινε; Ή μετά έγινε υπέρβαση από τον Γρίβα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς έγινε υπέρβαση. Ο Γρίβας αντι να κάνει αστυνομική ενέργεια με την Εθνοφρουρά, φαίνεται ότι χρησιμοποίησε όλμους, πολυβόλα. Εκείνος τα έβλεπε λίγο διαφορετικά τα πράγματα.

(Δ)

QPA

3β

1/3 Δ

ΒΠ

9.12.86

102

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και η δεύτερη ερώτηση, κύριε Πρόεδρε,

Κύριε πρέσβυ, ο κύριος Βλάχος καταδέτοντας εδώ, είπε σε κάποια στιγμή ότι σεις και ο πρέσβυς κύριος Θεοδωρόπουλος, εκφράζοντας ανησυχία για την έκβαση των συνομιλιών της Κεσσάνης μεταξύ Κόλλια, Παπαδόπουλου και Ντεμιρέλ, προσπαθήσατε να επισημάνετε τους κινδύνους που θα είχε ενδεχομένως μία τέτοια συνάντηση. Δεν ήξερε όμως περισσότερα. Μήπως εσείς έφερετε περισσότερα, αφού ο κύριος Βλάχος αναφέρθηκε σε σάς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ξέρω, γιατί τα έζησα. Δεν είχα φύγει ακόμη, Νομίζω ότι ήταν Σεπτέμβριος του 1967, όταν ο κύριος Θεοδωρόπουλος, διευθυντής, μου είπε ότι ενώ συμβαίνουν πράγματα απαράδεκτα, μαθαίνω από σύμβουλο της Τουρκικής Πρεσβείας ότι πρόκειται να γίνει μία συνάντηση κορυφής στον Έβρο. Γιατί ο τότε Υπουργός δεν είχε ενημερώσει. Δεν ήταν υποχρεωμένος, διότι δεν είναι πάντα υποχρεωμένος ο Υπουργός να ενημερώνει την υπηρεσία. Άρα, είχε συμβεί για ένα τόσο σημαντικό γεγονός να μην έχει ενημερώσει, και το μάθαμε από την εδώ Τουρκική Πρεσβεία.

Αυτό που λέτε έγινε και έχει και μια λίγο αστεία πλευρά, διότι απεφάσισαν αυτοί τότε - τότε Πρωθυπουργός ήταν ο Κόλλιας - να κάνουν μια σύσκεψη, προπαρασκευαστική για τη συνάντηση που θα

αφω

α

εφω

2/3 Λ ΒΠ 9.12.86

103

επακολουθούσε στον Έβρο. Και αποφάσισαν να καλέσουν και την υπηρεσία. Και εκλήθημεν ο Θεοδωρόπουλος και εγώ. Εκεί ήταν όλη η χούντα, ήταν ο Παπαδόπουλος....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Υπουργός Εξωτερικών ποιός ήταν τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Οικονόμου - Ρκούρας.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο οποίος παρέδωσε στον Πιπινέλη.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, παρέδωσε στον Πιπινέλη,

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Στις 20 Νοεμβρίου του 1967.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Πήγαμε λοιπόν εκεί και είδαμε τον Παττακό, τον Παπαδόπουλο, τον Αρχηγό τον Αγγελή κ.λ.π. Και προήδρευε ο Κόλλιας.

Όταν εδόθη ο λόγος σε εμάς, στην υπηρεσία, έκανα την εξής πρόταση, ότι επειδή έχουμε διίστάμενες απόψεις και διαφωνίες, να μας επιτρέψετε να κάνουμε ένα σκέτς, ότι ο κύριος Θεοδωρόπουλος θα είναι ο Κόλλιας, και εγώ, ο Λαγάκος, θα είμαι ο Ντεμιρέλ. Σκέφθηκα ότι με αυτό τον τρόπο θα είχαμε περισσότερες πιθανότητες, πάλι αφεώς, να πείσουμε αυτούς τους ανθρώπους να μην πάνε στον Έβρο, υπήρξαν αντιρρήσεις, αλλά τελικά το δέχθηκαν και κάναμε αυτό το σκέτς που κράτησε πολύ ώρα, βεβαίως ο Θεοδωρόπουλος είχε πολύ δύσκολο έργο να κάνει τον Κόλλια, φιότι ήταν και εκείνος πεπεισμένος ότι ο Ντεμιρέλ δεν θα δεχόταν ποτέ

Diel

Evan

3/3 Δ

ΒΠ

9.12.86

104

ούτε συζήτηση για ένωση, ούτε όλα αυτά τα πράγματα που πίστευαν αυτοί οι άνθρωποι.

Το κάναμε, αλλά η κριτική που έγινε ήταν "αφήστε τα τώρα αυτά..εσείς οι διπλωμάτες...κλπ.". Και τελείωσε. Αλλά εκείνο που έγινε στον Έβρο μετά, ξέρετε ότι ήταν καταστρεπτικό....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είχατε μετάσχει σε εκείνη τη συνάντηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Μας πήραν και εμένα και τον κύριο Θεοδωρόπουλο εκεί, όπως επίσης φώναξαν και τον πρόεδρο μας στην Άγκυρα. Αρκεί να σας πω ένα στιγμιότυπο, ότι έφθασε ο Σπαντιδάκης να εκλιπαρεί τον Ντεμιρέλ, ο οποίος είναι θηρίο ζωντανό, και να του λέει:

"Εσείς έχετε τόσες εκτάσεις και πεδιάδες, γιατί ασχολείστε με την Κύπρο; Να μας την δώσετε εμάς".

3Κ

(3Δ) 1/3 Κ. (Θ.Σ.) 9-12-86

105

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ . Εντάξει, κύριε Πρόεδρε, ετελείωσα .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Πausανίας Ζακολίκος) . Ο κύριος Δαμιανίδης έχει το λόγο .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Κύριε μάρτυς , κύριε πρέσβυ , από μένα θα ήθελα να ακούσετε μερικές ερωτήσεις :

Βεβαία οι λεπτομέρειες που μας είπατε σχετικά με το πραξικόπημα στην Κύπρο και όλα όσα προηγήθηκαν μας ενδιαφέρουν, αλλά εγώ δυσκολεύομαι- αυτή την υπόθεση της εισβολής στην Κύπρο και το προηγηθέν πραξικόπημα-να τα δω σαν απομονωμένα γεγονότα, δηλαδή, ότι σηκώθηκε κάποιος δερβίσης που λέγεται Ιωαννίδης με την παρέα του και είπανε "ντου", "βουρ" που λένε και οι Τούρκοι και έγινε ότι έγινε. Και δεν μπορώ να το δεχθώ αυτό το πράγμα, γιατί η Κύπρος για μένα είναι ένα νησί που βρίσκεται στο κέντρο μιας πολύ ευαίσθητης περιοχής .

Θα ήθελα να μου πείτε αυτό/το πραξικόπημα στην Κύπρο, έγινε βάσει κάποιου σχεδίου ή όπως είπα προηγούμενα έτσι ξύπνησαν ένα πρωί 2-3 άνθρωποι, ο Ιωαννίδης και η παρέα του και το έκαναν ; Δηλαδή ερωτώ εάν υπήρξε ένα σχέδιο .

ΜΑΡΤΥΣ . Θα σας απαντήσω με υπόθεση , το τι υποθέτω βέβαια .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Αυτό θέλω να ακούσω .

ΜΑΡΤΥΣ . Υποθέτω ότι θα ήταν σχέδιο, γιατί όπως διαβάσαμε όλοι μετά,

Δ.Μ.

Β.

ε.Α.

2/3 Κ (Θ.Σ.) 9-12-86

106

το κίνημα εξεδηλώθη με κάποιο σχέδιο . Κατελήφθη ο ΟΤΕ της Κύπρου ,
ο ραδιοφωνικός σταθμός , άλλες δυνάμεις πήγαν στο Προεδρικό Μέγαρο ,
όλα αυτά έδειχναν ότι είχε μελετηθεί και είχε σχεδιασθεί .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Μάλιστα , πολύ ωραία .

Χρονικά μπορείτε να μου πείτε πότε τίθεται σε εφαρμογή
αυτό το σχέδιο ; Πότε μπορεί να άρχισε αυτό το σχέδιο ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν είμαι σε θέση να σας πω .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Θα ήθελα να μου πείτε κάτι άλλο .

Τα γεγονότα που προηγήθηκαν από το πραξικόπημα στην Κύπρο , δηλα-
δή , οι απόπειρες κατά του Μακαρίου , οι αλληπάλληλες απόπειρες κατά
του Μακαρίου , όλα αυτά τα γεγονότα , δεν νομίζετε ότι είναι τουλά-
χιστον ενδείξεις σοβαρές , ότι με κάποιο σχέδιο αποσταθεροποίησης
στο νησί και με κάποιους στόχους πιά πέρα , ότι είχαν γίνει όλα αυτά ;
Δηλαδή γιατί να ήθελαν να βγάλουν στην άκρη τον Μακάριο , γιατί
να φύγει η μεραρχία από την Κύπρο , γιατί αυτό , γιατί εκείνο ;
Δηλαδή όλα αυτά τα γεγονότα εσάς σαν πρέσβυ της Χώρας μας στην
Κύπρο , δεν σας έβαλαν κάτι προβληματισμούς ; Δηλαδή , να πείτε ότι
εδώ πέρα κάτι γίνεται , κάπου πάει αυτό το πράγμα , δηλαδή , τι
θέλουν να πετύχουν ; Αυτά δεν σας απασχόλησαν ;

2/4

R

ο/α

3/3 Κ (Θ.Σ.) 9-12-86

10^η

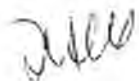
ΜΑΡΤΥΣ . Με απασχόλησαν, όπως σας είπα πριν, γι' αυτό και όταν ήλθα στην Αθήνα έκανα ότι μπορούσα να πείσω αυτούς τους δύο κυρίους, ότι μπορούν να συμβούν φοβερά πράγματα , αλλά πρέπει να προσθέσετε το εξής : Έχετε δίκιο όταν γλίτετε. Χρησιμοποίησα τη λέξη "αποσταθεροποίηση". Αυτή η ιστορία της αποσταθεροποίησης είχε αρχίσει πολύ πριν από το '68 , όταν ιδρύθηκε το λεγόμενο "Εθνικό Μέτωπο", μυστική οργάνωση αντιμακαριακή, η οποία ανέπτυξε μεγάλη δράση-πριν από την ΕΟΚΑ - Β', πριν, δηλαδή, πάει ο Γρίβας - δράση με βόμβες, με απόπειρες δολοφονίας κ.λπ. Δηλαδή αυτή η ιστορία, είχε αρχίσει πολύ πριν από το '68 . Και μετά σας θυμίζω και την απόπειρα δολοφονίας του Μακαρίου με Γεωργιάτση συνένοχο και λένε και κάποιου Έλληνα αξιωματικού - αυτό δεν είμαι σε θέση να βεβαιώσω - αλλά όπως και να έχει το πράγμα, η ιστορία είχε αρχίσει πολύ πριν . Δεν ξέρω όμως, δεν είμαι σε θέση να κάνω εκτίμηση, ότι ήταν ένα σχέδιο που είχε δύο φάσεις , δηλαδή πρώτα αποσταθεροποίηση και μετά κίνημα . Αυτό δεν μπορώ να το πω . Εάν μου επιτρέπετε να συνεχίσω, ο Νίκος Κρασιδιώτης - θα τον αναφέρω και πάλι τον οποίο θεωρώ πηγή , αξιόπιστη πηγή-κάνοντας σκέψεις, μα γιατί αυτή η προσπάθεια αποσταθεροποίησης, αφού η Αθήνα έλεγε εγνατέλεινα την ένωση μετά τον Έβρο και την ανάκληση της Μεραρχίας και ο Μακάριος έλεγε εγώ ακολουθώ

24/12

ερν

4/3 Κ (Θ.Σ.) 9-12-86

108
την πολιτική του Σφωκτού, δηλαδή ανεξαρτησία, γιατί τότε, λοιπόν,
όλα αυτά ;

(3ΠΑ)

(57)

1/3 ΠΑ (Κ.Ο.) 9.12.86

109

Γιατί να φύγει ο Μακάριος; Η υπόθεση που κάνει ο Νίκος Κρανιδιώτης είναι ότι τότε ήθελαν -το λέει επί λέξει- έναν διαλλακτικότερο ηγέτη που να μπορεί να συμβιβασθεί με τις τουρκικές προτάσεις, γιατί όπως ξέρετε γίνονταν συνομιλίες επί χρόνια Ντενκτάς-Κληρίδη. Ο Κρανιδιώτης, λοιπόν, εξηγεί αυτή την πρώτη φάση αποσταθεροποίησης σαν προσπάθεια της Αθήνας να απαλλαγεί από κάποιον που έλεγε όχι, γιατί υπήρξαν προτάσεις των Τουρκοκυπρίων που τις θεωρούσε ο Μακάριος διχοτομικές, δηλαδή να έχουν αυτοδιοίκηση κλπ. Άρα δεν είμαι σε θέση να συνδέσω τις δύο φάσεις.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Θα ήθελα να μου πείτε αφού δέχεσθε ότι κάποιο σχέδιο υπήρξε, αν γνωρίζετε ποιοι είναι αυτοί που κατέστρωσαν αυτό το σχέδιο.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας απαντήσω απ' ό,τι έχω διαβάσει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αν γνωρίζετε κάτι συγκεκριμένο εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Όπως ανέφερα πριν από το τέλος Ιανουαρίου '74 ήμουν υπό ανάκληση και αυτό το είχαν μάθει οι πάντες και δεν μου είχαν κάποια εμπιστοσύνη για να μου πουν τέτοια φοβερά σχέδια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Έχουμε, λοιπόν, την Τουρκία που παρεμβαίνει με τον γνωστό τρόπο. Η Αγγλία, ως δεύτερη εγγυήτρια δύναμη, γιατί δεν παρεμβαίνει; Γνωρίζετε ως διπλωμάτης;

ακω

B

efw

2/3 ΠΑ 9.12.86 (Κ.Ο.)

110

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνο που γνωρίζω είναι ότι αργότερα έγινε μία διακομματική επιτροπή στην Αγγλική Βουλή, η οποία μελέτησε το θέμα και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όφειλε να επέμβει η Μεγάλη Βρεταννία, αλλά δεν το έκανε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Δεν έκανε κάτι παρόμοιο μ' αυτό που έκανε στα Φώκλαντ.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το έκανε και ως δικαιολογία έλεγαν οι Άγγλοι πολιτικοί, ότι δεν είχαν τη δυνατότητα να επέμβουν ή ότι δεν ήθελαν να διακινδυνεύσουν τη ζωή άλλων στρατιωτικών, διότι βέβαια αν παρενέβαιναν, όπως έπρεπε, θα έπρεπε να ανακόψουν την τουρκική εισβολή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είχαν υποχρέωση από τη συνθήκη της Ζυρίχης.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Έτσι είναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή η συνθήκη της Ζυρίχης ήταν λίγο περίεργα διατυπωμένη.

Είχε μία φράση, χωρίς να λέει ότι επιτρέπεται μονομερής ενέργεια ή όχι, πρώτα να γίνει διαβούλευση των τριών εγγυητριών δυνάμεων και δεύτερον, αν επιχειρηθεί παρέμβαση, χωρίς να λέει τη λέξη στρατιωτική -εμείς οι Έλληνες το αμφισβητούμε ότι ήτο στρατιωτική η ενέργεια- τότε θα γινόταν αυτή η ενέργεια για την αποκατάσταση των πραγματικών.

214

CPW

3/3 ΠΑ (Κ.Ο.) 9.12.86

111

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είναι αρκετά διπλωματική δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, δεν ήταν για να καταλυθεί το κράτος και να διχοτομηθεί εντελώς, όπως έκαναν οι Τούρκοι. Είναι αναμφίβολο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Και τελειώνω: Έχουμε τα σούρτα-φέρτα του Σίσκο ⁰¹² ~~Α~~
Εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες ήθελαν να εμποδίσουν την εισβολή στην Κύπρο πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να το κάνουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι, γιατί έχω υπόψη μου το παράδειγμα του '64, όπου ο Πρόεδρος Τζόνσον ανέκοψε την τουρκική εισβολή. Είμαι βέβαιος ότι θα γινόταν τότε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ακριβώς για αυτό σας το ρωτάω, επειδή είχα κατά νου αυτή την περίπτωση. Τότε γιατί δεν το έκαναν αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα αρχίσω να κάνω υποθέσεις τώρα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ευχαριστώ πολύ.

J. J. J.
(3ΓΡ).

K

Q.P.

1/3 ΓΡ (Δ.Γ.) 9-12-1986

112

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε πρέσβυ μία ερώτηση απο μένα.

Μετά τα γεγονότα Κοφίνου διαμορφώθηκε μία νέα κατάσταση στην Κύπρο .

Το ερώτημα μου είναι το εξής: Εγκαθαρίστηκε ο θύλακας Κοφίνου;

Τι εκέρδισε η Ελληνοκυπριακή πλευρά από την επιχείρηση αυτή του

Γρίβα απο απόψεως στρατηγικής ή πολιτικής;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο θύλακος -όπως θα λέγαμε στην καθαρεύουσα- εγκαθαρίστηκε

πραγματι, και εγκαθαρίστηκε όπως σας είπα και με βαριά όπλα και

αυτό ήταν. Διότι η επιχείρηση δεν ήταν αστυνομική, πήρε την μορφή

στρατιωτικής επιχειρήσεως. Η δική μου εκτίμηση ότι δεν ήταν τόσο

η στρατηγική σημασία αυτών των χωριών, αλλά ήταν ότι η Κυπριακή

κυβέρνηση έκρινε ότι ήταν απαράδεκτο να εμποδίζεται η κυκλοφορία,

η διέλευση και οι περιπολίες της κυπριακής αστυνομίας . Ήταν θέμα

αρχής δηλαδή. Και εάν το δεχότανε θα αποτελούσε προηγούμενο ίσως.

Αλλά βεβαίως, η επέμβαση του Γρίβα ήταν τόσο φοβερή

που προκάλεσε αρνητικές αντιδράσεις και έγιναν αυτά που έγιναν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Να σας ρωτήσω κάτι άλλο: Μετά

τα γεγονότα Κοφίνου πιέζεται η Ελληνική πλευρά για την απόσυρση

της μεραρχίας. Αναφέρατε Αγγλία, Αμερική, Καναδά, εάν δεν κάνω

λάθος. Όταν παίρνουν την απόφαση οι ηγέτες εδώ των Αθηνών να απο-

σύρουν την μεραρχία απο την Κύπρο δημιουργείται μία άλλη κατάσταση

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

2/3 ΓΡ (Δ.Γ.) 9-12-1986 113

απο καθαρώς στρατιωτικής πλευράς . Εχουμε μία αποδυνάμωση του νησιού. Εγιναν ορισμένες συζητήσεις για την αντιμετώπιση της νέας πραγματικότητας μετά την απόσυρση της μεραρχίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, να μου επιτρέψετε να συμπληρώσω και κάτι, ότι δεν ζητείτο μόνο να φύγει η μεραρχία, αλλά να διαλυθεί και η Εθνική Φρουρά. Πράγμα που αρνήθηκε ο Μακάριος και δεν έγινε τελικά.

Ρ. διαγενόμενα
η σχέση αλληλο-
καταστολής
αλληλοκαταστολής

Επρόκειτο δηλαδή να ~~αποκλειστεί~~ εντελώς η Κύπρος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Η Αθήνα εδέχετο την διάλυση της Εθνικής Φρουράς; Διότι της μεραρχίας την απόσυρση την δέχθηκε.

ΜΑΡΤΥΣ: Τώρα θα σας πω με την λέξη "νομίζω", γιατί πιά είχα φύγει δεν ήμουνα στο Υπουργείο . Νομίζω ότι την δεχόταν. Νομίζω, αλλά δεν μπορώ να σας το διαβεβαιώσω. Και μόνο κατόπιν της θέσεως που πήρε ο Μακάριος δεν έγινε αυτό, να διαλυθεί η Εθνική Φρουρά.

Αλλά σας το λέω , νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Μετά απο όλη αυτή την κατάσταση απόσυρση της μεραρχίας, σκέψη για διάλυση της Εθνικής Φρουράς, απο καθαρώς στρατιωτικής πλευράς έγινε κάποια μελέτη για το ποιές δυνατότητες είχε η Κύπρος να αμυνθεί έναντι της Τουρκικής εισβολής εδώ στην Αθήνα;

αδελφ

K

εβρ

3/3 ΓΡ (Δ.Γ.) 9-12-1986

114

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε , λυπάμαι δεν μπορώ να σας απαντήσω, δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ήταν δυνατόν αυτοι οι άνθρωποι οι οποίοι ήταν στρατιωτικοί να μην είχαν υπόψη τους την αποδυνάμωση αυτή , απο στρατιωτικής πλευράς πάλι της Κύπρου και να αποτολήσουν το πραξικόπημα, που έκανε ακόμα χειρότερη την κατάσταση απο πλευράς άμυνας της Κύπρου χωρίς κατά την άποψή σας να είχαν διαβεβαιώσεις περί του ότι η Τουρκία σε καμμία περίπτωση δεν θα έκανε απόβαση; Διότι προσφέραν την Κύπρο στην ουσία σαν πρόβατο για σφαγή. Εθνική Φρουρά με το πραξικόπημα διαλυμένη και η Εθνοφρουρά έξω η μεραρχία, καμμία τάξη στο στρατό , ένοπλοι σε όλες τις πόλεις, αντιμαχόμενες παρατάξεις . Εάν δεν είχαν κάποια διαβεβαίωση ότι παρόλα αυτά θα σας αφήσουμε να ξεκαθαρίσετε μόνοι σας την υπόθεση που λέγεται Κυπρος, Εάν δεν είχαν τέτοια διαβεβαίωση ήταν δυνατόν να αποτολήσουν με όση αφέλεια τους διέκρινε ή οτιδήποτε άλλο, ήταν δυνατόν να αποτολήσουν το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε , νομίζω ότι η λογική απάντηση στο ερώτημά σας είναι ότι θα πρέπει να είχαν διαβεβαιώσεις ή ενθαρρύνσεις.

Η λογική απάντηση. Αλλά, δεν έχω στοιχεία να σας το βεβαιώσω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο Παναγιωτόπουλος έχει το

me

13

efn

4/3 ΓΡ (Δ.Γ.) 9-12-1986

115

λόγο μετά απο μένα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρέσβυ για να ξεκαθαρίσουμε αυτό το θέμα που αιωρείται εδώ, το ποίοι τους εβοήθησαν ή ποίοι τους ενεθάρρυναν κ.λ.π., θέλω να μου απαντήσετε στο εξής ερώτημα: Εκείνη την στιγμή οι δυνάμεις, οι σύμμαχοι, η Αμερική, η οποία φταίει ακόμα και για τους καυγάδες που κάνουμε με τους συζύγους μας την νύκτα, είχαν λόγους να θέλουν να ανατρέψουν το "STATUS QUO" εκείνη τη στιγμή; Δηλαδή ο Μακάριος στην Κύπρο και η κατάσταση αυτή που υπήρχε. Είχαν λόγους δηλαδή να φθάσουν μέχρι του σημείου να γίνει τουρκική απόβαση στην Κύπρο απο τους Τούρκους; Μπορούσαν να εμφανίσουν δηλαδή μία τέτοια κατάσταση;

αφω

(Ε.Π.)

e lu

(3ΓΡ)

1/3Ν.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

116

ΜΑΡΤΥΣ: Θα προσπαθήσω να σας απαντήσω. Είναι γεγονός ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση δεν είχε συμπάθειες στους Δυτικούς, αλλά μ' αυτό το συλλογισμό να υποθέσουμε ότι θα προκαλούσαν κάτι που θα μπορούσε να προκαλέσει Ελληνοτουρκική σύρραξη, δε νομίζω να έφθαναν εκεί.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Όταν γίνεται μία αποβατική επιχείρηση από τους Τούρκους στην Κύπρο, μπορεί και ο πιο ισχυρός να αποκλείσει την πιθανότητα της γενικότερης σύρραξης;

ΜΑΡΤΥΣ: Η σύρραξη στην Κύπρο μισοέγινε, γιατί υπήρξε αντίσταση στους Τούρκους και από τους Ελληνοκυπρίους, αλλά και από την

ΕΛΔΥΚ. Έτσι., αν ξέρετε, καταλήφθηκε το αεροδρόμιο της Λευκωσίας.

Γιὰ όλα αυτά λυπάμαι, αλλά θα σας απαντήσω με υποθέσεις.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Η χούντα εδώ, όταν αποφάσισαν το πραξικόπημα κατά Μακαρίου, είχαν σχεδιασμένο και αποφασισμένο το επόμενο πιθανό βήμα που θα έκαναν; Αυτό ενετάσσετο σε κάποιο σχέδιό τους με τελικούς στόχους;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί έβαλαν τον Σαμψών να κάνει προγραμματικές δηλώσεις, όταν τον διώρισαν Πρόεδρο και αυτός έλεγε ότι θα συνεχίσουμε τις συνομιλίες, για την εξεύρεση μιάς διαρκούς λύσης κ.λ.π. Μόνο κάποιες υποθέσεις μπορούσαν να κάνουν.

Προσπαθήσω να σας απαντήσω

2/3N. (Ε.Σ.) 9.12.1986

117

Θα σας δώσω ένα στοιχείο χαρακτηριστικό, γιατί εκτός από την ΕΟΚΑ Β', υπήρχε ας πούμε και η πολιτική πλευρά, της ΕΟΚΑ Β', η νόμιμη, την οποία επέτρεπε ο Μακάριος, κι' αυτή λεγόταν Επιτροπή Συντονισμού Ενωτικού Αγώνα. Μία φορά έκαλεσα τον Πρόεδρο αυτής της Επιτροπής, ο οποίος ήταν παλαιός Αρχιδικαστής της Κύπρου και έγινε ένας διάλογος. Και μάλιστα του ζήτησα να μου πεί, αν η παράταξή του αποκτούσε την εμπιστοσύνη του Κυπριακού λαού και ήσασταν εσείς κυβερνήτες, πως θα κάνατε την ένωση, για την οποία λέτε ότι κόπτεσθε; Η απάντηση που πήρα, ίσως σας φανεί αστεία, ήταν ότι θα πάμε στα Ηνωμένα Έθνη. Του λέω, ακούστε κύριε Αρχιδικαστά, στα Ηνωμένα Έθνη πηγαίνουμε χρόνια και όπως ξέρετε η Ένωση δε γίνεται. Γιατί εσείς ειδικώτερα θα επιτύχετε κάτι διαφορετικό; Για να μη μακρυγορώ, τον επίεσα πάρα πολύ διαλεκτικά και ξέρετε ποιά ήταν η αντίδραση, για να δείτε πάλι το απύθμενο μίσος; Μου απήντησε: "Να φύγει αυτός, -ήταν ο Μακάριος, να καίγεται η Λευκωσία, και εγώ από τα σίδερα της φυλακής να την βλέπω να καίγεται". Τέτοιο πάθος, κύριοι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο Ντενίσης όταν ανεκλήθη στην Αθήνα μαζί σας, δεν έχετε καμμία αμφιβολία ότι ανεκλήθη με την αυτή σκοπιμότητα;

MP

[Handwritten mark]

eh

3/3N.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

118

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω, ναί.

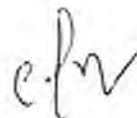
(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο
Πρόεδρος της Επιτροπής κ. Χρίστος Μπασαγιάννης).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Διαροκάπη να λάβει
το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς θέλω να μας πείτε ποιού έκλε-
ψαν από το Στρατόπεδο τον στρατιωτικό οπλισμό, ανώνυμοι πολίτες,
ή άνθρωποι της ΕΟΚΑ Β;

(Ε Ζ)

(N)

1/3 ΕΖ Α.Μ. 9-12-86

119

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έχω καμμία αμφιβολία ότι ήταν άνθρωποι της ΕΟΚΑ Β'.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Η Ένωση ήταν ανέφικτη με τη στοιχειώδη λογική Δίκαιο και λογική εξήγηση, είχε η τακτική της χούντας εναντίον του Μακαρίου; Δηλαδή ποιος ήρξατο πρώτος χειρών αδίκων; Ο Μακάριος εναντίον της χούντας ή η χούντα εναντίον του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Βασικά η χούντα, διότι νομίζω ότι ανέφερα και πριν, κύριε Βουλευτά, ότι η προσπάθεια αποσταθεροποίησης του Μακαρίου, αρχίζει από το '68 τουλάχιστον με το λεγόμενο "εθνικό μέτωπο", το οποίο μετέπειτα διαδέχθηκε η ΕΟΚΑ Β' του Γρίβα. Και σας ανέφερα την εξήγηση που δίνει ο Νίκος Κρανιδιώτης, ότι ήθελαν να απαλλαγούν από ένα ηγέτη που δεν ήταν εύκολος, δηλαδή να δεχθεί τις προτάσεις τις τουρκικές.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πριν σας ανακαλέσουν στην Αθήνα στις 12 Ιουλίου 1974, τους είχε γνωρίσει ο Μακάριος, αν τυχόν ανακαλέσετε το Λαγάνο, εγώ δεν συναινώ για άλλον πρέσβυ. Και όμως το έκαναν αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ευχαριστώ που το αναφέρετε. Μήνες πριν, όταν κυκλοφόρησε αυτή η φήμη ότι ήμουν υπό δυσμένεια και θα ανακαλούμην, ο Μακάριος κάλεσε τον σύμβουλο της πρεσβείας Δημήτρη Σέρμπορο οποίος τώρα είναι πρέσβυς μας στην Ρουμανία, και του είπε, ακούω αυτές τις φήμες, εάν όμως, πραγματοποιηθούν, σας λέω ότι δεν θα δεχθώ άλλον πρέσβυ της Ελλάδος. Πρέπει να σας προσθέσω το στοιχείο ότι τις φοβερές εκείνες ημέρες και μη,

214

214

2/3 ΕΖ Α.Μ. 9-12-86

120

έχοντας μια κυβέρνηση κοινοβουλευτική στην Αθήνα, οι Έλληνες διπλωματικοί δεν αισθανόντουσαν πάντοτε ηθικά υποχρεωμένοι να τα αναφέρουν όλα. Έτσι αυτό δεν το ανέφερε στο Υπουργείο Εξωτερικών ο Σέρμπος.

Προφανώς έτσι έκρινε, για να μην μου κάνει κακό. Αλλά σ'αυτά τα χαρτιά που θα καταθέσω, έχω και το γραπτό του που αφηγείται αυτή τη συζήτηση.

ΑΛΕΞΑΝΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Παρ'ότι δεν είσθε στρατιωτικός, αλλά έχετε σαφή γνώση της καταστάσεως στην Κύπρο, εάν δεν γινόταν το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου, θα απετολμάτο η τουρκική εισβολή; Και αν απετολμάτο, οι ενωμένες ελληνικές δυνάμεις εκεί, με μια σχετική ενίσχυση από την Αθήνα, θα μπορούσαν να την αποκρούσουν επιτυχώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι διπλό το ερώτημά σας. Στο πρώτο σκέλος, ότι δηλαδή αν δεν γινόταν το κίνημα θα απετολμάτο, νομίζω όχι, δεν θα απετολμάτο, εκτός αν γινόντουσαν άλλα πράγματα, δηλαδή τίποτα αιματηρές συγκρούσεις με τουρκοκυπρίους. Αλλά, κανονικώς εχόντων των πραγμάτων, δεν νομίζω ότι θα αποτολμούσε η Τουρκία μια τέτοια επέμβαση, μια εισβολή. Διότι δεν θα είχε το πρόσχημα, δεν θα είχε μια δικαιολογία στην διεθνή κοινή γνώμη.

Στο δεύτερο σκέλος της ερωτήσεως, εάν δεν είχε γίνει το κίνημα, είμαι βέβαιος, δεν είμαι στρατιωτικός, αλλά νομίζω ότι η αντίσταση θα ήταν πιο αποτελεσματική. Εκείνο που μας κατάτρεχε πάντοτε στην Κύπρο, ήταν η αεροπορική κάλυψη. Δηλαδή, αυτή η απόσταση 40 μίλια της Κύπρου

3/3 ΕΖ Α.Μ. 9-12-86

121

από την Τουρκία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η έλλειψη αεροπορικής κάλυψης .

ΜΑΡΤΥΣ: Η ελληνική αεροπορική κάλυψη. Αλλά ότι θα κρατούσε μια αντί-
σταση άμα ήταν όλοι ενωμένοι και δεν είχαν αυτά τα πάθη και τα μίσση,
εκεί στα βράχια, στις ακτές κοντά στην Κυρήνεια, θα γινόταν μια αντίστα-
ση πολύ σοβαρή. Αν μου πείτε ότι θα ερχόταν η τουρκική αεροπορία και
θα βομβάρδιζε συνεχώς ....

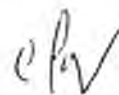
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ναι , μας είπαν ότι τα σύγχρονα αεροπλάνα F16
και τα σύγχρονα υποβρύχια που είχαμε εμείς, δεν τα είχε τότε η Τουρκία.
Είναι και αυτό μια αβάντα.

Και τώρα, τελειώνω με την εξής ερώτηση: Το πραξικόπημα ενάντια
στον Μακάριο, έγινε με το πείσμα των κυρίων αυτών εναντίον του Μακα-
ρίου. Να κάνουμε όμως την υπόθεση: Έγινε και σταματούσε εκεί το μυαλό
τους, ή έγινε το πραξικόπημα και υπέθεταν και αν γίνει η τούρκικη εισβο-
λή δεχόμαστε και τη διπλή ένωση και τη διχοτόμηση; Τί λέτε;

210

(Α)

(ΕΣ)

122

1/4 Δ ΜΠ 9-12-1986

ΜΑΡΤΥΣ: Μια τέτοια υπόθεση είναι τόσο βαριά που μπορούμε να πούμε τη λέξη προδοτική .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σ' αυτό θέλω να καταλήξω.

ΜΑΡΤΥΣ: Ερωτήθηκα και πριν , τι νομίζω γι' αυτό το θέμα και είπα ότι με τα στοιχεία που εγώ ξέρω , επειδή καταθέτω ενόρκως , αυτοί οι άνθρωποι , όπως είπα και πριν , ήταν εμπαθείς , φανατικοί είχαν μίσος και δεν νομίζω ότι είχαν πολύ μυαλό , για να μην πω το αντίστροφο .

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Άκριτοι .

ΜΑΡΤΥΣ: Να μην πω τη λέξη άκριτοι, όπως είπε ο κ. βουλευτής .

Από κει και πέρα αν υπήρχαν ενθαρύνσεις , ή αν δεχόντουσαν την περίπτωση διχοτόμησης , δεν μπορώ να ξέρω.

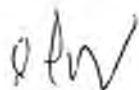
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εκ του αποτελέσματος; Ήταν τραγικό και προδοτικό ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν κάτι περισσότερο από προδοτικό .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Γιατράκο να λάβει το λόγο. Απών διαγράφεται.
Παρακαλώ τον κ. Κουτσογιάννη να λάβει το λόγο.

240

2/4 Δ ΜΠ 9-12-1986

123

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ήθελα να ρωτήσω πότε ακούστηκε για πρώτη φορά, πια χρονολογία, η λέξη διχοτόμηση και από ποιούς; Ποιοί ήταν αυτοί που πρώτοι έβαλαν τέτοιο θέμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Από ό,τι θυμάμαι, κ. βουλευτά, κυκλοφόρησε η λέξη στο Λονδίνο, για πρώτη φορά από Άγγλο βουλευτή, του οποίου τώρα λησμονώ το όνομα. Αν ήξερα την ερώτηση θα είχα ανοίξει τα "δευτέρια" μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν πειράζει. Περίπου.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως οι Τούρκοι που έχουν καλά αυτιά το πρόβαλαν πλέον εντατικά με την λέξη "ταξίμ", που σημαίνει μοιρασιά, διχοτόμηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Χρονολογία;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά βεβαίως πριν από τη Ζυρίχη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το 1955;

ΜΑΡΤΥΣ: Κάπου εκεί γύρω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Η δεύτερη ερώτησή μου είναι η εξής:

Στο χώρο της Δύσης και κυρίως στις χώρες του ΝΑΤΟ υπάρχει η δυνατότητα να γίνει κάποια σημαντική μεταβολή στα όρια κρατών, στην πολιτική, στο α' ή το β', χωρίς αυτό να το γνωρίζουν

2/11/86

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

3/4 Δ ΜΠ 9-12-1986

124

οι κεφαλές του NATO, ή αν θέλετε οι Αμερικανοί; Μπορεί ο καθένας να διακινδυνεύσει και μάλιστα όταν είναι ένα καθεστώς, όπως ήταν η Χούντα εδώ, που ήταν προϊόν του NATO και των Αμερικανών; Δηλαδή υπάρχει περίπτωση να γίνει ενέργεια σαν το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, απόβαση των Τούρκων εκεί, διχοτομήσεις κλπ, χωρίς όλα αυτά να έχουν εγκριθεί εκ των προτέρων;

ΜΑΡΤΥΣ: ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είστε διπλωμάτης. Μπορεί να μην ξέρετε συγκεκριμένη σύσκεψη ότι αποφασίστηκε αυτό, αλλά ρωτώ μπορούσαν οι Χουντικοί να ξεκινήσουν και να κάνουν τέτοια πειράματα, χωρίς να έχουν έγκριση στο χώρο του NATO ειδικότερα;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι γεγονός, όπως λέτε, ότι τα κράτη αυτά και μάλιστα οι υπερδυνάμεις, όπως είναι οι ΗΠΑ, διαθέτουν μηχανισμούς πληροφοριών πανίσχυρους. Κατά πόσο οι συνομιλίες τότε, οι Έλληνες αξιωματικοί, είχαν δράση τόσο συνομιτικά, ώστε να μην το πιάσει η υπηρεσία πληροφοριών των ξένων ή όχι είναι πολύ δύσκολο.

Θα σας πω κάτι άλλο, ειδικά για το NATO και όχι για τις υπερδυνάμεις. Είπατε είναι δυνατόν να γίνει ένα σημαντικό πολιτικό γεγονός σε μια χώρα του NATO, ή μια ενέργεια ....

2/11/86

2/11/86

e lw

4/4 Δ ΜΠ 9-12-1986

125

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Σαν αυτή που έγινε .

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω, ότι το 1964 που στείλαμε την μεραρχία τότε,
υποτίθεται ότι εστάλη κρυφά. Γιατί έφευγαν με ψευδώνυμα οι στρατιώ
τες και οι αξιωματικοί και αυτή η ενέργεια ήταν έξω από τα
σχέδια του ΝΑΤΟ.

Μάρτυς

Ιωάννης Κουτσογιάννης

εβ

(3Δ)

1/3 Ο. Β.Ζ. 9-12-86

126

Διότι τα σχέδια ΝΑΤΟ είναι ότι ο στρατός των συμμάχων αν κινείται, κινείται για να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο από τον Βορρά και όχι από οπουδήποτε αλλού. Συνεπώς η μετακίνηση μιας ολόκληρης μεραρχίας προς Νότον δηλαδή στην Κύπρο ήταν κάτι, θα έλεγε κανείς, έξω από την Νατοϊκή φιλοσοφία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Μήπως όμως γι' αυτόν και για άλλους παρόμοιους λόγους έπεσε και η Κυβέρνηση;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτές οι ερωτήσεις είναι πολιτικές.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πολιτικές ασφαλώς. Αλλά εντάξει, δίνεται αυτή η την απάντηση.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Δεν ολοκληρώσατε. Η απάντηση που θέλατε να δώσετε είναι ότι έγινε μετακίνηση μεραρχίας, χωρίς να πάρει είδηση το ΝΑΤΟ;

ΜΑΡΤΥΣ. Είτε ότι δεν πήρε είδηση είτε ότι δεν ήταν σε θέση να αντιδράσει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πέστε μου, η λεγόμενη επανάσταση των συνταγματαρχών έγινε στις 21 Απριλίου του 1967, 45 ημέρες αργότερα, στις 6 Ιουνίου του 1967 έγινε ο πόλεμος των 6 ημερών μεταξύ Ισραήλ και Αιγύπτου. Χρησιμοποιούνται δε τα λιμάνια, τα αεροδρόμια, οι Αμερι-

παι

126

0/12

2/3 Ο. Β.Ζ. 9-12-86

127

και ανικές βάσεις, τα πάντα, για την υποστήριξη του Ισραήλ, ως έχει αποδειχθεί. Βλέπετε να υπάρχει καμμία σχέση ανάμεσα σ' αυτές τις δύο ημερομηνίες;

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνο που βλέπω και το ξέρουμε όλοι, είναι ότι μετά το πραξικόπημα η στάση η Αμερικανική δεν ήταν καθόλου εχθρική, γιατί οι επαφές συνεχίστηκαν, και ο αντιπρόεδρος τότε Άγκνιου ήρθε εδώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Και ο κ. Νίξον ήρθε εδώ μια βδομάδα αργότερα και επιθεώρησε τους συνταγματάρχες αν πάνε καλά. Πείτε μου λοιπόν, βλέπετε σχέση στις ημερομηνίες αυτές, 21 Απριλίου και 6 Ιουνίου, ~~ο πόλεμος 6 ημερών~~ που είναι τόσο κοντά; Και είχαν τέτοιο αποτέλεσμα;

ΜΑΡΤΥΣ. Πρέπει να σας πω ότι δεν το έχω σκεφτεί αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πείτε μου αν θυμάστε πότε διε^κθετήθη τελικά ο πόλεμος Ισραήλ - Αιγύπτου.

ΜΑΡΤΥΣ. Με το *Camp-David*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Μήπως θυμόσαστε ότι το καθεστώς της χούντας έπεσε αμέσως μετά την διε^κθέτηση αυτού του πολέμου, αφού προηγούμενα τακτοποιήθηκε το θέμα της διχοτόμησης; Βλέπετε συσχετισμούς εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Μπορείτε να επαναλάβετε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Ο πόλεμος των 6 ημερών, το *Camp-David*

21/4

Σ

2/6

3/3 Ο. Β.Ζ. 9-12-86

128

διαθετήθηκαν λίγο πριν πέσει η χούντα εδώ. Δηλαδή θέλω να σας πώ
 αν εσείς εκτιμάτε ή έχετε στοιχεία, που να φαίνεται ότι το καθε-
 στώς της 21ης Απριλίου εδώ επεβλήθη για να είναι διαθέσιμα τα λι-
 μάνια, τα αεροδρόμια, οι Αμερικανικές Βάσεις κλπ. για τη στήριξη
 του Ισραήλ στον πόλεμό του με την Αίγυπτο. Και όταν βέβαια αυτό
 τελείωσε έπεσε και η χούντα, γιατί δεν είχε άλλη αποστολή. Πριν
 πέσει όμως η χούντα τακτοποιήθηκε και το θέμα της διχοτόμησης που
 ήταν ο δεύτερος στόχος της 21ης Απριλίου, σύμφωνα με τους σεναριο-
 ράφους. Σχετικά με τα θέματα αυτά γνωρίζετε ή έχετε ακούσει τίποτε
 στους διπλωματικούς κύκλους;

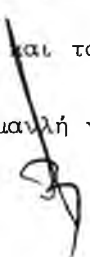
ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, αν μου επιτρέπετε να κάνω
 μία ερώτηση την οποία ξέχασα και η οποία συμπληρώνει τις ερωτήσεις
 του κ. συναδέλφου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ορίστε κύριε Δαμιανίδη, μία μόνο
 ερώτηση.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε , σε σχέση με αυτά που είπε
 ο συνάδελφος κύριος Κουτσογιάννης και τα οποία είχα πεί και εγώ
 κατά κάποιο τρόπο? Η απόφαση Καραμανλή για αποχώρηση από το Στρα-

22/11

elw

4/3 Ο. Β.Ζ. 9-12-86

129

τιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ τι νόημα είχε; Εάν δηλαδή ο Καραμανλής δεν πίστευε ότι το ΝΑΤΟ είχε αναμιχθεί σε αυτή την υπόθεση της Κυπριακής τραγωδίας θα είχε αποφασίσει την αποχώρηση από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό που έχει λεχθεί ήταν το εξής. Ο Καραμανλής ήθελε να εκδηλώσει την έντονη δυσαρέσκεια της Ελλάδος για την αδιαφορία που έδειξαν οι δυτικοί σύμμαχοι στην εισβολή την Τουρκική στην Κύπρο. Και επέλεξε αυτόν τον τρόπο, να δηλώσει ότι εμείς αποχωρούμε από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ. Υποθέτω ότι νόμιζε ότι με αυτή την έντονη δυσαρέσκεια θα είχε κάποιο θετικό αποτέλεσμα, δηλαδή ότι οι δυτικοί σύμμαχοι θα έδειχναν ένα εντονότερο ενδιαφέρον για την κατάσταση στην Κύπρο.

3ο.

v/v

3ο

1/3 σ ΕΓ 9-12-86

130

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Δηλαδή πιστεύετε ότι ήταν απλώς η δυσφορία του για την αδιαφορία ή γιατί ενδόμυχα πίστευε ότι υποδαυλίζουν ή καλύπτουν το σχέδιο των Τούρκων;

ΜΑΡΤΥΣ: Μιλάμε για το ΝΑΤΟ, ως ΝΑΤΟ, και όχι για μία δύναμη Α, ή Β.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Για μένα, προσωπική μου γνώμη, η πεμπτουσία του πατριωτισμού του Καραμανλή, βγαίνει ακριβώς από εκείνη την απόφαση, γιατί εκεί πραγματικά πίστηκε για κάτι σοβαρό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε. Ήχασα μία ερώτηση την οποία έχω γραμμένη. Μίλησα 4 λεπτά και αν θέξεστε να την κάνω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τι να κάνω κύριε Κουτσογιάννη, ορίστε! έχετε τον λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς είπατε κάτι για τον Αύγουστο του '64 για τους βομβαρδισμούς περιοχή Μανσούρας στην βορειοδυτική Κύπρο. Είπατε ότι τότε έκανε ο Τζόνσον παρέμβαση για να αποφευχθεί η τουρκική απόβαση.

Πρέπει, όμως, να σας πώ, επειδή υπηρέτησα εκεί ως αξιωματικός στο χώρο εκείνο αμέσως μετά, ότι τα στοιχεία που είχαμε εκεί, λένε το ακριβώς αντίθετο. Δηλαδή ότι η παρέμβαση Τζόνσον έγινε

2/3 σ ΕΓ 9-12-86

131

την τελευταία στιγμή για να περισωθούν οι Τούρκοι πριν πέσουν στην θάλασσα, στα Κόκκινα, στην Μανσούρα κλπ. Ταυτόχρονα είναι αποδεδειγμένο, είναι πολύ γνωστά τα στοιχεία, ότι οι Τούρκοι καμιά δυνατότητα δεν είχαν τότε για απόβαση. Απολύτως καμιά, και καμιά προετοιμασία. Δηλαδή επαναλαμβάνω, έχει γραφεί και σε βιβλία, έχουν δημοσιευθεί, ορισμένα πράγματα, το έχω πει και γώ στη Βουλή, ότι η παρέμβαση Τζόνσον για να σώσει τους Τούρκους τότε, γιατί έμεναν άλλες δύο-τρεις ώρες για να μη μείνει το 2 % που έμεινε τελικά στους Τούρκους. Τα στοιχεία αυτά τα έχετε υπόψη σας; Εσείς γνωρίζετε αυτό το γενικό, ότι ο Τζόνσον παρενέβη για να σώσει την Κύπρο από τους Τούρκους, όπως το διατυπώσατε;

MARTYΣ: Τότε υπηρετούσα και εγώ εκεί και αυτή την εικόνα είχαμε, ότι απέτρεψε την τουρκική απόβαση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επιτρέψτε μου, στα Κόκκινα και στον Λινίτη(ς) στην περιοχή ακριβώς που έγιναν οι επιχειρήσεις οι Τούρκοι φθάσανε ακριβώς στην θάλασσα, με ένα βάθος γύρω στα 300-500 μέτρα, δηλαδή δεν έμενε παρά να ρίξουν μερικά βλήματα εκεί με πυροβολικό και όλμους για να τελειώνει η υπόθεση αυτή. Εάν δηλαδή δεν παρενέβαινε ο Τζόνσον, δύο - τρεις ώρες δεν θα υπήρχε Τούρκος στην περιοχή. Αυτό είναι δεδομένο. Ταυτόχρονα δε δεν υπήρχε καμιά προετοιμασία για απόβαση.

για να

αφού

δεν θα υπήρχε

είναι

3/3 σ ΕΓ 9-12-86

132

ΜΑΡΤΥΣ: Μου επιτρέπετε να δούμε και ένα άλλο στοιχείο, ~~Ο~~ η Αθήνα τότε, η Κυβέρνηση και το Γενικό Επιτελείο, ανησύχησαν πολύ από αυτές τις επιχειρήσεις στην Μανσούρα κλπ., έτσι που διετάχθηκε ο Γρίβας να διακόψει τις επιχειρήσεις. Δηλαδή, αυτό εσείς θα βρείτε τώρα πως θα το συρράψουμε, από την μιά μεριά οι Τούρκοι κίνδυνευαν να πεταχθούν στην θάλασσα, αναμφίβολα, γιατί εμείς υπερείχαμε σε δύναμη πυρός, από την άλλη μεριά όμως παρεμβαίνει η Αθήνα και διακόπτει τις επιχειρήσεις. Δηλαδή ο Πρόεδρος Τζόνσον, οι Αμερικάνοι επι-

πέλους, έκαναν την ενέργεια προς Ινονού, νομίζω, φοβούμενοι ότι τελικά θα τους πέταγαμέστην θάλασσα και αγνοώντας ότι είχε διαταχθεί διακοπή των επιχειρήσεων στην Μανσούρα; ^{εάν} θυμάστε ότι κάποια στιγμή έγινε σοβαρή διένεξη μεταξύ Αθηνών - Λευκωσίας, τότε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πείτε μου, ξέρετε ότι την πρώτη μέρα, πιθανώς ολοκληρη και την δεύτερη, των επιχειρήσεων την Μανσούρα, ότι ο Γρίβας είχε αποχωρήσει από το Γραφείο του και απήχε από τα καθήκοντά του; Το γνωρίζετε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Κουτσογιάννη, είπατε ότι θα κάνατε κάποια ερώτηση και επανέρχεστε σε σειρά ερωτήσεων. Σας παρακαλώ να τελειώσετε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Να το ξεκαθαρίσουμε σαν θέμα, επειδή ήταν εκεί ο κύριος Πρέσβης, κύριε Πρόεδρε.

(3ο) 1/3 Η Β.Τ. 9-12-86

133

ΜΑΡΤΥΣ. Εκτός αν τα μπερδεύω, θα μου το πείτε ή όχι, νομίζω ότι τότε ήταν που εστάλει η επιστολή του Γεωργίου Παπανδρέου, ότι άλλα συμφωνούμε και άλλα πράττετε, και την επέδωσα εγώ αυτή την επιστολή στο στρατηγείο του Γρίβα, διότι δεν απευθύνετο μόνο στον Αρχιεπίσκοπο. Και μετά την διαταγή διακοπής των επιχειρήσεων, νομίζω ότι χαλώθηκε ο Γρίβας και κάτι τέτοιο - κλείστηκε στο γραφείο του, δεν ξέρω πώς το είπατε, ότι έφυγε από το γραφείο του κ.λπ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Απέσχε από το γραφείο του.

ΜΑΡΤΥΣ. Μετά μεταπείστηκε και ξαναγύρισε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Τελειώνω δε με δυο λέξεις. Ξέρετε ότι τα επεισόδια εκεί στην περιοχή της Μανσούρας κ.λπ. προκλήθηκαν χωρίς διαταγή άνωθεν από το Επιτελείο, ή από την Κυβέρνηση της Κύπρου, αλλά από επεισόδιο που εδημιούργησε ο Ντερτιλής, ο μετέπειτα χουντικός, δηλαδή ένα είδος προβοκάτσιας; Το γνωρίζετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνο που γνωρίζω είναι ότι με επιστολή του Αρχιεπισκόπου προς τον Γεώργιο Παπανδρέου ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αυτά είναι τα μετά.

ΜΑΡΤΥΣ. Μετά από πολλούς μήνες.

Που εξηγεί ο Αρχιεπίσκοπος πώς έγιναν αυτά τα πράγματα, έλεγε ότι δεν είχαν πρόθεση οι κυπριακές δυνάμεις να κάνουν τέτοιας εκτά-

[Handwritten signatures and initials]

2/3 Η. Β.Τ. 9-12-86

134

σεως επιχειρήσεις, αλλά ότι αναγκάστηκαν, διότι σε ορισμένους λόφους -εσεις που ήσασταν εκεί τα ξέρετε καλύτερα - ήταν εγκατεστημένοι τουρκοκύπριοι, όχι στρατιώτες, αλλά μαχητές -πως τους λέγανε τότε;- οτι ήταν νευραλγικό αυτό το σημείο και απλώς έγινε προσπάθεια να τους εκδιώξουν για να γενικευθεί μετά αυτή η πράξη .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Τελείωσα, κ. Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κ. Ζερβός έχει το λόγο.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Κύριε Πρόεδρε, σε ερώτηση συναδέλφου μου, είχατε επιβεβαιώσει ότι γνωρίζατε πολύ καλά τον Μακάριο και περιεγράψατε τις ιδιότητες του Μακαρίου και ιδιαίτερα είχατε εξάρει την πολιτική κρίση, τη δύναμη κρίσεως την πολιτική του Μακαρίου .

Παραλείψατε να μας πείτε ή μάλλον να μας περιγράψετε, αν ήταν φιλόδοξος, σε ποιό βαθμό ήταν φιλόδοξος και μέχρι ποιού σημείου θα μπορούσε άραγε να φθάσει αυτή του η φιλοδοξία.

Αυτό είναι το πρώτο μέρος .θα ακολουθήσει το συμπληρωματικό δεύτερο μέρος της ερωτήσεως μου μετά.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα προσπαθήσω να σας απαντήσω, όσο μπορώ καλύτερα. Νομίζω οτι κάποια φιλοδοξία πρέπει να έχουν όλοι οι ηγέτες, με την καλή έννοια της φιλοδοξίας. ~~Οχι~~ της ματαιοδοξίας .

Αλλά, όταν ένα ηγέτης όπως ο Μακάριος, όπως είπα και πριν ψηφίζεται

Γ' που,

2

3/3 Η. Β.Τ. 9-12-86

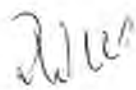

135

απο 95,75 % , οταν πήγαινε στα χωριά του έστρωναν δάφνες και
 μυρσίνες ,οταν του φύλαγαν τα ράσα, τα χέρια, τα πόδια ,ήταν τόσο
 βέβαιος οτι ο λαός τον εδέχετο , δεν υπήρχε περίπτωση να φθάσει,
 αν είχε μεγάλη φιλοδοξία, σε βαθμούς απαράδεκτους. Δεν το νομίζω.
 Δεν είχε καμια ανάγκη να το κάνει .Ηταν ο αναμφισβήτητος και ο
 αδιαμφισβήτητος ηγέτης. Δεν υπάρχει καμια αμφιβολία.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Είχατε πει σε κάποια άλλη φάση, σε κάποια άλλη
 ερώτηση σχετική, οτι ο Μακάριος είχε συναίσθηση, οτι ή ένωση δεν
 μπορούσε να γίνει, διότι αυτό θα εσήμαινε πόλεμο μεταξύ Ελλάδος
 και Τουρκίας.

Εδόθη όμως η ευκαιρία να γίνει η ένωση της Κύπρου με την
 Ελλάδα με την απώλεια ενος πολλοστημορίου της εκτάσεως της Κύπρου,
 χωρίς να υπάρξει αυτός ο κίνδυνος του πολέμου μεταξύ Ελλάδος και
 Τουρκίας. Ο Μακάριος, όμως, απέρριψε αυτό το σχέδιο, το περίφημο
 σχέδιο Άτσεσον .Και διερωτώμαι :Μέχρι ποιού σημείου άραγε η φιλοδο-
 ξία του Μακαρίου είχε φθάσει ή είχε επηρεάσει αυτή την απόρριψη
 εκ μέρους του :

(3v)

3Η

1/3ν Σ.Κ. 9-12-1986

136

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ προσωπικά δεν νομίζω ότι η φιλοδοξία του είχε επηρεάσει την απόφασή του. Εκείνο που νομίζω είναι ότι πρέπει να μεταφερθούμε στην Κύπρο. Δεν επρόκειτο περί εκτάσεως που έχει η Γαλλία, ή η Γερμανία, ώστε ένα κομματάκι λιγότερο ή περισσότερο δεν αλλάζει την κατάσταση. Η Κύπρος είναι ένα μικρό νησί. Γι' αυτό εγώ δεν πιστεύω ότι επηρέασε ο παράγων φιλοδοξία. Άλλωστε να σας πω και κάτι άλλο: Αν ήταν ο παράγων φιλοδοξία και είχε γίνει η ένωση με τέτοιο αντάλλαγμα, είχε όλες τις δυνατότητες ο Αρχιεπίσκοπος να συνεχίσει να είναι ηγέτης ολόκληρης της Ελλάδος ενδεχομένως. Δηλαδή θέλω να πω, όπως ξέρετε, σε κάποια στιγμή του είχαν γίνει και προτάσεις να έλθει εδώ στην Ελλάδα να γίνει Πρωθυπουργός. Νομίζω ο Σοφοκλής Βενιζέλος είχε προωθήσει αυτή την άποψη, ενθυμούμενος το προηγούμενο του πατέρα του, του Μεγάλου Ελευθερίου Βενιζέλου. Αλλά το είχε απορρίψει ο Μακάριος, γιατί φαντάζομαι 'αισθανόταν υποχρεωμένος να μείνει εκεί να συμπληρώσει το έργο του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ το κ. Παυλίδη να λάβει το λόγο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, πέραν των ιδιαίτερα σημαντικών αποκαλύψεων που εκάνατε σήμερα με τη κατάθεσή σας, η μεν μία είναι η αναφερομένη στην επιστολή Κυπριανού, ο οποίος ούτε λίγο ούτε πολύ

2(3ν Σ.Κ. 9-12-1986

134

σας καλούσε για να μεσολαβήσετε, ελάτε να βοηθήσετε να διευθετηθεί μία κατάσταση. ...

MARTYΣ: Η ακριβής φράση ήταν έλα να αγωνιστούμε μαζί.

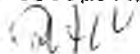
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να αγωνιστούμε , βεβαίως στο εσωτερικό μέτωπο, για την αποκατάσταση των σχέσεων ανάμεσα στις διάφορες ομάδες .

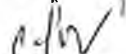
Και το δεύτερο στοιχείο ήταν το μήνυμα Μακαρίου μέσω του επιτετραμένου στη Κυβέρνηση , "χωρίς Λαγάκο εγώ δεν μπορώ να κάνω δουλειά"...

MARTYΣ: Δεν το είπε έτσι ακριβώς. Είπε ότι δεν θα δώσω συναίνεση, γιατί πάντοτε χρειάζεται συναίνεση για να πάει κάποιος πρέσβης σε μια άλλη χώρα. Είπε " εγώ δεν θα δώσω αυτή τη συναίνεση".

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για μένα αυτά τα δύο είναι πολύ σημαντικά στοιχεία. Αποδεικνύουν το ρόλο κάποιου σε μια δύσκολη υπόθεση και τα συνδυάζω μ'αυτό που εδιάβασα και στο βιβλίο του Αντιναυάρχου Τούμπα, διατελέσαντος Υπουργού Εξωτερικών. Και αναφέρεται , κύριοι συνάδελφοι, στο μυστικό διάλογο για την επίλυση στα 1966. Εσείς τότε παρουσιάζεσθε και θα ήσθε ασφαλώς διευθυντής του διπλωματικού του γραφείου, να παίξετε κάποιο ρόλο πάλι εκεί, μέχρι που σημείου που τελικά ατυχώς ναυάγησε η προσπάθεια.

Μ'αυτά τα δεδομένα, το κυπριακό το γνωρίζατε από τη μέσα πλευρά

3/3 ν Σ.Κ. 9-12-1986

138

κατεβήκατε κάποια στιγμή κάτω στα 1972. Τί κάνατε για την αποκατάσταση, της ομαλότητας; Και αν αυτό δεν επέτυχε, που οφείλεται; Γιατί από του σημείου εκείνου και πέρα μέχρι το 1974 αρχίζει η ένταση η μεγάλη.

ΜΑΡΤΥΣ: Φοβάμαι ότι θα περιαιτολογήσω αν απαντήσω. Πρώτα βέβαια πρέπει να πούμε -και το επεσήμανα αυτό στην αρχή της κατάθεσής μου- ότι όταν η προσπάθεια του Παπαδόπουλου στις αρχές του '72 να απομακρύνει τον Μακάριο -είχε ζητήσει να αποχωρήσει ρητά, είχε βάλει και το Γρίβα μάλιστα- ναυάγησε και είδε ότι ο Μακάριος ήταν πάντοτε σκληρό καρύδι και πέρασαν οι 7 μήνες παγερής ατμόσφαιρας μεταξύ Αθήνας και Λευκωσίας, εγώ είχα διαγνώσει ότι ο Παπαδόπουλος καταλάβαινε ότι είχε να κάνει με πολύ σκληρό καρύδι, όχι μόνο με το Μακάριο, αλλά με όλο το κυπριακό λαό.

39

(3ν)

1/3 Ω Κ.Β. 9.12.1986

139

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τον είχατε δει εσείς τον Παπαδόπουλο;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας πω τώρα αμέσως. Πριν από το 1973 πήγα να δω τους τρεις Μητροπολίτες, πριν κάνουν την καθαίρεση στην οποία ασφαλώς είχαν παρακινηθεί από χουντικά όργανα προφανώς - δεν έχω αποδείξεις αλλά το θεωρώ βεβαίο. Και όταν εγώ υπέβαλα τα πρακτικά της συνομιλίας που είχα με τους τρεις Μητροπολίτες - σκόπιμα είχα πάρει μαζί μου τον Γραμματέα της Πρεσβείας για να υπάρχει και μάρτυρας και να κρατήσει τα πρακτικά - δεν είχα καμιά αντίδραση από την Αθήνα, ότι κακώς το έκανα. Δηλαδή προσπάθησα επί ώρες να τους μεταπείσω χρησιμοποιώντας σαν επιχείρημα όχι τα θεολογικά τα οποία δεν ξέρω - γιατί αυτοί έλεγαν ότι το κοσμικό αξίωμα δεν ταιριάζει με το πολιτικό που είχε ο Μακάριος και έπρεπε να παραιτηθεί, αλλιώς θα τον καθαιρούσαν - αλλά ότι η προσπάθειά τους ήταν καταδικασμένη εκ των προτέρων: Πρώτον, γιατί ο Κυπριακός λαός δεν θα το δεχόταν ποτέ αυτό. Δεύτερον, γιατί τα Ορθόδοξα Πατριαρχεία μας διατηρούσαν άριστες σχέσεις με τον Αρχιεπίσκοπο και δεν υπήρχε θέμα να υποστηρίξουν αυτήν την προσπάθειά τους, όπως αποδείχθη άλλωστε μετά. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο επ' ουδενί λόγω θα ήθελε να αναμειχθεί σε μια τέτοια Κυπριακή διένεξη γιατί το Οικουμενικό Πατριαρχείο απει-

Δημι

ela

2/3 Ω Κ.Β. 9.12.1986

140

λούμεθ πάντοτε από τους Τούρκους προσπαθούσε να μην εκτίθεται. Και έκανα τότε την ηλικασία, δεν ήμουν βέβαιος, ότι ούτε η Εκκλησία της Ελλάδος θα τους υπεστήριζε τελικά. Ξέρετε τι μου απήντησε; Αυτά είναι στα πρακτικά και πρέπει να είναι, κύριε Πρόεδρε, στους φακέλους του Υπουργείου Εξωτερικών. Ο μεν μακαρίτης τώρα 'Ανθιμος Μητροπολίτης Κιτίου μου είπε : Κύριε Πρέσβυ, εγώ θα προχωρήσω και ας με κρεμάσουν στην πλατεία Μεταξά. Η πλατεία Μεταξά είναι η κεντρική πλατεία της Λευκωσίας. Τέλειωσε η κουβέντα.

Ο Κυπριανός, ο σκληρός ανέκαθεν αντιμακαριακός - από την Ζυρίχη ήταν έτσι - ήταν σε παρακείμενο δωμάτιο, όντας ή προσποιούμενος τον άρρωστο, αλλά εγώ μπήκα και του επανέλαβα όλα αυτά τα επιχειρήματα. Και στο τέλος του λέω : "Τι λέτε, σεβασμιώτατε;" Ξέρετε τι μου απήντησε ; "Ζήτω ο Παύλος Μελάς, Ζήτω ο Γρίβας". Και έφυγα.

Λοιπόν όλη αυτή η κατάσταση ήταν παρανοϊκή. Αυτά βέβαια τα έγγραφα στο Υπουργείο Εξωτερικών , με το οποίο είχα συνεργασία όχι πλέον τυπική αλλά ουσιαστική, ανθρώπινη με τον Γιάννη Τζούνη και με τον Βλάχο. Και βέβαια θα πήγαν και παραπάνω, και στον Υπουργό, αλλά δεν είχα καμμία αντίδραση ότι "παραπαλχώρησες" ή κάτι τέτοιο.

Το δεύτερο και σημαντικό που θα πρέπει να πω, αφού με ρωτάτε,

Ζητω

Ο Κ

3/3 Ω Κ.Β. 9.12.1986

141

↑ είναι

είναι ότι ^η δική μου εισήγηση η αποκήρυξη του Γρίβα, την οποία έκανα εδώ στην Αθήνα με όλη την ιεραρχία της χούντας, Παπαδόπουλο, Αγγελή κ.λ.π.. Προσπάθησα πάλι να βρω το ασθενές σημείο. Γιατί αν τους έλεγα ότι αυτό που κάνετε είναι κάκιστο, ο Γρίβας είναι έτσι ή αλλιώς, δεν θα τους έπειθα. Προσπάθησα να τους δείξω ότι πάντως η ένωση δεν μπορούσε να γίνει, ακόμα και να ^{επι}γκρατούσε η ΕΟΚΑ, γιατί παρέμενε η Τουρκία. Και δεν είχε κανένα απολύτως νόημα η ΕΟΚΑ Β' άσχετα αν ο Γρίβας ήταν ο ένδοξος ήρωας της ΕΟΚΑ Α' και άσχετα με πολλά άλλα. Τώρα εγώ τους έπεισα μετά ή όχι; Έχω μερικές αμφιβολίες όταν διάβασα σε ένα βιβλίο του Πλουτή Σέρβα, ο οποίος είναι γνωστός και είχε διατελέσει Γενικός Γραμματέας του ΑΚΕΛ ...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δημοσιογραφεί και τώρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, δημοσιογραφεί και έχει γράψει αρκετά βιβλία. Δημοσιεύει λοιπόν σε ένα βιβλίο του, ιδιόχειρη επιστολή του Γρίβα προς κάποιο φίλο του εδώ, στην οποία λέει ότι: "Είμαι ανάμεσα σε δύο συμπληγάδες, ανάμεσα στον Μακάριο και στην χούντα".

24/12/86

(33)

efav

(4Ω) 1/4 ζ (Θ.Σ.) 9-12-86

142

Οπότε λέω ότι μπορεί να συνετέλεσε να γίνει δεκτή η εισήγησή μου
ότι δεν υπήρχε αγάπη μεταξύ Παπαδοπούλου και Γρίβα .

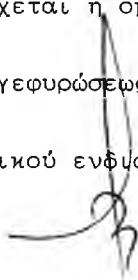
ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Μετά δεν ανακλήθηκε ο Γρίβας ;
ΜΑΡΤΥΣ . Ανακλήθηκε , αλλά ξαναγύρισε πάλι πίσω . Είχε γίνει αρχηγός
της ΕΟΚΑ Β' .

Και μετά βέβαια ήλθε και ο Αρχιεπίσκοπος εδώ τον Νοέμβριο
του 1973 . Που αυτό εσήμαινε πιά ότι υπήρχε μία ας την πούμε
ομαλοποίηση των σχέσεων .

Τώρα διερωτώμαι ήταν οριστική , ήταν ένα παιχνίδι της
χούντας ; Θα μείνει αυτό αναπάντητο γιατί όπως ξέρετε ανατράπηκε
ο Παπαδόπουλος από τον Ιωαννίδη και δεν είχαμε ποτέ απόδειξη αν
θα εξακολουθούσε αυτή την πολιτική . Δηλαδή να λείπει του Γρίβα
φύγε κ.λπ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Μετά την ανατροπή του Παπαδόπουλου σεις
διεγνώσατε αλλαγή πολιτικής του εδώ καθεστώτος έναντι Μακαρίου;
Ο Παπαδόπουλος σας έστειλε κάτω ως γέφυρα υποδίτιω . Έτσι συ-
μπεραίνω . Γι' αυτό και εσείς εκάματε ότι εκάματε και ακούστηκε
εδώ . Αλλάζει το καθεστώς , έρχεται η ομάδα Ιωαννίδη . Σεις αντε-
λήφθητε αυτή η προσπάθεια της γεφυρώσεως των διαφορών να μην απο-
τελεί πιά αντικείμενο κυβερνητικού ενδιαφέροντος των εν Αθήναις ;

24/12/86

ε.π.

2/4 ζ (Θ .Σ.) 9-12-86

143

MARTYS . Μάλιστα και νομίζω ότι το επεσήμανα πριν από λίγο, ότι μετά το θάνατο του Γρίβα άνοιξαν οι κρουνοί των όπλων .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Αναφέρομαι και στο προ του θανάτου διάστημα διότι η μεταβολή εδώ έγινε τον Νοέμβρη μου φαίνεται . Έτσι ;

MARTYS . Έγινε το Νοέμβρη μετά από το Πολυτεχνείο .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Το 1973 και ο θάνατος Γρίβα έγινε ;

MARTYS . Έγινε στις 27 Ιανουαρίου του 1974 .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Απ' αρχής αυτής της περιόδου και εκείθεν;

MARTYS . Δεν επεσήμανα τον θάνατο του Γρίβα , δηλαδή τέλος Ιανουαρίου , γιατί πριν , δηλαδή Δεκέμβριο και Ιανουάριο δεν συνέβησαν γεγονότα για να μπορώ να στηρίξω ότι αμέσως η χούντα του Ιωαννίδη, αλλά αυτό έγινε καταφανέστατο μετά τον θάνατο του Γρίβα και ιδίως στην περίπτωση Γεροσιήπου, όπου άνοιξαν όπως σας είπα οι αποθήκες , οι κρουνοί κ.λπ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Παρακαλώ τον κ. Γιατράκο .

να λάβει το λόγο

Π. Διανεύσει
11.0.1987
CPV

CPV

CPV

CPV

3/4 ζ (Θ.Σ.) 9-12-86

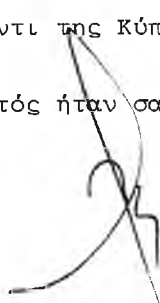
144

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ . Κύριε Πρόσβυ , έχω την προσωπική αντίληψη ότι πολλά καταξιωμένα στελέχη της διπλωματικής ιεραρχίας της περιόδου εκείνης με διάφορους τρόπους και από διηγήσεις τους και από έγγραφα που βρίσκονται αυτή τη στιγμή έχουν διατυπώσει το παράπονο ότι ο ρόλος που έπαιξαν δεν ήταν εκείνος που η πολιτεία τους είχε τάξει . Σεις που κατά την άποψή μου συγκαταλέγεσθε μεταξύ αυτών των διακεκριμένων στελεχών της διπλωματικής ιεραρχίας με τον δικό σας τρόπο και ως εκ της θέσεώς σας ως πρεσβευτού στην Κύπρο και λόγω της εμπειρίας σας του παρελθόντος πάνω σε θέματα Ελληνοτουρκικά προσπαθήσατε πράγματι να διαμορφώσετε μια άποψη , να διατυπώσετε μάλλον μία θέση και να επηρεάσετε ενδεχομένως τις αποφάσεις της πολιτικής , στρατιωτικής κυβερνήσεως της εποχής εκείνης .

Θέλω να μου πείτε με λίγα λόγια ποιά κατά την άποψή σας ή μάλλον ποιός ήταν ο ρόλος και η συνδρομή της διπλωματικής ιεραρχίας την εποχή εκείνη στην διαμόρφωση κρίσιμων αποφάσεων που αφορούσαν την εξωτερική πολιτική της Ελλάδος και ιδιαίτερα που αφορούσαν την πολιτική της Ελλάδος έναντι της Κύπρου ;

ΜΑΡΤΥΣ . Φοβούμαι ότι ο ρόλος αυτός ήταν σαν αποτέλεσμα σχεδόν μηδενικός .

1/2/87

elw

4/4 ζ (Θ.Σ.) 9-12-86
145

Οι στρατιωτικοί πάντοτε δεν είχαν - όχι όλοι βεβαίως -
πολύ μεγάλη ιδέα για τους πολιτικούς και για τους διπλωματικούς .

Δελιά (32)

4ζ

1/3Z ΒΠ 9.12.86

146

Καλόπιστα αυτοί οι άνθρωποι πιστεύουν - όταν τους κουβέντιαζα
 καμιά φορά - ότι εμείς έχουμε μειωμένη - όχι ότι είμαστε προδότες-
 ευαισθησία, ας πούμε, αλλά ότι δεν είμαστε τόσο πατριώτες. Το έχουν
 αυτό και αν τους κουβεντιάσετε και είσαστε φίλοι θα σας το πούν.
 Φαντασθείτε τώρα και να είναι κυβερνήτες αυτοί οι άνθρωποι, να
 είναι δικτάτορες.

Γινόταν, λοιπόν, μια συνεχής προσπάθεια με εξαιρέσεις,
 των Ελλήνων διπλωματικών υπαλλήλων, που έμοιαζε με φρένο, δηλαδή
 ό,τι μπορούσε να φρενάρει. Σας αναφέρω την προσπάθεια να μην πάμε
 στον Έβρο, τη μάχη που έδωσε η υπηρεσία, που απέτυχε. Προσπάθειες
 εδώ στο Υπουργείο του Γιάννη του Τζούνη και του Βλάχου στην κρίση
 των δοκίμων αξιωματικών της Εθνικής Φρουράς. Βεβαίως, υπήρχαν εξαι-
 ρέσεις. Και είμαι αναγκασμένος να αναφέρω μια μεγάλη εξαίρεση, τον
 Παναγιωτάκο, ο οποίος δεν έπαιξε τον ίδιο ρόλο με τους άλλους συνα-
 δέλφους του. Δεν λέγω τη φοβερή λέξη "προδοτής", αλλά κάνω διαπιστώ-
 σεις επί γεγονότων. Μπορεί να πιστευε ότι έτσι έπρεπε να γίνει.
 Και τελικά, όπως ίσως ξέρετε, έγινε και Υφυπουργός Εξωτερικών. Αλλά
 βασικά στο ερώτημά σας προσπαθώ να απαντήσω για να σας πω, γι' αυ-
 τό, που είπατε, "να μετέχουμε στη διαμόρφωση κρίσιμων αποφάσεων",
 δυστυχώς όχι. Απλώς κάναμε λίγο το φρένο της ατμομηχανής.

2114

21

21

2/32

ΒΠ

9.12.86

148
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ο Παναγιωτάκος γιατί μπόρεσε να παίξει αυτό το ρόλο; Επειδή ήταν σύμφωνος με το καθεστώς; Δεν ήταν και αυτός μέλος - δεν είπα καταξιωμένο, απλώς το αφήνω στη κρίση του ιστορικού - της διπλωματικής υπηρεσίας; Γιατί έπαιξε αυτός ρόλο; Εγώ πάντως παρακολούθησα την κατάσταση στην Αμερική και θυμάμαι πολύ καλά έχω πολύ ζωντανές τις αναμνήσεις της συμπεριφοράς του και τις ομιλίες του στα Ηνωμένα Έθνη. Γιατί αυτός μπόρεσε;

ΜΑΡΤΥΣ: Και ξέρετε ότι πριν από την Αμερική ήταν στη Λευκωσία πρέσβυς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Το ξέρω.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω - για να είμαι όσο το δυνατόν πιο προσεκτικός - ότι συμφωνούσε με την πολιτική της χούντας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Φωτόπουλο να λάβει το λόγο. Θέλω να σημειώσω ότι έχουμε αποφασίσει να διακόπτουμε στις 14,30'. Θέλω να κάνω και εγώ μια ερώτηση και τελειώνουμε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μια ερώτηση, κύριε Πρόεδρε: Με την απόπειρα κατά του Παπαδόπουλου συνελήφθη τότε ο Παναγιούλης. Το βούλευμα που ακολούθησε τότε ύστερα από ένα μήνα θεωρεί συνυπεύθυνο και

3, 3/ ΒΠ 9.12.86
198

το Γεωρκάτζη. Ο Μακάριος καλύπτει τον Γεωρκάτζη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πού εξεδόθη αυτό το βούλευμα;

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εδώ στην Ελλάδα.

Ο Μακάριος, λοιπόν, καλύπτει τον Γεωρκάτζη. Οι σχέσεις όμως Ελλάδος και Κύπρου τότε εντείνονται. Διακοπή σχέσεων, δηλαδή Αθηνών-Λευκωσίας. Πως εξηγείτε τις μετέπειτα εξελίξεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξετε. Ο μακαρίτης ο Παναγούλης είναι γνωστό ότι ήρθε με κυπριακό διαβατήριο στην Ελλάδα και ότι τα εκρηκτικά τα έλαβε από την Κυπριακή πρεσβεία. Δηλαδή αυτό δεν το αμφισβητεί ο Νίκος ο Κρανιδιώτης στο βιβλίο του, που λέει ότι με ένα δέμα, που είχε από τη Λευκωσία το λεγόμενο "διπλωματικό σάκκο" - ο σάκκος αυτός απαγορεύεται να ανοιχτεί στα τελωνεία όταν φθάνει, διότι υποτίθεται ότι περιέχει απόρρητα έγγραφα - ο οποίος περιείχε δέσμες εκρηκτικών υλών και πυροκροτητές. Ο Γεωρκάτζης ο οποίος ήταν σικτεινό πρόσωπο φαίνεται ότι ήταν αναμειγμένος, διότι ποιός άλλος θα έστελνε μέσα σε διπλωματικό σάκκο τέτοια πράγματα. Πρέπει να ήταν πολύ υψηλά ιστάμενος. Δεν μπορούσε ένας υπάλληλος να το κάνει. Παρόλα αυτά προσπάθησε να δολοφονήσει το Μακάριο, διότι τον έπαυσε ο Μακάριος.

Δηλαδή τον ανάγκασε να παραιτηθεί.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μετά την απόπειρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, βεβαίως πέρασε αρκετός χρόνος.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ενώ τον καλύπτε την εποχή εκείνη.

(4B)

Ζ
1/4 Β (Κ.Ο.) 9.12.86

149

Γρήγορα
 ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, μετά σε δηλώσεις του, αλλά αυτά γίνονται πάντοτε, ^{το} ότι εκτιμούσε το έργο που είχε επιτελέσει ο Υπουργός κλπ. ^{Παραιτήθηκε.}
 Και αυτός μετά ήταν ο οργανωτής της απόπειρας κατά του Μακαρίου.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα σας παρακαλούσα, κύριε πρέσβυ, να μου λέγατε το εξής. Μιλώντας για τους Μητροπολίτες σε μια στιγμή, είπατε για τον έναν τουλάχιστον από αυτούς, ότι η φράση την οποία σας είπε, η γενικότερη συμπεριφορά του, έδειχνε παρανοϊκό χαρακτήρα. Σε μια σας ενέργεια προς το Υπουργείο Εξωτερικών, λέτε ότι θα έπρεπε ο Μακάριος να λιγοστέψει την αντίδρασή του, εναντίον των Μητροπολιτών αυτών. Το λέτε πράγματι ή εγώ έχω πέσει έξω;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, εγώ ακριβώς το αντίστροφο έκανα. Προσπαθούσα να τους πείσω να μην προχωρήσουν στην καθαίρεση, 'Αλλωστε δεν μπορούσε να λιγοστέψει ο Μακάριος. Αυτόν ^{προ}καλούσαν οι Μητροπολίτες. Αυτός δεν τους προκάλεσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μου φαίνεται ότι κάποτε τους καθήρεσε και αυτούς.

ΜΑΡΤΥΣ: Εβέρετε, κύριε Πρόεδρε, Είναι το εξής περίεργο,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με την μεζονα σύνοδο που έκανε κλπ. γιατί είδα ότι εκεί εσείς σε κάποιο τηλεγράφημά σας ή έγγραφο λέτε ότι

220

13

210

2/4 Β (Κ.Ο.) 9.12.86

150

σωστό είναι και ο Μακάριος κάπως να διορθώσει τη συμπεριφορά του απέναντι των τριών αυτών επισκόπων.

ΜΑΡΤΥΣ: Ίσως να έλεγα, κύριε Πρόεδρε, ότι η φοβερή κρίση που δημιουργήθηκε τότε με την σύγκληση της λεγομένης υπερτελούς και μεζζονος συνόδου, διότι είχαν έρθει και Πατριάρχες εκεί και η καθαίρεση των τριών Μητροπολιτών χωρίς μια νέα προσπάθεια να διορθωθεί η κατάσταση που δεν ήμουν εγώ σε θέση να πω πως θα διορθωνόταν, κάπως έτσι, διότι δυστυχώς μετά την καθαίρεση και των τριών Μητροπολιτών, έγινε μία πλέον όχι παρανοϊκή, εξωφρενική κατάσταση. Είχαμε ιεράρχες στην Κύπρο που ήταν καθηρεμένοι ο ένας από τον άλλον. Αλλά ήθελα να πω γιατί ίσως να μην το έχω γράψει, ότι από τους τρεις αυτούς ιεράρχες, ο μεν Άνθιμος, ο οποίος και πρωτοστατούσε είχε υπάρξει λίγο πριν στενός συνεργάτης του Αρχιεπισκόπου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Συνεξόριστος ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ο εθναρχεύων, δεν ήταν συνεφόριστος. Ήταν στην απουσία του Μακαρίου στην εξορία, ο εθναρχεύων. Συνεφόριστος ήταν ο Κυπριανός Κυρηναίας. Αλλά θα πω γι' αυτόν. Ο Άνθιμος λοιπόν όχι μόνο συνεργάζονταν αρμονικά αλλά του είχε αναθέσει ο Μακάριος και τη διεύθυνση της λεγομένης μεταλλευτικής εταιρείας, δηλαδή αυτό το κληροδοτήμα Μποδοσάκη που ήταν στην Κύπρο, σημαντική και υπεύθυνη θέση, την οποία ο

3/4B (Κ.Ο.-) 9.12.86

151

ίδιος ο Μακάριος του είχε εμπιστευθεί. Ο άλλος, ο Γενάδιος

Μητροπολίτης Πάφου ποτέ δεν είχε διαφωνήσει ή είχε πει ότι ο Μακάριος είναι ενωτικός ή ανθενωτικός. Απο τον Κυπριανό κανείς περίμενε τα πάντα, διότι σας λέω ότι από τα 50 και από τα 60 ήταν συνεχώς φανατικός αντίπαλος του Μακαρίου λέγοντας ότι εκείνος ήταν ενωτικός και ο άλλος ήταν ανθενωτικός.

Λέγουν ότι άλλη είναι η εξήγηση, διότι έγινε το δημοψήφισμα και οι τόμοι του δημοψηφίσματος μεταφέρθηκαν και εδώ και στα Ηνωμένα Έθνη τους μετεφερε ο Κυπριανός και ο Κυπριανός κατηγορήσε τον Μακάριο ότι επωφελήθηκε της απουσίας του για να εκλεγεί Αρχιεπίσκοπος. Ήταν υποψήφιος ο Κυπριανός αλλά όπως και να έχει το πράγμα πήγα στην εκκλησία μετά απο την καθαίρεση των τριων Μητροπολιτών και θυμάμαι ότι μίλησε ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας και για την νοοτροπία μου ο λόγος αυτός, ενώ ο Μακάριος περιορίστηκε να πει πόσο λυπάται πολύ μετριοπαθώς, ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας μιλούσε για το ανάθεμα, κλπ. Δηλαδή θέλω να πω ότι ζούσαμε στιγμές, γι' αυτό είπα τη λέξη "παρανοϊκές", φοβερές. Διότι και οι άλλοι που τον καθαίρεσαν, ο μεν Κυπριανός είχε εφοριστεί από τους Άγγλους στις Σευχέλλες, ο δε Κυτίου ήταν και εθναρχεύων, δηλαδή δεν ήταν τίποτα τύχαλα πρόσωπα.

(Δ)

(4B.)

1/4Δ.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

152

Όλη αυτή η φοβερή κατάσταση μας δημιουργούσε τέτοιο άγχος, που όλο και ελπίζαμε ότι δε θα γίνει ένα σκαλοπάτι χειρότερο, και ένα σκαλοπάτι χειρότερο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πότε έγιναν τα γεγονότα της Κοφίνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Έγιναν τον Νοέμβριο του 1967.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Στις 20 Νοεμβρίου 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η σύσκεψη στη Θράκη πότε έγινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Έγινε το Σεπτέμβριο του 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Άρα, τα γεγονότα της Κοφίνου

έγιναν μετά τη σύσκεψη της Θράκης.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η αποχώρηση, λοιπόν, της Μεραρχίας,

δεν σχετίζεται με διαμαρτυρίες των Τούρκων για τα γεγονότα της

Κοφίνου, αφού αυτά ήταν μεταγενέστερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Τα γεγονότα της Κοφίνου έγιναν μετά τον Έβρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αν στον Έβρο συμφώνησαν την απο-

χώρηση της Μεραρχίας...

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το θέμα δε συζητήθηκε στον Έβρο..

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η αποχώρηση της Μεραρχίας, έγινε

Χρήστος Μπασαγιάννης

2/4Δ. (Ε.Σ.) 9.12.1986

153

μετά τα γεγονότα της Κοφίνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, μετά τα γεγονότα της Κοφίνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα Τσεχοσλοβακικά όπλα που μετέφερε ο Μακάριος, πως προδόθηκαν και πιάστηκαν; Μήπως μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε παντού πράκτορες η χούντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τίνος πράκτορες εννοείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Πληροφοριοδότες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εδώ, της χούντας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί, βέβαια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και γιατί έκαναν όλη αυτή την ιστορία; Τι τους ενδιέφερε αν ο Μακάριος, δηλαδή η Κυπριακή Κυβέρνηση, θα έπαιρνε όπλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Προφανώς, διότι δεν ήθελαν την ενίσχυση των πιστών προς τον Μακάριο δυνάμεων, της Αστυνομίας, των λεγομένων εφεδρικών, που είχαν μία εκπαίδευση ημιστρατιωτική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κάτι άλλο τώρα, κύριε μάρτυς.

Η Εθνοφρουρά ήταν Κυπριακός Στρατός, ναί ή όχι; Τι λέει ο νόμος, δηλαδή. Υπάρχει νόμος.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν Κυπριακός Στρατός. Γι' αυτό, κύριε Πρόεδρε, ανέφερα και τους Κανονισμούς που δεν τηρούσε η χούντα. Γιατί προβλέπει ένας

26/12

26

3/4Δ.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

154
 Κανονισμός, και η επιλογή των Εφέδρων να γίνεται με Υπουργικό Συμβούλιο. Ήταν Κυπριακός Στρατός, στελεχωμένος από Έλληνες αξιωματικούς, γιατί οι Κύπριοι δεν είχαν αξιωματικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, η παρεμβολή του ΑΕΔ τι νόημα είχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Με τη στάση του στο θέμα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι μόνο με τη στάση του. Δηλαδή μπορούσε γενικώς ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων να σηκώνει το ανάστημά του πάνω από την Κυπριακή Κυβέρνηση, της οποίας ήταν Στρατός η Εθνοφρουρά;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με υποχρεωτική στράτευση δεν επανδρώνονταν η Εθνοφρουρά;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Γινόταν η στράτευση στα 18 χρόνια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γινόταν, δηλαδή, υποχρεωτικά η στράτευση των Ελληνοκυπρίων στα 18 χρόνια. Το Διοικητή ποιός τον όριζε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το Επιτελείο εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνα με τον νόμο, ποιός έπρεπε να τον ορίζει;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε δεχθεί ο Αρχιεπίσκοπος κατ'ανάγκη, διότι δεν διέθεταν

Handwritten signatures and initials at the bottom of the page, including a large signature and the initials "ΕΡΩ".

4/4Δ. (Ε.Σ.) 9.12.1986

αξιωματικούς οι Κύπριοι, να στελεχώνεται ως την κορυφή ο Στρατός αυτός από Έλληνες αξιωματικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναί, αλλά διοριζόταν από το Κυπριακό Υπουργικό Συμβούλιο.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Προτεινόταν από το Επιτελείο και διοριζόταν από το Υπουργικό Συμβούλιο. Πάντοτε γινόταν έτσι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να καταθέσω και τα σχετικά έγγραφα, αν μου επιτρέπετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρ ίστος Μπασαγιάννης): Βεβαίως, να τα καταθέσετε.

(Στο σημείο αυτό ο κ. μάρτυς καταθέτει στο Γραμματέα της Επιτροπής τα σχετικά έγγραφα).

Ο κ. Ζακολίκος έχει το λόγο.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, έχετε υπόψη σας κάποια ΝΑΤΟική Σύσκεψη που έγινε στη Λισσαβόνα με συμμετοχή Ξανθόπουλου, -Παλαμά και του Ολτσάου από πλευράς Τουρκίας; Τι έγινε εκεί, που προκάλεσε την κατά κάποιο τρόπο απομάκρυνση του Κυπριανού; Και το συνδέετε αυτό το γεγονός με τις μετέπειτα ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ του Κυπριακού;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχα λάβει μέρος στη Σύσκεψη, αλλά έχω ακούσει, έχω διαβάσει για τη Σύσκεψη αυτή.

(4Κ)

(4Δ) 1/4 Κ. Β.Τ. 9-12-86

156

Η άποψη Παλαμάς που ήταν τότε αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών, είναι ότι με την ευκαιρία αυτής της Υπουργικής συνόδου του ΝΑΤΟ — βέβαια στη Λισαβόνα κουβέντιασε με τον Ολτσάι, που ήταν τότε Υπουργός Εξωτερικών και τα ελληνοτουρκικά και τα κυπριακά — απ' αυτή τη συζήτηση γεννήθηκε η ιδέα των ενισχυμένων ενδο-κυπριακών συνομιλιών που πραγματοποιήθηκε αργότερα με τη συμμετοχή Έλληνα εμπειρογνώμονα από εδώ, του συμβούλου επικρατείας του κ. Δεγλερλή και άλλου Τούρκου νομικού από την Άγκυρα. Αυτά λέγει ο Παλαμάς.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Πώς συνδιάζεται αυτό με την απομάκρυνση Κυπριανού, διότι ακολούθησε άρνηση του Κυπριανού, αντίθεση και απομάκρυνση ενός τόσο σημαντικού συνεργάτη του Αρχιεπισκόπου; ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Νομίζω, ξέρω, ότι ο Παλαμάς, όχι μόνο δεν αγαπούσε τον Κυπριανού, αλλά νόμιζε ότι αυτός του παρενέβαλε εμπόδια, δεν ξέρω τι. Πάντως ήταν απαίτηση και πίεση Παλαμά και κυβερνήσεως, χουντικής τότε, κατά του Κυπριανού, και αυτός αν δεν κάνω λάθος αρχές του 72—αναγκάστηκε να παραιτηθεί.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Αυτή την εξήγηση δίδετε

ΜΑΡΤΥΣ. Ότι ήταν πίεση των Αθηνών να φύγει.

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

2/4 Κ.Β.Τ. 9-12-86

-----¼

157

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Και δεν το συσχετίζετε με την εξέλιξη των γεγονότων, πραξικόπημα, απόβαση;

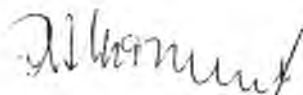
ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Πρόσβυ, το βράδυ μετά τις 18.30 ή αύριο το πρωί μετά τις 08.30, θα πρέπει -και παρακαλείσθε γι' αυτό- να έλθετε στο υπ. αριθμ. 140 γραφείο του πρώτου ορόφου για να ελέγξετε τα πρακτικά, τα οποία στο μεταξύ θα έχουν αποστενογραφηθεί και φυσικά να τα μονογράψετε κατά φύλλο και να τα υπογράψετε στο τέλος και στη συνέχεια θα τα υπογράψουμε και εμείς.

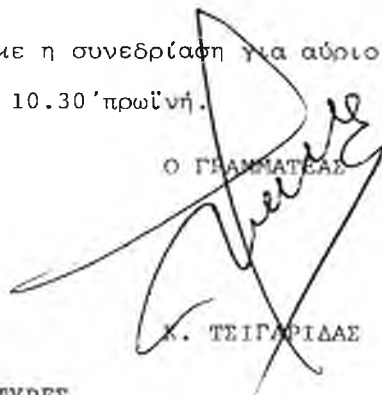
Στη συνέχεια και ώρα 14.40 λύθηκε η συνεδρίαση για αύριο Τετάρτη 10 Δεκεμβρίου 1986 και ώρα 10.30 πρωινή.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

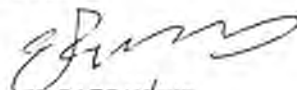
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

ΕΥΘ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΥΣΤ. ΛΑΓΑΡΟΣ

9-12-86

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

- ✓ 1. Δαμιανίδης Αλέξανδρος
- ✓ 2. Δασκαλάκης Γεώργιος
- ✓ 3. Ζακολίκος Πausανίας
- ✓ 4. Ζερβός Κλεάνδης
- ✓ 5. Κουτσογιάννης Ιωάννης
- ✓ 6. Λιανοκάκης Αλέξανδρος
- 7. Μαρκόπουλος Χρήστος
- ✓ 8. Μπασιγιάννης Χρήστος
- 9. Ντεντιδάκης Αντώνιος
- ✓ 10. Παγορόπουλος Δημήτριος
- 11. Παπαδονικολάκης Ιωάννης
- ✓ 12. Παπαστεφανάκης Εμμανουήλ
- 13. Πετραλιάς Αυγερινός
- 14. Παράκης Γεώργιος
- ✓ 15. Ράλλης Σπυρίδων
- ✓ 16. Τσιγαρίδας Κωνσταντίνος
- ✓ 17. Βορβιτσιώτης Ιωάννης
- 18. Βασιλειάδης Ιωάννης
- ✓ 19. Ζαΐμης Ανδρέας
- 20. Λάσκαρης Κων/νος
- ✓ 21. Μπλέτσας Στυλιανός
- ✓ 22. Σαρχάς Αθανάσιος
- ✓ 23. Παναγιωτόπουλος Γεώργιος
- ✓ 24. Παπακωνσταντίνου Μιχάλης
- 25. Παπαληγούρας Αγαστάσιος
- ✓ 26. Παυλίδης Αριστοτέλης
- ✓ 27. Φωτόπουλος Χρήστος
- ✓ 28. Κάππος Κωνσταντίνος
- ✓ 29. Γιατρέκος Κωνσταντίνος
- 30. Λιβανός Διονύσιος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Χ. ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ
 ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ : Π. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ
 ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

6-11-1986

Την 10/12/1986... ημέρα Τετάρτη..... και ώρα 10.00
 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "ρόλελο
 της Κύπρου" (Α΄ όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συ-
 νήλθε το Πρωτόβουλο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο
 από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασιγιάννη, Πρόεδρο, Περσευία Ζακα-
 λίνου, Αντιπρόεδρο, Κων/να Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του
 σε εκτέλεση της από 9/12/1986... αποφάσεως της Εξεταστικής
 Επιτροπής, ο μάρτυρας Ευδ. Καραγιάννης.....
 ..... ανέγνωσε, βεβαίωσε, βεβαίωσε
 και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής
 Επιτροπής στις 4/12... και 9/12/1986.....

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

 ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΑΣΑΓΙΩΝΝΗΣ

ΠΑΥΣΑΝΙΑ ΖΑΚΑΛΙΝΟΥ

 ΚΩΝ/ΝΑ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

 Ευδ. Καραγιάννης

Την 10/12/1986 ημέρα Τετάρτη ... και ώρα 11.00
 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "Φάκελο
 της Κύπρου" (Α΄ όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συ-
 νήθη το Πρακτικό της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο
 από τους βουλευτές, Χρίστο Κηρασγιάννη, Πρόεδρο, Παναγία Ζακο-
 λίκου, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενάμιον του
 σε εκτέλεση της από 9/12/1986 αποφάσεως της Εξεταστικής
 Επιτροπής, ο μάρτυρας Ευσε. Λαγακός.....
 ..... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε
 και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενάμιον της Εξεταστικής
 Επιτροπής στις 9.12.1986.....

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΗΡΑΣΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΑ ΖΑΚΟΛΙΚΟΥ

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΗΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

ΕΥΣΕ. ΛΑΓΑΚΟΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' - ΣΥΝΟΔΟΣ Β'

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

"ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο

Στην Αθήνα, σήμερα 11 Δεκεμβρίου 1986, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10.30 π.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα της Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή "για το φάκελο της Κύπρου", με Πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση των μαρτύρων κ.κ. Γ. Τσουμή και Κ. Χανιώτη .

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές κ.κ. Α. Δαμιανίδης , Γ. Δασκαλάκης , Π. Ζακολίκος , Κ. Ζερβός , Α. Λιαροκάκης , Δ. Παγόροπουλος , Ι. Παπαδονικολάκης , Γ. Περάκης , Ι. Βαρβιτσιώτης , Ι. Βασιλειάδης , Α. Ζαΰμης , Κ. Λάσκαρης , Σ. Μπέτσας , Α. Εαρχάς , Α. Παυλίδης , Χ. Φωτόπουλος , Κ. Κάππος , Κ. Γιατράκος και Δ. Λιβανός .

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας και λέγει :

2/1-Α-Α-Μ- 11-12-86

- 2 -

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, αρχίζει η συνεδρίαση.

Παρακαλώ τον γραμματέα της επιτροπής να συνοδεύσει στην αίθουσα τον μάρτυρα κύριο Τσουμή.

(Στο σημείο αυτό ο γραμματέας της επιτροπής συνοδεύει στην αίθουσα τον μάρτυρα κύριο Γεώργιο Τσουμή),

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να μου απαντήσετε σε ορισμένα ερωτήματα σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητάς σας.

Πώς ονομάζεσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τσουμής Γεώργιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ονομα πατρός;

ΜΑΡΤΥΣ: Ιωάννης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όνομα μητρός;

ΜΑΡΤΥΣ: Θεανώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το γένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Βελαλή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πού γεννηθήκατε και πότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στην Κοζάνη το 1930.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πού κατοικείτε;

Handwritten signature

Handwritten signature

3/1 Δ. Α.Μ. 11-12-86

- 3 -

ΜΑΡΤΥΣ: Στην Κηφισιά, [REDACTED] 4.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επάγγελμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αντιστράτηγος εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θρήσκευμα ;

ΜΑΡΤΥΣ: Χριστιανός Ορθόδοξος.

 (H)

(Δ)

1/1 Η. Β.Ζ. 11-12-86

4

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης):

Παρακαλώ τώρα κύριε μάρτυς, να θέσετε την δεξιάν σας επι του ιερού Ευαγγελίου και να δώσετε τον νενομισμένο όρκο. Και παρακαλώ τους συναδέλφους να εγερθούν.

(Στο σημείο αυτό ο κ. μάρτυς δίδει τον ακόλουθο όρκο:

Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλην την αλήθειαν και μόνον την αλήθειαν, χωρίς να προσθέσω ούτε να αποκρύψω τι).

Κύριε μάρτυς, το θέμα της Κυπριακής τραγωδίας το ξέρετε. Αυτό είναι το θέμα το οποίο εξετάζουμε σε όλες του τις πτυχές. Δηλαδή και το πραξικόπημα και τα προ του πραξικοπήματος και της Τουρκικής εισβολής και του Αττίλα Ι και του Αττίλα ΙΙ. Ότι γνωρίζετε παρακαλώ να μας το πείτε.

Θέλετε να αρχίσουμε με ερωτήσεις, ή θέλετε να κάνετε εσείς μια έκθεση πρώτα και στη συνέχεια να ερωτήσουμε εμείς ;

ΜΑΡΤΥΣ. Να σας τοποθετήσω λίγο γενικά τα πράγματα, διότι λεπτομερή έκθεση έχω υποβάλει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τώρα η λεπτομερής έκθεση, την οποία έχετε κάνει, είναι αυτή την οποία θα σας επιδείξει τώρα ο κ. Γραμματέυς; Και αν είναι αυτή, παρακαλώ να μας δηλώσετε εάν είναι η γνησία, αν αναγνωρίζετε και αναφέρεσθε στο περιεχόμενό της κλπ.

2/1 Η. Β.Ζ. 11-12-86

- 5 -

(Στο σημείο αυτό υπό του κ. Γραμματέως επιδεικνύεται στον μάρτυρα η σχετική έκθεση).

ΜΑΡΤΥΣ. Η έκθεση είναι δική μου κύριε Πρόεδρε. Αναγνωρίζω το περιεχόμενό της. Είχα επισυνάψει, όμως, ορισμένα αποδεικτικά έγγραφα τα οποία δεν τα βλέπω. Είχα συνημμένα στην έκθεσή μου τα οποία δεν βλέπω εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα. Ίσως υπάρχουν σε κάποιο άλλο φάκελλο.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα μπορούσα κύριε Πρόεδρε, ίσως να σας τα δώσω και πάλι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα. Πάντως είπατε ότι αναγνωρίζετε και αναφέρεσθε στο περιεχόμενο της εκθέσεως αυτής. Το αναγνωρίζετε ως αληθές;

ΜΑΡΤΥΣ. Το αναγνωρίζω ως αληθές. Το επιβεβαιώνω και γενόρως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ, λοιπόν, προχωρείστε στην εξιστόρηση των γεγονότων ή σε μια γενική έκθεση, όπως λέτε, με όσο το δυνατόν λιγότερα λόγια, διότι, όπως καταλαβαίνετε, ο χρόνος είναι πολύτιμος.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα, κύριε Πρόεδρε.

Για να διευκολύνω την επιτροπή αναφέρω ότι τοποθετήθηκα ως επιτελής στην 5551 Μονάδα Πληροφοριών της Κύπρου τον Σεπτέμβριο του

2/1

3/1 Η. Β.Ζ. 11-12-86

6

1973. Με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας το 1974 ανέλαβα την διοίκηση της μονάδος. Κατόπιν αυτού είναι σαφές ότι αρχικά είχα μια περιορισμένη προοπτική και μετά ως Διοικητής της μονάδος μία γενικότερα προοπτική των πραγμάτων των διαδραματισθέντων εις την Κύπρο.

Ειδικώς για την τραγωδία νομίζω ότι μπορούμε να αρχίσουμε από κάποιο σταθμό, ο οποίος είναι ο θάνατος του Στρατηγού Γρίβα και η τύχη της ΕΟΚΑ Β' .

Επεκράτησαν τότε δύο απόψεις για την ΕΟΚΑ Β'. Η μία άποψη ήταν η πολιτικοποίηση του αγώνος. Επί της πολιτικοποίησης του αγώνος η μόνη πληροφορία της μονάδος ήτο ένα υπόμνημα το οποίο μου ενεπιστεύθη ο Γενικός Γραμματέας της ΕΣΕΑ, της Επιτροπής Συντονιστικού Ένωτικού Αγώνος, Χριστίδης, ο οποίος και ετάχθη υπέρ της πολιτικοποίησης .

Αυτό το υπόμνημα του Χριστίδη νομίζω ότι αποτελεί σοβαρό έγγραφο και ως εκ τούτου το καταθέτω στην Επιτροπή.

(Στο σημείο αυτό ο κύριος μάρτυρας καταθέτει το σχετικό έγγραφο).

Η δεύτερα άποψη υπήρξε η συνέχιση του ενόπλου αγώνος για την ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου. Επ' αυτού η μόνη πληροφορία που έχω είναι ότι εγένετο κρούσις εις διαφόρους αξιωματικούς εν αποστρατεία και εν ενεργεία, να αναλάβουν την Διοίκηση της ΕΟΚΑ Β'.

Κα

4/1Η ΒΠ 11.12.86

7
Μεταξύ αυτών ήταν ο φίλος μου αντιστράτηγος Παπαστάθης, ο οποίος δεν απεδέχθη την ανάληψη της Διοικήσεως της ΕΟΚΑ Β', με αρκετό σθένος εκείνη την εποχή.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Από ποιούς εζητήθη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Παπαστάθης υπηρετούσε στη Σχολή Πολέμου και εκλήθη στο Επιτελείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τίνος; Του στρατού;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο Γενικό Επιτελείο Στρατού.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Έτος;

ΜΑΡΤΥΣ: Το 1973, προ του πραξικοπήματος, για να λάβει τρόπον τινα τη Διοίκηση της ΕΟΚΑ Β.'

Δεν γνωρίζω λεπτομέρειες από ποιούς εκλήθη, τι διεδραματίσθη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: ΕΟΚΑ Β' 1973;

ΜΑΡΤΥΣ: ΕΟΚΑ Β', το 1974 μετά το θάνατο του Γρίβα. Ο θάνατος του Γρίβα νομίζω ότι είναι Φεβρουάριο. Και εν συνεχεία αρχίζουν οι εξελίξεις αυτές.

Η πολιτικοποίηση της ΕΟΚΑ Β' απέτυχε και ως εκ τούτου - η οποία αν επετύγχανε προφανώς δεν θα είχαμε οδηγηθεί σ'αυτή τη τραγωδία - επεκράτησαν οι απόψεις της συνεχίσεως του ενόπλου αγώνα.

5/1Η ΒΠ 11.12.86

8

Η συνέχιση, όμως, του ενόπλου αγώνος ήτο αδύνατος. Η ΕΟΚΑ εξηρθρούτο ημέρα με την ημέρα και νομίζω ότι φθάσαμε στην εποχή κατά την οποία ο Αρχιεπίσκοπος και Πρόεδρος Μακάριος, εξήτησε τον επαναπατρισμό των αξιωματικών. Εκείνη την εποχή ανάφτηκαν τα αίματα και οδηγήθημεν στο πραξικόπημα.

Επί του θέματος αυτού σας αναφέρω ότι η μονάς δεν εμυήθη για το πραξικόπημα, η 5551 και οι αξιωματικοί όλης της μονάδος, δεν έλαβε διαταγή να συμμετάσχει στο πραξικόπημα και ως εκ τούτου εις ουδεμίαν ενέργεια προέβη, πλην της παρακολουθήσεως των γεγονότων τα οποία διεδραμματίσθησαν και τα οποία αναφέρω στην έκθεσή μου.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Τι ήταν αυτή η μονάδα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήτο μονάς πληροφοριών, η οποία υπήγετο απ'ευθείας στην ΚΥΠ και εστεγάζετο στην Ελληνική Πρεσβεία, με το κάλυμα του προσωπικού της Ελληνικής Πρεσβείας εν Κύπρω.

Εκείθεν για να αναφερθώ στην έκθεση, είναι ότι το πραξικόπημα έγινε την Δευτέρα και την Παρασκευή είχε διαταχθεί ο Διοικητής της μονάδος, τότε αντισυνταγματάρχης Ζιωτόπουλος, ο Αρχηγός της Εθνικής Φρουράς, ο Πρόεδρος κύριος Λαγάκος, να μεταβούν πάνω στην Αθήνα δια μίαν σύσκεψιν.

Εν τω μεταξύ εμείς ετοιμάσαμε για τον Διοικητή μας μια έκθε-

6/1Η ΒΠ 11.12.86

9
ση, διότι το θέμα της συσκέψεως ήτο οι επιπτώσεις εκ της μειώσεως της θητείας εις την Εθνικήν Φρουράν και της δυνάμεως των Ελλήνων αξιωματικών.

Με την έκθεσιν αυτήν εισηγήθημεν εις τον Διοικητήν και είπαμε ότι δεν έχουμε καμιά σχέση με αυτά τα θέματα. Εκείνο το οποίο μπορούμε να αναφέρουμε, ως μονάς πληροφοριών, είναι αν έχουμε διαφορές εις τις απειλές εκ της μειώσεως της θητείας. Και δεύτερο θέμα-επειδή το πραξικόπημα συνεζητείτο και υπήρχαν φήμες γι' αυτό το θέμα-είπαμε να βάλουμε "και απειλαί", για την περίπτωση αντιδράσεως, δυναμικής αντιδράσεως προς μείωση των Ελλήνων αξιωματικών. Δηλαδή σε περίπτωση που θα αντιδράσει η Εθνική Φρουρά.

Κάναμε ένα υπόμνημα, το δώσαμε επάνω. Επειδή δεν υπάρχουν στην έκθεση τα συνημμένα, θα ήθελα, αν μου επιτρέψετε, να παραδώσω στην Επιτροπή και αυτό το υπόμνημα το οποίο κάναμε.

(Στο σημείο αυτό ο κύριος μάρτυς καταθέτει το σχετικό υπόμνημα).

Και ανεχώρησαν για τη σύσκεψη.

Την Παρασκευή και το Σάββατο υπήρξα λίαν ανήσυχος, διότι αναπληρούσα τον Διοικητή και ευρισκόμουν σε πλήρες σιότος και από ορισμένες ενδείξεις πίστευα ότι ήτο δυνατόν, εάν κάποια ενέργεια θά γίνει, θα γίνει το Σάββατο. Συμπερίστηκε τις απόψεις μου αυτές, ο κύριος

7/1Η ΒΠ 11.12.86

10

Σέρμπος, ο οποίος ήτο επιτετραμένος της Πρεσβείας και εν συνεχεία, αφού δεν έγινε τίποτα, την Κυριακή καθησύχασα, διότι είχα την αφέλεια να πιστεύω ότι ο κύριος Λαγάκος, ο στρατηγός Ντενίσης και ο Διοικητής μου, θα τους απέτρεπαν επάνω από το να δημιουργήσουν τέτοια προβλήματα. Οπότε την Δευτέρα που έγινε το προξενικόπνημα αφηνιδιάστηκα και η πρώτη ενέργεια την οποία έκανε η μονάς ήταν, όταν διεπιστώθη ότι προσβάλλεται το Προεδρικό Μέγαρο - αυτά θα τα έχετε διαβάσει από διάφορα θέματα - ο κύριος Σέρμπος, ο επιτετραμένος αποφάσισε να κινηθεί προς το Προεδρικό Μέγαρο για την διάσωση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Την στιγμή που ετοιμαζόταν να κινηθεί, διέταξα τον υφιστάμενό μου ταγματάρχη Κούλα να συνοδεύσει τον κύριο Σέρμπο και να τον συνδράμει στο έργο του.

Κατευθύνθησαν προς το Προεδρικό Μέγαρο με αναπεπταμένη τη σημαία. Έχει κάποια σημασία. Με συγχωρείτε για τις λεπτομέρειες, διότι όταν ξεκίνησε ο κύριος Σέρμπος με το αυτοκίνητο του Πρέσβευς, είπα να βγάλουν και να ανυψώσουν τη σημαία. Ο κύριος Σέρμπος μου είπε "δεν δικαιούμαι". Σ' αυτές τις στιγμές, αν ήταν δυνατόν, να εξετάσουμε ποιός δικαιούται, ενώ η σημαία θα εσήμαινε μια ελεύθερα διέλευση.

Εν πάση περιπτώσει όταν έφθασε ο κύριος Σέρμπος επάνω με τον ταγματάρχη κύριο Κούλα, διεπίστωσαν ότι το Προεδρικό Μέγαρο εφλέ-

8/1Η ΒΠ 11.12.86

11

γετο. Διεξήγετο μάχη και δεν μπορούσαν να πλησιάσουν. Και από εκεί κατέφυγαν από το Προεδρικό Μέγαρο δεξιότερα. Αίγιο ανατολικότερα υπήρχε το κλιμάκιο αυτό της 6ης υπομονάδος, όπου είχαμε τις επικοινωνίες της μονάδος και εκεί προσπάθησαν ο κύριος Κούλας και ο κύριος Σέρμπος να στείλουν ένα σήμα στην Αθήνα, ότι διεξάγονται μάχες στο Προεδρικό Μέγαρο.

Το σήμα το είχα στα συνημμένα. Θα αναγκαστώ να σας το ξαναδώσω. Το σήμα αναφέρει το εξής: "Στρατιωτικά τμήματα υποστηριζόμενα υπό αρμάτων επετέθησαν εναντίον Προεδρικού Μεγάρου. Προβάλλεται αντίσταση φρουράς, ητις ενισχύθη υπό εφεδρικού. Διεξάγονται ισχυρά μάχαι εις περιοχήν του Προεδρικού."

Εκείνη τη στιγμή, όμως, είχε καταληφθεί ταυτοχρόνως και ο ΟΤΕ της Κύπρου και κατέβηκαν οι διακόπτες. Και ως εκ τούτου τα τηλέτυπα έμειναν νεκρά.

(ο)

(H)

1/1σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

12

Δεν μπορούσαν να διαβιβάσουν άλλο σήμα. Εις απάντηση αυτού του σήματος, αφού απεκατεστάθησαν οι επικοινωνίες αργά στις 15, 12,30, μας ήλθε ένα σήμα, να έλθετε σε επαφή με ΕΛΔΥΚ, ή Εθνική Φρουρά και να μας δίδετε υπεύθυνες και συγκεκριμένες πληροφορίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό από ποιόν ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό ήταν από την ΚΥΠ, από τον κ. Σταθόπουλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Υπέγραφε ο κ. Σταθόπουλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, είναι τέλεξ και δεν φαίνονται οι υπογραφές.

Στο σχέδιο προφανώς είναι τα στοιχεία διαβιβάσεως και στα αρχεία της ΚΥΠ πρέπει να εξακριβούται η προέλευση.

Κατόπιν αυτού, κατέφυγα στην ΕΛΔΥΚ, όπου συνήντησα εκείπέρα τον Γεωργίτση και τον Παπαγιάννη, που διευθύναν τις επιχειρήσεις, από εκείνο το Στρατηγείο.

Αφού διεπίστωσα ποιά είναι η κατάσταση, ότι είχε καταληφθεί το Αεροδρόμιο, διεξήγοντο μάχες πάνω στην Εθνοφρουρά και διάφορες άλλες λεπτομέρειες, προσπάθησα να φύγω από την ΕΛΔΥΚ, να γυρίσω στη Μονάδα μου, για να αναφέρω στην ΚΥΠ, στην οποία υπήγετο ο Διοικητής, πλην όμως, δεν με αφήσαν να φύγω, με την αιτιολογία ότι είναι επικραθμός η κατάσταση, επικίνδυνο να κινηθώ.

2/1σ. (Ε.Σ.) 11.12.1986

13

Κατόπιν αυτού, παρέμεινα και όταν ο κ. Γεωργίτσης έφυγε από την ΕΛΔΥΚ, για να μεταβεί στο ΓΕΕΦ, μαζί με τον κ. Γεωργίτη έφυγα και εγώ και πήγα στη Μονάδα μου, όπου άρχισα να αναφέρω τα γεγονότα. Φυσικά, επειδή μεσολάβησε ένας χρόνος, δύομισυ-τριών ωρών, στον οποίο η ΚΥΠ δεν ελάμβανε σήματα δικά μου, ανησύχησε, παρατηρήθη η Μονάδα, κ.λ.π. Αυτά είναι τα ολίγα σήματα, τα οποία είναι ενδεικτικά, που αντηλλάγησαν. Υπήρχαν στην έκθεσή μου.

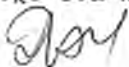
Έκτοτε είναι γνωστά τα γεγονότα. Φθάσαμε στις παραμονές της εισβολής.

Δύο μέρες μετά το πραξικόπημα είπαμε με τον Επιτελή, τον κ. Κούτση, να ασχοληθούμε λίγο επισταμένα, να δούμε τι κάνουν και οι Τούρκοι στους θύλακες μέσα που ήταν. Υπήρχαν οι πληροφορίες ότι οι Τούρκοι κλειστήκαν στους θύλακες, κάνανε μιά γενική επιστράτευση μέχρι ηλικίας 50 ετών, πράγμα το οποίο μπορούσε να αποδοθεί εις μέτρα προληπτικά ασφαλείας, διότι ανέλαβε ο Σαμψών.

Ταυτόχρονα, όμως, οι πληροφορίες, οι οποίες ερχόταν, τις οποίες παίρναμε, μπορώ να πω πως τις παίρναμε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Βεβαίως, μπορείτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Οι πληροφορίες για την Τουρκία, συνήθως ελαμβάνοντο από τον Σημαιοφορίδη, ο οποίος είχε ένα κλιμάκιο στην Κυρήνεια και παρακο-

3/10.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

14

λουθούσε ~~το Σταθμό Αναμεταδόσεως του Ραντάρ του Αναμούρ, της Τουρ-~~
~~κίας~~ απέναντι. Από το Αναμούρ, κάθε αεροσκάφος ή σκάφος οτιδήποτε
 πέρασε ή έκανε κάτι κ.λ.π., ανέφερε σ' αυτό το Σταθμό και ως εκ
 τούτου είχαμε σαφείς και πλήρεις πληροφορίες.

Η ανησυχία από την Τουρκία ήτο σοβαρά. Οι πληροφορίες που
 κατέφθαναν είχαμε μονίμως την απειλή της 39ης Αποβατικής Μεραρχίας...

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Πρόεδρε.

Φρονώ το ότι είχαν επαφή με το ραντάρ το τουρκικό, πρέπει να δια-
 γραφεί από τα πρακτικά, Διότι αυτοί θα διερευνήσουν ποιος ήταν
 εκείνος που έδωσε τις πληροφορίες στους Έλληνες. Παρακαλώ πολύ,
 αυτό να διαγραφεί από τα πρακτικά, διότι αποκαλύπτει μιά πηγή
 τουρκική και αυτό θα έχει επιπτώσεις στο ηθικό αυτών, οι οποίοι
 εχρησιμοποιούνται ως πράκτορες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συμφωνείτε να διαγραφεί, το
 "από τουρκική πηγή";

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε. Τώρα μυστική
 διπλωματία, κ.λ.π., αυτά είναι γνωστά. Νομίζω δεν έχει σημασία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και εγώ δεν το νομίζω, αλλά εν-
 πάση περιπτώσει να μη βρεί κανένας το μπελά του.

4/1σ. (Ε.Σ.) 11.12.198

-15-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Το ίδιο έκανε και η Τουρκία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τη Κυρήνεια τη χάσαμε, κ.λ.π.

ααμ

(ΓΡ)

(σ)

1/1 ΓΡ Ε.Τ. 11-12-1986

16

ΜΑΡΤΥΣ. Εν πάση περιπτώσει είχαμε σοβαρές πληροφορίες. Ταυτοχρόνως ήλθε και ο χρόνος αλλαγής αντικαταστάσεως ενός 30% περίπου της δύναμης της ΕΛΔΥΚ, για τις οποίες υπήρχαν σοβαρές ανησυχίες. Φυσικά κάθε πληροφορία αναφέρετο στην ΚΥΠ ~~και~~ επιδίδετο στο ΓΕΕΦ, χαρακτηριστικό είναι ένα σήμα το οποίο εστάλη απο τη μονάδα που λέει ότι ανεφέρθησαν οι πληροφορίες ΓΕΕΦ, ~~κι~~ αυτό δεν ανησυχεί. Η ΕΛΔΥΚ όμως η οποία ήτο μία ελληνική δύναμις ανησυχούσε σοβαρά. Ο διοικητής όμως ο Νικολαΐδης, είχε λάβει αρκετά μέτρα, εγένετο η αντικατάσταση της ΕΛΔΥΚ την πρώτη μέρα και εκείνο το βράδυ είχαμε τις πληροφορίες ότι η 39η μεραρχία επιβιβάσθη επί των πλοίων, τα οποία ανοίχθηκαν στο πέλαγος. Ανεφέρθη πληροφορία στην ΚΥΠ, κάποια αρρυθμία είχε γίνει εδώ πάνω και το βράδυ στις 2 η ώρα με πήρε ο υποδιευθυντής της ΚΥΠ και με διέταξε να του δώσω διευκρινίσεις και να ανέβω με το πρώτο αεροπλάνο στην Αθήνα. Παρασκευή πρωί ανέβηκα με το αεροπλάνο στην Αθήνα, έφθασα μεσημέρι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πώς ελέγετο παρακαλώ ο υποδιευθυντής της ΚΥΠ που σας πήρε στο τηλέφωνο.

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Δουζίνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Τί βαθμό είχε παρακαλώ;

2/1 ΓΡ Ε.Τ. 11-12-1986

17

ΜΑΡΤΥΣ. Ταξίαρχος, εγώ ήμουνα αντισυνταγματάρχης. Κατ'εντολήν του κ. Σταθοπούλου ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ. Το μεσημέρι λοιπόν βρέθηκα στο γραφείο του κ. Σταθοπούλου ανέφερα την κατάσταση. Ο κ. Σταθοπούλος μου είπε ότι το απόγευμα στις 5 η ώρα έχει μία σύσκεψη, να πάω στη σύσκεψη, πήγα στη σύσκεψη, εξετάστηκα από τους αξιωματικούς του Α' κλάδου, υπήρχαν φυσικά ορισμένες ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Τί ημερομηνία ήταν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). 19 του μηνός.

ΜΑΡΤΥΣ. Παρασκευή 19 του μηνός. Και το βράδυ αφού τελείωσε η σύσκεψη εβγήκε -αυτό έχει σημασία- μία εντύπωση περί του εχθρού. Η εντύπωση η οποία βγήκε από την ΚΥΠ περί του εχθρού ήταν, ότι ο εχθρός δύναται από της πρωίας να αποβιβασθεί με τόσες δυνάμεις εις την Κυρήνεια, ακριβώς στο χώρο, να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις με εκείνα τα μέσα με αεροπορικά μέσα, να ακολουθήσει δεύτερο κύμα κλπ., όπως αναγράφεται σ'εκείνο, πράγματα τα οποία εσήμαιναν -όπως ήταν η εντύπωση- πόλεμο, επιστράτευση. Τελειώνοντας όμως όλη αυτή η εκτίμηση, εκεί που περιμέναμε την τελεία, εμπήκε ένα κόμμα, μετά το οποίο συνέχιζε και έλεγε

3/1 ΓΡ Ε.Τ. 11-12-1986

18

εφόσον αι πολιτικοστρατηγικαί, κάτι τέτοιο, συνθήκες, το επιτρέψουν τούτο, πράγμα το οποίο σήμαινε ότι η ορθή εκτίμηση της ΚΥΠ για να επιβεβαιωθεί έμπαινε και ένας ακόμη παράγων, τον οποίο αυτό παράγοντα η ΚΥΠ τον άφηνε να τον εκτιμήσει κάποιος άλλος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Ποιος ήτο ο εμπνευστής του κειμένου από το κόμμα (,) και πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήτο ο διοικητής της ΚΥΠ ο κ. Σταθόπουλος, από το κόμμα (,) και πέρα.

Ήθελα να σας αναφέρω, κύριε Παυλίδη, ότι στο στρατό συμβαίνει κάτι παράξενο. Όταν βρίσκεσαι σε ένα κλιμάκιο κατώτερο και ο άλλος είναι ένα κλιμάκιο ανώτερο, ο επιτελής είναι πιο έξυπνος, πιο μορφωμένος, πιο όμορφος. Επομένως με τον Α' κλάδο, τον κλάδο επιχειρήσεων της ΚΥΠ, με τον οποίο είχα τη σύσκεψη, εβρισκόμουν σε μία συζήτηση. Ο Α' κλάδος, θέλω να το διευκρινίσω αυτό, όταν μπήκαν μέσα στη σύσκεψη με άφησε απέξω. Αλλά όταν βγήκαν από τη σύσκεψη με το χαρτί της εκτιμήσεως εζήτησα από τον Κιρατζή (;) να δω και του λέω ποιος έβαλε το κόμμα (,) αυτό; Ο κ. Σταθόπουλος μου είπε, ο διοικητής.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Στον Α' κλάδο;

ΜΑΡΤΥΣ. Στον Α' κλάδο.

4/1 ΓΡ Ε.Τ. 11-12-1986

19

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας παρακαλώ κύριοι να συνεχίσει
ο κύριος μάρτυς.

Γ
Διευθύνει
4/1/86

ΜΑΡΤΥΣ. Εν πάση περιπτώσει η εκτίμηση της ΚΥΠ πλην της τελευταίας
παραγράφου/Ετο αποτέλεσμα της εισβολής όλων αυτών των πληροφοριών
~~«σε κάποιον άλλο σφίγγεται...»~~
οι οποίες πράγματι οδηγούσαν απ'όλες τις ενδείξεις ότι επίκειται η
εισβολή και ήταν ορθή η εκτίμηση της ΚΥΠ.

(N)

ΓΡ

1/1 Ν Σ.Κ. 11-12-1986

20

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννη): Η εκτίμηση της ΚΥΠ μετεδόθη στο ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η εκτίμηση της ΚΥΠ εδακτυλογραφήθη και ένα αντίτυπο παρέμεινε στον Α'κλάδο και ένα άλλο το εδίπλωσε προσεκτικά ο κ. Σταθόπουλος, το έβαλε στην έξω τσέπη για να μη τσαλακωθεί και μας είπε πως αν τον χρειαστούμε μεταβάνει στο ΑΕΔ για να επιδώσει την εκτίμηση του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχε στο μεταξύ προσθέσει την παράγραφο μετά το κόμμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Φυσικά όλη η εκτίμηση φέρει την υπογραφή του διοικητού.

Η παράγραφος που προσετέθη δεν ξέρω αν ήταν προϊόν δικής του εκτίμησης ή και άλλων επιτελών. Το λέω γιατί μέσα στην αίθουσα που έγινε η σύσκεψη δεν ήμουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί ώρα έγινε αυτή η σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ πήγα στις 5 η ώρα. Για κάποιο χρονικό διάστημα ήμουν μερωνόμουν σε γραφείο του Α'κλάδου. Στην αίθουσα των συσκέψεων μπήκαν στις 6 το απόγευμα και κράτησε η σύσκεψη περίπου μέχρι τις 9.

Γύρω στις 8, δεν θυμάμαι και καλά έφυγε ο κ. Σταθόπουλος και πήγε στο ΑΕΔ για να επιδώσει την εκτίμηση του.

2/1 Ν. Σ.Κ. 11-12-1986

21

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επιστρέψατε στη Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Κανονικά το δρομολόγιο της Ολυμπιακής γινόταν κάθε βράδυ, λόγω των γεγονότων της Κύπρου ~~και~~ μεταφέρθηκε το πρωί για να μη διανυκτερεύει το αεροπλάνο εκεί. Ως εκ τούτου 5 η ώρα πήγα στο αεροδρόμιο του Ελληνικού, ανέβηκα στο αεροπλάνο και όταν ξεκινήσαμε για να απογειωθούμε, οπότε το αεροπλάνο δεν απογειώθηκε και μας ανακοινώνει η αεροσυνοδός ότι δεν θα απογειωθούμε, γιατί το αεροδρόμιο της Λευκωσίας είναι εκτός ενεργείας. Φυσικά για μένα ήταν πλέον σαφές ότι είχε γίνει η εισβολή. Συγκεκριμένα επειδή ο πιλότος ήταν γνωστός μου, βγαίνοντας έξω για να τον χαιρετίσω μου είπε, τί κάνατε πάλι στη Κύπρο; Του απάντησα πως δεν κάναμε τίποτα εμείς, αλλά μας κάνουν οι άλλοι.

Κατόπιν αυτού πήγα στο Αρχηγείο και από εκεί στην αίθουσα επιχειρήσεων της ΚΥΠ. Συγκεκριμένα η οικογένειά μου ήταν κάτω στη Κύπρο και η μονάδα μου. Προσπάθησα να πάω με οτιδήποτε δεν μπόρεσα και τελικά μπήκα στο καράβι "ΡΕΘΥΜΝΟ" σαν απλός επιβάτης. Κατεβήκαμε λοιπόν με τους εθελοντές Κυπρίους φοιτητές και με ένα τάγμα μέχρι τη Λεμεσό ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: (Χρίστος Μπασαγιάννης): Φτάσατε στη Λεμεσό;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι φτάσαμε πλησίον της Λεμεσού, γιατί είδαμε το

3/1 Ν. Σ.Κ. 11-12-1986

22

αικτές. Προχωρήσαμε για να νυχτώσει για να μπούμε νύχτα στο λιμάνι της Λεμεσού. Νομίζω πως πήγαμε προς ανατολάς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μήπως με το ΚΑΝΤΙΑ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, με το ΡΕΘΥΜΝΟ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είστε σίγουρος;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ήταν αυτό που ήταν και ο κ. Παπαποστόλου μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι ήταν ο κ. Παπαποστόλου και ένα τάγμα πεζικού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Φτάσατε εμείς και τί έγινε μετά;

ΜΑΡΤΥΣ: Φτάσαμε, αλλά μετά γυρίσαμε πίσω, γιατί ελέχθησαν πολλά πράγματα, γιατί από τους κανονισμούς οι στρατιωτικοί επάνω στο πλοίο είναι καθαρά επιβάτες. Διοικητής του επιτεταγμένου αυτού πλοίου ήταν ένας πλοίαρχος ονόματι Σούλας, ο οποίος είχε ένα ασύρματο και επικοινωνούσε με το Αρχηγείο Ναυτικού.

(ΑΨ)

(N)

1/1 ΑΚ ΦΚ 11.12.86

23

που γιατί
 Ο μόνος αρμόδιος/πρέπει να ξέρει/γύρισαν πίσω, ποιούς λόγους
 είχαν να γυρίσουν πίσω, είναι ο πλοίαρχος. Και όχι τόσο ο πλοίαρχος
 του ΡΕΘΥΜΝΟΣ, ο πολίτης, αλλά ο αντιπλοίαρχος. Νομίζω, ότι ήταν
 έφεδρος και επιστρατεύθηκε εκείνη τη στιγμή, ο οποίος ήταν και ο
 υπεύθυνος της αποστολής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιά μέρα ήταν αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα πρέπει να συμβουλευθώ την έκθεσή μου, κύριε Πρόεδρε.

Τη νύχτα 23 προς 24 Ιουλίου. Και λέγω "Μετά από πλάνηση στην
 Ανατολική Μεσόγειο τας πρώτας νυκτερινάς ώρας το ΡΕΘΥΜΝΟ εβρίσκετο
 περί τα 50 μίλια νοτίως της Λεμεσσού. Οπότε εστράφη κατ'ευθείαν
 προς βορρά απέναντι στη Λεμεσσό".

Βέβαια ούτε χάρτη είχα, ούτε τίποτα. Απ'ό,τι άκουγα εκεί μέσα.

"Μετά από ένα χρόνο προσεγγίσθη επί πλοίων πολεμικών, που έρριπταν
 τους προβολείς των επί του ΡΕΘΥΜΝΟΥ και αντηλλάγησαν σήματα".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί σήματα αντηλλάγησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Προσεγγίσθη, επί δύο πολεμικών τα οποία μας έριξαν τους
 προβολείς επί του ΡΕΘΥΜΝΟΥ...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιάς εθνικότητας ήταν αυτά τα πολεμικά;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Έρριψαν τους προβολείς. Νομίζω όμως ότι ήταν

2/1 ΑΚ ΦΚ 11.12.86

24

Βρετανικά πολεμικά, που ήσαν από τη βάση του Ακρωτηρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως ήταν κανένα απ'αυτά τα ελικοπτεροφόρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω καθόλου, τι πλοία ήταν. Ήταν νύκτα και αυτά μας φωτίσανε. Εμείς δεν τους φωτίζαμε. Βλέπαμε μόνο τους προβολείς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γι'αυτό απεχώρησε το ΡΕΘΥΜΝΟ και γύρισε πίσω, ή είχε λάβει καμιά διαταγή ο πλοίαρχος; Τί σας είπε ο πλοίαρχος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο πλοίαρχος είπε ότι κάτι αντηλλάγησαν με αυτούς και αναγκάστηκε να αναφέρει στην Αθήνα. Και αφού ανέφερε στην Αθήνα, του είπαν να γυρίσει. Είναι ο πλοίαρχος Ζούλας.

Επανήλθα στην Αθήνα, ξανασυνέχισα τις προσπάθειες για να φύγω στην Κύπρο, ναυτολογήθηκα στο ΣΑΠΘ με ψεύτικο όνομα ως πλήρωμα, διότι θα πήγαινε να φέρει τους τραυματίες και τελικώς έφυγα με το ΟΔΥΣΣΕΑ και έφθασα την 1η Αυγούστου στην Κύπρο. Από την 1η Αυγούστου πλέον ανέλαβα υπηρεσίες στη μονάδα μου και παρακολουθούσα όλες τις δραστηριότητες, κυρίως πληροφοριακές, για να βοηθήσω, οι οποίες διαιρούνται σε δύο φάσεις. Η μία φάση προ της εισβολής, όπου οι Τούρκοι έκαναν ορισμένες παραβάσεις, επεκτάσεις κλπ. Είχαμε τόσες πληροφορίες σαφείς επί του θέματος, διότι μέχρι και το σήμα

ΣΑΠ

3/1 ΑΚ ΦΚ 11.12.86

25

ενάρξεως των επιχειρήσεων , είχαμε πάρει από τους Τούρκους , το οποίο έλεγε "εφαρμόσατε ΖΑΦΕΡΜ 05 , 00 ώρα" που ΖΑΦΕΡΜ σήμαινε η ώρα της επιθέσεως και η οποία πράγματι αυτή ήτο ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Για τον δεύτερο Αττίλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι. Διότι γύρισα 1η Αυγούστου στην Κύπρο . Από κεί είχαμε τις συνεχείς πληροφορίες και παρακολουθούσαμε τις δραστηριότητες του εχθρού.

The block contains three handwritten elements: a signature on the left, a large signature in the center with a diagonal line through it, and a mark resembling a stylized arrow or the Greek letter alpha on the right.

(ΠΑ)

(ΑΚ)

1/1 ΠΑ ΜΠ 11-12-1986

26

Πολλές φορές λόγω της καταστάσεως της εθνικής φρουράς μαθαίναμε από τις εχθρικές δραστηριότητες και όχι από τις αναφορές των δικών μας μονάδων και φθάσαμε στην ανακάλυψη και στα μετέπειτα γεγονότα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ας αρχίσουμε από το τελευταίο.

Είχατε σήματα που προσδιόριζαν ακόμα και την ώρα που θα επιχειρούσαν οι Τούρκοι τον δεύτερο Αττίλα . Τα γνωστοποιήσατε αυτά ;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως , ήμουν συνεχώς ο σύνδεσμος μεταξύ της μονάδος και του ΓΕΕΦ και τα ανέφερα στο στρατηγό Καραγιάννη, ή στους επιτελείς του .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το αναφέρατε και στο ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η διαδικασία η οποία ακολουθείτο είναι λίγο παράξενη.

Δηλαδή μια πληροφορία που παίρναμε έφευγε με το τηλετύπο προς την Αθήνα . Το απόκομμα του τηλετύπου το πηγαίναμε στο ΓΕΕΦ , γιατί προσπαθούσαμε να είμαστε πρώτα εντάξει με τα αφεντικά μας . Οι διαταγές ήταν να δίνουμε στο ΓΕΕΦ όσες πληροφορίες το αφορούν και ότι είχε σχέση με τους Τούρκους το αφορούσε .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί το λέτε απόκομμα;

Ήταν περίληψη του σήματος ;

2/1 ΠΑ ΜΠ 11-12-1986

27

ΜΑΡΤΥΣ: Το τηλετύπο είχε τρία αντίγραφα, ένα από αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στην Αθήνα εστάλετο προς τον κ. Σταθόπουλο ;

ΜΑΡΤΥΣ: Παραλήπτης για μας ήταν η ΚΥΠ Α'.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή ο κύριος;

ΜΑΡΤΥΣ: Όλοι είχαν Α' . Για ένα διάστημα προ της αποκατάστασης της δημοκρατίας ήταν ο κ. Μανάρας. Μετά ήταν ο Παπανικολάου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι βέβαια ο πτέραρχος.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι ο Αθανάσιος Παπανικολάου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτοί ειδοποιούσαν το ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ υπετίθετο ότι έπρεπε να έχει και άλλες πληροφορίες.

Έβγαζε δελτίο πληροφοριών που το πήγαινε στο ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός ήταν αρχηγός ΑΕΔ τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Μπονάνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όταν εξετελείτο ο Αττίλας 2 ο

Μπονάνος ήταν αρχηγός;

ΜΑΡΤΥΣ: Λυπάμαι δεν μπορώ να σας απαντήσω, δεν θυμάμαι.'

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ας πάμε τώρα στην αρχή . Για το

πραξικόπημα είχε μωρισθεί τίποτα η ΚΥΠ της Κύπρου , δηλαδή η δική

3/1 ΠΑ ΜΠ 11-112-1986

28

σας υπηρεσία είχε μωρισθεί ότι επέκειτο πραξικόπημα του ΓΕΕΦ ή αξιωματικών του ΓΕΕΦ κατά της Κυβερνήσεως Μακαρίου ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ Κύπρου είχε πληροφορίες ότι κάτι θα γίνει . Μεταξύ των αξιωματικών συνεζητούντο πολλά. Όλοι πιστεύαμε ότι θα επικρατήσει κάποια σύναυση. Το ότι όμως η ΚΥΠ της Κύπρου είχε κάποια πληροφορία αποδεικνύεται από το ότι πρώτον ελαμβάνοντο ορισμένα μέτρα παρακολούθησεως των δραστηριοτήτων . Έχω να σας καταθέσω ένα σήμα το οποίο είναι ενδεικτικό ότι η ΚΥΠ της Κύπρου είχε πληροφορίες.

(ο)

(ΠΑ)

1/1⁰ (Κ.Ο.) 11.12.86

29

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας το λέω γιατί όπως βλέπω στην έκθεσή σας αρχίζετε από την 1η Ιουλίου 1974 που το Υπουργικό Συμβούλιο της Κύπρου είχε αποφασίσει την μείωση της θητείας σε 14 μήνες.

Πριν από την 1η Ιουλίου γινόταν καμιά ζύμωση;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά που σας είπα από το θάνατο του Γρίβα και το υπόμνημα του Γενικού Γραμματέος της ΣΕΑ που διαφωνούσε και υπέβαλε την παραίτησή του διότι δεν ήθελε συνέχιση του ένοπλου αγώνα από την ΕΟΚΑ, αλλά πολιτικοποίηση κλπ είναι στις 28 Μαΐου

Χαρακτηριστικό είναι ένα σήμα το οποίο έχει ταυτότητα 17.7.

ώρα 21.30' με το οποίο η μονάδα αναφέρει προς την ΚΥΠ τα εξής:

Αναφέρεται ότι εξ ενεργηθείσης σήμερα εξετάσεως μερίμνη της ΚΥΠ Κύπρου, της Νέας ΚΥΠ Κύπρου που προέκυψε εκ του πραξικοπήματος του λοχίου της ελληνοκυπριακής αστυνομίας Λάμπρου Θεοδοσίου-όστις ετύγχανε όργανο της Βάσε Λουϊζά, η οποία Βασ Λουϊζά προϊστάτο του γραφείου παρακολούθησεως τηλεφώνων, του Μακαρίου δηλαδή προέκυψαν τα κάτωθι:

ΑΡΙΣΤΟΦΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πασίγνωστος η κυρία.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω, από όσα εσείς ξέρετε!

— Παρακολουθούντο μεταξύ άλλων τα τηλέφωνα του αρχηγού ΓΕΕΦ

2/12/86⁰ (Κ.Ο.) 11.12.86

30

οικίας, γραφείου του Έλληνοσ πρέσβευς, οικίας, γραφείου, του διοικη-
τού της 55-51 μονάδος, γραφείο, του υπαλλήλου Βιντζηλαίου της 55-51
μονάδος, γραφείο, του αντισυνταγματάρχου Παπαγιάννη, υποδιοικητή
της ΕΛΔΥΚ- ~~ε~~κ της παρακολούθησας των τηλεφώνων του στρατηγού, ~~Ντενί-~~
ση δηλαδή, προέκυψαν τα κάτωθι:

«Περί την 4.7.74 -το πραξικόπημα έγινε στις 14- ειδοποίησε η σύζυ-
γός του εις Αθήνας να μην έλθει εις Κύπρο, διότι ως άφησε σαφώς να έ-
ννοηθεί θα εγίνετο ό,τι έγινε εις την Καβάλα την 13 Δεκεμβρίου 1967,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή αν είναι αληθές αυτό, στις
3.7 ο Ντενίσης ήξερε ή είχε υποπτευθεί ότι επέκειτο κάποιο πραξικό-
πημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Και το μάθαμε αυτό η σύζυγός του και από αυτήν την τηλεφω-
νική επικοινωνία το μάθαινε η ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτός ο λοχίας που λέτε...

ΜΑΡΤΥΣ: Λοχίας της ελληνοκυπριακής Αστυνομίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο οποίος είχε συλληφθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, από την Νέα ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από το κράτος του Σαμψάν δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, είχε συλληφθεί από τον Σαμψάν και κατέθετε αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κατέθετε, λοιπόν, αυτά ο λοχίας

3/1 0

(Κ.Ο.) 11.12.86

31

αυτός ο οποίος ήταν έμπιστος της κυρίας Λουϊζά, όπως είπατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, της κυρίας Λουϊζά, η οποία προϊστάτο των υποκλοπών.

Επομένως, αυτά τα πράγματα ήταν σαφή. Άλλωστε ελαμβάνοντο τόσο πολλά μέτρα εκ μέρους της κυπριακής Κυβερνήσεως. Είχε γίνει μία κινητοποίηση του εφεδρικού σώματος, παρακολουθούντο τα στρατόπεδα εθνοφρουράς, πράγματα τα οποία σήμαιναν ότι η κυπριακή κυβέρνηση κάτι περίμενε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επειδή είχατε πολλή καιρό που μένατε εκεί και είχατε με την ιδιότητα αυτή που είχατε, άμεσες σχέσεις με τον πρέσβη κλπ. Αυτή η δουλειά της μείωσης της θητείας ή της απομακρύνσεως των ελλήνων αξιωματικών ή καλύτερα, αν θέλετε, της στελεχάσεως της εθνοφρουράς με κυπρίους εφέδρους αξιωματικούς ήταν δουλειά του ΑΕΔ ή ήταν δουλειά της κυπριακής κυβερνήσεως;

(ΕΖ).

(0) 1/1 ΕΖ ΒΚ 11-12-86

32

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίμως ήταν δουλειά της Κυπριακής Κυβερνήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συνεπώς εάν το ΑΕΔ διεμαρτύρετο γιατί η Κυπριακή Κυβέρνηση αξίωνε να εφαρμόσει τον νόμο ...

ΜΑΡΤΥΣ: ... την επιθυμία της, την πολιτική της.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): ... την πολιτική της, ευρίσκετο σε δικαιολογημένη θέση το ΑΕΔ ή δικαιολογημένη αντιθέτως ήταν η θέση της Κυπριακής Κυβερνήσεως;

ΜΑΡΤΥΣ: Δικαιολογημένη ήταν η θέση της Κυπριακής Κυβερνήσεως. Αλλά κύριε Πρόεδρε, η παρουσία των ελλήνων αξιωματικών σημειώνεται από το 1963. Δεν ξέρω τώρα, εσείς οι νομικοί, εάν μπορείτε ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Να πούμε ότι άλλαξε ο νόμος;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, άλλαξε ο νόμος. Ότι είχαν δημιουργηθεί ορισμένα θέματα. Αυτό το πράγμα το κατάλαβε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και μετά ζήτησε να μην φύγουν όλοι οι αξιωματικοί, να φύγουν οι μισοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα είπε να αντικατασταθούν ορισμένοι αξιωματικοί ...

ΜΑΡΤΥΣ: Καλά. Αυτούς που κατά καιρούς είχε αποδείξεις ότι εκφράζονται, ενεργούν εναντίον της Κυπριακής Κυβερνήσεως, ζητούσε από πάνω και αντικαθίσταντο, ονομαστικώς εννοώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή είχε ζητήσει μέχρι τότε και

2/1 Ε.Ζ. Κ.Β. 11.12.1986

33

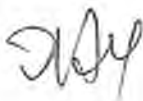
αντικαθίσταντο πόσοι, δύο - τρεις - τέσσερις;

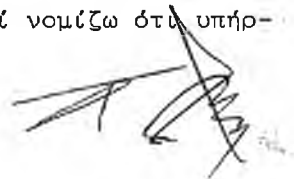
ΜΑΡΤΥΣ: Καμμιά δεκαριά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τώρα, αυτοί οι αξιωματικοί οι οποίοι έμεναν εκεί, ξέρετε γιατί σας το λέω, αυτό; Εγώ βλέπω τώρα τις εκθέσεις που έχουν κάνει μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας. Σχεδόν όλοι λένε, ότι ξέρετε η ανωμαλία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι εσυκοφαντούντο οι έλληνες αξιωματικοί, πως θα ανέτρεπαν τον Μακάριο. Και τον ανέτρεψαν τον Μακάριο. Άρα δεν συκοφαντούντο. Δεν βρίσκουν καμμιά άλλη αιτία να πουν για το πραξικόπημα. Επειδή ο Τύπος ανέγραφε και μάλιστα λένε ανευθύνως, κ.λ.π., τους συκοφαντούσε πως θα ανέτρεπαν τον Μακάριο.

ΜΑΡΤΥΣ: Και τώρα, κύριε Πρόεδρε, μας συκοφαντεί η εφημερίδα ΕΘΝΟΣ. Έγραψε κάτι άρθρα κατά των αξιωματικών κ.λ.π. . Αυτό σημαίνει ότι θα ανατρέψουμε την Κυβέρνηση την παρούσα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνα, εγώ δεν λέω το αντίθετο, αλλά έτσι λένε στις εκθέσεις τους οι συνάδελφοί σας. Και μάλιστα υψηλών βαθμών συνάδελφοί σας λένε αυτό το πράγμα και ότι έφταιγε συνεπώς ο Μακάριος για το κλίμα αυτό το οποίο είχε δημιουργηθεί. Ενώ όπως λέτε εσείς, και όπως λέει και ο νόμος, γιατί νομίζω ότι υπήρ-

3/1 Ε.Ζ. Κ.Β. 11.12.1986

34
 χε νόμος ο οποίος καθόριζε αυτά τα πράγματα ...

ΜΑΡΤΥΣ: Εν πάση περιπτώσει, κύριε Πρόεδρε, ήλθα με ορισμένα χαρτιά και δεν ξέρω εάν σας ενοχλούν, να σας παραδίδω έγγραφα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι καθόλου. Απεναντίας, μόνο επειδή είναι ανυπόγραφα, θα ήθελα επί τη ευκαιρία αύριο που θα έλθετε να ελέγξετε τα πρακτικά που θα έχουν αποστενογραφηθεί, να βεβαιώσετε και την ακρίβεια αυτών των πραγμάτων και να τα υπογράψετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αλλά η ακρίβεια αυτών μπορεί να βεβαιωθεί και από το αρχείο της ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό εάν το βρούμε φυσικά.

ΜΑΡΤΥΣ: Το αρχείο της μονάδος παρεδόθη στον κύριο Αλεξάκη με πρωτόκολλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στον κύριο Αλεξάκη με πρωτόκολλο.

ΜΑΡΤΥΣ: Όταν ήταν αξιωματικός ασφαλείας τότε της ΚΥΠ.

Εάν μου επιτρέπετε να σας διευκρινίσω αυτή την κατάσταση.

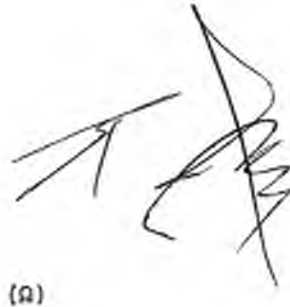
Έχω μαζί μου μία συνέντευξη του Προέδρου Μακαρίου. Είναι ανοικτό θέμα αλλά δεν βλάπτει. Είναι μία συνέντευξη του Προέδρου Μακαρίου προς τον ανταποκριτή Μάικλ Νίκολσον των ανεξαρτήτων τηλεοπτικών νέων του Λονδίνου στην οποία δηλώνει ο Μακάριος την προηγούμενη να ρίχνει

4/1 Ε.Ζ. Κ.Β. 11.12.1986

35

νερό στο κρασί βλέποντας τις αντιδράσεις των αξιωματικών ότι να μείνουν οι μισοί . Ημερομηνία διαβιβάσεως είναι 13.7., δηλαδή 12.30' στις 13.

ΠΡΕΟΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Δηλαδή όταν γινόταν η σύσκεψη εδώ με τον Ντενίση κ.λ.π. .

(Ω)

(ΕΖ) 1/1 Ω. Β.Τ. 11-12-86

36

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Οχι ,εδώ έγινε βράδυ,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ναι, περίπου συγχρόνως εννοώ.

ΜΑΡΤΥΣ. Να δώσω το έγγραφο, κ. Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δώστε το ,μόνο θα σας παρακαλέσω ,
οπως σας είπα, να τα υπογράψετε αυτά και να πείτε ότι τα παραδίδετε κ.λπ

Λοιπόν τώρα για το πραξικόπημα δεν θέλω να μας πείτε γιατί τι
να μας πείτε; Ποιός ήταν επικεφαλής κ.λπ.; Αυτά τα ξέρουμε απο άλλους,
δεν νομίζω ότι πρέπει να ασχοληθούμε με αυτό το πράγμα. Πάντως, λέτε
οτι η μονάδα η δική σας δεν μετέσχε στο πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, δεν εμυήθη .Δεν διατάχθηκε να λάβει μέρος και δεν έλαβε
μέρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Λέτε στην έκθεση σας και το είπατε και
σήμερα οτι οι Τούρκοι στους θηλάμους είχαν επιστρατευθεί. Απο πότε
είχαν επιστρατευθεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω μια δυο μέρες μετά το πραξικόπημα,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή 17 του μηνός .Μέχρι πόσο είχαν
επιστρατευθεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Μέχρι ηλικίας 50 ετών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Είχαν μήπως τεθεί και σε επιφυλακή
οι εν ενεργεία δυνάμεις τους;

AM

2/1 Ω Β.Τ. 11-12-86

37

ΜΑΡΤΥΣ. Είχαν επιστρατευθεί μέχρι ηλικίας 50 ετών και είχαν τεθεί σε επιφυλακή. Και όταν διαβιβάσαμε αυτή την πληροφορία στο ΓΕΕΦ θυμάμαι μια αντιδικία, η οποία είναι επουσιώδης, αλλά δεν έχει σημασία, κάποια μέρα απ' αυτές, ή 17 ή 18 του μηνός, γίνεται στη Λάρνακα μια γιορτή, του κατακλυσμού όπως λέγεται, νομίζω ότι είναι αντίστοιχη με τον Μυλογιάννη το δικό μας, κατά την οποία γίνεται πανηγύρι. Ο Μπαϊρακτάρης ο διοικητής του θύλακος της Λάρνακας βγήκε έξω και συνδιασκέδαζε με τους Έλληνες. Αυτό κατά το ΓΕΕΦ αποτελούσε ένδειξη ότι δεν ανησυχούν οι Τούρκοι. Το θέμα είναι ότι για μας οι Τούρκοι είχαν ανησυχήσει και είχαν επιστρατευθεί, αλλά ο διοικητής βγήκε έξω να διασκεδάσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ήταν ίσως λίγο γλεντζές περισσότερο από τον άλλον.

ΜΑΡΤΥΣ. Ίσως είχε σκοπόν να δει τι γίνεται έξω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ή ήταν κανένας αφελής.

Εδώ το προέχον, κύριε μάρτυς, είναι όπως μας είπε ο κ. Σημαιοφορίδης αυτές τις τρομερές πληροφορίες που είχατε τις οποίες επαναλάβατε σεις, και μπορείτε αν θέλετε να πείτε και άλλες, τις μεταβιβάξατε αμέσως στο ΓΕΕΦ και στην ΚΥΠ; Ο κ. Σημαιοφορίδης τις έστειλε σε σας και στη συνέχεια είπε ότι εσείς τις μεταβιβάξατε. Πρωτό λοιπόν εσάς, τις μεταβιβάξατε;

3/1 Ω. Β.Τ. 11-12-86

38

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, και μάλιστα με ένα τριπλό τρόπο. Έτσι λειτουργούσε εκείνη την εποχή και νομίζω ότι κατά τον ίδιο τρόπο θα λειτουργεί η υπηρεσία και τώρα. Το σήμα από την έκτη υπομονάδα πήγαινε προς ΣΥΡ της ΚΥΠ. Εμμενοποιείτο στην 5551, η οποία 5551 μονάδα τη συνδυάζει με κάποιες άλλες πληροφορίες. Στη συνέχεια η 5551 μονάδα, έχοντας κάποιον επιτελείο, έγραφε και κάποιο σχόλιο - πριν έφευγε έτσι η πληροφορία από τον Σημαιοφορίδη ^{συνήθως} και ξαναμετεβιβάζετο στον Α' κλάδο της ΚΥΠ.

(Ω)

1/1 ζ Α.Μ. 11-12-86

39

Το απόκομμα το οποίο μετεβιβάζεται -έμενε στο τηλέτυπο- το παίρναμε και το πηγαίναμε στο ΓΕΕΦ. Και υπήρχε και ένας τρίτος τρόπος μεταβιβάσεως, που αυτές οι πληροφορίες οι οποίες συνήθως επαναλαμβάνω ήταν εξ ακροάσεων, ενεγράφετο σε μαγνητοταινίες. Και εστέλλοντο και οι μαγνητοταινίες με το πρώτο αεροπλάνο προς την Αθήνα με σάκο, ούτως ώστε αν έχουν καμμία αμφιβολία στην διαβίβαση κλπ. να ξανά ακούσουν τις μαγνητοταινίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή αυτές τις πληροφορίες που ελάβατε εσείς, που συλλέξατε εσείς, είτε εξ ακροάσεων, είτε έτσι, είτε αλλιώς, όχι μόνο κατά το διάστημα από 15 μέχρι 19, αλλά και από πριν, ότι είχε σχέση με την Τουρκία, το στέλνατε και στο ΓΕΕΦ, στέλνατε και επάνω.

ΜΑΡΤΥΣ: Και ενημέρωναμε και την ελληνική πρεσβεία που ήταν δίπλα μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή το επιτελείο των Ενόπλων Δυνάμεων, αν όχι προσωπικώς ο κύριος Μπονάνος, οι επιτελείς του, πρέπει να είχαν γνώση όλων αυτών των σημάτων. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Διότι όλα αυτά τα σήματα που αναφέρω εγώ, πήγαιναν σε καθο-

2/1 ζ Α.Μ. 11-12-86

40

ρισμένους μέχρι την ΚΥΠ. Η ΚΥΠ από κει και πέρα υποτίθετο ότι θα

είχε και άλλες πληροφορίες, τις αξιολογούσε όλες μαζί και η ΚΥΠ

επικοινωνούσε με ΑΕΔ, με Μπονάνο. Εμείς δεν είχαμε καμιά απολύ-
τως σχέση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οχι εσείς, δεν λέω εσείς. Εσείς

επικοινωνούσατε με Σταθόπουλο, με ΚΥΠ δηλαδή. Η ΚΥΠ ήνωση τις πλη-

ροφορίες αυτές από άλλα δίκτυα και τις μετέφερε στο Αρχηγό Ενόπλων

Δυνάμεων. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αρα, αν όχι προσωπικώς ο Μπονάνος,

κάποιος αρμόδιος επιτελής του Μπονάνου, πρέπει να είχε γνώση όλων

αυτών των πληροφοριών. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Την δευτέρα ημέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και όταν οι πληροφορίες αυτές

ήταν τόσο κατηγορηματικές για την αναμενομένη τουρκική εισβολή,

δεν θα έπρεπε να ληφθούν κάποια μέτρα από της πλευράς του ΑΕΔ

η ανιθέλετε και από της πλευράς του ΓΕΕΦ κάτω;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα, κύριε Πρόεδρε, ότι η τελική εκτίμηση, την πα-

ραμονή της εισβολής της ΚΥΠ, εσήμαινε επιστράτευση. Έκαναν μάλιστα

έγγραφο εκτίμηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα. Εσήμαινε επιστράτευση.

3/1_Σ.Α.Μ. 11-12-86

41

Δηλαδή σεις ως ΚΥΠ συνιστούσατε....

ΜΑΡΤΥΣ: Ένας του να μας επιτεθεί τώρα, σημαίνει ότι κάνουμε επιστρά-
τευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτά όλα λοιπόν τα ήξερε ο Μπονά-
νος, τα ήξερε δηλαδή το ΑΕΔ. Ελήφθησαν - αυτό σας ρωτώ- τίποτα
μέτρα μεταξύ 15ης και 19ης απο το ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Στην Κύπρο από το ΓΕΕΦ,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ή από το ΓΕΕΦ ή από το ΑΕΔ αν
διετάχθησαν από εδώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Από εδώ δεν ξέρω. Από την Κύπρο που ξέρω, είναι ότι δεν
ελήφθησαν μέτρα εκτός από την ΕΔΔΥΚ, η οποία έλαβε ορισμένα μέτρα
και τα οποία έλαβε η ΕΔΔΥΚ τη υποκινήσει, λόγω των πληροφοριών της
μονάδας, συμμεριζομένη την ανησυχία της μονάδος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή όταν λέτε ότι έλαβε μέτρα
ήταν ότι τους έβγαλε έξω ...

ΜΑΡΤΥΣ: Έκανε διασπορά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έκανε διασπορά της μονάδος και
από τους βομβαρδισμούς. συνεπώς δεν σκοτώθηκαν οι άνθρωποι. Άλλο μέτρο τίποτα έλαβε;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΕΔΔΥΚ ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

4/1_ζ_11-12-86

42

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή ήταν η δουλειά της .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτή ήταν η δουλειά της.

ΜΑΡΤΥΣ: Μέχρι εκεί μπορούσε να λάβει πρωτοβουλία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το Γ.Ε.Φ έλαβε κανένα μέτρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω όχι. Δεν είμαι αρμόδιος, αλλά νομίζω όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μας λένε -δεν το ξέρω- μερικοί

μάρτυρες, ότι εδώ ακόμη και μέχρι τις 9 το πρωί της 20ης το ΑΕΔ

από εδώ, είτε με το στόμα των επιτελών του, είτε με το στόμα διαφόρων

άλλων ανθρώπων, ίσως-ίσως και με το στόμα του κυρίου Μπονάνου, έλεγε

"αυτοσυγκράτηση, μην κινηθείτε, μπλοφάρουν οι Τούρκοι, είναι άσκη

ση "-κάποιος είπε και εγκεκριμένη άσκηση από το ΝΑΤΟ -μέχρι τις

9 το πρωί που είχαν αρχίσει δηλαδή και η απόβαση, ίσως ίσως θα έλεγε

κανείς είχε ολοκληρωθεί η πτώση αυτών των αλεξιπτωτιστών και η

εισβολή και η απόβαση. Το πρώτο στάδιο της αποβάσεως να είχε

ολοκληρωθεί από τις 6.45 περίπου που άρχισε ή από τις 5.30 έως τις

9.00 πρέπει κάτι να είχαν φτιάξει οι Τούρκοι.

Γ.Καλίνης

(BA)

(ζ.)

1/1BA

(Μ.Π.)

11.12.1986

43

Έως τις 9 μας λένε ότι το ΑΕΔ συνιστούσε αυτοσυγκράτηση. Μας το λένε, δεν ξέρουμε αν είναι αληθές. Ε-μείς εδώ απλώς εξετάζουμε όλες τις εκδοχές. Σας λέω, λοιπόν, αυτό πώς το βρίσκετε εσείς; Αφήνω πλέον την ιδιότητά σας, ως εντεταγμένου στην ΚΥΠ και παίρνω την ιδιότητά σας ως αξιωματικού. Πώς το βρίσκετε εσείς αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ως άμεση πληροφορία δεν μπορώ να σας τη δώσω γιατί, όπως σας είπα, βρισκόμουν στην Αθήνα. Όλα αυτά τα έχω ακούσει και εγώ. Αλλά αν συνέβησαν όλα αυτά τα θέματα που συνέβησαν, επιεικώς μπορεί να χαρακτηριστεί ως μωρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πιό δικάως;

ΜΑΡΤΥΣ: Πιό αυστηρώς μπορεί να φθάσουμε στην προδοσία, αλλά πώς μπορεί να αποδειχθεί αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι. Είναι μια άποψη και αυτό ακριβώς αποζητάμε εμείς να μάθουμε, τι γίνεται εδώ.

Είχατε ακούσει ότι κάποιοι επίσημοι ακόμα και ο αόρατος ισχυρός ανήρ της εποχής... Ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Ιωαννίδης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μας λένε εδώ μερικοί μάρτυρες, ότι όταν του αντίειπαν ότι κ. ταξίαρχε το πραξικόπημα ίσως οδηγήσει

2/1 ΒΑ ΜΠ 11-112-1986

44

σε εισβολή των Τούρκων, ίσως έχουμε εμπλοκές, απήντησε:

" Αποκλείεται" . Ξέρετε εσείς τέτοιο πράγμα να είχε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω . Εγώ τον Ιωαννίδη δεν τον ξέρω καν. Τον ξέρω μόνο από φωτογραφίες των εφημερίδων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Αν υποτεθεί ότι το είχε , τι είναι αυτό; Πώς αποκλείετο δηλαδή ; Από ποιόν είχε διαβεβαίωση ότι αποκλείεται ;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι ορισμένα πράγματα τα οποία είναι παράξενα , με τα οποία μπορεί να ασχοληθούν οι ψυχολόγοι . Στη νοοτροπία των δικτατόρων βλέπαμε ορισμένες ενέργειες του Χίτλερ οι οποίες δεν εξηγούνται .

Αν πάρουμε το .... " νίκη ~~απολεσθείσας~~ κλπ" , έκανε ορισμένες ενέργειες ο Χίτλερ που ήταν παλαβές. Δεν μπορώ να το τοποθετήσω αυτό το θέμα . Αν θέλετε να είμαι σαφής, μήπως είχε τίποτα διαβεβαιώσεις ξένων δυνάμεων ; Δεν νομίζω ότι υπήρχε αυτό το θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Κάτι γράφει σε μια εφημερίδα ο κ. Μπονάνος - κάπου το είδα- ότι η CIA είχε διαβεβαιώσει τον Ιωαννίδη ότι δεν πρόκειται να γίνει τίποτα .

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε πρόεδρε, θα ήθελα να σας αναφέρω το εξής θέμα: 'Ότι

η μονάς και εμείς οι υφιστάμενοι, δεν είχαμε ουδεμία επαφή με CIA,

3/1 BA ΜΠ 11-12-1986

45

ή με οτιδήποτε άλλο, διότι ήταν οι διαταγές σαφείς, ότι οι επαφές αυτές μεταξύ συνεργαζομένων υπηρεσιών πληροφοριών, που λεγόντουσαν και θα λέγονται σήμερα, γίνονταν δια του επιτελικού γραφείου του αρχηγού της ΚΥΠ. Επομένως, αν εμένα με πλησίαζε κάποιος ως CIA, ή οτιδήποτε άλλο, δηλαδή μπορούσα να συνομιλώ στη δεξίωση με κάποιο ξένο, χωρίς να ξέρω ότι είναι CIA, πράγμα που δεν το ξέραμε και στην Κύπρο. Δεν μπορούσαμε να εξακριβώσουμε ποιός από αυτούς τους Αμερικανούς, τους οποίους βλέπαμε στις δεξιώσεις, ήταν ο λεγόμενος "σταθμάρχης" της Κύπρου. Αν είχαμε κάτι τέτοιο, και ζητούσε ένα στοιχείο, θα το στέλναμε στο επιτελικό γραφείο του αρχηγού. Απαγορεύεται στα κατώτερα όργανα να μιλάνε. Ακατόπιν αυτού, για επαφές αξιωματικών με CIA, πρέπει να ξέρει μόνο το επιτελικό γραφείο του αρχηγού της ΚΥΠ, Ποιοί ήταν εκείνη την επο-

χή, δεν ξέρω.

(8)

(ΒΑ)

1/1 δ Ε.Τ. 11-12-1986

46

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό το Επιτελικό Γραφείο υποτίθεται ότι θα ανέφερε στον κ. Σταθόπουλο.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, στον κ. Σταθόπουλο. Από κει πέρα ήταν οι επαφές.

Τώρα για τον ξένο παράγοντα, επειδή ασχολήθηκα πληροφοριακώς με το θέμα, δεν μπορώ να βγάλω τίποτα άλλο και νομίζω ότι τόσο οι ιθύνοντες εκείνης της εποχής και τα αρμόδια Υπουργεία Εξωτερικών, στρατιωτικών κλπ, όσο και η Επιτροπή να ασχοληθεί λίγο με το συνέδριο της Ρώμης για το Κυπριακό, το οποίο έγινε το 1973.

Το Συνέδριο της Ρώμης έβγαλε ορισμένα συμπεράσματα για τη στάση των ξένων δυνάμεων. Αυτά τα συμπεράσματα κατά την άποψή μου εφαρμόστηκαν. Ασχολήθηκα λίγο με αυτό το θέμα και είχα μία αλληλογραφία με την ΚΥΠ για το θέμα του σεμιναρίου της Ρώμης. Αν ήταν δυνατόν να το μάθω εγώ στην Κύπρο αλλά εν πάση περιπτώσει αυτά ήταν εκείνα τα οποία μάθαινα στην Κύπρο. Και ανταλλάξαμε μία αλληλογραφία. Θα ήθελα να σας παραδώσω δύο έγγραφα -δεν ξέρω πόσο ενοχλητικά είναι- τα οποία έγγραφα αυτά με τις σχετικές των σχετικών των εγγράφων για την κάθε μια μπορούν να αναζητηθούν από την ΚΥΠ και

να βγει κάποιο φως από αυτή την ιστορία γιατί η στάση των μεγάλων δυνάμεων.

2/1 δ Ε.Τ. 11-12-1986

47

Τώρα, αν είχατε χρόνο επ' αυτού, θα μπορούσα να σας αναπτύξω τις απόψεις μου, αλλά δεν νομίζω ότι έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα, διότι είναι απόψεις και εκτιμήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αν θα μπορούσατε με λίγα λόγια, γιατί όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Βρισκόμαστε στο 1973. Η διεθνής κατάσταση χαρακτηρίζεται από τη λεγόμενη ντιτάνς, δηλαδή την ύφεση μεταξύ των υπερδυνάμεων.

Ένα χαρακτηριστικό είναι αυτό της διεθνούς καταστάσεως.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό της διεθνούς καταστάσεως είναι ότι μπαίνει ο Κίσιγκερ στην εξωτερική πολιτική, ο οποίος κατά κάποιο τρόπο καταργεί το Υπουργείο Εξωτερικών και λόγω της επιτυχίας που είχε στην Κίνα, παραπέμπει τα εκκρεμούντα ζητήματα στον κόσμο, σε επιτροπές ακαδημαϊκών.

Για το Κυπριακό γίνεται στη Ρώμη ένα σεμινάριο, ένα συνέδριο μάλλον, υπό την κάλυψη του Πανεπιστημίου του Γάιηλ, εις το οποίο συμμετέχουν διάφοροι άνθρωποι μεταξύ των οποίων από ελληνικής απόψεως ο Μπίτσιος..

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Ο Υπουργός Εξωτερικών αργότερα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, ο μετέπειτα Υπουργός Εξωτερικών, το γράφει και στα απομνημονεύματά του.

Συμμετέχει ο Μπίτσιος, από κυπριακής απόψεως ο Κληρίδης, από τουρκο-κυπριακής ο Ντενγκιτάς, πρόεδρος του σεμιναρίου είναι ο αμερικανός

3/1 δ Ε.Τ. 11-12-1986

48

ο Τάλμποτ, μέσα για τα συμπεράσματα είναι αντιπρόσωπος των ΗΠΑ ο Σάιρους Βάνς ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο μετέπειτα Υφυπουργός.

ΜΑΡΤΥΣ....αντιπρόσωπος της ΕΣΣΔ, ο καθηγητής Ρουσινώφ και γίνονται αυτά τα πράγματα, συζητείται το κυπριακό υπό μορφή ακαδημαϊκή διότι όλοι αυτοί είναι ακαδημαϊκοί.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Ο κ. Αβέρωφ δεν ήταν σ' αυτό το σεμινάριο;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είμαι βέβαιος.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Δεν το έχετε σημειωμένο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Πότε ήταν αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Το 1973 το καλοκαίρι. Έχει γράψει ο κ. Μπίτσιος τα απομνημονεύματά του, έχουν γράψει διάφοροι.

Στο σεμινάριο αυτό καταλήγουν σε ορισμένα συμπεράσματα και καταφθάνει στην Κύπρο ένας καθηγητής εξουσιοδοτημένος από το σεμινάριο,

κάποιος καθηγητής Ντουπ.

(B)

1/1 B. B.Z. 11-12-86

49

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αμερικανός;

ΜΑΡΤΥΣ. Αμερικανός, ο οποίος αρχίζει να έχει ορισμένες επαφές με Τουρισκοκυπρίους, Έλληνοκυπρίους και τον οποίο Ντούπ αναγκάζομαι να παρακολουθήσω. Βγαίνουν ορισμένα θέματα, κάνω μια αρχική έκθεση και μου κάνουν μια διευκρίνιση, δηλαδή ζητάνε επί της εκθέσεώς μου μία διευκρίνιση, την απάντηση της οποίας την έχω. Λέει: "Η υφισταμένη κατάσταση με το σχετικό. ~~Μας~~ γνωστοποιήσατε ότι ο Κληρίδης συζητών επί του αντικειμένου και συγκληθέντος εν Ρώμη σεμιναρίου εις ό μετέσχον την 19 έως 23-11-73, ανεφέρθη εις μη δημοσιευθέν πόρισμα αυτού, καθ' ήν περίπτωσιν επιδεινώσεως της καταστάσεως εν Κύπρω αι ΗΠΑ και ΕΣΣΔ θα παρέμβουν από κοινού προς διεθέτησιν της κρίσεως". Και εδώ αναφέρω ότι "εις εκτέλεσιν υπέρθεν σχετικής τα περί παρεμβάσεως ΗΠΑ προς ΕΣΣΔ προς διεθέτησιν της Κυπριακής κρίσεως, έχουν ως κατωτέρω. Ανεφέρθη στο πόρισμα του σεμιναρίου της Ρώμης και δεν πρόκειται περί προσωπικής απόψεως του Κληρίδη. Σχετική πρόταση προς εξαγωγή του ως άνω πορίσματος δεν εγένετο ~~παρ' αυτών~~, πλην όμως τούτο εξήχθη εκ της όλης συζητήσεως και διετυπώθη υπό του Προέδρου του σεμιναρίου Αμερικανού Τάλμποτ. Η εξαγωγή του πορίσματος τούτου εστηρίχθη επί των διατυπωθεισών απόψεων του Αντιπροσώπου των ΗΠΑ Σαΐρους Βάνς και του Αντιπροσώπου της ΕΣΣΔ Καθηγητή Ρουσινώφ. Εκ του χρησιμοποιηθέντος όρου παρέμβασης,

2/1 Β. Β.Ζ. 11-12-86

50

μας λένε ότι θα παρέμβη, χρησιμοποιήθη όρος *interfere* και όχι ο όρος *inter-veption* που σημαίνει επέμβαση, και ως εκ τούτου ο όρος εννοεί ότι θα εκδηλωθούν πολιτικές ενέργειες και όχι στρατιωτικές. Μην περιμένετε δηλαδή ότι θα επέμβουν δυναμικά ή οι Σοβιετικοί ή Αμερικάνοι για να σώσουν την Κύπρο.

Αν είχαν μελετήσει αυτό το σεμινάριο της Ρώμης, δεν θα ψάχνανε ούτε τη CIA ούτε κανένα άλλον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Ξαρχά να λάβει το λόγο, με τη γνωστή παράκληση της συντομίας, συνοδευομένης σήμερα με το γεγονός ότι έχουμε έξω τον κ. Χανιώτη ο οποίος είναι ουσιαδώς μάρτυς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Στρατηγέ, σημείωσα πως είπατε ότι από το Αρχηγείο Στρατού δεν ξέρω ή από τον Αρχηγό ή από κάποιον άλλο, έγινε πρόταση σε Έλληνες αξιωματικούς να ηγηθούν της ΕΟΚΑ Β'.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Δηλαδή αυτό μπορώ να το ερμηνεύσω ότι η ΕΟΚΑ Β' ανοικτά πλέον ....

ΜΑΡΤΥΣ. Απεφασίσθη να υποστηριχθεί από το Αρχηγείο Στρατού. Οδηγούμεθα σε συμπέρασμα τέτοιο, αλλά για την διευκρίνηση αυτή νομίζω ότι

3/1 Β. Β.2. 11-12-86

51

πρέπει να ρωτήσετε με ποιούς είχε επαφή, ποιόι διέταξαν κλπ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Αυτά θα τα δούμε.

ΜΑΡΤΥΣ. Τον Αντιστράτηγο Παπαστάθη .....

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Ότι το Αρχηγείο Στρατού καλούσε Έλληνες Αξιωματικούς και τους πρότεινε να αναλάβουν την αρχηγία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Πότε έγινε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Τοποθετείται το θέμα μετά το θάνατο του Γρίβα, μετά την αποχώρηση μάλλον του Καρούσου, διότι αυτός τοποθετείται ως Διοικητής .

Γιατί απεχώρησε ο Καρούσος δεν ξέρω. Ίσως να τοποθετηθεί κάποιος άλλος. Δηλαδή για την θέση του Καρούσου κάποιος αναζητείτο.

Δ.

(ΒΑ)

1/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

52

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τοποθέτηση λέτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Να σταλεί στη θέση του Καρούσου. Όχι τοποθέτηση.

Νομίζω, μάλιστα, ότι θα εστέλετο με ψευδώνυμο, κ.λ.π.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Άέτε, ότι στις 15 του μηνός το μεσημέρι, αφού πήρατε ένα σήμα, από δω από την ΚΥΠ, να έλθετε σε επαφή με ΓΕΕΦ, κ.λ.π. να τους ενημερώσετε, γιατί δεν τους είχατε ενημερώσει, πήγατε στην ΕΛΔΥΚ και βρήκατε τον Παπαγιάννη και τον Γεωργίτη.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Μέχρι τότε δεν ξέρατε εσείς. Ξέρατε απλώς ότι αντηλλάσσοντο πυροβολισμοί. Τους ρωτήσατε εκεί "τι κάνετε ρε παιδιά, τι θέλετε, γιατί το κάνετε αυτό;".

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, αυτό πήγα να ρωτήσω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Τι σας είπαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι τι μου είπαν, δηλαδή δεν θυμάμαι την ακριβή στιχομυθία. Μου είπαν "απαλασσόμαστε από τον Μακάριο, τον ανατρέπουμε, τον διώχνουμε".

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Γιατί; Άν θυμάσθε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ρωτάνε τέτοια πράγματα... (ο μάρτυς γελάει).

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Γιατί γελάτε, κύριε μάρτυς;

2/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

53

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί, ο συνταγματάρχης δεν ρωτάει ποτέ τον ταξίαρχο

"γιατί το κάνετε αυτό; κύριε ταξίαρχε".

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Δεν το ρωτήσατε, δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω, δεν θυμάμαι βέβαια...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Αν το ρωτήσατε. 'Αν δε το ρωτήσατε...

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι, 'ήτο ευνόητο. " Τον ανατρέπουμε, διότι αυτός είναι εμπόδιο για την 'Ένωση". Αυτή ήταν η μενταλιτέ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Αν ρωτήσατε. 'Αν δεν ρωτήσατε, να το σταματήσουμε εκεί..

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι, για να μιλάμε συγκεκριμένα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Σας ρωτώ, κύριε μάρτυς, γιατί λέτε στη συνέχεια κάτι που επίσης μας ενδιαφέρει, 'ότι κάποιου 'άλλου Επιτελείς εκεί του Γεωργίτση, 'όταν βιαστήκατε να φύγετε, σας κράτησαν και σας είπαν ειρωνικά -λέτε στην έκθεσή σας- "βιάζεσε να αναφέρεις στην Υπηρεσία σου ; ".Ειρωνικά σας το είπαν. Γιατί; Δεν είχαν εμπιστοσύνη στην ΚΥΠ Αθηνών, 'ή στην Υπηρεσία σας γενικά;

ΜΑΡΤΥΣ: Διότι θα συνέβαινε το εξής πράγμα, 'όπως συνέβη σε πλείστες περιπτώσεις. Συνέβαινε η ΚΥΠ που 'ήταν εκεί να αναφέρει γεγονότα, πιο νωρίς από την Εθνική Φρουρά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Δηλαδή, 'ήταν απλώς θέμα ποιός θα τα αναφέρει

3/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

54

πρώτος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, το θέμα ήταν ποιός θα τα αναφέρει πρώτος.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Υπήρχε πλήρης συνεργασία και εμπιστοσύνη ασφαλώς στην ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ: Ε, ναι, υπήρχε. Υπήρχε συνεργασία, αλλά για εμπιστοσύνη εγώ δεν ξέρω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Δεν το ξέρετε; Χωρίς εμπιστοσύνη, τη συνεργασία πώς την αντιλαμβάνεσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ή'όλο τον κόσμο οι Υπηρεσίες Πληροφοριών του αυτού χώρου, αλληλοϋποβλέπονται. Η Αστυνομία με την ΚΥΠ, η ΚΥΠ με το Στρατό.

Αυτό είναι σαφές. Δεν ξέρω αν γίνεται μεταξύ ΚΓΒ και άλλων Υπηρεσιών.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Δεν με απασχολεί η ΚΓΒ και τα άλλα. Με απασχολεί η Ελληνική ΚΥΠ.

Πείτε μου κάτι άλλο. Είπατε σε ερώτηση του Προέδρου, πως ό,τι πληροφορίες είχατε ταυτόχρονα τις διαβιβάζατε στην ΚΥΠ εδώ και στο ΓΕΕΦ εκεί κάτω.

ΜΑΡΤΥΣ: Χρονικώς, με το τηλέτυπο πήγαιναν πρώτα στην ΚΥΠ. Αν το πάρουμε χρονικώς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Σας ρωτώ, γιατί εγώ έχω μία φοβερή απορία.

4/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

55
Έχει κατατεθεί εδώ, από τον συνάδελφό σας τον κ. Κούρτη, που υπηρετούσε μαζί σας κάτω, ότι όταν συνελήφθη ένας Τούρκος επίλαρχος...

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, ο Τσεπινέφ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Ναι, ο Τσεπινέφ και δεν είχε τον κατάλληλο άνθρωπο το ΓΕΕΦ, το Α2 Γραφείο για να τον ανακρίνει, ζήτησε τη συμπάρσταση τη δική σας και συγκεκριμένα των κ.κ. Κούρτη και Σημαιοφορίδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Και τον ρώτησα εγώ αν αυτά που τους είπε ο Τούρκος τα είπαν στο Α2 Γραφείο του ΓΕΕΦ...

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Σεις το λέτε το "βεβαίως". Ο κ. Κούρτης είπε ότι δεν τα είπαν. Και όταν τον ρώτησα εγώ "γιατί", μου είπε "δεν με ρωτήσανε".

ΜΑΡΤΥΣ: Θα παρακαλούσα επί του θέματος αυτού να κάνουμε τον εξήκωτο, ο οποίος επιβάλεται, αν θέλετε να το διευκρινήσουμε. Κατ'αρχήν, ο Τσεπινέφ βρέθηκε έχοντας επάνω του μία διαταγή πεδίου μάχης.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Η οποία τι έλεγε, αν θυμάσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Η οποία έλεγε για την επιχείρηση της επομένης στο θύλακα της Λαπίθου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ : Της επομένης, ή της προηγούμενης;

5/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

56

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Της επομένης. Το έγγραφο είχε μελλοντική αξία.

(Κ)

(Δ)

1/2 Κ Κ.Β. 11.12.1986

57

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Αλλά και αυτό που σας ρωτώ έχει σημασία, γιατί ξέρετε πότε συνελήφθη;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Συνελήφθη στις 31 και η διαταγή αφορούσε επιχείση της 30ης, της προηγούμενης.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Έτσι λένε τα χαρτιά, εδώ που μας έχουν στείλει. Αλλά εγώ το αφήνω αυτό για να μην μακρυγορούμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Η διευκρίνιση είναι, να αναζητηθεί η διαταγή από το αρχείο της ΚΥΠ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Την έχουμε πάρει, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Την έχετε πάρει;

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Γι' αυτό και σας ερωτώ.

Αλλά εγώ εξετάζω αυτό το θέμα εάν είναι αληθές, γιατί εγώ δε είμαι στρατιωτικός και το βρίσκω εξωφρενικό. Είναι δυνατόν να τον καλέσει η μονάδα που κάνει πόλεμο, να ανακρίνει έναν αιχμάλωτο και να λέει ότι δεν με ερώτησαν και δεν τους είπα ότι έμαθα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι ακριβώς την περίπτωση, αλλά έχω την εντύπωση ότι βάσει της διαταγής του Τσετινέβ, ενήργησε η Εθνοφρουρά και μάλιστα αιχμαλωτίστηκαν, κατεστράφησαν δύο άρματα. Το ένα αιχμαλω

2/2 Κ Κ.Β. 11.12.1986

58

με και κάτι τεθωρακισμένα ...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Στρατηγέ μου, για να μην κουράζεσθε και εσείς και για να μην τρώμε και τον χρόνο της Επιτροπής, αυτά δεν με ενδιαφέρουν, αλλά με ενδιαφέρει αυτό το συγκεκριμένο: Εάν αξιωματικός της ΚΥΠ ανέκρινε αιχμάλωτο Τούρκο και δεν ενημέρωσε το ΓΕΕΦ, γιατί δεν τον ρώτησαν. Εσείς πως το κρίνετε αυτό, εν ώρα πολέμου;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι σοβαρή παράλειψη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Και κάτι ακόμη, για να τελειώσω, γιατί βλέπω ότι πέρασε και ο χρόνος .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Βαρχά, έχει περάσει ο χρόνος σας.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Μόνο τούτο, κύριε Πρόεδρε.

Λέτε ότι ο κύριος Κούρτης έφυγε για να πάει στην Αμμόχωστο για λουτρό, στις 13-14 του μηνός και αυτό μαζί με την συνέντευξη του Μακαρίου στον Νίκολσον που καταθέσατε ήταν από τα γεγονότα που σας ανησύχησαν. Γιατί;

Γκι ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα έφυγε και η οικογένεια του Γεωργίτση, δεν επετράπη εκείνο το Σαββατοκύριακο η έξοδος των οπλιτών .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Και γύρισε ο Κούρτης στις 18 του μηνός . Δηλαδή χάλαγε ο κόσμος, υποτίθεται ότι έπρεπε να είμαστε σε συναγερμό και

2/4

→

3/2 Κ Κ.Β. 11.12.1986

 εκείνος έκανε μπάνια;

59

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι να απαντήσω σ' αυτό το θέμα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Λιβανό να λάβει τον λόγο, λαμβάνοντας υπόψη του τα ίδια πράγματα που είπα και στον κύριο Εαρχά.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε τώρα στην κατάθεσή σας ότι εκείνη την εποχή άναψαν τα αίματα και κινηθήκαμε προς το πραξικόπημα. Αυτός ήταν ο λόγος που έγινε το πραξικόπημα κατά την γνώμη σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα προς Θεού κύριε Λιβανέ, μην απομονώνετε μία φοράση, γιατί το θέμα είναι συνεχές. Εγώ το τοποθετώ ως εξής ότι ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Λέτε παρακάτω και κάτι άλλο.

ΜΑΡΤΥΣ: Η προσπάθεια στην Κύπρο ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Παρακαλώ κύριε μάρτυς. Απαντάτε στον Κυβερνήτη του αεροσκάφους - ο οποίος είναι φίλος σας και σας ρωτά τι συνέβη τι κάνατε εκεί κάτω - " εμείς δεν κάναμε, άλλοι κάνανε ". Άρα εσείς αποκλείετε - εκείνη την εποχή ότι την ευθύνη την έχουν οι Έλληνες αξιωματικοί και η Κυβέρνηση και τα ρίχνετε προφανώς στους Τούρκους

4/2 Κ Κ.Β. 11.12.1986

60
 " άλλοι κάνανε " * Αυτή είναι η δεύτερη διαπίστωση * και η πρώτη είναι
 ότι επειδή ο Μακάριος ζήτησε την απομάκρυνση των αξιωματικών , έγινε
 το πραξικόπημα. Αυτός ήταν ο λόγος λοιπόν;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι ούτε το ένα είναι σωστό ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΒΑΝΟΣ: Αλλά ;

ΜΑΡΤΥΣ: Να λάβετε υπόψη σας κύριε Διβανέ ότι πρώτη φορά παρουσιάζομαι
 μάρτυς. Δεν έχω πάει ούτε σε Δικαστήριο ως μάρτυς.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΒΑΝΟΣ: Αυτό είναι άλλο.

ΜΑΡΤΥΣ: Βλέπω ότι απομονώνετε δυό λέξεις ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΒΑΝΟΣ: Θα αιτιολογούσα τις απαντήσεις σας εκείνη την
 εποχή. Τώρα;

ΜΑΡΤΥΣ: ... για να βγάλετε ολόκληρο συμπέρασμα.

Η πρρασπάθεια ανατροπής του Μακαρίου από την χούντα αρχίζει
 από πάρα πολύ παλιά. Έχουμε το επεισόδιο των Μητροπολιτών.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΒΑΝΟΣ: Αυτό σας ρωτώ. Ποιός ήταν ο λόγος της ανατροπής
 του Μακαρίου κατά την γνώμη σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να το εξηγήσω , αλλά πιστεύω ότι ο λόγος ήταν ότι ο

Ιωαννίδης ή οι ~~ε~~θύνοντες - δεν ξέρω ποιοί άλλοι - πίστευαν ότι ο

Μακάριος αποτελεί εμπόδιο για την ένωση.

5/2 Κ Κ.Β. 11.12.1986

61

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτό το πιστεύετε και εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο Σέρβος^π ο οποίος ...

ΜΑΡΤΥΣ: Για την ερώτηση που είπατε, εάν το πιστεύω, λέγω όχι .

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγώ ερώτησα εσείς τι πιστεύετε , δεν σας ερώτησα
τι επίστευε ο Ιωαννίδης. Θα πρέπει γι' αυτό να ρωτήσουμε τον Ιωαννίδη.

Εσείς τι πιστεύετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι εγώ δεν το πιστεύω. Δεν πιστεύω ότι ο Μακάριος ήταν
εμπόδιο για την ένωση.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς πιστεύετε τι; και γιατί έγινε το πραξικόπημα;

Θέλετε να απαντήσετε, ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας απαντήσω.

Εγώ πιστεύω ότι η ένωση δεν ήταν δυνατόν να γίνει λόγω διαφόρων

διεθνών συγκυριών.

(ΠΑ)

2Κ

1/2 ΠΑ Σ .Κ. 11-12-1986

62

Το πραξικόπημα έγινε για την ανατροπή του Μακαρίου;

Διότι πίστευαν ότι ο Μακάριος εμπόδιζε την ένωση. Οι άλλοι
το πίστευαν όχι εγώ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς τί πιστεύατε και τί πιστεύετε αυτή τη
στιγμή; Για ποιό λόγο έγινε το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Από μωρία μέχρι προδοσία. Ελάχιστος καταλογισμός μωρία,
μέγιστος προδοσία.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο Σέρβος πήγε προς διάσωση του Μακαρίου στο
Προεδρικό Μέγαρο. Ποιός αξιωματικός σας τον συνόδευε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ταγματάρχης Κούλας.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μέχρι πού έφθασε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο Προεδρικό είναι η οδός Βύρωνος και εν συνεχεία μία
ασηφορίτσα. Έφθασε μέχρι τη διασταύρωση Βύρωνος και προ του Προε-
δρικού.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Συνάντησαν κανένα εκεί και τους είπαν να γυρί-
σουν πίσω;

ΜΑΡΤΥΣ: Βρήκαν τεθωρακισμένα να ανταλλάσσουν πυρά. Δεν γύρισαν πίσω,
αλλά λίγο προ του Προεδρικού ....

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε Μάρτυς, ήλθαν σε επαφή με ένα αξιωματικό

2/2 ΠΑ Σ.Κ. 11-12-1986

63
 εκεί και το γνωρίζετε. Με ποιόν ήλθαν και τί είπαν. Επαναλαμβάνω ο δικός σας σύνδεσμος ο Σέρβος ήλθε σε επαφή με κάποιον επικεφαλής.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήλθε με κανένα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν απαντάει ο μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Συνάντησαν τεθωρακισμένα να ανταλλάσσουν πυρά.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπατε στην αρχή της καταθέσεώς σας ότι λείπουν έγγραφα από αυτά τα οποία μας φέρατε εδώ. Μερικά τα παρεδώσατε.

Λείπουν άλλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω . Ότι ήταν συνημμένο το παρέδωσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι είναι ενδεχόμενο μερικά από αυτά να είναι σε άλλο φάκελλο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εφόσον ήταν συνημμένα στη/κατάθεση που δώσατε στο κ. Μπέλια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν είναι κατάθεση είναι έκθεση στο ΓΕΕΦ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Το ότι δεν υπάρχουν στο φάκελλο αυτά τα έγγραφα που το αποδίδετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να χωριστήκανε κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας των εκθέσεων.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Και η τελευταία μου ερώτηση: Οι εκθέσεις,

3/2 ΠΑ Σ.Κ. 11-12-1986

64

οι απομαγνητοφωνημένες ταινίες με τις οποίες παρακολουθούσατε και παρακολουθούσαν τα τηλέφωνα του Ντενίση κ.λ.π. που βρίσκονται;

ΜΑΡΤΥΣ: Το λέω στο σήμα ότι όταν έγινε το πραξικόπημα η ΚΥΠ Κύπρου αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία τα κατέστρεψε. Μάρτυρας είναι ο αστυνόμος που αναφέρω, ο Θεοδοσίου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς το ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Προκύπτει από την εξέταση εκείνου της ΚΥΠ. Το αναφέρω και στο έγγραφο, να σας το διαβάσω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Τα κατέστρεψε η ΚΥΠ Κύπρου ή η Ελληνική αποστολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ Κύπρου. Γράφει: " Τα βιβλία καταχωρήσεως των σπουδαιότερων συνδεδεμένων κατεστράφησαν δια πυρός την πρωΐαν της 15-7-74.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, έχει έλθει και ο

Καρούσος και ο κ. Χανιώτης. Είναι αδύνατον να εξετασθούν ^{και} οι δύο.

Θα μου επιτρέψετε να πω στο κ. Καρούσο να φύγει και θα λάβει κλήση για μετά.

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Σύμφωνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Λιαροκάπης έχει το λόγο

2ΓΡ

(ΠΑ) 1/2 ΓΡ (Θ.Σ.) 11-12-86

65

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Κύριε μάρτυς η μόνιμη εξουσία στην Κύπρο ήταν ο Μακάριος .

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Είτε με την πολιτικοποίηση της ΕΟΚΑ Β' που απέτυχε όπως είπατε , είτε με τη συνέχιση της στρατιωτικής επιχειρήσεώς της , σε τι απέβλεπε η ΕΟΚΑ Β' .

ΜΑΡΤΥΣ . Στην κατάληψη της εξουσίας . Στην ανατροπή του Μακαρίου και την κατάληψη της εξουσίας .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Για ποιό λόγο ;

ΜΑΡΤΥΣ . Θα γινόταν ένα πολιτικό κόμμα , το οποίο είχε τον τίτλο του ενωτικού .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και τι αγώνα θα έκανε μετά ; Τι πίστευε στο μυαλό της .

ΜΑΡΤΥΣ . Στη πολιτικοποίηση θα γινόταν κόμμα πολιτικό , το οποίο θα διεκύρριζε ως αρχές του ότι αποβλέπει στην ένωση της Κύπρου μετά της Ελλάδος .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Η ένωση είπατε ότι δεν ήταν εφικτή και ορθώς .

Αυτοί στο μυαλό τους είχαν και τη διχοτόμηση ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν το ξέρω αυτό .

2/2 ΓΡ (Θ.Σ.) 11-12-86

66

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Η Ελληνική ΚΥΠ της Κύπρου , με το Σημαιοφορίδη που είπατε , από πότε είχε πληροφορίες προ του πραξικοπήματος ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονται για εισβολή και καιροφυλακτούν να βρουν την κατάλληλη ευκαιρία .

ΜΑΡΤΥΣ . Υπήρχε η 39η μεραρχία απέναντι , μία αποβατική μεραρχία , η οποία είχε αποστολή να αποβιβαστεί στην Κύπρο .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Από πότε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Από το '67 ίσως και από το '64 . Μετά το '64 συνεκροτήθη αυτή η 39η μεραρχία - και επειδή έχω κάνει ακόλουθος αμύνης στην Άγκυρα - κατέβηκε αυτή κάτω και είπε έτοιμη για την Κύπρο .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και μήπως θυμάστε τα σήματά σας Απρίλιο , Μάιο του '74 είχαν επενταθεί ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονται για "ντου" και θέλουν ευκαιρία .

ΜΑΡΤΥΣ . Απρίλιο , Μάιο η 39η μεραρχία έκανε ασκήσεις . Ως εκ τούτου προετοιμάζετο συνεχώς , αλλά όχι μόνο τον Απρίλιο , Μάιο αλλά και το '65 και το '66 και το '67 .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και αυτά τα σήματα που στέλνονται στο ΓΕΕΦ και στο ΚΥΠ Α' Αθηνών οπωσδήποτε τα έπαιρνε και ο Σταθόπουλος ο Αρχηγός της ΚΥΠ έτσι δεν είναι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όταν λέμε ΚΥΠ Α' και ~~ΚΥΠ~~ ^{για οποία πήγαιναν τα εφ αιμοδεία} αυτά τα δύο όργανα σημαίνουν

3/2 ΓΡ (Θ.Σ.) 11-12-86

67

ΚΥΠ. Και Διοικητής ΚΥΠ ήταν ο Σταθόπουλος .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Το πραξικόπημα , το οποίο έγινε ενάντια στο Μακάριο στην Κύπρο παρέλυσε την στρατιωτική άμυνα του νησιού ;

ΜΑΡΤΥΣ . Βεβαίως , τα πάντα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και μετά τη σύσκεψη στις 19-7 το βράδυ εδώ που ήρθατε και μετά την εκτίμηση της ΚΥΠ , την οποία πληροφορήθηκε ο ΑΕΔ . Εάν είναι δεδομένο ότι ο ΑΕΔ εφησύχασε και δεν έκανε τίποτε αυτό είναι εγγληματικό ;

ΜΑΡΤΥΣ . Είναι . Δεν ξέρω όμως με ποιά στοιχεία υποτίθεται ότι κάθε ανώτερο κλιμάκιο έχει μια ευρύτερα προοπτική . — με ποιά στοιχεία εξετίμησε αυτό διαφορετικά .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Δηλαδή κατά τη γνώμη σας η Ελλάδα εγγυήτρια δύναμη έπρεπε αμέσως όταν είδε ότι οι Τούρκοι έρχονται να στείλει τη σχετική βοήθεια είτε υποβρύχια λέγονται αυτά είτε αεροπλάνα είτε ορισμένα άρματα ;

ΜΑΡΤΥΣ . Θα έπρεπε οπωσδήποτε να σταλεί βοήθεια , αλλά εάν τα αποτελέσματα της βοήθειας θα ήταν θετικά ή όχι , είναι άλλο θέμα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Είναι άλλο θέμα αυτό .

ΜΑΡΤΥΣ . Είναι άλλο θέμα και πιστεύω ότι πλέον είχαν εκληψεί από πολύ καιρό πλέον οι δυνατότητες αμύνης της Κύπρου .

4/2 ΓΡ (Θ.Σ.) 11-12-86

68

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Σαν ΚΥΠ εσείς ξέρατε ότι εμείς τότε είχαμε
και σύγχρονα υποβρύχια και αεροπλάνα που δεν είχαν ^{τα} οι Τούρκοι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Καίτοι απαντήσατε , εκ του αποτελέσματος :

Το πραξικόπημα ενάντια στον Μακάριο από το στρατιωτικό ποινικό
κώδικα χαρακτηρίζεται κακούργημα .

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και το αποτέλεσμα της εισβολής των Τούρκων
από αυτά τα οποία έγιναν , εκ του αποτελέσματος , αυτή' η ενέργεια
Αθηνών και εκτελεστικών οργάνων εκεί ήταν μια εγκληματική ενέργεια
που μπορούμε να την πούμε τραγωδία , προδοσία του κυπριακού ;

ΜΑΡΤΥΣ . Βεβαίως ήταν εγκληματική ενέργεια , το μέγιστο το τοποθετώ
στην προδοσία . Τώρα αν ξεκίνησε το ελάχιστον από μωρεία , όπως
έτσι είπα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Δεν σας μένει επ' αυτού αμφιβολία ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι δεν μου μένει .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Τελείωσα κύριε Πρόεδρε .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Παρακαλώ τον κ. Κάππο να λάβει
το λόγο .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ . Κύριε Τσουμή ποιά ήταν η στάση σας κατά το
πραξικόπημα της 21ης Απριλίου του 1967 ;

(2)

1/2 Ν (Κ.Ο.) 11.12.86

69

ΜΑΡΤΥΣ: Υπηρετούσα στο 574 τάγμα Πεζικού στην Καστοριά. Ήμουν διοικητής του λόχου της βάσεως και διοικητής του Γ' Γραφείου. Το πραξικόπημα το πληροφορήθηκα το βράδυ στις 4, όπου μου τηλεφώνησε ο διοικητής μου και με διέταξε να θέσω την μονάδα σε επιφυλακή, χωρίς να ξέρω τίποτα. Πήγα στο τάγμα, έθεσα την μονάδα σε επιφυλακή και περίμενα να έρθει ο διοικητής.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τί βαθμό είχατε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Λοχαγός ήμουν. Αφού λοιπόν έθεσα την μονάδα σε επιφυλακή, περίμενα τον διοικητή ο οποίος μέχρι τις 10 το πρωί δεν φάνηκε. Είχε πάει στην Μεραρχία να πάρει εντολές. Τον βρήκα τελικά στο τηλέφωνο και τον ρώτησα τι έπρεπε να κάνω. Μου απάντησε να πω στους στρατιώτες ότι ο στρατός ανέλαβε τη διακυβέρνηση της Χώρας. Να πουν οι στρατιώτες "Ζήτω ο Στρατός" και να διαλυθούν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Πότε αποστρατευθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Μάρτιο του 1984.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Τσούμη, εδώ υπάρχει ένα σοβαρό ζήτημα.

Στην έκθεσή σας δεν έχω σημειώσει σελίδα, λέτε: Κατέφθασε στο τακτικό στρατηγείο Λαυροβουνίου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Γλαύκος Κληρίδης προερχόμενος εκ Γενεύης ο οποίος περικυκλωθείς υπό αριθμο αβιω-

2/2 N (Κ.Ο.) 11.12.86

70

ματικών εξεδήλωσε την απαγοήτευσή του για το μέλλον της Κύπρου, ειπών ότι οι Τούρκοι λεις Γενεύη προέβαλαν δύο λύσεις: Μία πολυ-περιφερειακή και ετέρα δυζωνική. Ήταν η μία χειροτέρα της άλλης. Και απεφασίσθη όπως μη υπογραφεί συμφωνία, αλλά οι Τούρκοι να καταλάβουν μόνοι τους την γραμμή Γκιουνές. Εν συνεχεία ρώτησε ποιο έδαφος κατέλαβαν και πληροφορηθείς ότι κατελήφθη πολύς περισσότερος χώρος της γραμμής Γκιουνές και την κατασταση της εθνικής φρουράς, εν απογνώσει, είπε, ότι θα υπογράψει δια την γραμμή Γκιουνές και ως χαρακτηρισμό προδότης". Αυτά είναι από την έκθεσή σας. Βεβαιώνετε αυτά που είπε ο Κληρίδης ότι δηλαδή δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα αν το καταλάβουν με τη γραμμή Γκιουνές και από εκεί και πέρα να μην προχωρήσουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Κάππιο, την κ. Κληρίδη τον σέβομαι και τον θαυμάζω και τον θεωρώ μάλλον και πολέμαρχο, όχι απλώς πολιτικό. Φαντασθείτε όμως ότι τότε βρισκόμαστε σε μία πολύ δραματική στιγμή. Συγκεκριμένα έχει γίνει η ανάκωχή και η εθνική φρουρά έχει καταρρεύσει πλήρως. Οι Τούρκοι έχουν καταλάβει ένα μεγάλο μέρος της Κύπρου. Εκείνη λοιπόν τη στιγμή ζητά ο Κληρίδης να ενημερωθεί ποιο έδαφος κατέλαβαν οι Τούρκοι. Η πρώτη ανώτερη τακτική διοίκηση, η οποία έφυγε από την Αμμόχωστο....

3/2 Ν (Κ.Ο.) 11.12.86

71

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τί ημερομηνία έγινε αυτή η συνάντηση;

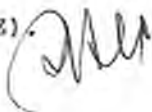
ΜΑΡΤΥΣ: Ο Κληρίδης ήταν εκεί στις 16.8.1974, αφού βέβαια επέστρεψε από την Γενεύη. Έφυγε λοιπόν από την Αμμόχωστο η παραπάνω διοίκηση και μετέβη στην Λάρνακα. Ένα τάγμα που έπρεπε να μείνει στην Αμμόχωστο, βρέθηκε στις Αγγλίσιδες. Αυτό σημαίνει ότι οι Τούρκοι δεν κατέλαβαν μόνο την πράσινη γραμμή,

(Επιδεικνύει σχετικά σημεία στον χάρτη).

αλλά πηδασαν μέχρι εδώ.

(2ΕΖ).

(2N)

1/2ΕΖ ΒΠ 11.12.86

72

Αυτή ήταν μια απελπιστική κατάσταση στην οποία ο Κληρίδης στην απόγνωση εκείνης της στιγμής μπορεί να την είπε. Εν συνεχεία ο Κληρίδης όμως ενημερώθη διότι κατά τύχη πήραμε το δελτίο της στρατιωτικής καταστάσεως των Τούρκων. Το δελτίο στρατιωτικής καταστάσεως των Τούρκων κατ'ορισμένα ~~επάνω~~ ^{STANAG} του NATO ακολουθούν μια διαδικασία, 18.00' η ώρα η ανακοχή, 20.00' η ώρα εκδίδεται δελτίο στρατιωτικής καταστάσεως του σώματος στρατού. Στην 20,00' ώρα, μόλις εξεδόθη το δελτίο στρατιωτικής καταστάσεως και το πήραμε εμείς, διεπιστώθη ότι οι Τούρκοι βρίσκονται πολύ πιο πίσω απ'ότι ανέφεραν οι δικές μας μονάδες. Και εδώ έγκειται η ικανότης του Κληρίδη και του Καραγιάννη να μην αναφέρω τον υποφαινόμενο, οι οποίοι σπεύδουμε να προωθήσουμε, να επαναπροωθήσουμε μονάδες διαλυμένες από πίσω να τις επαναπροωθήσουμε μπροστά. Αφού τις επαναπροωθήσαμε μπροστά εξασφαλίσαμε το ζωτικό δρόμο Λευκωσίας-Μόρφου που πάει στο Τρόδος επάνω, ο οποίος είχε εγκαταλειφθεί. ~~Ανεφέρετο~~ ^Ανεφέρετο ότι τον πήραν οι Τούρκοι ενώ δεν τον είχαν πάρει, διεσώθησαν τα Κοκκινοχώρια διότι είχαν φθάσει οι Τούρκοι μόνον μέχρι τον Άγιο Μέμνονα και ένα σωρό άλλες περιοχές. Διότι οι μονάδες διαλυμένες είχαν πάει πολύ πίσω, οι Τούρκοι δεν είχαν φθάσει και σ'αυτό το νεκρό έδαφος προωθήθηκαν εκείνη τη στιγμή.

2/2ΕΖ ΒΠ 11.12.86

73

Ο δε Κληρίδης αυτοπροσώπως μέσα από τις βάσεις επαναπροωθούσε όχι μονάδες πλέον, αλλά και πρόσφυγες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Σύμφωνα, κύριε μάρτυς. Μια στιγμή τώρα, γιατί το ζήτημα το κρίσιμο δεν είναι αυτό.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι και αυτό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Είναι και αυτό, αλλά επειδή περνάει η ώρα μου και δεν έχω περιθώρια, εδώ λέτε, κύριε μάρτυς, ότι είπε ο Κληρίδης ότι οι Τούρκοι προέβαλαν δύο λύσεις μια πολυπεριφερειακή και ....

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά στη Γενεύη. Έτσι; Από τη Γενεύη ερχόταν ο Κληρίδης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Ναι. Με όλη τη γραμμή Γκιουνές. Άρα υπήρχε κάποια διαχωριστική γραμμή, η γραμμή Γκιουνές.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι το μέγιστο ή το ελάχιστο. Αυτό είναι το κροκί του Γκιουνές χειρόγραφο και αυτό είναι μεταξύ του κροκί ...

(Στο σημείο αυτό ο κύριος μάρτυς επιδεικνύει σχετικό σκαρίφημα το οποίο εν συνεχεία καταθέτει στο Προεδρείο).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Σύμφωνα, εντάξει. Και είπε ότι εικόστη χειροτέρα της άλλης.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Και απεφασίσθη - αυτό θέλω να μου βεβαιώσετε - είπε ο Κληρίδης - όπως μη υπογραφεί συμφωνία αλλά οι Τούρκοι να κατα-

3/2ΕΖ

ΒΠ

11.12.86

74
λάβουν μόνοι τους τη γραμμή Γκιουνές. Από ποιόν αποφασίσθηκε και τι γνώμη σχημάτισατε εσείς κλπ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε μάρτυς, ήσασταν παρών όταν ο Κληρίδης είπε αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δηλαδή είσθε αυτήκοος μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Είμαι αυτήκοος μάρτυς.

Προφανώς απεφασίσθη από την αντιπροσωπεία την Κυπριακή και Ελληνική η οποία ήξερε ότι δεν είχαμε δυνατότητες αμύνης αλλά δεν δεχόντουσαν να υπογράψουν και παραχώρηση του Έλληνικού Κυπριακού εδάφους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Και δέχθηκαν να το καταλάβουν μόνοι τους.

ΜΑΡΤΥΣ: Με αγώνα δηλαδή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μου λέτε υπάρχει άνθρωπος να μας τα διασταυρώσει αυτά; Διότι εκεί λέτε "περικυκλωθείς υπό ομάδας αξιωματικών". Ποιόν αξιωματικό εμείς μπορούμε να καλέσουμε εδώ να μας πει ακριβώς; Εγώ γι' αυτό σας έκανα και τις προκαταρκτικές ερωτήσεις για να δω την αξιοπιστία σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι το Επιτελείο, όταν λέμε ομάδα εφόσον είμαστε στο τακτικό στρατηγείο βρεθήκαμε όλοι μας, περιμέναμε να μάθουμε τι έγινε εκεί πάνω στη Γενεύη και τον περικυκλώσαμε. Τώρα δεν θυμάμαι συγκεκριμένα

4/2ΕΖ ΒΠ 11.12.86

⁷⁵
ποιός αξιωματικός ήταν, αλλά οι υπηρετούντες στο τακτικό στρατηγείο
πρέπει μερικοί απ'αυτούς να ήταν κοντά. Για την επιβεβαίωση χωρίς να μου
κλονίζετε την εμπιστοσύνη σ'αυτά που έγραψα είναι το εξής θέμα: Ότι
σ'αυτές τις στιγμές όταν συζητείται κάτι σε άλλον μένει η άλφα εντύ-
πωση και σ'άλλον μένει μια βήτα εντύπωση.

(2Α)

(2 ~~02~~ 1/2 Α Β.Τ. 11-12-86

76

Η δική μου εντύπωση, δεδομένου ότι η έκθεση εγράφη μετά αρκετό διάστημα, τον Ιούνιο, ήταν περίπου αυτή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Μάλιστα. Εσείς τα βεβαιώνετε.

Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε μπορώ να κάνω ακόμη δυο-τρεις ερωτήσεις;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Κάππο, έχετε καταναλώσει διπλάσιο χρόνο απ'ότι οι άλλοι συνάδελφοι. Θα σας παρακαλέσω ένα λεπτό να το πάρετε, γιατί έχουμε και τον κ. Χανιώτη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Είπατε, κ. μάρτυς, για κάποιο σήμα για τον Αιτίλα ΙΙ,...

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι "εφαρμόσατε ζαφέρ". Το λέω κάπου στην έκθεση μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Τό λέτε; Δεν το έχω σημειώσει.

ΜΑΡΤΥΣ. Είναι στη σελίδα 9 "στις 13 οι ελληνοτουρκικές δυνάμεις συνωστίζονται στη περιοχή θύλακος. Η ροή πληροφοριών ήτο συνεχής και σαφής και εφαινόταν αι προπαρασκευαί . επικειμένης επιθέσεως...

Τας εσπερινάς ώρας διεπιστώθη το συνθηματικό ενάρξεως επιθέσεως "εφαμόσατε ζαφέρ" την 14.05 ..."

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Σύμφωνα. Θα το βρούμε, κ. Τσουμή, με συγχωρείτε, αλλά βλέπετε ότι έχουμε αυστηρό Πρόεδρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Επιεικέστατο Πρόεδρο, όταν τα 5' γίνονται

2/2 ΔΤΟ Β.Τ. 11-12-86

 νονται 11 λεπτά!

77

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Ένα άλλο ζήτημα, κύριε Τσουμή. Ένα άλλο βασικό ζήτημα που με αφορά και νομίζω μπορείτε να μας πληροφορήσετε:

Πριν αποφασιστεί το πραξικόπημα στις 2-3 του μήνα, εσείς είχατε οποιαδήποτε πληροφορία για εισβολή της Τουρκίας στη Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Προ του πραξικοπήματος;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Πριν αποφασιστεί, όχι πριν γίνει. Γιατί ενδεχόμενα να είχε διαρρεύσει και να το ήξεραν οι υπηρεσίες.

ΜΑΡΤΥΣ. Εμείς είχαμε υπό συνεχή παρακολούθηση τις δραστηριότητες της 309ης Μεραρχίας που εβρίσκετο στις απέναντι ακτές. Κάθε φορά που έβγαίνει η 309η Μεραρχία, ή στους χώρους διασποράς, ή να κάνει ασκήσεις, για μας άρχιζε το κτυποκάρδι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Αρα υπήρχε ετοιμότητα.

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό το πράγμα από πότε μπορεί να τοποθετηθεί, από το '65 από το '67, δεν ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Είπατε για την ΣΙΑ και την ΚΥΠ ότι υπήρχε σύνδεση μέσω του επιτελικού γραφείου. Τι ήταν το επιτελικό γραφείο;

ΜΑΡΤΥΣ. Λέγεται "Επιτελικό Γραφείο Αρχηγού της ΚΥΠ", δηλαδή ένα επιτελικό γραφείο του Σταθόπουλου, το οποίο υπάρχει και σήμερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Ευχαριστώ.

3/2 Α. Β.Τ. 11-12-86

----- 78
 ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Παράκη να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Κυρίες Τσουμή, ακούσατε στις 20 του μήνα όταν γινόταν η απόβαση, εκείνες τις ώρες, μία πληροφορία ότι το σύμφωνο της Βαρσοβίας συγκεντρώνει δυνάμεις στη Βουλγαρία για να επιτεθεί.

Τι ξέρετε γι' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Άκουσα αυτά τα πράγματα μετά από διαδόσεις. Δεν έχω τίποτα συγκεκριμένο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Από πού προήλθε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ούτε από πού προήλθε, ούτε τι έγινε στη Κύπρο. Ήμουν στη μονάδα της Κύπρου. Εάν επρόκειτο να κληρονομηθεί η Συρία θα μπορούσα να σας πω κάτι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Σε σχέση με τη κατάσταση στη Κύπρο, ο Μακάριος που δικαιώθηκε από τα πράγματα απολύτως/είχε ^{ότι} δίκιο να ανησυχεί με τους αξιωματικούς και τις δυνάμεις, που ήταν κάτω για την ανατροπή του, αλλά είναι αυτονόητο ότι ανησυχούσε μόνιμα και για την επέμβαση και από τη μεριά της Τουρκίας.

Τι πληροφορίες είχατε εσείς, σε σχέση με την Κυπριακή κυβέρνηση και πώς σκεπτόταν να αντιμετωπίσει αυτό το ενδεχόμενο;

4/2 Α. Β. Τ. 11-12-86

79

ΜΑΡΤΥΣ. Εδώ δεν έχω τίποτε το συγκεκριμένο. Θα μου επιτρέψετε να εκφράσω μόνο σχόλια:

Η εθνική φρουρά έπρεπε να καταστεί αξιόμαχος στρατός. Δεν ήταν αξιόμαχος στρατός. Γι' αυτό το πράγμα υπάρχει και μια έκθεση σοβιετική, που λέει "να βοηθήσουμε την Ελλάδα, ~~αν~~ φτιάξει, ή ~~αν~~ στείλει τακτικό στρατό στη Κύπρο".

(20)

1/2 Ο ΦΚ 11.12.86

80

Η Εθνοφρουρά δεν ήταν στρατός, επομένως δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπίσει καμιά κατάσταση. Που βασιζόταν η ασφάλεια της νήσου κατά τον Αρχιεπίσκοπο; Πιστεύω ότι βασιζόταν στις πολιτικές διαβουλεύσεις ή εγγυήσεις, οι οποίες νόμιζε ότι θα ισχύσουν. Επαναλαμβάνω κατηγορηματικά ότι και να είχε κινητοποιηθεί η εθνοφρουρά και να είχε ενισχυθεί από την Ελλάδα, οι Τούρκοι δεν ήταν δυνατόν να αποκρουσθούν. Όταν ξέρουμε αποβατικές επιχειρήσεις και λέμε σήμερα για τα νησιά ότι θα γίνει ένα προγεφύρωμα στη θάλασσα και ένα αεροπρογεφύρωμα, το αεροπρογεφύρωμα ήταν έτοιμο. Ήταν ο Δουλακας του Κιόνελη, Δευκωσίας -Κηρυνείας. Αυτά ήταν μια πολύ εύκολη επιχείρηση και αν θέλετε γι' αυτήν την εύκολη επιχείρηση και αν διαβάσετε Αγγλικά να σας δώσω ένα άρθρο .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Αναφερόμενο σε τί;

ΜΑΡΤΥΣ: Αναφερόμενο στην απόβαση στην Κύπρο από έναν Αμερικανό πεζοναύτη.

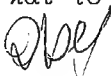
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να μας το δώσετε, εγώ ενδιαφέρομαι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Καταθέστε το κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι για κατάθεση είναι για εγκυκλοπαιδική γνώση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Μία ακόμη ερώτηση σε σχέση με τον Αττίλα ΙΙ.

Είπατε ότι είχατε πιάσει και το σήμα της επίθεσης. Πείτε μου τί

2/2 Ο ΦΚ 11.12.86

81

προετοιμασία έγινε για την αντίκρουση του Αττίλα ΙΙ.

ΜΑΡΤΥΣ: Έχετε υπόψη σας τί είχαν καταλάβει με τον Αττίλα Ι και με τον Αττίλα ΙΙ; Έχω εδώ και τον σχετικό χάρτη. Υπήρχε ένα μέτωπο εκεί στο οποίο ο Καραγιάννης, που ανέλαβε, τοποθέτησε αυτές τις μονάδες της εθνοφρουράς, τις καταδρομές προς τα εκεί, τα άρματα εφεδρίας κλπ. και προσπάθησε να αντιμετωπίσει την κατάσταση. Όταν όμως άρχισε η επίθεση και μπήκαν τα Μ47 και 48 άρματα προς την κατεύθυνση της Αμμοχώστου έγινε μια αντεπίθεση από εμάς από τα Τ34 καταστράφηκαν και τα υπόλοιπα και τελείωσε η υπόθεση. Ήταν πλέον τόσο πολύ αδύναμη η εθνοφρουρά που δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπίσει τις δύο μεραρχίες που είχαν συσσωρευθεί μέσα στο θύλακα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, από τις πληροφορίες που είχατε:

Κατ'αρχήν ένα δείγμα υπήρξε και το ΡΕΘΥΜΝΟ που είπατε προηγουμένως .

Στο ΡΕΘΥΜΝΟ είχατε ραδιόφωνο, ακούγατε ειδήσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί είχα ένα τρανζίστορ άκουγα ειδήσεις και εκεί πέρα στο ΡΕΘΥΜΝΟ πληροφορήθηκα την άφιξη του Καραμανλή λίγο πριν αποβιβασθούμε εδώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Και αυτό που μας είπατε δείχνει ότι κάποιοι

έριξαν τα φώτα αν μη τι άλλο στο ΡΕΘΥΜΝΟ . Απο τις δυνάμεις που

περιέπλεαν στην νήσο, συμμαχικές ή μη συμμαχικές, διαπιστώθηκε καμιά

3/2 Ο ΦΚ 11.12.86

82

παρεμπόδιση στους Τούρκους; Όλο αυτό το διάστημα διαπιστώσατε κάποιο περιστατικό από οποιαδήποτε δύναμη ότι κάπου παρενέβη ή κάτι τους ενόχλησε;

ΜΑΡΤΥΣ: Για ξένη δύναμη δε ξέρω, αλλά για ελληνική...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Οχι για ελληνική, αυτά κάπως τα ξέρουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν μου επιτρέπετε επειδή κάνετε αυτές τις ερωτήσεις, δείχνετε κάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ξέρετε ότι βυθίστηκε το ΚΟΤΖΑΝΤΕΠΕ ;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή η βύθιση του ΚΟΤΖΑΝΤΕΠΕ οφείλεται αποκλειστικώς σε εκείνη την ενέργεια του οχηματαγωγού που μετέφερε τους οπλίτες της ΕΛΔΥΚ, αφού τους πήρε από την Αμμόχωστο και τους άφησε στην Πάφο, εν συνεχεία εξητήθη να βομβαρδίσουν από τη θάλασσα τον Τουρκοκυπριακό ~~φύλακα~~. Υπάρχουν σήματα στα οποία ο τουρκοκυπριακός ~~φύλακας~~ ανέφερε "βομβαρδιζόμαστε από τον στόλο, βομβαρδιζόμαστε από τον στόλο, βομβαρδιζόμαστε από τον στόλο και παραδινόμαστε".

(2σ)

20

1/2 σ Α.Μ. 11-12-86

83

Πράγμα το οποίο σήμαινε ότι αυτό το μόνο-μόνο μεταγωγικό ήταν ο ελληνικός στόλος-: κινήθη και το ΚΟΤΖΑ-ΝΤΕΠΕ εβουθίσθη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Για τους ξένους στόλους θα ήθελα να μου πείτε αν είχατε κάποια πληροφορία, ότι κάποια μονάδα, κάποιου στόλου, δημιούργησε κάποιο πρόβλημα στους τούρκους στην αποβασή τους, αν είχατε καμμιά τέτοια πληροφορία.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, καμμιά μονάδα δεν δημιούργησε τέτοιο πράγμα.

Δεν ξέρω τώρα -ο κύριος Πρόεδρος είπε να διαγραφεί από τα Πρακτικά κάτι- οι κινήσεις του βου στόλου και που ήταν κάθε μονάδα, όχι μόνο του βου στόλου αλλά και γενικώς όλων των πλοίων της περιοχής, πρέπει να είναι γνωστή στην ΚΥΠ, διότι εκείνη την εποχή λειτουργούσαν με ένα ραδιογωνιόμετρο στο Τρόδος και ως εκ τούτου δεν υπάρχει περίπτωση και αυτό ^{που} με ρωτήσανε μέχρι που έφθασε, μέχρι τη Δεμεσό ή όχι, θα πρέπει να είναι καταγεγραμμένο σε εκείνα τα αρχεία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς πάντως με την ιδιοτητά σας λέτε ότι κανείς δεν παρεμπόδισε.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, κανείς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Παυλίδη να λάβει τον λόγο.

2/2 σ.Α.Μ. 11-12-86

84

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στρατηγέ, θα ήθελα να σας ρωτήσω για την κατάσταση που επικρατούσε στην Κύπρο, όσον αφορά τις σχέσεις της ΕΟΚΑ Β' με μέλη της Κυπριακής κυβερνήσεως. Υπήρχε κανένας σύνδεσμος, κατά πληροφορίες της υπηρεσίας σας, ανάμεσά τους;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΕΟΚΑ Β' με μέλη της κυβερνήσεως; Δεν νομίζω. Τώρα εάν κανένα μέλος της κυβερνήσεως το έπαιζε και στα δυό, το έπαιζε και με την ΕΟΚΑ Β' δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέλος της κυβερνήσεως Μακαρίου δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: ~~σε~~ κυβερνητικοί υπάλληλοι ήταν στην ΕΟΚΑ Β'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΗΣ: Είμαι σαφής, μέλος της κυβερνήσεως.

ΜΑΡΤΥΣ: Μέλος της κυβερνήσεως; Δεν το ξέρω.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπήρχε κάποια σχέση ανάμεσα στην ΕΟΚΑ Β' και την επίσημο ελληνική κυβέρνηση της τότε εποχής;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το πράγμα δεν το ήξερα, αλλά από το υπόμνημα του Χριστίδη το οποίο κατέθεσα, βγαίνει ότι κάποια σχέση πρέπει να υπήρχε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όταν λέτε κάποια σχέση, παρακαλώ τι ακριβώς εννοείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Επαφές δηλαδή της ΕΣΕΑ, του πολιτικού οργάνου της ΕΟΚΑ Β', με ιθύνοντες των Αθηνών.

3/2 σ.Α.Μ. 11-12-86

85

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είπατε προηγουμένως ότι γινόντουσαν κάποιες κινήσεις, ώστε μετά το θάνατο του Γρίβα να τοποθετηθεί επαναλαμβάνω έκφραση δική σας, μετέπειτα την διορθώσατε, να αποσταλεί είπατε....

ΜΑΡΤΥΣ: Διοικητής της ΕΟΚΑ Β'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Διοικητή τον λέτε εσείς, αρχηγό συνηθίζουμε να το λέμε εμείς, το ίδιο φαντάζομαι ότι είναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Πως τον λέτε;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αρχηγό.

ΜΑΡΤΥΣ: Της ΕΟΚΑ Β'. Να σας διευκρινίσω, αρχηγός εθεωρήθη ότι ήταν ένας και μοναδικός ο Γρίβας. Όταν αντικατέστησε ο Καρούσος ονομάσθη διοικητής και δεν θα ξαναοναμασθεί αρχηγός. Και όταν έφυγε ο Καρούσος ανεζητήτο διοικητής.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επομένως είναι ουσιαστική η χρήση του όρου από σας. Διοικητής, λοιπόν.

ΜΑΡΤΥΣ: Διοικητής.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Διοικητής, λοιπόν, ετοποθετήθη ο Καρούσος.

Εστάλη ή αυτόκλητος πήγε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Καρούσος ήτο με τον Γρίβα εκεί.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπηρετούσε ήδη παρά τω Γρίβα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα

4/2 σ Α.Μ. 11-12-86

86

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΑΔΗΣ: Ο Διοικητής τώρα της ΚΥΠ εδώ συνήθως τί ρόλο παίζει, όσον αφορά στη συνεργασία με την κυβέρνηση σε τέτοια μάλιστα θέματα, εθνικής ασφαλείας; Είναι απλώς μεταφορεύς πληροφοριών, ή τον καλούν να εκφράσει και άλλη άποψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Διοικητής της ΚΥΠ ή της ΕΥΠ σήμερα, είναι οργάνο της κυβέρνησεως. Γι' αυτό υπάγεται ή στον Πρωθυπουργό ή στην Προεδρία της Κυβερνήσεως. Επί Νέας Δημοκρατίας υπαγόταν στον κύριο Ράλλη. Υπαγόμαστε δηλαδή επειδή: Έκανα μέχρι και το 1976, μετά ανέλαβα την διοίκηση της μονάδας. Υπαγόμαστε στον Υπουργό Προεδρίας. Παλαιότερα νομιζώ υπαγόντουσαν στο Πρωθυπουργό.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΑΔΗΣ: Ίσως δεν σας έθεσα καλά την ερώτηση.

Ο ρόλος του ποιός είναι; Μεταφέρει απλώς τις πληροφορίες που συγκεντρώνουν τα διάφορα κλιμάκια, τα οπουδήποτε εγκατεστημένα, ή καλείται να παίξει και κάποιο άλλο ρόλο συμβούλου;

ΜΑΡΤΥΣ: Αφού έχει ολοκληρω επιτελείο. Καλείτε να παίξει ρόλο όχι μόνο συμβούλου, αλλά και χειριστού και εισηγητού επι θεμάτων ασφαλείας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΑΔΗΣ: Θέτω την ερώτηση, γιατί απο εδώ πέρασε εξεταζόμενος ως μάρτυς ο τότε διοικητής της ΚΥΠ ο κύριος Σταθόπουλος, ο οποίος

ούτε λίγο ούτε πολύ εμένα με άφησε με την εντύπωση ότι έπαιζε ρόλο διεκπεραιωτού. Έπαιρνε μια πληροφορία από σας ή από κάποιο απο τους συνεργάτες στην Κύπρο και απλώς την μεταβίβαζε.

(2Ω)

(2σ)

1/2 Ω Ε.Τ. 11-12-1986

87

ΜΑΡΤΥΣ. Αν ένας οποιοσδήποτε διοικητής, έστω και της διμοιρίας, πει ότι έτσι μου είπαν οι ομαδάρχες και δεν λαμβάνει αυτός αποφάσεις, δεν πρέπει να είναι διοικητής.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Επομένως φρονείτε ότι στην όλη αντιμετώπιση της κατάστασης, ο διοικητής της ΚΥΠ έπαιξε ρολο πέραν του απλού πληροφοριοδότη; Αναφέρομαι στον κ. Σταθόπουλο.

ΜΑΡΤΥΣ. Του εισηγητού σε θέματα ασφαλείας. Δεν μπορούσε να παίζει μόνο ρόλο μεταφορέα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Και η τελευταία ερώτηση, κύριε μάρτυς.

Η εκτίμησή σας είναι ότι ο Μακάριος επιθυμούσε την απομάκρυνση των Ελλήνων αξιωματικών γνωρίζοντας τις πιθανές εξελίξεις και ωστόσο αδιαφορούσε; Είχε η υπηρεσία σας πληροφορίες ότι κάτι τέτοιο ήταν μια διάχυτη αντίληψη στο Προεδρικό Μέγαρο προερχομένη από τον Μακάριο;

ΜΑΡΤΥΣ. Μου ζητάτε να σχολιάσω, όχι να επιβεβαιώσω.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Μάλιστα τη γνώμη σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Οι Έλληνες αξιωματικοί παρουσίαζαν την εικόνα ενός αξιωματικού που κατά την άποψή μου δεν συντελούσε στην ασφάλεια της νήσου, γιατί δεν ηύξαινε την ασφάλεια της νήσου. Ήταν μια εθνοφρουρά,

2/2 Ω Ε.Τ. 11-12-1986

88

· όχι ένας τακτικός στρατός, η οποία καλυπτόταν από τους Έλληνες αξιωματικούς. Δεν ήταν ουσιαστική η ελληνική παρουσία, δεν είχαμε εκστρατευτικό σώμα, δυνάμεις...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Αναφέρασθε στην περίοδο που υπηρετήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι...

Είχαμε αξιωματικούς όπως είχαν οι αμερικανοί στο Βιετνάμ τους *advisors*, τους συμβούλους. Αυτό το πράγμα δεν βοηθούσε να αυξηθεί η μαχητικότητα της εθνικής φρουράς. Αφ'ετέρου, οι Έλληνες αξιωματικοί κατά την άποψη του Μακαρίου του δημιουργούσαν και προβλήματα ασφαλείας και λειτουργίας της Κυβερνήσεώς του. Γι'αυτό ζητούσε να φύγουν. Πάρα πώς θα τους αντικαθιστούσε, δεν ξέρω. Ένοιωθε μια ανάγκη να στελεχώσει λίγο την εθνική φρουρά και μετά, στη συνέντευξη του Νίκολσον, είπε, ας μείνουν κάτω οι μισοί.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Αν συμπεράνω από την απάντησή σας ότι η εντύπωση του Μακαρίου ήταν ότι η παρουσία των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, των οποίων δυνάμεων...

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι των Ενόπλων Δυνάμεων, των αξιωματικών. Για την ΕΛΔΥΚ δεν είπε να φύγει.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Αναφέρατε στους αξιωματικούς της εθνοφρουράς.

Handwritten signatures and initials:
 A large stylized signature on the left, the word "ασφα" in the middle, and a signature on the right.

3/2 Ω Ε.Τ. 11-12-1986

89

Δηλαδή οι αξιωματικοί της εθνοφρουράς και η εθνοφρουρά, γιατί
 άνευ αξιωματικών δεν ήταν τίποτα, δεν συμβάλλει στην αποτελεσματική
 άμυνα της χώρας. Μπορεί αυτό να θεωρηθεί σαν μια γενική άποψη περί
 την αντίληψη Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, ότι η εθνοφρουρά αυτή καθ'εαυτή δεν ήτο δύναμις με
 ισχύ για να εξασφαλίζει την Κύπρο από εξωτερικό κίνδυνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Δαμιανίδη να λάβει
 το λόγο με τη θερμότερη παράκληση να είναι σύντομος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε μάρτυς, το γραφείο σας σε ποιο κτίριο
 βρισκόταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Στην Ελληνική Πρεσβεία, στον περίβολο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Ποιος ήταν Πρέσβυς της Ελλάδος τότε, μέχρι τα
 γεγονότα της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήτο ο κ. Λαγάμος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Με τον Πρέσβυ είχατε συνεργασία εσείς ως
 προϊστάμενος της ΚΥΠ; Δηλαδή, όταν είχατε μία πληροφορία την λέγατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, την λέγαμε.

(2ΑΚ)

(Ω)

1/2 ΑΚ ΜΠ 11-12-1986

90

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εσείς ποτε μάθατε ότι γίνεται κάποιο σχέδιο ανατροπής του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Συγκεκριμένα δεν μάθαμε τίποτα , αλλά εκ των φημών που κυκλοφορούσαν και εκ του Μακαρίου υπήρχε ένα ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αυτές τις φήμες τις κουβεντιάσατε με τον κ. Λαγάκο;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Με τον Μακάριο είχατε καμία επαφή;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αυτή η υποκλοπή τηλεφωνήματος του Ντενύση στις 4-7-74 , ποτε έρχεται σε γνώση σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 17 , κατόπιν εορτής .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Χαρακτηρίσατε ως μαρτιά μέχρι προδοσία το πραξικόπημα αυτών των αξιωματικών σε συνεργασία με την ΕΟΚΑ Β'.

ΜΑΡΤΥΣ: Γενικώς το πραξικόπημα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εσείς προφανώς δεν συμφωνείτε με αυτή την πράξη.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αφού δεν συμφωνούσατε και λίγο πολύ τα

2/2   ΑΚ ΜΠ   11-12-1986

91

είχατε μάθει αυτά τα πράγματα , γιατί δεν βρήκατε ένα τρόπο επαφής με το Μακάριο να του πείτε ότι εδώ σας ετοιμάζουν μπουγιουρντή;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχαμε τίποτα να του διαβιβάσουμε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Δηλαδή, εσείς ως προϊστάμενος της ΚΥΠ, δεν ξέρατε ότι περίπου γίνονται αυτά τα πράγματα εναντίον του Μακαρίου, ούτως ώστε ο άνθρωπος να λάβει τα μέτρα του, αντί να πάει να δει τα παιδιά της Αιγύπτου εκείνη την ημέρα,

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι , δεν το ξέραμε. Δηλαδή ο Μακάριος ήξερε περισσότερο από ότι ξέραμε εμείς. Υπάρχει το εξής πράγμα που θέλω να σας πω...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Καλά δεν πειράζει, Εγώ κ. πρόεδρε, τελείωσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Ζερβός έχει το λόγο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Παρακαλώ, κ. πρόεδρε, να αφήσετε το μάρτυρα

να ολοκληρώσει την απάντησή του.

ΜΑΡΤΥΣ: Βάσει ενός Ν.Δ^{με} το οποίο λειτουργούσε η ΚΥΠ εκείνο τον καιρό το θέμα της ασφαλείας των ενόπλων δυνάμεων ήταν εκτός αποστολής της ΚΥΠ και ως εκ τούτου κάθε τι που συνέβαινε εντός των στρατιωτικών μονάδων ήταν εκτός αποστολής και κάτι σας ταμπού . Δηλαδή δεν το πλησιάζαμε . Επομένως το πραξικόπημα έγινε από στρατιωτική μονάδα και ως εκ τούτου δεν ήταν έργο να παρακολουθού-

3/2 ΑΚ ΜΠ 11-121986

92

με εμείς τις ενέργειες στρατιωτικής μονάδος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εγώ είχα πεί κάτι άλλο . Αν εσείς σαν άτομο δεν συμφωνούσατε , γιατί δεν το μεταφέρατε με κάθε τρόπο αυτό το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Οι ενέργειες που έγιναν , ως άτομο για το πραξικόπημα ήταν εκεί που μπορούσα να εκφέρω κάποια γνώμη. Και την γνώμη την εξέφερα με δύο σημεία . Το ένα σημείο ήταν να φύγει η έκθεση του που μου ενεπιστεύθη και Χρηστίδη (που την υπέβαλα στην ΚΥΠ, στην Ελλάδα, και το δεύτερο

σημείο είναι όταν κάναμε μια έκθεση για να ενημερώσει ο διοικητής μας εδώ στην σύσκεψη , στην οποία οι υφιστάμενοι βάλανε τις υπογραφές μας .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Προφανώς θα την δώσατε στον διοικητή...

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, στο διοικητή τη δώσαμε, για να τη δώσει ο διοικητής μας εκεί που έπρεπε. Αιτίες οι υπογραφές των δικών μας εισηγήσεων ήταν πολύ βαρειές εκείνη την εποχή, να διαφωνείς με μια δικτατορία. Μια δικτατορία τη χειροκροτούν όλοι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αν είναι να κάνετε αυτό το έγκλημα προτιμότερο είναι να παραιτηθείτε και να φύγετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Την πολυτέλεια του πρωλισμού της παραίτησής την είχαν πολύ λίγοι.

4/2   ΑΚ   ΜΠ   11-12-1986

93

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Πάντως θα είχατε πάρει παράσημο ηρωισμού αν το είχατε κάνει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Όποιος το κάνει δεν το κάνει για παράσημο...

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε μάρτυς, σε ερώτηση του κ. Διαροκάπη είχατε πεί ότι από καιρού εξέλειπαν οι δυνατότητες αμύνης της Κύπρου.

Η ερώτησή μου λοιπόν συνίσταται, από πότε εξέλειπαν οι δυνατότητες αμύνης της Κύπρου και γιατί.

ΜΑΡΤΥΣ: Οι δυνατότητες αμύνης είναι συνάρτηση δύο πραγμάτων, τι κάνεις εσύ και τί κάνει ο εχθρός. Το 1964 που υπηρέτησα στην Κύπρο, ως διοικητής, ήμουν βέβαιος ότι μπορούσαμε κάτι να κάνουμε, όχι γιατί είμαστε ισχυρότεροι, αλλά γιατί ήταν αδύνατος η Τουρκία.

(ζ)

(296)

1/2ζ

/ Ε.Σ.)

11.12.1986

94
 Το 1967, πιστεύω, πάλι ότι μπορούσαμε κάτι να κάνουμε, διότι υπήρχαν εκεί πέρα ελληνικά τμήματα, η Μεραρχία. Μετά το 1967 οι δυνατότητες αμύνης της νήσου εξέλιξαν, διότι απεχώρησε η Ελληνική Μεραρχία. Η Ελληνική Μεραρχία ⁹² και στο πραξικόπημα, αλλά ⁹⁴ ήταν φθαρμένη έτσι όπως ήταν. Ίσως και αυτή να μην έκανε τίποτα. Δηλαδή η Ελληνική Μεραρχία, μετά το 1967 έπρεπε να ενισχυθεί, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τους Τούρκους.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ : Δηλαδή, έχετε την άποψη, ότι με τις δυνάμεις, οι οποίες υπήρχαν στην Κύπρο το 1974, ακόμα και εάν δεν εγένετο το πραξικόπημα, πάλι δεν θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικές.

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι, αυτό το πράγμα το πιστεύω.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ : Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ τον κ. Βαρβιτσιώτη

να λάβει το λόγο.

2/1ζ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

95

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε μάρτυς, αφήσατε να πλανηθεί η εντύπωση τουλάχιστον σε μένα, αλλά νομίζω και στα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής, ότι το Κλιμάκιο ΚΥΠ-Κύπρου, του οποίου προϊστάσθε, είχε πληροφορίες περί πραξικοπήματος κατά Μακαρίου. Και ότι αυτές τις πληροφορίες μάλιστα τις συζητήσατε και με τον Πρόεδρο. Αν αντελήφθην καλώς. Θέλω να μας πείτε τι συγκεκριμένες πληροφορίες είχατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πληροφορίες.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και τις πηγές.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι τις πηγές.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Τι είδους πληροφορία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, κύριε Φωτόπουλε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα με αναγκάσετε να πάρω και εγώ το λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Βαρβιτσιώτη, τελειώσατε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, τελείωσα την ερώτηση. Περιμένω απάντηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Για πραξικόπημα επλανάτο η φήμη...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Επλανάτο η φήμη για πραξικόπημα, ή επλανάτο η φήμη ότι κάτι θα γίνει; Οι περισσότεροι μάρτυρες λένε ότι επλανάτο

3/2ζ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

96
 η εντύπωση ότι κάτι θα γίνει. Δεν λέει κανείς, ότι επλανάτο η εντύπωση ή η φήμη ότι θα γίνει πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ότι κάτι θα γίνει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Α, μπράβο. Ότι κάτι θα γίνει. Αυτό ήταν μία διάχυτη φήμη. Δεν είναι πληροφορία αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Μία διάχυτη φήμη. Οι συγκεκριμένες πληροφορίες τώρα είναι οι εξής.

Πρώτον, ότι οι Μονάδες, οι οποίες ήσαν στα στρατόπεδα και έβγαιναν στους χώρους ασκήσεων, παρηκολούθούντο και περιεβόλονται συνεχώς από οχήματα της Αστυνομίας και του Εφεδρικού,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αυτό δεν είναι τίποτα πληροφορία, ότι θα γίνει πραξικόπημα αν ο Μακάριος θέλει να παρακολουθεί τις κινήσεις των Μονάδων.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήτο μία ένδειξη αυτή ότι ενδιαφέρεται τι θα κάνουν οι Μονάδες, αν θα βγούν εκτός στρατοπέδων ή όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ : Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Το άλλο θέμα ήταν, ότι ο Γεωργίτσος -κάπου το λέω εδώ πέρα- κάποια ημέρα την Παρασκευή διώχνει την οικογένειά του.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Σεις, όταν πήρατε την πληροφορία, ότι ο Γεωρ-

4/2ζ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

97
 γίτσης έδωξε την οικογένειά του, που είναι πιθανόν καλοκαίρι έρχε-
 ται να έλθουν να κάνουν διακοπές στο πατρικό τους χωριό, στο χωριό
 τους, την αξιολογήσατε τόσο σοβαρή ότι θα γίνει πραξικόπημα κατά
 Μακαρίου και γι' αυτό ο Γεωργίτσης στέλνει την οικογένειά του;

ΜΑΡΤΥΣ: Ότι κάτι θα γίνει, και ότι στέλνει την οικογένειά του
 για να την περισώσει, για να μην εμπλακεί στα γεγονότα. Αυτή ήταν
 η αξιολόγηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Η δεύτερη πληροφορία, η τρίτη πληρο-
 φορία.

ΜΑΡΤΥΣ: Η τρίτη πληροφορία ήταν ότι ο Αρχιεπίσκοπος έκανε στις 13
 του μηνός μία δήλωση για την κατάσταση των Ελλήνων αβιωματικών,
 βάσει του εγγράφου που κατέθεσα, που στην δήλωσή του αυτή ζητούσε
 να φύγουν μόνο 100 ή να μείνουν μόνο 100. Κάτι τέτοιο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μα, αυτή δεν είναι πληροφορία. Αυτό είναι
 γεγονός πασίδηλο,

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό εσήμαινε ότι ανησυχούσε περισσότερο και άρχισε να
 μειώνει τις απαιτήσεις του. Αλλά εν πάση περιπτώσει ήθελα να
 σας αναφέρω, όπως είπα και προηγουμένως, ότι το θέμα του πραξικοπή-
 ματος ήταν μία ενέργεια των Μονάδων της Εθνοφρουράς.

(2B)

(ζ)

1/2 Β Κ.Β. 11.12.1986

98

Ως εκ τούτου εμείς δεν είχαμε αρμοδιότητα, ήταν μάλλον απαγορευμένο να ασχολούμαστε τι κάνει η Εθνοφρουρά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εγώ το δέχομαι, αλλά εδώ αφήσατε να περάσει η εντύπωση ότι εσείς είχατε πληροφορίες ότι κάτι θα γίνει κατά του Μακαρίου. Απ'ότι μας είπατε δεν είναι καμμία πληροφορία αυτή. Μας λέτε την δήλωση του Μακαρίου, μας λέτε ότι τα αυτοκίνητα της εφεδρικής αστυνομίας παρακολουθούσαν τα στρατόπεδα. Αυτά δεν είναι πληροφορίες είναι γεγονότα, γεγονότα πασιδηλα, τα ξέραν όλοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι ανέφερα ότι δεν ασχολούμην με το θέμα αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άρα δεν είχατε πληροφορίες.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχαμε πληροφορίες. Δεν μνηθήκαμε. Αφού δεν μνηθήκαμε, δεν ήταν δυνατόν να έχουμε πληροφορίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Παπαδονικολάκης νομίζω, ότι έχει να κάνει μία παρατήρηση.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΙΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς είπατε προηγουμένως ότι η Εθνοφρουρά δεν ήτο αξιόμαχος. Δεν θα σας ρωτήσω γιατί και πως και για ποιούς λόγους. Θα μπορούσε ίσως να υπάρξει μία σειρά ερωτήσεων πάνω σ'αυτό. Είπατε επίσης για την τουρκική επιθετική δύναμη, ήτο πολύ εύκολη η κατάληψη της Κύπρου, αναφερθήκατε δε ιδιαίτερα στο

2/2 Β Κ.Β. 11.12.1986

99

γεγονός ότι υπήρχε ένα έτοιμο αεροπρογεφύρωμα, μέσω του οποίου θα μπορούσε να ολοκληρωθεί η κατάληψη της Κύπρου.

Θα ήθελα να κάνω την εξής παρατήρηση, απευθυνόμενος προς στρατιωτικό, είμαι και εγώ στρατιωτικός, για να σας πω ότι το αεροπρογεφύρωμα δεν αποτελεί ποτέ και δεν υπήρξε ποτέ βάση για περαιτέρω εκτέλεση επιχειρήσεων, για ολοκλήρωση κάποιου αντικειμενικού σκοπού, αλλά είναι μια επιχείρηση υποβοηθητική μιας κυρίας προσπάθειας, η οποία κυρία προσπάθεια έπρεπε να είναι από τις ακτές σαν απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ: Από την θάλασσα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Συμφωνούμε σ' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μόνο αυτή την παρατήρηση είχα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΒΑΝΟΣ: Μπορείτε να μας δείξετε την γραμμή Γκιουνές κύριε μάρτυς;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Τσουμή θα έρθετε το απόγευμα ή αύριο για να θεωρήσετε τα πρακτικά και να υπογράψετε τα έγγραφα αυτά και παρακαλώ τότε να σημειώσετε πάνω στον χάρτη την γραμμή Γκιουνές να τον πάρει ο Γραμματεύς, να βγάλει μια φωτοτυπία και σας τον επιστρέφουμε το χάρτη. Δεν χρειάζεται τώρα να δείξετε ποιά είναι η γραμμή Γκιουνές.

3/2 Β Κ.Β. 11.12.1986

100

Στις 6.30' το απόγευμα ή στις 8.30' το πρωί να έλθετε στο γραφείο 140 εδώ, να θεωρήσετε τα πρακτικά, τα οποία θα έχουν αποστενογραφηθεί, να υπογράψετε και στην συνέχεια να υπογράψουμε και εμείς.

Ευχαριστούμε πολύ.

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο μάρτυς κύριος Τσουμής);

(5)

2B

1/2 δ. Σ.Κ. 11-12-1986

101

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Παπαθανασίου, μή φέρνετε αμέσως το κ. Χανιώτη.

Κύριοι συνάδελφοι, θα ήθελα να εκφράσω τη λύπη μου για ορισμένα δημοσιεύματα. Η εφημερίδα "ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ" της 5ης του μηνός, δείχνει μία φωτογραφία του Μακαρίου και λέγει στο κείμενο: " Καλά , ο Πρόεδρος της Επιτροπής Κύπρου δεν τον καταλαβαίνε...".

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ποιόν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα ακούσετε τώρα.

Οι Βουλευτές που απαρτίζουν την επιτροπή, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι όπως ελπίζω, νοήμονες -εγώ δηλαδή δεν είμαι νοήμων- δεν σταματούν πια αυτή την κωμικοτραγική διαδικασία; Επιτρέπουν στον κάθε χουντίσκο από αυτούς που κατέλυσαν τις ελευθερίες του ελληνικού λαού για να τον σώσουν και κατεπρόδωσαν την Κύπρο, να βγαίνουν και να κατηγορούν από καθ'έδρας για προδοσία, ούτε λίγο, ούτε πολύ, τότε το Μακάριο, τότε το Γ.Μαύρο, τότε τον Αβέρωφ, τότε ομοίους τους; Εκείνος που είχε τη φαινή ιδέα της συγκροτήσεως της επιτροπής, τί περιμένει πιά; Δεν βλέπει; Έναντίον του Κωνσταντίνου Καραμανλή δεν βγαίνει τίποτε. Τουλάχιστον οι Βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας τί ζητούν στο "Μαιευτήριο" αυτό των ύβρεων και των λοιδορισμών κατά τόσων εντίμων και πατριωτών; Και μάλιστα όταν οι επίτοκοι είναι

2/2 ~~Π.Δ.Π.Σ.Κ.~~ 11-12-1986

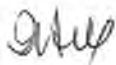
102

καταδικασμένο στη συνείδηση όλων των Ελλήνων"

Νομίζω κύριοι ότι αυτό είναι λίβελλος εναντίον της Επιτροπής.
Δεν είναι πράγμα αυτό.

Επίσης έναάλλο κείμενο από τις ριπές των "ΝΕΕΝ" που μας κατηγορεί ούτε λίγο ούτε πολύ περίπου για το ίδιο πράγμα. Λέγει και "Εύγε" επάνω, " Σήμερα για να αλλάξουμε και λιγάκι, όχι και τόσο, συγχαρητήρια θερμά σε όλους τους. Συγχαρητήρια πρώτα απ' όλα στα μέλη της ανακριτικής επιτροπής που για λογαριασμό της Βουλής ανέλαβε να ανοίξει ...κ.λ.π., που κάνει τόσο καλά τη δουλειά της και έχει τόσο λαμπρά μεθοδεύσει τις εργασίες της, ώστε κατέληξε εκείνοι που ευθύνονται για την τραγωδία να εμφανίζονται στις συνεδριάσεις της σαν τιμητές και εκείνοι που έπρεπε να είναι στη φυλακή να μεταβάλλονται μπροστά της σε κατηγορούς, που πρόσφεραν στη κοινή γνώμη το ωραίο θέμα ενός απόστρατου σκληρού Ιωαννέδικού να επιρρίπτει τις ευθύνες για την τραγωδία σε όλους εκτός από το έγκλειστο στον Κορυδαλλό ύδαλμά του και ενός πρωταγωνιστή της συνωμοσίας "της πιτζίμας", να κατηγορεί για εσχάτη - αν αγαπάτε - προδοσία το κ. Γ.Μαύρο!"

Είναι δημοσιογραφική ενημερότητα αυτό. Λυπούμαι πάρα πολύ, δεν θέλω τίποτα απλώς ήθελα να τα καταστήσω γνωστά στην Επιτροπή...

3/2 δ. Σ.Κ. 11-12-1986

103

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τα διαβάσαμε κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και εν όψει της μυστικότητας με την οποία εργάζεται η επιτροπή, τουλάχιστον, επισήμως, δεν έχω μπορέσει να απαντήσω σ' αυτά τα πράγματα. Αλλά νομίζω ότι και η ευαισθησία πρέπει να εκδηλώνεται κάποτε. Να το σκεφθείτε, πρέπει να απαντήσουμε ως επιτροπή.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Αυτό που είπατε θέλουμε να πούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφήστε κύριε Παπαδονικολάκη, δεν είναι ανάγκη τώρα. Αυτά είναι φοβερά δηλαδή.

Τί μπλέκουν τον Καραμανλή μέσα; Αφήσαμε κανένα να θίξει τον Καραμανλή; Εν πάση περιπτώσει και αν πει κάτι κανένας, πώς θα τον εμποδίσουμε; Δεν το καταλαβαίνω. Τόσο πολύ οι κύριοι δημοσιογράφοι έχουν ανακριτικό δαιμόνιο, ώστε να μπορούν να συνδυάζουν να ανακαλύπτουν την υπόθεση, να σταματάνε εκείνον που θέλει να πει για τον Καραμανλή, να σταματάνε εκείνον που θέλει να πει για τον Μαύρο. Πώς θα γίνει δηλαδή; Είναι μαζί με τα άλλα νομικώς και δικονομικώς αγράμματα πράγματα αυτά. Και λυπούμαι, διότι, εφημερίδες κύρους μπορούν να χρησιμοποιούν τέτοια αγράμματα σχόλια,

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Είναι το τίμημα της δημοκρατίας και της προσφο-
ράς μας.

4/2 δ. 11-12-1986 Σ.Κ.

104

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ξέρω, με την "ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ" κάποιοι συνδέονται από μας, με τα "ΝΕΑ" κάποιοι συνδέονται από μας. Είναι νομίζω πρόπον να τους επιστήσουμε τη προσοχή και να τους πούμε ότι, κάνει ένα πολύ σπουδαίο έργο η επιτροπή, για να μας αφήσουν ήσυχους από παρεμβάσεις τέτοιας μορφής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μία λακωνική δήλωση δική σας που να λέγει αυτό το τελευταίο που είπατε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγώ δεν καταλαβαίνω γιατί έγινε ο διαχωρισμός. Η "ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ" λέγει γιατί παραμένουν στην επιτροπή οι βουλευτές της νέας Δημοκρατίας, δηλαδή εμείς οι άλλοι τί είμαστε; Του σχολιού και του παλουκιού;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εμείνο "ο Πρόεδρος της Επιτροπής δεν το καταλαβαίνει", τί σημαίνει; Καλά, ο Πρόεδρος της Επιτροπής δεν το καταλαβαίνει, οι άλλοι όμως που είναι νοήμονες..". Μα είναι πράγμα αυτό δηλαδή.

Τί θέλει δηλαδή; Να παραβάλουμε τους τίτλους μας. Να τους παραβάλουμε, αν θέλει και αυτός και η ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ και ο διευθυντής της.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Να κάνετε δήλωση.

(2 ΒΑ)

28

1/2BA

ΒΠ

11.12.86

105

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο κύριος Βαρβιτσιώτης να κάνει δήλωση που εκπροσωπεί τη Νέα Δημοκρατία.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν νομίζω, κύριε Πρόεδρε, ότι πρέπει να αντιδράσουμε. Δεν νομίζω ότι πρέπει να ανοίξουμε διάλογο. Είναι το τίμημα της δημοκρατίας μας και το τίμημα της προσφοράς μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι μια άποψη αυτό το πράγμα. Αλλά όχι και μέχρι σημείου να κατηγορούμεθα για έλλειψη νοημοσύνης, όταν έχουμε από όλα τα κόμματα αναγνωρισμένο το άψογο του τρόπου της διαδικασίας της Επιτροπής.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να πω ένα μόνο πράγμα, επειδή έφερα το φύλλο της Μεσημβρινής. Το έφερα μόνο και μόνο μήπως είναι αρχή κάποιας μεθόδευσης...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν αποκλείεται.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ:.... σε σχέση με την υπονόμηση του έργου της Επιτροπής, αλλά με ρήγμα μέσα στην Επιτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με προσπάθεια ρήγματος. Αλλά δεν είναι πράγματα αυτά.

Αυτό είναι παρεμπύπτον ζήτημα. Είναι εντός πρακτικών η συζήτηση αυτή, αλλά θα διορθώσω τα πρακτικά.

Παρακαλώ τον κύριο γραμματέα να συνοδεύσει το μάρτυρα κύριο Χανιώτη στην αίθουσα...

2/2BA ΒΠ 11.12.86

106

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τί ώρα προβλέπετε να τελειώσουμε κύριε Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εγώ νομίζω ότι στις 14,30' πρέπει

να διακόψουμε. Τώρα θα διακόψουμε για το Γενάρη βέβαια. Δεν γίνεται

αλλιώς.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυρας κύριος Χανιώτης).

3/2BA ΒΠ 11.12.86

107

(Κυρίου Χ.Μπασαγιάννη, Προέδρου Επιτροπής, συνέχεια)

Κύριε Χανιώτη, επειδή έλαβαν χώρα πολλές διακοπές, κατ'αρχήν οφείλουμε να σας ζητήσουμε συγγνώμη για την καθυστέρηση. Διότι σας είπαμε στις 12.00' η ώρα θα αρχίσει η εξέτασή σας και είναι ήδη 1.00' και μόλις τώρα αρχίζει. Ζητούμε συγγνώμη. Αυτό δεν μπορούσε να γίνει, αφού ο κύριος Τσουμής είχε μια πολύ ενδιαφέρουσα κατάθεση, η οποία απήτησε περισσότερο χρόνο απ'ό,τι υπολογίσαμε.

Είχατε ορισθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ απαντήστε μου σε ορισμένα ερωτήματά μου, σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητός σας.

(Ο μάρτυς απαντά σε ερωτήσεις του κυρίου Προέδρου και δίδει τα ακόλουθα στοιχεία της ταυτότητάς του:)

Επώνυμο: Χανιώτης.

Όνομα: Κωνσταντίνος.

Όνομα πατρός: Νικόλαος.

Όνομα μητρός: Ελένη.

Γένος: Παρμενίδου.

Τόπος γεννήσεως: Θεσσαλονίκη.

Έτος γεννήσεως: 1922.

4/2BA ΒΠ 11.12.86

108

Τόπος διαμονής: Γλυφάδα ([REDACTED]).

Επάγγελμα: Συνταξιούχος αξιωματικός (Αντιστράτηγος ε.α.).

Θρήσκευμα: Χριστιανός Ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλείσθε, κύριε μάρτυς, να βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο, να δώσετε το νενομισμένο όρκο. Και παρακαλώ επίσης τους συναδέλφους να εγερθούν.

(Ακολουθώντας, ο μάρτυς δίδει τον ακόλουθο όρκο).

"Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλην την αλήθειαν και μόνο την αλήθειαν χωρίς να προσθέσω ή να αποκρύψω τι".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Χανιώτη, εσείς έχετε υπηρετήσει στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Την εποχή του '74 που υπηρετούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπηρετούσα στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ως αρχηγός του Α'

Κλάδου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από πότε υπηρετούσατε ως αρχηγός του Α' Κλάδου στο ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Τρεις, τέσσερις μήνες ήμουν αρχηγός του Α' Κλάδου. Είχα προαχθεί σε υποστράτηγο. Ανέλαβα από την 3η ΜΕΘ, αρχηγός του Α' Κλάδου.

Γ
 Διαφύλαξη
 Ένα λέγει
 και προδίδεται
 «Εξ ή ύπτι»
 2

+
 [Handwritten signature]

[Handwritten signature]

2BA 1/3 Δ (Κ.Ο.) 11.12.86

109

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πού υπηρετούσατε πριν;

ΜΑΡΤΥΣ: Συνεχώς στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συνεχώς στο Αρχηγείο. Και πριν γίνει ο Μπονάνος αρχηγός;

ΜΑΡΤΥΣ: Από το 1966, θυμάμαι είχα Υπουργό Εθνικής Αμύνης τον κ. Παπαληγούρα και διάφορους άλλους Υπουργούς, όπως τον κ. Κωστόπουλο, μέχρι το 1975 υπηρετούσα συνεχώς στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, με δύο διακοπές. Μία που φοίτησα στη Σχολή Αμύνης του ΝΑΤΟ στη Ρώμη και η δεύτερη διακοπή όταν ήμουν διοικητής του 71 Συντάγματος στον Έβρο, στο τρίγωνο επάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, ας έλθουμε στα γεγονότα.

Προτιμάτε να κάνετε μία έκθεση των γεγονότων που συνδέονται με την κυπριακή τραγωδία όπως περιήλθαν σε γνώση σας, ή να σας ρωτάμε εμείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ό,τι νομίζετε εσείς. Είμαι στη διάθεσή σας. Αν θέλετε να κάνω μία έκθεση, την κάνω. Αν θέλετε να με ρωτάτε, να με ρωτάτε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ας κάνει μία έκθεση καλύτερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Πριν αρχίσω, κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να κάνω μία δήλωση:

Δεν έχω ουδεμία απολύτως σχέση ούτε με την 21η Απριλίου, ούτε

με το κίνημα του Ιωαννίδη τον Νοέμβριο του 1973, ούτε με το πραξικό-

2/3 Δ. (Κ.Ο.) 11.12.86

110

πημα κατά του Μακαρίου. Ήμουν ένας επιτελικός αξιωματικός, προσήλ-
θα σε όλα αυτά τα γεγονότα κανονικά στο γραφείο μου την ώρα εργα-
σίας και έμαθα τα γεγονότα εκ των υστέρων, όπως οι περισσότεροι
αξιωματικοί και όλος ο Ελληνικός λαός.

Κάνω αυτή τη δήλωση. Δεν έχω απολύτως καμμία σχέση ή οιανδή-
ποτε ανάμιξη στα γεγονότα αυτά. Ήμουν αρχηγός του Α' κλάδου.

Έρχομαι στα γεγονότα. Τα γεγονότα εν περιλήψει θα σας τα πω
ως εξής:

Προ του πραξικοπήματος, τον Ιούλιο του 1974, είχαμε εκπονήσει
ορισμένες οδηγίες επιχειρήσεων για την Κύπρο, εν όψει νέων δυνατο-
τήτων των Ενόπλων Δυνάμεων, Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας. Οι
οδηγίες αυτές επιχειρήσεων "Κ", για την Κύπρο, περιελάμβαναν ηψη-
μένες εξωτερικές ενισχύσεις για την Κύπρο, από την Ελλάδα δηλαδή,
διότι εν τω μεταξύ είχαμε παραλάβει καινούργια υποβρύχια και και-
νούργια αεροπλάνα, τα Φάντομς, και αποφασίσαμε επιτελικώς να αναθεω-
ρήσουμε και αναθεωρήσαμε τις οδηγίες επιχειρήσεων για την Κύπρο,
τις βελτιώσαμε δηλαδή, ιδίως από πλευράς ενισχύσεων από την Ελλάδα.

Αυτές οι οδηγίες επιχειρήσεων εστάλησαν στα Επιτελεία και στο
ΓΕΕΦ, στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς, προς σχολιασμό.

2/3

3/3 Δ. (Κ.Ο.) 11.12.86

111

Εν τω μεταξύ, επηκολούθησαν τα γεγονότα.

Προ των γεγονότων, οφείλω να σας πω δύο σημαντικές συσκέψεις που κάναμε στο Υπουργείο Εξωτερικών και μία στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, κατά την οποία εγώ προσωπικώς, ως αρχηγός Α' Κλάδου, επέμεινα στη στρατιωτική αυτοδυναμία της Κύπρου, διότι επεσήμανα -είναι γραμμένα στα Πρακτικά αυτά- ότι πρέπει η Κύπρος να καταστεί στρατιωτικά αυτοδύναμη, λόγω της αποστάσεως. Και εφρόντισα να πάνε και μερικά πυρομαχικά, όπλα, και να ενισχυθεί η Κυπριακή Εθνοφρουρά εν τω μέτρω των δυνατοτήτων.

Σε αυτές τις συσκέψεις συνεζητήθη το θέμα της βελτιώσεως της αμύνης της Κύπρου. Και ένα άλλο το οποίο εισηγήθηνα προσωπικώς - θυμάμαι ο κ. Λαγάκος το γνωρίζει πολύ καλά αυτό- είναι ότι είπα "γιατί δεν καλούμε τον Αρχιεπίσκοπο να τον ενημερώσουμε στα αμυντικά προβλήματα της Κύπρου". Αυτό το είπα, διότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος αντέδρα στην ονομασία 60 εφέδρων αξιωματικών, να ονομασθούν ανθυπολοχαγοί και να εκπαιδευθούν -εδώ στην Ελλάδα εκπαιδεύονταν οι περισσότεροι- διότι νομίζω τους εθεώρει ότι είναι αναμεμιγμένοι ή είναι υποστηρικταί της ΕΟΚΑ Β. Γι' αυτό το λόγο αντέδρα ο Αρχιεπίσκοπος να ονομασθούν αυτοί οι Κύπριοι ανθυ-

4

ασκε

4/3 Δ. (Κ.Ο.Ο 11.12.86

πολοχαγοί.

112

Από εκεί και πέρα, εισηγήθη και είπα "γιατί δεν καλούμε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο να έλθει στην Ελλάδα, να τον ενημερώσουμε από πλευράς απειλής και από πλευράς στρατιωτικής προετοιμασίας στην Κύπρο".

(3Κ.)

(2Δ) 1/3 κ. (Θ.Σ.) 11-12-86

113

Στις συσκέψεις του Υπουργείου Εξωτερικών ο πρεσβευτής κ. Λαγάκος εξουσιοδοτήθη και το είπε στον Αρχιεπίσκοπο, ότι επιθυμούν να σας καλέσουν επάνω στην Ελλάδα για να σας ενημερώσουν στο ΑΕΔ, ο δε Αρχιεπίσκοπος δεν έδωσε θετική απάντηση. Δηλαδή μάλλον δεν απεδέχθη την πρόταση.

Αυτά είναι 1-2 μήνες προ των γεγονότων, των γνωστών γεγονότων της Κύπρου. Αυτά εν περιλήψει, δηλαδή, βελτίωση των οδηγιών επιχειρήσεων, ορισμένες συσκέψεις για να ενημερώσουμε τον Αρχιεπίσκοπο/εδώ πέρα και ορισμένη ενίσχυση των νήσων του Αιγαίου, η οποία έγινε λόγω των γεγονότων, είναι τα προ του πραξικοπήματος, τα οποία γνωρίζω και καταθέτω στην Επιτροπή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μιλήσατε για μία σύσκεψη στην οποία λάβατε μέρος στο Υπουργείο Εξωτερικών. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Θυμάμαι δύο συσκέψεις οι οποίες έγιναν και μία στο ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης), Δηλαδή μία στο Υπουργείο Εξωτερικών και μία στο ΑΕΔ, ή δύο στο Υπουργείο Εξωτερικών;

ΜΑΡΤΥΣ. Δύο στο Υπουργείο Εξωτερικών και μία στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εδώ έχω τη μία. Πότε έλαβαν

χώρα αυτές οι συσκέψεις:

Handwritten signatures and initials, including a large signature on the right and initials on the left.

2/3 Κ (Θ.Σ.) 11-12-86

114

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτές ήταν Μάιος , Ιούλιος και μία ήταν τον Ιούνιο στο ΑΕΔ .

Δηλαδή ήταν 2-3 μήνες προ του πραξικοπήματος .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Εδώ έχω της 2ας Ιουλίου και θα

ήθελα να σας διαβάσω τα πρακτικά . Είναι η δεύτερη προφανώς σύσκεψη στο Υπουργείο Εξωτερικών .

ΜΑΡΤΥΣ . Νομίζω ναι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . " κ. Χανιώτης : Το ΑΕΔ φρονεί

ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εις την περίπτωση των υποψηφίων εφέ-

δρων αξιωματικών ενήργησε πραξικοπηματικώς . Ενώ είχε υποσχεθή ότι

προ πάσης σχετικής αποφάσεώς του θα διεβουλευέτο μετά της Ελληνικής

Κυβερνήσεως, ούτος ανήγγειλε μονομερώς και άνευ διαβουλεύσεως

την μείωσιν της θητείας εις 14 μήνας .

Επιθυμώ να σκιαγραφήσω συντόμως τας επιπτώσεις της ως άνω αποφάσεως , συμφώνως και προς αναφοράν του στρατηγού Ντενίση .

Τον προσεχή Σεπτέμβριο η δύναμις της εθνοφρουράς από 10.000 ανδρών

θα φθάσει εις 4.500 . Πέραν τούτου λέγεται ότι ο Μακάριος θα απο-

σπάσει αριθμόν ανδρών της νέας ΕΣΣΟ δια το Επικουρικόν . Ούτω το

τελευταίον τούτο σώμα θα φθάσει τους 2.500 άνδρας . Βλέπομεν , δηλαδή,

ότι θα υπάρξει ισορροπία μεταξύ Επικουρικού και Εθνικής Φρουράς ,

φρονούμεν δε ότι η Κυπριακή Κυβέρνησις βαδίζει βάσει σχεδίου προς

εξουδετέρωσιν της Εθνικής Φρουράς . Υπό τούτασ συνθήκασ η εκπλή-

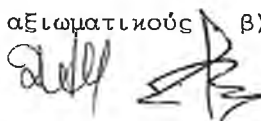
3/3 Κ. (Θ.Σ.) 11-12- 86

115

ρωσις των υποχρεώσεων της Εθνικής Φρουράς δεν καθίσταται δυνατή εν καιρώ ειρήνης , πολλώ δε μάλλον εν καιρώ πολέμου . Εν συνόψει φρονούμεν" - λέτε - "ότι ο Μακάριος ενεργεί μη ακολουθών πλέον εθνικήν γραμμήν " .

Έχει και κάτι άλλο παρακάτω . Πάλι " κ. Χανιώτης: Προ της αφίξεως του κ. Λαγάκου εις Αθήνας το ΑΕΔ αντιμετώπιζε την αποστολήν Αντιστρατήγου εις Κύπρον προς διαβούλευσιν με τον Μακάριον . Κατόπιν ήλθεν η σκέψις περί συσκέψεως επί ανωτάτου κυβερνητικού επιπέδου εις ήν θα συμμετείχον και εκπρόσωποι του Υπουργείου Εξωτερικών και του ΑΕΔ . Ανεκοινώσαμεν την σκέψιν ταύτην εις τον Πρόεδρον της Δημοκρατίας όστις απήντησεν ότι δεν θεωρεί σήμερα την ιδέαν ταύτην ως πρόσφορον" . → δηλαδή ο κ. Γκιζιζής " Ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων " - δηλαδή ο κ. Μπονάνος - " φρονεί κατόπιν τούτου, ότι το θέμα είναι αρμοδιότητος του Υπουργείου Εξωτερικών . Θα πρέπει πλέον να αποφασίσωμεν εάν θα συνεργασθώμεν μετά του Μακαρίου ή θα τον θεωρήσωμεν μάλλον ως αντίπαλον " .

Και παρά κάτω : " κ. Χανιώτης : Εκτιμώμεν ότι η παρούσα πολιτική του Μακαρίου στηρίζεται επί των εξής : α) Βαδίζει επί σχεδίου εξισορροπήσεως Εθνοφρουράς και Επικουρικού ίνα ακολούθως δυναθῆ να εκδιώξη πολλούς αξιωματικούς β) Μειώνων την θητείαν

4/3 Κ. (Θ.Σ.) 11-12-86

116
 νομίζει ότι ενισχύει το γόητρό του, καθόσον το μέτρο τούτο είναι δημοφιλές ιδία μεταξύ της νεολαίας και των γονέων . γ) Στηρίζεται πιθανώς εις διαβεβαιώσεις της Ρωσίας . Θα έδει να του λεχθή ότι τιοιούται διαβεβαιώσεις ουδεμίαν έχουν σημασίαν και ότι εάν δημιουργηθή τελεσμένον γεγονός εκ μέρους της Τουρκίας, ουδείς θα επέμβη";
 πρέπει να λεχθή στον Μακάριο » " Υπάρχει η σκέψις ότι θέλει να δημιουργήση προβλήματα εις το παρόν καθεστώς της Ελλάδος, ενεργών εντός γενικότερου πλαισίου . Ενεργεί επομένως αντεθνικώς . Εισέρχεται εις θέματα αμύνης του γενικωτέρου Ελληνικού χώρου αγνοών τα σχετικά προβλήματα . Πρόκειται περί προδοσίας " → λέτε εσείς για το Μακάριο = " Η ΕΟΚΑ δεν ενισχύεται από εμάς. Δεν πτάλομεν αν δεν πολιτικοποιείται . Έχομεν δώσει αυστηροτάτας οδηγίας όπως η Εθνοφρουρά μη αναμειγνύεται εις πολιτικά θέματα " .

Και παρακάτω λέτε και άλλα πράγματα .

ΜΑΡΤΥΣ . Κύριε Πρόεδρε με συγχωρείτε . Ουδέποτε έχω χρησιμοποιήσει τη λέξη προδοσία, τέλος πάντων το πως γράφτηκε αυτό .....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Με συγχωρείτε, αλλά διαβάζω από το επίσημο .

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν το αποδέχομαι αυτό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Δεν το αποδέχεσθε σύμφωνοι, αλλά αυτό δεν το γράφετε εσείς ..

5/3 Κ (Θ.Σ.) 11-12-86

117

ΜΑΡΤΥΣ . Για τον Αρχιεπίσκοπο δεν μπορούρα να χρησιμοποιήσω αυτή
τη λέξη .

(3ΠΑ)

Handwritten signature and initials in black ink, appearing to be 'C. P. A.' and a large stylized signature.A small, faint handwritten mark or signature in the bottom left corner of the page.

(3K) 1/2 ΠΑ Β.Τ. 11-12-86

118

Αυτό το γράφει,
 ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) / Εντολή Υπουργού, ο διευθυντής Α.
 Μεταξάς, ^{πρακτικά} πληρεξούσιος Υπουργός, / Β' συσκέψεως εκπροσώπων Υπουργείου
 Εξωτερικών και ΑΕΔ την 2α Ιουλίου. Προφανώς θα υπάρχει και άλλη
 σύσκεψη.

ΜΑΡΤΥΣ. Τα είπα αυτά. Σε γενικές γραμμές είπα ότι αυτά που κάνει
 ο Μακάριος δεν συμβάλλουν στην άμυνα της νήσου, διότι είχε διαβεβαιώ-
 σεις. ~~Α~~ το είπε ο στρατηγός Ντενίσης που ερχόταν δυο-τρεις φορές
 στο γραφείο μου και συζητούσαμε επειδή συνυπηρετήσαμε στον Εβρο
 όπου τον είχα προιστάμενο. Με ρώτησε "Γιατί με έφεραν εδώ".
 "Που ξέρω εγώ στρατηγέ" του απάντησα. Και μου είπε ότι ο Ρώσος
 πρεσβευτής του είπε του Μακαρίου με τον οποίο είχε επαφή ^{1/}μην ανησυ-
 χείς", όταν επρόκειτο να μειώσει την εθνοφρουρά. Είπε ο στρατηγός
 Ντενίσης να έρθει ο Μακάριος να τον ενημερώσουμε για την απειλή
 και για τα αμυντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πριν από τη σύσκεψη αυτή, μετείχατε
 σε κάποιες συσκέψεις του ΑΕΔ.

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 13 του μηνός διετέχθημεν ως επιτελείο και δυο αξιωμα-
 τικοί νομίζω από την εθνοφρουρά και ο στρατηγός Ντενίσης, να μελετή-
 ουμε τις επιπτώσεις από επιτελικής πλευράς ^{1/}και της προθέσεως του
 Μακαρίου να μειώσει σε 14 μήνες τη θητεία ^{1/}και να διώξει τους Έλληνες

Μακαρίου

Σ

2/3 ΠΑ Β.Τ. 11-12-86

199

αξιωματικούς που πλαισιώναν την εθνοφρουρά και μπορώ να πω ότι ήταν το άπαν της αμυντικής ικανότητας της εθνοφρουράς, γιατί ήσαν εμπειροπόλεμοι και επαγγελματικώς κατηρτισμένοι. Ήθελε να τους μειώσει σε 100. Τα συμπεράσματα που βγάλαμε από τη σύσκεψη της 13ης Ιουλίου ήταν ότι θα μειωθεί η δύναμη της εθνοφρουράς αν εφαρμοστούν αυτά που ζητεί ο Αρχιεπίσκοπος σε βαθμό αμυντικώς επικίνδυνον. Δηλαδή θα παραδοθούμε σε μια δεδομένη στιγμή διότι δεν είχαμε δύναμη, είμαστε εξασθενημένοι ήδη από την απόσυρση της Μεραρχίας από την Κύπρο και αν αποδυναμωθούμε ακόμα με τη μείωση της θητείας και των αξιωματικών, δεν θα είχαμε καμμία δύναμη κάτω εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τι αποφασίσατε λοιπόν;

ΜΑΡΤΥΣ Δεν αποφασίσαμε, μελέτη κάναμε και βγάλαμε συμπέρασμα,

το βράδυ της 20ης Ιουλίου
 μας είπε ο κ. αρχηγός, ο οποίος παρίστατο/να τερματιστεί η μελέτη και να του πούμε τα συμπεράσματα. Σ' αυτό το σημείο οφείλω να τονίσω -είναι γνωστό σε όλους του αξιωματικούς- ότι μας παραπλάνησε. Δηλαδή μας έλεγε να μελετήσουμε το πράγμα ενωαυτοί κάτι ετοιμάζαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας είπε για το βράδυ της 20ης;

ΜΑΡΤΥΣ Ναι, μας είπε για την 20η το βράδυ να φέρουμε τα συμπεράσματα.

Εν τω μεταξύ το πρωί της 15ης* Ιουλίου πήρα τηλέφωνο έναν σύνταγμα-τάρχη που ήταν στο γραφείο του Προέδρου -γιατί είχε δώσει εντολή και ο Πρόεδρος κ. Γκουζίκης - και του λέω τι θα γίνει μ' αυτό το συμπέρασμα, και μου έδινε αόριστη απάντηση ο κ. Μπαρβάνος.

(3ΓΡ)

(3ΠΑ) 1/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

120

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ.Μπραβάκος τί ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν διευθυντής του γραφείου του κ. Γκιζίκη. Του λέω τα έχουμε ετοιμάσει τα έχουμε βγάλει, ξενυχτίσαμε, πότε θα τα ανακοινώσουμε; Δηλαδή το πρωί που έγινε πραξικόπημα, τον πήρα τηλέφωνο.

Και μου λέει στρατηγέ τί να σας πώ, ακόμη δεν έχει αποφασίσει ο κύριος πρόεδρος, δεν είχει γίνει το πραξικόπημα και δε το ξέραμε, γιατί περί την 9η ώρα μας το κοινοποίησαν ότι έγινε κάτω στην Κύπρο.

Πήγαμε στα γραφεία μας το πρωί όλοι αξιωματικοί του ΑΕΔ και μας ανακοίνωσαν εν συνχεία στις 9 η ώρα το τί έγινε στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Για το πραξικόπημα, δεν σας το ανακοίνωσαν, ώστε στις 13 του μηνός στη σύσκεψη...

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν παραπλανητικό αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παραπλανητικό. Δεν λάβατε αποφάσεις. Λάβατε αποφάσεις εκεί; Γιατί στην αρχή είπατε ότι λάβατε αποφάσεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, επιτελική εργασία κάναμε και βγάλαμε το συμπέρασμα ότι αποδυναμώνεται η άμυνα της Κύπρου σε βαθμό πολύ μεγάλο, εάν γίνει η μείωση της θητείας και η αποχώρηση των Ελλήνων αξιωματικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τώρα στις 15 του μηνός έγινε το πραξικόπημα. Εσείς το βράδυ συνήλθατε να συζητήσετε συνέχεια;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, εγώ το βράδυ μάλιστα στις 19 του μηνός νομίζω ...

204

2/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

121

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι, στις 19 κύριε, από τις 13 πού πάτε στις 19;

ΜΑΡΤΥΣ: Το βράδυ που είπατε στις 14;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 15, Δεν είπατε ότι ανεβλήθη η λήψη αποφάσεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι δεν συνήλθαμε, διότι έγινε το πραξικόπημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Άρα δεν ελήφθησαν αποφάσεις σ' αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μόνο όταν στις 13 έγινε η σύσκεψη ποίος μίλησε εκεί στη σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Επιτελική εργασία κάναμε. Όταν μειώνεται η θητεία η επάνδρωση...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναί κύριε, Ποίος τα εισηγήθηκε αυτά τα πράγματα μέσα στη σύσκεψη, στρατηγέ;

ΜΑΡΤΥΣ: Μίλησε ο στρατηγός ο Ντενίσης, μίλησαν οι επιτελείς από κάτω, μίλησα εγώ, μίλησε ο αρχηγός της 3ης ΜΕΟ, ο ταξίαρχος ο Πολίτης.

Όταν γίνεται, κύριε Πρόεδρε, μια επιτελική εργασία, όλοι μιλάνε. Δεν έγινε η σύγκληση...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σε ποιόν έδωσε το λόγο ο Μπονάνος πρώτον;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι σε ποιόν τον έδωσε, αλλά νομίζω σε όλο το επιτε-

↑
 Διαφοροί
 ποιοι λήγει
 24 έγινε
 η σύσκεψη
 προσηγήθη
 24 έγινε
 24 έγινε

↓
 24
 24

3/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

122

λείο να μελετήσουμε . Δεν απευθύνθη...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μιλήσατε όλοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Όλοι βεβαίως, αφού έγινε επιτελική εργασία. Βάλαμε κάτω αριθμητικά δεδομένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναί, δεν καταλήξατε σε αποφάσεις

αφού έγινε η επιτελική εργασία. Μήπως έδωσε το λόγο μόνο στον

κ.Σκλαβενίτη; Τον ξέρετε τον κ. Σκλαβενίτη;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν τον γνωρίζω ούτε κατ'όψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τον ταγματάρχη Σκλαβενίτη δεν τον

ξέρετε; Και είσατε σ'αυτήν την σύσκεψη της 13ης και δεν το ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το γνωρίζω τον κ. Σκλαβενίτη, δεν τον έχω δει ποτέ, ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ούτε στην 3η ΜΕΟ τον έχετε δει ποτέ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ούτε στη ΔΣΚ;

ΜΑΡΤΥΣ: Επληροφορήθην ότι ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης την ημέρα του

πραξικοπήματος, κάποια μέρα ήρθε στη ΔΣΚ. Δεν υπείγετο η ΔΣΚ σε μένα.

Η ΔΣΚ ήταν ξεχωριστή. Δεν υπείγετο στον Α κλάδο. Και μάλιστα υπάρχει

σχέδιο ενεργειών επάνω στο οποίο διεφώνησα να γίνει ιδιαίτερα ΔΣΚ.

Και ο κύριος υπαρχηγός και ο αρχηγός το ξέρουν, διότι έχω γράψει ότι

διαφωνώ να γίνει ιδιαίτερα διεύθυνση Κύπρου διότι διασπάται η επιχει-

προτίθεται
 να μην γνωρίσει
 ποιόν των εστιαίων
 στη ΔΕΘ και
 εν συνεχεία
 στην Κύπρο.

100
 διαγράφεται
 για λόγους
 ασφαλείας
 να διαγραφεί
 το φάκελο

4/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

123

ρησιακή ενότης της Κύπρου. Είναι γραμμένο με τη μονογραφή μου.

Την κάνανε όμως προ του πραξικοπήματος και επέμεναν να γίνει. Διότι εγώ είπα ότι είμαστε το επιτελείο, τα επιχειρησιακά κανάλια, έχουμε τα σχέδια. Τι θα πεί ιδιαιτέρως διεύθυνση Κύπρου; Και το σημείωσα αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός εκλήθη να σας ενημερώσει;

Σε ποιόν επέτρεψε ο Μπονάνος να σας ενημερώσει; Σε ποιόν ανέθεσε εκείνη την ημέρα στις 13 του μηνός, επί της εσωτερικής καταστάσεως στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 13 του μηνός δεν ενημερώθημεν επί της εσωτερικής καταστάσεως της Κύπρου, μας έδωσαν τα εξής δεδομένα ως επιτελείο: Μείωση της θητείας σε 14 μήνες από 24. Λοιπόν, ήταν 20-24 τάγματα εθνοφρουράς. Μετά μείωση των αξιωματικών σε 100, οι οποίοι πλαισίωναν και ήταν διοικηταί λόχων, διοικηταί ταγμάτων της εθνοφρουράς, ήταν Έλληνες αξιωματικοί. Και βγάλαμε λοιπόν το συμπέρασμα ότι η άμυνα της Κύπρου αποδυναμούται σε μεγάλο βαθμό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Να σας ρωτήσω και κάτι άλλο και

να φύγουμε απ' αυτό το θέμα. Εσείς ενδιαφερόσαστε για την άμυνα της Κύπρου και για την κατάσταση της εθνοφρουράς. Η εθνοφρουρά τί αποτελεί ελληνικό στρατό, ή κυπριακό στρατό;

5/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

124

ΜΑΡΤΥΣ: Η εθνοφρουρά ήταν κυρίως Κύπριοι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι αν ήταν Κύπριοι. Αν απετέλει στρατό της κυπριακής κυβερνήσεως ή αν απετέλε ελληνικό στρατό.

ΜΑΡΤΥΣ: Η εθνοφρουρά απετέλε της κυπριακής κυβερνήσεως αλλά κατόπιν συμφωνίας δεν το έχω υπόψη μου ακριβώς αυτό, κυπριακής και ελληνικής κυβερνήσεως, από μας ήταν αποδέκτης οδηγιών επιχειρήσεων. Και είχε σχέδιο βάσει του δικού μας επιτελείου.

(3N)

1/3 Ν.Α.Μ. 11-12-86

125

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Άλλο τα σχέδια και άλλο αυτό που σας ρωτάω. Αν πηγαίνατε εσείς κάτω ως διοικητής του ΓΕΕΦ από ποιόν θα παίρνατε εντολές, με ποιόν θα συνεργαζόσασταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο υπήγето η Εθνοφρουρά, αλλά επιχειρησιακά στο ΑΕΔ. Γιατί ο διοικητής, ο κύριος Ντενίσις, έπαιρνε οδηγίες επιχειρήσεων, ενισχύσεις, όλο το φορμα και την ιδέα ενεργείας από μας και όχι από τον Αρχιεπίσκοπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ήταν στρατός ο οποίος κατ' αρχήν ανεξαρτήτως των επιχειρησιακών αναγκών υπήγето στην κυπριακή κυβέρνηση. Δεν νομίζετε κύριε μάρτυς ότι κάποιο δικαίωμα είχε ο Μακάριος και η κυπριακή κυβέρνηση πάνω σ' αυτό το στρατό; Δηλαδή γιατί τους εφέδρους αξιωματικούς τους κυπρίους έπρεπε να τους προσδιορίζει το Α2 του ΑΕΔ, να τους επιλέγει και να μην το κάνει αυτό ο Μακάριος;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν τους επέλεξε το ΑΕΔ, επελέγησαν από την Εθνοφρουρά.

Όμως ο Αρχιεπίσκοπος αρνείτο να τους ορκίσει, γιατί επίστευε ότι ανήκαν στην ΕΟΚΑ Β'.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ήταν δικαίωμά του; Η άσκηση του δικαιώματος είναι προδοσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν χρησιμοποίησα την λέξη "προδοσία". Δεν ξέρω πως γράφτηκε.

2/3 N. A.M. 11-12-86

126

120α

Εγώ είπα ότι αυτό το πράγμα επιχειρησιακά αποδυναμώνει την άμυνα της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τίποτα άλλο ; Ούτε ότι πρέπει να αντιμετωπίσουμε τον Μακάριο σαν αντίπαλο;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι. Τέτοιο πράγμα δεν είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα πρακτικά λοιπόν του Υπουργείου Εξωτερικών λένε ψέματα;

Γο Να πραιτίδα
 & Ούτε είχα άρω-
 ξία να πω
 τίποτα πρῆγας

ΜΑΡΤΥΣ: Στα πρακτικά έγραφαν ότι ηθελαν. Εγώ δεν είπα κατι τέτοιο

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εγινε λοιπόν το πραξικόπημα στις 15 του μηνός . Απο κει και πέρα είχατε μετάσχει σε κανένα συμβούλιο του ΑΕΔ στις 2 ή 3 του μηνός Ιουλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι. Εγώ ήμουνα στην αίθουσα επιχειρήσεων . Επειδή επι δύο μήνες δεν είχα κοιμηθεί και ήμουν στον Ατίλλα 1 και 2. Όταν είχε έρθει ο κύριος Καραμανλής, εγώ τον ενημέρωσα .

Επαναλαμβάνω ήμουνα συνεχώς στην αίθουσα επιχειρήσεων και προσπαθούσα να διορθώσω καταστάσεις, για τις οποίεςθα αναφερθώ μετά , γιατί δεν έφθασα από το πραξικόπημα και μετά , στην περίοδο δηλαδή από πραξικόπηματος μέχρι της εισβολής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτούς τους ανθρώπους που απο-

120α

3/3 --- N. A. M. 11-12-86

127

φασίσαν το πραξικόπημα, σεις τους ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Άκουσα ότι ήταν ο Ιωαννίδης και κάποιοι λοχαγοί άπειροι που τον κηδεμόνευαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιόν κηδεμόνευαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ κύριε Πρόεδρε έχω μια επαγγελματική κατάρτιση και δεν

ανεμίχθην ποτέ σ'αυτά. ~~Είδαμε πηγά~~ στο γραφείο του Ιωαννίδη, όπως

πολλοί και από τους σημερινούς. Εγώ τους έλεγα-είναι γραμμένα-πως

δεν έχουν καμμία σχέση οι εθνικές εορτές με την 21η Απριλίου. Δεν

είχα καμμία σχέση μ'αυτούς, αλλά έμαθα ότι με το πραξικόπημα στην

αίθουσα του αρχηγείου στρατού είχαν συγκεντρωθεί άνθρωποι του Ιωαννί-

δη υπό το ταξίαρχο Κονδύλη, οι οποίοι το διάστημα από το πραξικόπη-

μα μέχρι της εισβολής διεύθυναν την κατάσταση της Κύπρου από πάσης

πλευράς και από επιχειρησιακή σκόπη .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή σας είχαν παραγωνίσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω αν κάποιοι επιτελής πήγε εκεί, αλλά ούτε διανοή-

θήκαμε ότι μπορούσαμε να περάσουμε την πόρτα αυτών εκεί μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Των λοχαγών δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Του Κονδύλη και Σία.

(3ΕΖ)

Με διαγραφή
δυσ λίστα
4 Ουβίκοι πήγα
να προσεβόω
« Δίνω φωνάκια
« Να προσεβόω
« Και δίνω
« Πιστέ ούς ήξε
« ρήσεις διατάξ
« νεν ω Διοικητικ
« θέματα πολιτικ
« όπως πάλι άλλοι

(N)

1/3 Ε.Ζ. Β.Ζ. 11-12-86

128

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εσείς ήσασταν ανώτερος κατά δύο βαθμούς από τον Κονδύλη ή ένα βαθμό, έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Κύριε Πρόεδρε, αυτοί ήταν στο Αρχηγείο Στρατού, εμείς ήμασταν στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Υπήρχε ο κ. Καραγιάννης του Α' κλάδου κάτω, ο οποίος σας πληροφορώ -το ξέρω καλά- ούτε ο κ. Καραγιάννης μπορούσε να μπει εκεί μέσα που ήταν στο επίπεδο του Αρχηγού Στρατού αυτοί. Δεν είχαν σχέση με το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων είναι Στρατός, Ναυτικό, Αεροπορία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κ. Καραγιάννης τί βαθμό είχε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ. Υποστράτηγος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και δεν μπορούσε να μπει στο Αρχηγείο;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν νομίζω ότι μπήκε ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποτέ εκεί μέσα. Στο άλλο δηλαδή των ανθρώπων του Ιωαννίδη.

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτοί που διηύθυναν εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτοί που διηύθυναν εκεί και επικεφαλής των οποίων ήταν ο Κονδύλης.

Φθάνουμε λοιπόν τώρα στις 16, 17, 18, 19 του μηνός. Αυτοί οι άνθρω-

2/3 Ε.Ζ. Β.Ζ. 11-12-86

129

ποι οι οποίοι αποφάσισαν το πραξικόπημα όποιοι καινα ήταν, δεν έπρεπε να βλέπουν ότι υπήρχε πιθανότητα, ότι ήταν σοβαρό ενδεχόμενο να υπάρξει εισβολή από την Τουρκία;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτοί οι άνθρωποι, κύριε Πρόεδρε, εσκέπτοντο μόνο - αυτό είναι το λυπηρό γεγονός που προξένησε και σε εμάς επάνω τους αξιωματικούς όχι εμένα σε όλους τους αξιωματικούς, μεγάλη οδύνη - εσκέπτοντο μόνο το πραξικόπημα. Ήταν τόσο πολύ απορροφημένοι απ' αυτό, ούτως ώστε έκαναν μία διατάραξη της αμυντικής διατάξεως που κατ'εμέ ήταν όπως θα πώ εν συνεχεία, σοβαρά επιβλαβής για την άμυνα της Κύπρου. Αυτό το τονίζω μετ'εμφάσεως. Δηλαδή το πραξικόπημα είχε δύο αρνητικές συνέπειες: Αφ' ενός μόν έδωσε αφορμή στους Τούρκους - ήταν παράνομο βεβαίως δεν γεννάται ζήτημα - για την εισβολή και δεύτερον αποδυνάμωσε την άμυνα της Κύπρου λόγω αναδιατάξεως και αδυνατίσματος καιριών θέσεων αμυντικών στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Είχε αμυντικά συγκροτήματα στις ακτές η Κύπρος σύμφωνα με το σχέδιο;

ΜΑΡΤΥΣ. Το σχέδιο ήταν πολύ καλό κατά τη γνώμη μου και επαγγελματικώς το βρίσκω - παρόλες τις αδυναμίες που είχαμε, της αποστάσεως, τις στρατηγικές αδυναμίες - πολύ καλό και όπως θα σας πώ εν συνεχεία - αν θέλετε σας το λέω και τώρα - εάν εφηρμόζοντο τα σχέδια, κύριε

Handwritten mark

Handwritten signature

3/3 Ε.Ζ. Β.Ζ. 11-12-86

130

Πρόεδρε, και πήγαιναν από την Ελλάδα ενισχύσεις, νομίζω το αποτέλεσμα θα ήταν διάφορο. Έχω στοιχεία δηλαδή, δεν το λέω τυχαίως αυτό. Θα σας πώ με συγκεκριμένα στοιχεία γιατί έχω διάφορο γνώμη. Όχι τώρα, την είχα και εκεί τότε. Δεν την λέω εκ των υστέρων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Πείτε μας τα στοιχεία.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Να μας τα πείτε τώρα.

ΜΑΡΤΥΣ. Από το διάστημα της 15ης μέχρι της 19ης το βράδυ της 20ης

Ιουλίου που έγινε η εισβολή, έγιναν ανακατατάξεις διατάξεως που αποδυνάμωσαν την άμυνα της Κύπρου. Δηλαδή μονάδες οι οποίες ήταν διατεταγμένες στο Πενταδάκτυλο που ήταν μεγάλο αμυντικό έρμια και στην Κυρήνεια που ήταν η πιθανότερα ακτή από πλευράς απειλής την είχαμε εκτιμήσει ως υπ' αριθμ. 1 τοποθεσία πιθανής εχθρικής αποβάσεως, πήραν μονάδες ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Την Κυρήνεια είχατε ως υπ' αριθμ 1;

ΜΑΡΤΥΣ. Την υπ' αριθμ. 1 και ως δευτερεύουσα είχαμε την Αμμόχωστο.

Γι' αυτό ζητούσαμε και τον Αρχιεπίσκοπο να έρθει επάνω, είχαν εισηγηθεί να τον ενημερώσουμε επί της πιθανότητας απειλής και επί της διατάξεως της ενισχύσεως. Είχαμε λοιπόν δευτερεύουσα την Αμμόχωστο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αλήθεια γιατί λέτε να μην ερχόταν

4/3 Ε.Ζ. Β.Ζ. 11-12-86

131

ο Μακάριος;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω πήγε ο κ. Πρεσβευτής από το Υπουργείο Εξωτερικών και δεν απεδέχθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Γιατί δεν ερχόταν λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ. Τι να σας πώ; Δεν είμαι αρμόδιος να το κρίνω γιατί δεν απεδέχθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μήπως το γεγονός ότι είχαν γίνει κάποιες απόπειρες εναντίον του;

ΜΑΡΤΥΣ. Και αυτό ίσως συνετέλεσε. Φοβόταν άς πούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτές τις απόπειρες ποιός τις οργάνωνε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν έχω ιδέα, κύριε Πρόεδρε. Δεν ανήκω σε καμμία κάστα ανθρώπων. Ήμουν καθαρώς επιτελικός. Δεν έχω αναμειχθεί ποτέ σε τέτοια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Οι Έλληνες αξιωματικοί που ήταν κάτω στο ΓΕΕΦ πειθαρχούσαν στον Μακάριο ή τον έβριζαν συνεχώς και απειρούσαν να τον σιγοτώσουν;

Δ. ΣΠ

(ΕΖ)

172 Α Ε Τ 11-12-1986

132

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω ότι υπήρχε κάτω ένας διχασμός, που και αυτός είναι ένας παράγων συντελεστικός της καταστάσεως, η οποία προέκυψε στην Κύπρο, μεταξύ Αρχιεπισκόπου ΕΟΚΑ-Β, αξιωματικών, κυπριακού λαού. Υπήρχε κάποιος διχασμός, που δεν ήταν εν πάση περιπτώσει υπέρ της αμύνης της Κύπρου και επιδρούσε αρνητικά. Πόθεν και γιατί, δεν ξέρω λεπτομέρειες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Συνεχίστε.

ΜΑΡΤΥΣ. Έγινε μια αναδιάταξη και θυμάμαι ότι μονάδες που ήταν σε καίρια σημεία, Τάγματα εθνοφρουράς και δικές μας μονάδες, κινήγούσαν τους οπαδούς του Μακαρίου προς την κατεύθυνση Πάφου, στο νότο, όπου δεν είχαμε εμείς καμιά πρόβλεψη εχθρικής επεμβάσεως.

Και όταν το πρωί της 20ης Ιουλίου έγινε η απόβαση ευρέθη λόγω πραξικοπήματος η διάταξη της Κύπρου αλλοιωμένη, δηλαδή όχι αυτή την οποία προέβλεπαν τα σχέδια, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να επέμβουν εγκαίρως οι εφεδρείες που είχαμε προβλέψει για την εξουδετέρωση του προγεφυρώματος. Διατάξαμε εμείς να γίνει εξουδετέρωση, αλλά δεν είχαμε δυνάμεις. Διατάξαμε την αποδυνάμωση του ερβίσματος του πενταδακτύλου με το γνωστό αποτέλεσμα. Και όπως θα σας πω εν συνεχεία,

2/2 Δ Ε.Τ. 11-12-1986

133

από της 21ης Ιουλίου, από της εισβολής, δεν εφηροδόθησαν τα υφιστάμενα σχέδια. Και θα σας πω συγκεκριμένα τί δεν εφηροδόθη και χάσαμε τη μάχη:

Έγινε μια αλλοίωση της διατάξεως, που συνετέλεσε αρνητικά στην άμυνα της Κύπρου. Από της πρωίας της 20ης Ιουλίου, που έγινε η εισβολή, προσπαθήσαμε να επαναδιατάξουμε την κατάσταση, πράγμα πάρα πολύ δύσκολο, και εκινήθησαν μονάδες την ημέρα, ενώ τα σχέδια ήταν κατηγορηματικά: Καμιά κίνηση την ημέρα!

Ο λόγος είναι προφανής. Δεν χρειάζεται να έχει βγάλει κανείς τη ~~σχολή~~ Πολέμου: Όταν κινούνται οι μονάδες επάνω στο δρόμο, χαρακτηριστικά από την πεδιάδα για να πας στην Πενταδάκτυλο, η αεροπορία από επάνω τους τσάκισαν. Και θυμάμαι ένα τζιπ, στο οποίο επέβαινε ο διοικητής ενός Τάγματος ανατινάχθηκε στον αέρα και σκοτώθηκαν ο διοικητής το επιτελείο του και όλοι.

Τα σχέδιά μας ήταν σαφή: Ουδεμία κίνηση την ημέρα, λόγω υπεροχής της εχθρικής αεροπορίας. Αυτοί εκεί κάτω, δηλαδή ο Γεωργίτσας, ήταν σε πλήρη σύγχυση και κινούσαν μονάδες κατά την ημέρα. Πράγμα που απαγορεύετο από τα σχέδια. Και είχαμε σοβαρές απώλειες:

Επίσης έκανε κάτι άλλο: Του διαθέσαμε από της πρωίας της 20ης

3/2 Α Ε.Τ. 11-12-1986

134

Ιουλίου την ΕΛΔΥΚ η οποία υπήγετο απευθείας στο ΡΕΕΘΑ, γιατί ήταν ένας μικρός αρχιστράτηγος και έπρεπε να διευθύνει τις επιχειρήσεις εκεί που είχαμε πόλεμο και αυτός χρησιμοποίησε την ΕΛΔΥΚ, για να εξουδετερώσει τον θύλακα Λευκωσίας -Αγίρτας, πράγμα που ήταν εντελώς αντίθετο με τα σχέδια.

Και του είπα "τη νύκτα θα κινηθεί προς Πενταδάκτυλο η ΕΛΔΥΚ, για να εξουδετερώσουμε το προγεφύρωμα της Κυρηνείας. Αυτό μας ενδιαφέρει. Να μη μπουν οι Τούρκοι μέσα". Οι άλλοι αλεξιπτωτιστές, που έπεσαν στο θύλακα Λευκωσίας-Αγίρτας το πρωί, δεν μας ενδιέφερε, πολύ, κύριε Πρόεδρε, επιχειρησιακά, γιατί αυτοί μπορούσαν να εντοπιστούν από τα υπάρχοντα Γάλλους. Και έγινε αυτό, γιατί κατά τη γνώμη μου -αυτό είναι γνωστό και σε όλους τους αξιωματικούς- όταν λείπει ο φυσικός διοικητής, ο οποίος ήξερε τα σχέδια και τα είχε δοκιμάσει, ο στρατηγός κ. Ντενίσης, αυτοί όχι μόνο δεν ήταν ικανοί, επαγγελματικά ήταν πολύ χαμηλοί. Και το αναφέρω αυτό. Τον Γεωργίτση π.χ., εγώ που έχω κάνει ασκήσεις του ΝΑΤΟ, έχω οργανώσει ασκήσεις εθνικές, στη σχολή πολέμου καθηγητής, δεν τον έχω δει πουθενά! Ήταν ένας άνθρωπος, που δεν είχε την επαγγελματική κατάρτιση να διευθύνει ένα τέτοιο αγώνα, δύσκολο ομολογουμένως.

F
F
Να προσέξω
« 700 »
F
F
Να προσέξω
« 0 »
F
F
προγεφύρωμα
Κυρηνείας

F
F
Να διαγράψω
για λίστα
« 700 »
F
F
Να γραφτεί
Τμήματα

4/2 Δ Ε.Τ. 11-12-1986

135

Όταν, λοιπόν, λείπει ο φυσικός διοικητής ήταν επόμενο να γίνουν σφάλματα. Αλλά αυτά τα σφάλματα ότι ενέπλεξε την ΕΔΔΥΚ, η οποία ήταν εφεδρεία στα σχέδια, την αποδυναμώσ~~ε~~ και την έφθειρε στο θύλακα Λευκωσίας, αυτό για μένα ~~είναι~~^{είναι} πολύ μεγάλο σφάλμα.

✓
Γο Να διαγραφούν
τρεις λέξεις
"Είναι πολύ μεγά-
λο"
Να γραφεί:
«ήταν»
MB
MB

(0)

(Δ)

1/3 Ο ΜΠ 11 12 1986

136

Και είναι αντίθετο προς τις οδηγίες επιχειρήσεων που είχαμε εκδόσει στο ΓΕΕΘΑ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης): Από της 15ης του μηνός μέχρι και της 19ης του μηνός ποιά μέτρα ελήφθησαν από το ΑΕΔ , δηλαδή ποιές διαταγές δώσατε ή ~~έβγαλε~~ ή ο Μπονάνος ή το επιτελείο γενικώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Α' κλάδος κ. πρόεδρε και κ. βουλευτές, δεν μετείχε στο μηχανισμό των αποφάσεων . Ο μηχανισμός των αποφάσεων εγένετο εν κλειστώ χώρω στο γραφείο του κ. αρχηγού επί τη παρουσία του κ. αρχηγού και των τριών αρχηγών των επιτελείων. Εγώ δεν μπήκα ποτέ μέσα να δω τι αποφάσεις πήραν, ούτε και ο υπαρχηγός από ότι γνωρίζω, Όθων Κυριακόπουλος, ο οποίος ήταν αρχηγός του επιτελείου του αρχηγείου ενόπλων δυνάμεων . Αυτοί ~~συνήρχοντο~~ και λάμβαναν αποφάσεις και καλούσαν πότε εμένα και πότε τον κ. Πολίτη, ο οποίος ήταν διευθυντής των επιχειρήσεων και έδιδαν εντολές. Από ότι θυμάμαι την παρομονή πήγα στο γραφείο του, χωρίς να συνεδριάζουν και είπα κ. αρχηγέ πρέπει να στείλουμε τα υποβρύχια. Μου λέει, γιατί; Γιατί προβλέπονται από τα σχέδια. Διετράχθησαν λοιπόν

 κ.κ.

2/2 Ο ΜΠ 11-12-1986

137

τα δύο υποβρύχια να πάνε. Τα δύο υποβρύχια καθυστέρησαν έξι ώρες να πάνε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από ποιόν διετάχθησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τον αρχηγό ενόπλων δυνάμεων τον κ. Μπονάνο, κατόπιν εισηγήσεως του ομιλούντος.

(Χρίστος Μπασαγιάννης)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με έγγραφη διαταγή διετάχθησαν τα υποβρύχια;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι πήρε τον αρχηγό κ. Αραπάκη και του λέει, τα δύο υποβρύχια προβλέπεται από τα σχέδια να κινηθούν προς τα χωρικά ύδατα της Κύπρου. Εγώ του είπα ότι πρέπει να πάνε εγγύς του στενού μεταξύ Μερσίνας και Βορείων ακτών της Κύπρου. Διότι προεβλέπετο από τα σχέδια και διότι, του είπα, η απειλή είναι σαφής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτά έγιναν στις 19 του μηνός.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι στις 19. Αυτά τα υποβρύχια ήταν ή στις 16 ή στις 17 του μηνός, δύο - τρεις ημέρες πριν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή πότε έφυγαν τα υποβρύχια;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι έφυγαν στις 18 του μηνός και στις 19 του μηνός ευρίσκοντο στο ύψος της Αμοργού, δεν είχαν φθάσει ακόμη.

ΓΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΤΑΔΗΣ: Να διευκρινίσουμε κ. πρόεδρε, λεπτομερώς

3/2 Ο ΜΠ 11-12-1986

138

την λήψη αυτής της αποφάσεως. Είναι σοβαρό θέμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Έχω μια σημείωση και θα σας πω ακριβώς πότε έφυγαν τα δύο υποβρύχια. Τη εισηγήσει μου την 19η Ιουλίου διετάχθη ο απόπλους εκ Ναυστάθμου δύο υποβρυχίων και η προώθησις στα ανοικτά της Ρόδου. Την 18 και 19 Ιουλίου στάθμευσαν εις Κρήτη είκοσι αεροσκάφη F-84 και 10 F-5 για ανάγκης του σχεδίου Κύπρου, το σχέδιο επιχειρήσεων .

Γο
 Να προσεβή V
 « η 5 F-5 »
 [Handwritten signature]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, μια διευκρίνιση γιατί μου έμεινε ένα κενό. Είπατε κ. μάρτυς ότι κάνατε μια βελτίωση της αμυντικής θέσεως της Κύπρου με βελτίωση των σχεδίων, που στάλθηκαν στα επιτελεία για σχεδιασμό. Είπατε επίσης ότι δεν είχαν επιστρέψει τα σχέδια αυτά σχολιασμένα από τα επιτελεία 'Αρα τα καινούργια αυτά σχέδια δεν εφηρμόσθησαν .

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Το παλαιό σχέδιο K προέβλεπε και αεροπλάνα και υποβρύχια.

[Handwritten signature]

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Και μάλιστα θέλω να διευκρινίσω εδώ και θα επιμείνω ως αρμόδιος των επιχειρήσεων για την μη εφαρμογή των σχεδίων, το μεγάλο λάθος των οδηγιών επιχειρήσεων

Γο
 Να διαγραφούν
 όλες οι λέξεις
 « η 5 F-5 »
 [Handwritten signature]

ΑΞΑ που είχαν σοβαροτάτη επίπτωση στην άμυνα της Κύπρου, σχέδια τα οποία είχαν εγκριθεί από όλες τις κυβερνήσεις. (σ)

[Handwritten signature]

(30)

1/3σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

139

Δηλαδή, οι οδηγίες επιχειρήσεων που είχαμε για τα υποβρύχια, για τα αεροπλάνα να επέμβουν, έστω και για λίγο υπεράνω του στόχου, είχαν εγκριθεί από το '70 θυμάμαι εγώ. Δεν ήταν δηλαδή σχέδια τα οποία εκπονίσαμε τότε, αλλά εμείς τα βελτιώσαμε. Δηλαδή, ήταν σχέδια εγκεκριμένα απ'όλες τις Κυβερνήσεις, και δεν δικαιολογείτο από καμμία Κυβέρνηση, έστω και την Μεταπολιτευτική, να μην εφαρμοσθούν αυτά τα σχέδια, κατά τη γνώμη μου. Δεν ήταν σχέδια της 21ης

Απριλίου, ήταν σχέδια παλιά, τα οποία προέβλεπαν πως θα επέμβουμε εμείς για την άμυνα της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Γύρω από τα υποβρύχια, θα ήθελα να επιμείνω λιγάκι.)

ΜΑΡΤΥΣ: Τα υποβρύχια, στις 19 του μηνός, δεν διετάχθησαν, γράφω στην εισήγησή μου...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Η εισήγησή σας, τότε ήταν για τα υποβρύχια;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι ήταν στις 18 του μηνός. Ήταν μιά μέρα πρωύτερα.

Εν τω μεταξύ, δεν ξέρω τι συνέβη και αυτά φύγανε αργά το απόγευμα της 19ης Ιουλίου. Το πρωτ', δηλαδή, που έγινε η εισβολή, ήταν στο ύψος της Αμοργού, οπότε διετάχθησαν να επιστρέψουν πίσω. Το πως διετάχθησαν είμαι ενήμερος και θα σας το πω, διότι συνέταξα, κατόπιν

Γο
Απ' Αποστολή
«εμείς» ή
«αν Ελλήνων»
Γο
Λ

Γο

244

Γο

2/3σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

140

διαταγή του κ. Αβέρωφ, μία έκθεση, για τις εξωτερικές ενισχύσεις στην Κύπρο και έχω υπόψη μου μία σημείωση, η οποία δεικνύει σαφώς τι έγινε και απεσύρθησαν τα υποβρύχια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Τι έγινε και απεσύρθησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Στην έκθεση, την οποία γράφω, όταν φθάσαν στο ύψος της Αρμοργού, ο Αρχηγός του Ναυτικού εισήγήθη στον Αρχηγό, να γυρίσουν τα υποβρύχια. Ερώτησα, λοιπόν, όταν συνέτασσα την έκθεση, γιατί την έδωσα στους Αρχηγούς, σας είπα: κατόπιν εντολής του κ. Αβέρωφ, διότι εξακολουθούσα να είμαι Αρχηγός του Α' Κλάδου και ο κ. Αρχηγός έγραψε επάνω με μελάνι, το θυμάμαι, αυτά τα αποσύραμε, διότι φοβόμασθε τουρκική επέμβαση στις νήσους και χρειαζόντουσαν, θυμάμαι που του είπα, ότι έχετε τη γνώμη ότι οι Τούρκοι είναι σε θέση, που έχουν διαθέσει όλο το δυναμικό τους, το αεροναυτικό δυναμικό, όλες τις επίλεκτες Μονάδες στην Κύπρο, ότι μπορεί να ανοίξουν μέτωπο μεταξύ Έβρου και Κύπρου, 1.000 χιλιόμετρα μέτωπο αεροναυτικό; Ούτε οι Αμερικανοί δεν είναι εις θέση να κάνουν τέτοιο πράγμα. Δεν έπρεπε να αποσυρθούν τα υποβρύχια. Τα υποβρύχια, για την τιμή των όπλων, έπρεπε να δράσουν στο στενό Μερσίνας-Κύπρου, κατά τη γνώμη μου. Και το ετόνισα και τότε αυτό, κύριε Πρόεδρε.

Γ0
 Να προσέξουν
 δ.ν. λ.β.ε.ε.
 α. τ.ν. κ.α.β.ν.α.ε.
 δ.

[Handwritten signature]

[Handwritten mark]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

3/3σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

141

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εάν τα υποβρύχια έφευγαν, όχι στις 19 το βράδυ, όπως λέτε, προχωρημένες ώρες, αλλά έφευγαν στις 17, στις 16, ή έστω και στις 18, την ώρα που το εισηγηθήκατε εσείς.

Τι λέτε; Θα πρόφθαναν να φθάσουν στην Κύπρο και να κάνουν κάτι σοβαρό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί. Ήταν νεότευκτα γερμανικά υποβρύχια με 16 τορπίλλες, τηλεκατευθυνόμενες, βαλλόμενες από μεγάλης αποστάσεως, και στις 21 του μηνός να φθάνανε, υπήρχαν έμπορτα οπλιταγωγά και κοινά εμπορικά πλοία γεμάτα με Τούρκικες Μονάδες και άρματα, για οποία θα κάνανε σοβαρότατη ζημιά, μέχρι σημείου που πιστεύω, ότι μπορεί να ματαιούτο και η δημιουργία του προγεφυρώματος Κυρηνείας.

Όπως μου είπε ένας Ναύαρχος, ο οποίος υπηρετούσε μαζί μου, ^Γβλαδάρης κι' αυτός και έχει υπηρετήσει στα υποβρύχια, τον αναφέρω, ^Γο κ. ~~Αντωνόπουλος~~ ένας πολύ καλός αξιωματικός του Ναυτικού και έμπειρος στα υποβρύχια, την εποχή εκείνη η κατάσταση της θάλασσας ήταν τέτοια, ούτως ώστε και τα πιο τέλεια αντιτορπιλλικά να ήσαν, ακόμη και Αμερικάνικα αντιτορπιλλικά με Σόναρ και άλλα μέσα ανιχνεύσεως υποβρυχίων, δεν θα μπορούσαν να τα ανακαλύψουν. Θα δρούσαν, δηλαδή, ανέτως εναντίον των εχθρικών στόχων.

Γ
 Να διαγραφεί
 για τις
 «Αντιτορπιλλικές»
 να γραφεί
 «Ανδρονόου»

Γ

Γ

Γ

Γ

4/3σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

742

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πόση απόσταση είναι από το Ναύσταθμο της Σαλαμίνας, μέχρι την περιοχή της Μερσίνας, μέχρι τον τελικό στόχο;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρέπει να είναι περίπου 1.000 χιλιόμετρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Χιλιόμετρα ή μίλλια;

ΜΑΡΤΥΣ: Χιλιόμετρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πόση ώρα, ή πόσες μέρες θέλουν τα υποβρύχια να πάνε από το Ναύσταθμο μέχρι εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατά τη γνώμη μου, απ'ό,τι γνωρίζω, και συζήτησα και με τον κ. Ναύαρχο, ο οποίος ήταν στα υποβρύχια, αυτά είναι ταχεία υποβρύχια, νεότευκτα, γερμανικά, σας είπα.

(3 Ω)

3σ

1/3 Ω Σ-Κ- 11-12-1986

143

Το πρωί της 21ης Ιουλίου θα ήταν εκεί, αν έφευγαν στις 19 του μηνός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασιγιάννης): Αν έφευγαν πρωτύτερα; Αν έφευγαν στις 16-17 ενόψει του κινδύνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν έφευγαν νωρίτερα θα ήταν βέβαια στην περιοχή εγκαυρότερα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δηλαδή σεις υπολογίζετε θυόμισα ημέρες;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα ότι καθυστέρησαν 6 ώρες να φύγουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Έχετε πει ότι πήγαιναν 16 μίλια την ώρα, επομένως ή-

θελαν λιγότερο από 48 ώρες για να φτάσουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε Μάρτυς...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασιγιάννης): Αφήστε κύριε Βασιλειάδη, αν θέλετε να τελειώσουμε και μετά ρωτάτε. Εσείς ειδικότερα θα ρωτήσετε λεπτομέρειες για τα υποβρύχια.

Τα υποβρύχια έφυγαν στις 19. Μήπως ξέρετε αν έγινε και καμιά άλλη σύσκεψη στις 19 στο ΑΕΔ; Θα σας παρακαλέσω να προσέξετε το θέμα αυτό, μήπως έγινε στις 19 ή στις 18, καμιά άλλη σύσκεψη. Μήπως είχε έλθει και κανένας ξένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήλθε ο αμερικανός Ίνσκο στις 19 του μηνός και έγινε μία σύσκεψη στο γραφείο του κ. Πρωθυπουργού εδώ πάνω. Ο Υπαρχηγός κ. Κυριακόπουλος με ειδοποίησε, επειδή ο κ. Μισιάνος δεν ήξερε Αγγλικά και εγώ γνωρίζω την Αγγλική να χρησιμο- ποιηθεί ως διερμηνέας. Ζήτησε μάλλον αντίπατο -επειδή ήταν υψηλού επιπέδου- αξιω-

ματικό αγγλομαθή. Και ο κ. Υπαρχηγός πρότεινε εμένα. Και ήλθα πάνω και ήμουν σ' αυτή τη σύσκεψη στην οποία ήταν ο κ. Ανδρονικόπουλος, ο κ. Μισιάνος, ο Υπουργός

Γ
V
Με προσέδει
για λίσση
«Ανώτατο»
[Signature]

[Signature]

2/3 Ω Σ.Κ. 11-12-1986

Εξωτερικών αν θυμάμαι καλά ο κ. Κυπραίος και 5-6 πρεσβευτές που δεν θυμάμαι τα ονόματά τους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Στις 19 το βραδυ έγινε ή στις 20;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 19 το πρωί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ήταν και ο Ιωαννίδης;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν συμμετείχε στη σύσκεψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και τί είπαν εκείνη μέρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Υφυπουργός Σίσκο και άλλοι επιτελείς από το Υπουργείο Αμύνης των ΗΠΑ είπαν, να συγκαταθούμε, να μην εμπλακούμε, γιατί δεν κάνει για τη νότια πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Θα προσπαθήσω να πω και εγώ στην 'Αγκυρα για να τους πείσω. Και θυμάμαι και ένα άλλο που είπε -το ήξερε βέβαια από την Ουάσιγκτον- ότι οι Τούρκοι ζητούν μια διέξοδο στην Κύπρο, ζητάνε ένα λιμάνι, δεν πρέπει να τους το δώσετε και σεις; Όλη η ηγεσία τότε αρνήθηκε και είπαν, όχι, δεν μπορούμε να δώσουμε τίποτα. Δηλαδή ήταν αρνητική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πέστε μου παρακαλώ, ο κ. Σίσκο παρέσχε καμμία εγγύηση από μέρους των ΗΠΑ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν αντελήφθη γιατί τέτοιο. Ο κ. Σίσκο μετά πήγε στην 'Αγκυρα' όπου επληροφορήθη ότι μάλλον οι Τούρκοι τον έδιωξαν, γιατί ετοίμαζαν την εισβολή.

Επανήλθε εδώ και ξαναήλθε στο ΑΕΔ, όπου όμως δεν έλαβα μέρος εγώ, γιατί ούτε ειδοποιήθη, ούτε το έμαθα. Το έμαθα κατόπιν ότι ήλθε ξανά στο ΑΕΔ.

3/3 Ω Ο.Σ.Κ. 11-12-1986

145

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ερωτώ αν σ' αυτή την σύσκεψη παρέσχε καμμιά εγγύηση ο κ. Σίσκο.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν παρέσχε καμμιά εγγύηση. Είπε να συγκρατηθούμε, να μ' ήμ' εμπλακούμε -αυτό ήταν η κύρια ιδέα του- και αν δεχόμαστε να δάσουμε ένα λιμάνι γιατί το ζητάνε οι Τούρκοι επιμόνως, για να μπορούν να επικοινωνούν με τη μειονότητά τους. Τόσο ο Πρωθυπουργός και ο Υπουργός Εξωτερικών, όσο και ο κ. Μπονάνος είπαν, όχι, δεν μπορούμε να δάσουμε τίποτα, η Κύπρος είναι ανεξάρτητος κ.λ.π.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ξαναήλθε ο κ. Σίσκο από εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν τον είδα καθόλου εγώ, ούτε εκλήθην. Φαίνεται κάποιος άλλος εχρησιμοποιήθη ως διερμηνεύς ή είχε διερμηνέα μαζί του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σ' αυτή τη σύσκεψη που ήσαστε σεις, ήταν μόνος ο κ. Σίσκο από πλευράς αμερικανικής;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, ήταν 4-5 μαζί του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Τάσκα ο πρεσβευτής ήταν;

3AK

(3Ω) 1/3 ΑΚ. Β.Τ. 11-12-86

246
 ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι, νομίζω, ότι δεν ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν γνωρίζετε προσωπικώς τον κ. Τάσια,
 Δεν τον είχατε δει ποτέ στο επιτελείο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν τον είχα δει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πάντως εκεί ηρνήθησαν να παραόχουν
 οτιδήποτε και ο κ. Σίσκο δεν παρέσχε λέτε εσείς εγγύηση.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι δεν άκουσα εγώ να λέει ότι "εγγυώμεθα τίποτα" ή "ότι οι
 Τούρκοι δεν θα κάνουν τέτοιο πράγμα". Δεν είπε τέτοιο πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ούτε ο Σίσκο, ούτε κανένας άλλος από
 τους αμερικανούς που ήταν εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Την εντολή για την μερική επιστράτευση
 της Κύπρου ποιός την έδωσε;

ΜΑΡΤΥΣ. Την εντολή για την επιστράτευση, όχι την μερική, πλην ορισμένων
 πυρήνες και κρίσιμες ειδικότητες, την δώσαμε εμείς απο το επιτελείο,
 δεν θυμάμαι συγκεκριμένα ποιός. Έγινε εισήγηση στο κ. Αρχηγό, ο
 οποίος στις 19 του μηνός είπε να γίνει προεπιστράτευση κάτω στη
 Κύπρο και μεταβιβάσθη αυτή η διαταγή με σήμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σήματα ελαμβάνοντο στον Α κλάδο,

ΜΑΡΤΥΣ. Συνεχώς σωστά σημάτων. Τα περισσότερα πηγαίνανε με σήματα

2/3 ΑΚ. Β.Τ. 11-12-86

147

και οι αναφορές επι της καταστάσεως ερχόταν με σήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πέρνατε σήματα απο τον στρατιωτικό μας ακόλουθο στο Λονδίνο;

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ προσωπικώς δεν είδα τίποτα από το Λονδίνο. Απο τον κ. Περδίκη άκουσα, το διάβασα, ότι ειπε κάτι κ.λπ. εγώ δεν αντελήφθην τίποτα τέτοιο προσωπικώς, ίσως το δώσανε απ'ευθείας στη ΚΥΠ στον αρχηγό κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τηλεφωνική επαφή είχατε με τον κ. Περδίκη;

ΜΑΡΤΥΣ. Καμία απολύτως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πάντως έστελνε ο κ. Περδίκης στις 17, 18 και 19;

ΜΑΡΤΥΣ Νομίζω όχι. Απ'ότι έμαθα, χωρίς να έχω προσωπική αντίληψη, έστελνε ορισμένα σήματα,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Στα σήματα διετραγώδει τη κατάσταση; Τί έλεγε;

ΜΑΡΤΥΣ. Μα και η ΚΥΠ ακόμα και ο κ. Σταθόπουλος έλεγαν τα γνωστά γεγονότα, ότι έχουν μπει επι των πλοίων, ότι ετοιμάζονται κ.λπ., αλλά

κύριε Πρόεδρε, το κλίμα που επικράτη δεν ξέρω από που ήταν, ότι οι σοφοί και άλλες φορές είχαν κάνει τέτοιες επιδείξεις δυνάμεων.

3/3 ΑΚ. Β.Τ. 11-12-86

Και τώρα συνέβη το εξής, που ήταν πολύ μειονεκτικό για την άμυνα.

Υπήρχε κάποια φοβία στην αποστολή ενισχύσεων ή οτιδήποτε άλλο,

λήψη μέτρων, για να μη προκαλέσουμε ακριβώς τους Τούρκους να κάνουν την εισβολή. Διότι, αν στέλναμε εμφανώς μια ταξιαρχία κάτω, μπορεί

να εθεωρήτο πρόκληση. Και εκεί υπήρχε μια συγκράτηση, ας πούμε, ένας

δισταγμός, στην αποφυγή προκλήσεων. Αυτό το διαπίστωσα και ήταν εμφα-

νές, παρα το γεγονός αυτό που λέτε, ότι υπήρχε διάχυτος η άποψη

ότι ετοιμαζόταν να κάνουν απόβαση οι Τούρκοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό το περι συγκρατήσεως, να μη

στείλουμε ταξιαρχία και να μη κάνουμε πρόκληση, το καταλαβαίνω

απολύτως, αλλά εν τω μεταξύ οι Τούρκοι προχωρούσαν. Η αγγλική τηλεόρα-

ση έδειχνε τη πορεία της νηοπομπής, της πορείας της αποβατικής δυνά-

μεως. Κάθε τόσο έλεγε το αγγλικό ραδιόφωνο ότι άρχισε η τουρκική

απόπειρα αποβάσεως και στη συνέχεια ότι άρχισε η απόβαση. Τι έκανε

το ΓΕΕΘ, έπρεπε να αναμένει διαταγές από σας, ή έπρεπε να ενεργήσει

μόνο του;

ΜΑΡΤΥΣ. Έπρεπε να ενεργήσει μόνο του. Είχε σαφείς οδηγίες επιχειρη-

σεως. Όταν άρχισαν και έπεφταν πρώι-πρωί οι αλεξιπτωτιστές, ήδη είχε

αρχίσει η μάχη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) έπρεπε συνεπώς, να αποκρούσει την

4/3 ΑΚ. Β.Τ. 11-12-86

Γο
Να διαγραφεί
ένα χίτση
α-εν έχει παρ
ώτε σπεί σπεί
πότερσ, σπ
πότερσ, σπ
Να προστεθεί
« Δεν ήτο
επαγγελματίας
καταρτιστής
επ' όσον αφορά επιχει-
ρήσεων και πολιτών »

149

εισβολή ο Γεωργίτσος, ο οποίος όπως είπατε ~~(δεν είχε κάνει ούτε στη-
προσθήκη πολέμου ούτε ποιθενά.)~~

ΜΑΡΤΥΣ Εγώ πιστεύω κύριε Πρόεδρε, θα σας το πω κατηγορηματικώς,
ότι ο άνθρωπος δεν θα ήξερε τα σχέδια, δεν θα τα είχε διαβάσει,
Ενώ ο κ. Ντενίσης που ήταν ο φυσικός μέραρχος, ήταν πλήρως ενημερωμέ-
νος και είχε και το γόητρο να επιβάλει την εφαρμογή των σχεδίων
και ήταν και ο φυσικός διοικητής. Δηλαδή, ένα μεγάλο επιχειρησιακό
σφάλμα ήταν αυτό, να αποσύρουν το φυσικό διοικητή και να τον φέρουν
στην Αθήνα να πίνει καφέ στο γραφείο.

(35)

ΖΑΚ 1/3ζ (Κ.Ο.) 11.12.86

150

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έπρεπε λοιπόν να αμυνθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ημόνθη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ημόνθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πότε; Από ποια ώρα άρχισε να αμύνεται;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι η μάχη άρχισε -από τα σήματα που έχουμε εδώ- κανονικά το πρωί όταν έπεσαν οι αλεξιπτωτιστές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η πτώση των αλεξιπτωτιστών είναι υπόθεση τουρκικής ενεργείας. Η κυπριακή άμυνα, το ΓΕΕΦ, πότε άρχισε την άμυνά του;

ΜΑΡΤΥΣ: Από ό,τι γνωρίζω και αντελήφθην από την κατάσταση, με την πτώση των αλεξιπτωτιστών το πρωί άρχισε η ανταλλαγή πυροβολισμών, δηλαδή η άμυνα της Κύπρου.

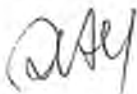
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η ανταλλαγή πυροβολισμών άρχισε από ποιά μονάδα;

ΜΑΡΤΥΣ: Από την ΕΛΔΥΚ. ^Γ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Άλλο η ΕΛΔΥΚ. Εμείς μιλάμε για το ΓΕΕΦ.

Γ
* Να προση
(ε και άλλες
μονάδες ΓΕΕΦ)

2/3 ζ (Κ.Ο.) 11.12.86

151

ΜΑΡΤΥΣ: ....και το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ξέρετε γιατί σας το λέω; Διότι εδώ και ο Γεωργίτσος και ο Κομποκης και όλοι, τα λένε αλλοιώς. Λένε ότι δεν άρχισαν διότι περίμεναν—ή τουλάχιστον ο κ. Γεωργίτσος—εντολές από το ΑΕΔ. Και όχι μόνο περίμεναν, αλλά εξεβίαζαν εντολές του ΑΕΔ ρωτώντας και εκλιπαρώντας το ΑΕΔ να τους δώσει εντολή να κινηθούν.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν νομίζω ότι είναι ορθό αυτό, διότι οι οδηγίες επιχειρήσεων ήταν σαφέστατες. Τώρα αν θέλουν να δικαιολογηθούν δηλαδή ότι άρχισαν αργότερα και ότι εξαιτίας...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σεις λέτε ότι δεν άρχισαν αργότερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν έχω καμμία πληροφορία ότι άρχισαν αργότερα. Εγώ νομίζω ότι μόλις άρχισαν και έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές, επενέβησαν τα τμήματα. Δεν ξέρω σε τι αποσκοπούν αυτά που λένε οι κύριοι. Κανονικά άρχισε και εν συνεχεία άρχισε ο αγώνας, ο οποίος αγώνας σας είπα ότι είχε τα μειονεκτήματα της μη εφαρμογής των σχεδίων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα σχέδια δεν εφαρμόστηκαν, γιατί;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, να σας διακόψω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, κύριε Περάκη, διακόψτε με.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Η εντολή δόθηκε από το ΑΕΔ και τότε την έδωσαν για άμυνα κάτω;

4/3 ζ (Κ.Ο) . 11.12.86

153

κάποια ετοιμότητα είναι αυτό που σας είπα προηγουμένως. Και προεπιστράτευση κάναμε και ^{F⁰}υποβρύχια στείλαμε (κλίμα . . .)

στα
Γ⁰ Ν⁰ προεπιστ⁰
« και δεσφ⁰
Πάνος πολυγ⁰
έτοιμ⁰ της
των μονάδ⁰
ω⁰ Κυπρον⁰»

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Επιστράτευση στελεχών εκάνατε το βράδυ της 19ης. Ή μάλλον επιστράτευση πυρήνων, όπως το λέτε, το βράδυ της 19ης. Δηλαδή μόλις πριν λίγη ώρα αρχίζει η εισβολή. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα, κύριε Πρόεδρε, ότι μέχρι της τελευταίας στιγμής -σας το ετόνισα αυτό- το κλίμα το οποίο επεκράτη ήταν να μη γίνονται προκλήσεις, γιατί και άλλη φορά είχαν πλησιάσει εκεί, είχαν πάλι στα ίδια σημεία πλησιάσει και στο παρελθόν. Δηλαδή με το επεισόδιο της Κοφίνου πάλι είχαν πλησιάσει εκεί οι Τούρκοι και γι'αυτό υπήρχε αυτή η συγκράτηση κατά τη γνώμη μου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπήρχε ή διετάχθη η αυτοσυγκράτηση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Γι'αυτό υπήρχε αυτή η συγκράτηση αλλά ποιος συνιστούσε αυτή τη συγκράτηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε βουλευτά, εγώ προσωπικώς δεν μετέφερα καμμία λέξη η οποία να σημαίνει συγκράτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Μου επιτρέπετε να σας διαβάσω κάτι που λέει ο κ. Γεωργιάδης:

οδ⁰υ

5/3 ζ. (κ.ο.) 11.12.1986

154

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): "Ο κ. Χανιώτης διευθυντής της

Γ'Μ.Ε.Ο. επί λέξει είπε : " Εφαρμόσατε σχέδιο με την κάτωθι

τροποποίηση: ΕΛΔΥΚ επιτεθεί προς Κιόναλι".

(3B.)

3ζ

1/3B ΒΠ 11.12.86

155

Και ο κύριος Νικολαΐδης επειδή ήταν διευθυντής του 3ου Επιτελικού Γραφείου και εγνώριζε τα σχέδια μου λέει, "κύριε Γεωργίτση το σχέδιο δεν το προβλέπει. Του λέω σε παρακαλώ πάρα πολύ - του Γεωργίτση δηλαδή - επειδή αμφιβάλλεις πάρε τον κύριο Χανιώτη και αν πει όχι δεν θα εκτελέσεις την διαταγή και να ενημερώσεις και εμένα»

ΜΑΡΤΥΣ; Δεν το θυμάμαι αυτό το συγκεκριμένο. Επί δύο μήνες συνεχώς μέσα στην αίθουσα επιχειρήσεως κάναμε έναν υποχωρητικό ελιγμό, δίνουμε οδηγίες κλπ. Δεν θυμάμαι. Εκείνο όμως που θυμάμαι είναι ότι από της πρώτας άρχισε η μάχη της Κύπρου και εν συνεχεία δίνουμε οδηγίες βάσει αναφορών για να διεξαχθεί το δυνατόν καλύτερα ο αγώνας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ; Είναι σοβαρό αυτό το σημείο, κύριε Πρόεδρε, διότι προ ολίγου ο στρατηγός, είπε ότι το κύριο θέμα που δεν εφαρμόστηκαν τα σχέδια ήταν αυτή η υπόθεση Γκιόναλι. Δεν μπορεί να μη θυμάται αυτό που του διαβάσατε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης); Τι να κάνουμε, γι' αυτό τον ρώτησα και εγώ επειδή βρίσκω ότι είναι το κύριο, αλλά βλέπετε ότι απαντάει ότι δεν θυμάται. Δεν μπορώ να εκβιάσω εγώ το να θυμάται.

ΜΑΡΤΥΣ; Το Γκιόναλι δεν το θυμάμαι συγκεκριμένα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ; Κύριε Πρόεδρε, κάνατε μια ερώτηση η οποία ήταν καίρια. Σας διέκοψε καλώς ή κακώς ο συνάδελφος κύριος Γιατράκος,

2/3B ΒΠ 11.12.86

156

έκανε δική του ερώτηση και την ξεπεράσαμε. Παρακαλούμε επαναλάβετε την ερώτηση εκείνη, περί σχεδίου Κ.

ΜΑΡΤΥΣ: Για την συγκράτηση;

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Βεβαίως. Σας ρώτησε ο κύριος Πρόεδρος, αλλά δεν ξέρω γιατί δεν απαντήσατε. Κύριε Πρόεδρε, επαναλάβετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ρωτήστε το εσείς κύριε Λιβανέ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, αυτό είναι γενική ερώτηση την οποία κάνετε εσείς ασφαλώς. Ήταν μια ερώτηση γιατί δεν εφαρμόστηκε το σχέδιο Κ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): "Σχετικά με το σχέδιο αυτό, με την κάτωθι τροποποίηση". Δέγατε εσείς δηλαδή να τροποποιηθεί το σχέδιο η ΕΛΔΥΚ να επιτεθεί προς Γκιόναλι. Το θυμάστε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, δεν το θυμάμαι. Δεν ήμουν; εγώ ο Χανιώτης, μπορεί να το είπε κάποιος άλλος. Δεν ήμουν μόνο εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Γεωργίτσης καταθέτων το λέει αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Τον κύριο Γεωργίτση ούτε τον γνωρίζω, ούτε τον έχω δει κατ'όψιν, ούτε έχω μιλήσει ποτέ μαζί του. Δεν έχω μιλήσει με το

Γεωργίτση. Εμείς δίνουμε εντολή κυρίως με σήματα. (Δεν μιλούσαμε

τηλεφωνικά)

Να διαγραφούν
αυτές λέξεις
από το κείμενο
του ερωτηθέντα
Να γραφεί:
«Από το έγγραφο
αριθμός 2018
συμπεριλαμβανομένου
λόγω υπέρβασης»

2/3B

Handwritten signature and initials.

8/3B

ΒΠ

11.12.86

157

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Γεωργίτσος, είχε καταθέσει ότι "η ΕΛΔΥΚ τελικά δεν ενήργησε σύμφωνα με το αμυντικό σχέδιο της Κύπρου. Έτσι δεν είναι; ρωτάμε. Απαντάει, μάλιστα.

Αυτό ποιός το διέταξε. Απάντηση. Ο κύριος Χανιώτης, διευθυντής της 3ης ΜΕΟ. Η ΕΛΔΥΚ επί λέξει έλεγε "ο κύριος Χανιώτης - "ειρήνεύσατε το σχέδιο με την κάτωθι τροποποίηση, ΕΛΔΥΚ επιτεθεί προς Γκιόναλι". Είναι καθαρά διαταγή δική σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι λέει ο κύριος Γεωργίτσος, εγώ πάντως δεν το θυμάμαι γιατί έχω αρκετά καλή μνήμη. Δεν έχω λόγους να το αποκρύψω γιατί εδώ πάμε να βρούμε την ιστορική αλήθεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): «Και μάλιστα τότε ο παριστάμενος εκεί κατά τη λήψη διαταγής αυτής Νικολαΐδης, διοικητής της ΕΛΔΥΚ, επειδή ήταν διευθυντής του 3ου Επιτελικού Γραφείου και γνώριζε τα σχέδια λέει κύριε Γεωργίτση αυτό το σχέδιο δεν το προβλέπει. Του λέω - ο Γεωργίτσος τώρα- σε παρακαλώ επειδή αμφιβάλεις πάρε τον κύριο Χανιώτη και αν πει όχι δεν θα εκτελέσεις τη διαταγή και να με ενημερώσεις και εμένα. Δηλαδή του έδινε διαταγή με βάσει δική σας διαταγή να επιτεθεί προς Γκιόναλι. Επειδή δε εκείνος αμφισβητούσε το έγκυρο αυτής της διαταγής, του λέει πάρε τον κύριο Χανιώτη τηλέφωνο και αν ο κύριος Χανιώτης δεν σου επικυρώσει αυτό το πράγμα να μην την εκτελέσεις τη διαταγή, Αυτά λέει ο κύριος Γεωργίτσος,

4/3B ΒΠ 11.12.86

158

Τώρα βέβαια δεν ξέρουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε δεν έχω λόγους εάν εσύ το θυμόμουν να μην το πω αυτό, διότι θα είχε κάποια σκοπιμότητα. Και σας λέω το εξής ότι για τέτοιες σοβαρές τροποποιήσεις σχεδίων, ποτέ δεν ενεργούσα μόνος. Εισηγούμην, έπαιρνα εντολές από τον κύριο υπαρχηγό, τον αρχηγό του Επιτελείου τον κύριο Μπονάνο και έλεγα να γίνει αυτή η τροποποίηση. Δεν έχω λόγο να μην το πω δηλαδή. Δεν το θυμάμαι αυτό το πράγμα. Εγώ θυμάμαι καλά ότι η ΕΛΔΥΚ από τα σχέδια προεβλέπετο να χρησιμοποιηθεί για την εξουδετέρωση του

προγεφυρώματος. Δεν έχω λόγο να μη το πω. ¹⁰

Να προσέξω:
 διότι σαν το έπια αποκλείεται να είναι πρωτοβουλία μου. Η προσπάθειά μου ήτο η εφαρμογή των σχεδίων ανεξάρτητα της ταυτιμής παραστατικών που έπαιρνα στα μέτωπα.
 Διαγράφεται μία λέξη "επιτελείου"

38

(3B) 1/3 8 (Θ.Σ.) 11-12-86

159

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ . Κύριε Πρόεδρε , μία ερώτηση πάνω σε αυτό .

Τα σχέδια τι προέβλεπαν για την αντιμετώπιση της δύναμης της
ΤΟΥΡΔΥΚ ; Τι θυμάσθε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Τα σχέδια προέβλεπαν την εξουδετέρωση του προγεφυρώματος
της Λευκωσίας και Αγύρτας . Εκεί ήταν η ΤΟΥΡΔΥΚ .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ . Με ποιές δυνάμεις ; Αυτό λέγω .

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι , υπήρχαν και άλλες δυνάμεις . Υπήρχαν τάγματα
Εθνοφρουράς . Δεν θυμάμαι συγκεκριμένα . Όχι με την ΕΛΔΥΚ , διότι
η ΕΛΔΥΚ προεβλέπετο από τα σχέδια να χρησιμοποιηθεί ως εφεδρία .

Αυτό γνωρίζω και αυτό λέγω .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Μάλιστα . Τώρα , με τον κ. Μπίτο
τα έχετε καλά ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ο κ. Μπίτος ήταν επιτελής στην ΕΛΔΥΚ .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Αυτό λέγω , έχετε τίποτα με τον
κ. Μπίτο ; Του είπατε τίποτε του κ. Μπίτου , σχετικά με την βε-
βαιότητα , με την πιθανότητα , αν θέλετε , ότι δεν θα εισέβαλε τελι-
κά η Τουρκία ή ότι θα γύριζε πίσω ; Του είπατε τέτοιο πράγμα του
κ. Μπίτου ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ότι δεν θα εισέβαλαν οι Τούρκοι ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ναι . Να σας πω ακριβώς τη

↑
Διαφορετικά
ή 2 λέξεις
από τα γραπτά
Ναι γραφή
σε τμήματα
76

Handwritten signature or scribble.

Handwritten mark or signature.

Handwritten signature or scribble.

2/3 δ _____ (α.σ.) _____ 11-12-86

160

φράση να τη θυμηθείτε : " Εντός της απόψε το κυπριακό θα διευθετηθεί , θα δοθεί πολιτική λύση . Κύριε Μπίτο μην ανησυχείς "

ΜΑΡΤΥΣ . Είπα εγώ στον κ. Μπίτο τέτοιο πράγμα ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ναι .

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι . Εγώ , κύριε Πρόεδρε , ήμουν υπέρμαχος , όπως θα δείτε και από τις ενέργειες της όσο το δυνατό μεγαλύτερας αντιδράσεως και αμυντικής ενδυναμώσεως της Κύπρου . Δεν μπορούσα να του πω τέτοιο πράγμα . Και όλες οι ενεργειές μου εκεί πέρα φαίνονται , από έκθεση , η οποία υπάρχει επίσημως που έγινε με τη συνεργασία του κ. Μπίτου , γιατί έγινε με τη συνεργασία όλων των αξιωματικών που ήταν , η έκθεση . Τριάντα σελίδες έκθεση έχω υποβάλει . Δεν αναφέρεται τέτοιο πράγμα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Να σας συνεχίσω τι λέει ο κ.

Μπίτος : " Άκουσε κ. Μπίτο , το είπε ο Τάσκα . Απόψε θα σταματήσουν οι επιχειρήσεις και αν χρειασθεί θα παρεμβληθούν και οι πεζοναύτες του βου στόλου " . Είπε τέτοιο πράγμα ο κ. Τάσκα και σε ποιόν το είπε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ούτε έχω μιλήσει ποτέ με τον κ. Τάσκα , ούτε άκουσα τίποτα από τον κ. Τάσκα . Μπορεί να λέει ό,τι θέλει ο κ. Μπίτος .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Σεις το είπατε στον κ. Μπίτο

CM

Handwritten signatures and initials.

4/3 δ (Θ.Σ.) 11-12-86

162

χουν όλοι οι αξιωματικοί οι οποίοι ήταν στην αίθουσα επιχειρήσεων.

Δεν υπήρχε περίπτωση, δηλαδή, να πούμε κάτι στο οποίο να διαφωνούσε

ένας αντισυνταγματάρχης, να έλεγε, δεν ελέχθη τέτοιο πράγμα,

διότι όλοι είχαν το θάρρος της γνώμης τους οι αξιωματικοί. Για την

έκθεση δεν αναφέρεται πουθενά τίποτα. Ο καθένας για δημοσιογραφι-

κούς λόγους μπορεί να λέει ότι θέλει. Εδώ στην πράξη τι έγινε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ ..... (δεν ακούστηκε).

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι., Χανιώτης Κωνσταντίνος, υποστράτηγος διευθυντής

α' κλάδου Ε

Κύριε Πρόεδρε, αν θέλετε να την παραπέμψετε, έχει συνταγεί

λεπτομερής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Έχετε κάνει είπατε μία έκθεση

στο ΓΕΕΘΑ, στον κύριο Υπουργό Εθνικής Αμύνης. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αν έχετε τη καλωσύνη ρίξτε μία

ματιά για να μας πείτε αν την αναγνωρίζετε ότι είναι αυτή η δική σας.

(Στο σημείο αυτό επιδεικνύεται στο μάττυρα η σχετική έκθεση).

Να προσέξω
«υπογράψω
την έκθεση»

24

Αδελφ.

(30Α)

Σ

1/4 Δ Α.Μ. 11-12-86

163

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, είναι δική μου η υπογραφή "Υποστράτηγος Κωνσταντίνος Χανιώτης διευθυντής Α' Κλάδου." Λόγω ιστορικού γεγονότος και της διακριβώσεως της πλήρους αληθείας, δεν την έκανα μόνος μου. Την συνέταξα με την συνεργασία όλων των επιτελών που ήταν στην αίθουσα επιχειρήσεων, του Δευτέρου Γραφείου, του Τρίτου Γραφείου κλπ.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, λύστε μας μία απορία, που δεν είναι μόνο δική μου, αλλά όλων των μελών της επιτροπής. Εδώ εμφανίζονται ανώτατοι αξιωματικοί, όπως είσθε εσείς, και άλλοι στρατιωτικοί, που ο ένας διαψεύδει τον άλλον. Εδώ έχουμε συγκεκριμένα γεγονότα και έρχεσθε σεις και λέτε ότι δεν μιλήσατε ποτέ με εκείνον. Ο ίδιος ο συνάδελφός σας λέει ότι μιλήσατε και ότι του είπατε κάτι. Διαψεύδετε τον Μπίτο ο οποίος λέει ολοκληρα πράγματα εδώ, τι του είπατε εν σχέσει με τις δηλώσεις Τάσκα. Τι συμβαίνει δηλαδή; Ξέρετε ότι έχουμε 10-15 ανώτατους αξιωματικούς οι οποίοι διαψεύδουν ο ένας τον άλλον; Τι πράγματα είναι αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν διαψεύδω κανέναν.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πώς; Δεν διαψεύδετε τον Μπίτο και τον

Γεωργίτη;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας λέω το εξής: Ότι σ'ότι έχω γράψει στην έκθεσή μου, συμμετείχε και ο κύριος Μπίτος. Την έκθεση δεν την έφτιαξα μόνο

2/4 Δ Α.Μ. 11-12-86

164

εγώ , την έφτιαξε όλο το επιτελείο επίσημα. Δεν μπορεί τώρα εκ των υστέρων να λέμε για εντυπώσεις ό,τι θέλουμε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Για ποιά έκθεση μιλάτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Γι' αυτήν την έκθεση την οποία συνέταξα μετά το επιτελείο.

Αυτή που μου δείξατε. Δεν με ενδιαφέρει τι λέει ο κύριος Μπίτος και ο ένας και ο άλλος. Αυτό εμένα δεν με ενδιαφέρει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς, κύριε Χανιώτη, στη σύσκεψη αυτή που έγινε με τον κύριο Τάσκα και με τον κύριο Σίσκο και με κάποιον άλλο κύριο - δεν βγάζω πως τον λένε - και με 3 άλλους Αμερικανούς κλπ. και το συνταγματάρχη στρατιωτικό ακόλουθο των ΗΠΑ εδώ .... Ήταν ο στρατιωτικός ακόλουθος των ΗΠΑ σ' αυτή τη σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιά σύσκεψη;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτή τη σύσκεψη που έκανε η ελληνική ηγεσία με τον Πρωθυπουργό Ανδρουτσόπουλο, τον Κυπραίο κλπ.....

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, δεν ήταν. Δεν νομίζω ότι ήταν. Δεν ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς, τι ρόλο παίζατε εκεί;

Μόνο του διερμηνεώς;

3/4 Δ Α.Μ. 11-12-86

165

ΜΑΡΤΥΣ: Απλός διερμηνεύς. Τι ρόλο να παίξω, αφού ήταν εκεί ο Πρωθυπουργός, ο Υπουργός Εξωτερικών, ο ΑΕΔ; Εγώ ήμουν διερμηνεύς και ότι μου έλεγαν το μετέφραζα. Και ως διερμηνεύς πήγα. Δεν είπα ούτε μία λέξη δική μου. f

Π Να προσέξω
τις λέξεις
« Δ εν συμμετείχε
εις την σύσκεψη »

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Βέβαια θα διακοψουμε τώρα, γιατί η ώρα είναι 2.30, αλλά θα ήθελα να σας διαβάσω μερικά αποσπάσματα και πώς κατέληξε η σύσκεψη αυτή από τα πρακτικά που τηρήθηκαν σ' αυτή την περίφημη σύσκεψη:

(Ο κύριος Χρίστος Μπασαγιάννης αναγιγνώσκει τα σχετικά αποσπάσματα)

(Να καταχωρηθούν τα σχετικά αποσπάσματα)

ΑΔΕΥ

4/4 Δ.Α.Μ. 11-12-86

166

Αυτή τη διαβεβαίωση είχαν από το Σίσκο. Τώρα αν από άλλη πλευρά, από την υπηρεσία κατασκοπίας κλπ. είχαν άλλες διαβεβαιώσεις .... Εδώ το πρακτικό καταλήγει ότι ο Σίσκο τους είπε ότι η κατάσταση είναι πάρα πολύ σοβαρή και εγώ δεν δύναμαι να υποσχεθώ τίποτα, αλλά θα πράξω ό,τι είναι δυνατόν.

(4BA)

Σίσκ

Σ

(4Δ) 1/3 ΒΑ ΦΚ 11.12.86

----- 167
 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Κύριε Πρόεδρε, αν μου επιτρέπεται μια διευκρίνιση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ορίστε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Κύριε μάρτυς, είπατε ότι την ημέρα που ήσασταν ως διερμηνέας του κ. Μπονάνου, ήταν 19. Δεν ήταν 19, ήταν 18. Μας είπατε ότι δεν ήταν ο Ιωαννίδης παρών.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι. Στη σύσκεψη δεν ήταν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Το πρωτ΄ ήσασταν, ή το απόγευμα;

ΜΑΡΤΥΣ : Το πρωτ΄ ήμουν. Το απόγευμα δεν ήξερα ότι ξαναγύρισε ο Σίσκο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Ο κ. Μπονάνος λέει ότι ήταν και ο κ. Ιωαννίδης.

ΜΑΡΤΥΣ : Μπορεί να ήταν το απόγευμα και ο Ιωαννίδης.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Όχι, το πρωτ΄ που ήσασταν εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, δεν ήταν. Ήταν μέσα 5-6 πρεσβευτές μαζί με τον κύριο Αρχηγό . Μπορείτε να τους ρωτήσετε. Δεν ήμουν μόνο εγώ. Ήταν 20 άτομα μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Κύριε μάρτυς, εδώ τα πρακτικά γράφουν ...

ΜΑΡΤΥΣ : Μήπως θα θέλατε να σας αναφέρω ένα περιστατικό; Μπορεί να σας ενδιαφέρει.

2/3 ΒΑ ΦΚ 11.12.86

168

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, κύριε μάρτυς, αλλά φήστε με να ολοκληρώσω, να δώσω την εξήγηση.

Γράφο (χ)νη-
ψής-πλευράι

Γράφει εδώ [†]: μετέσχον: Ο Πρωθυπουργός Ανδρουτσόπουλος, ο Υπουργός Εξωτερικών κ. Κυπραίους, ο ΑΕΔ στρατηγός Μπονάνος, ο υποστράτηγος κ. Κ. Χανιώτης, οι πρεσβευτές κ.κ. Παπαϊωάννου, Μηλιαρέως και μεταξάς". Δεν λένε σ' αυτή τη σύσκεψη ότι μετείχε ο Ιωαννίδης.

Από αμερικανικής πλευράς μετέσχον: " Σίσκο, Τάσκα, κλπ."

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, υπάρχει το στοιχείο του βιβλίου του Μπονάνου - απλώς ^{να} / το σημειώσουμε, που λέει: " Γκιζίκης, Ανδρουτσόπουλος, Λατσούδης, Κυπραίους, Κ. Ράλλης και ... "

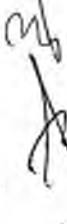
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ήταν άλλη σύσκεψη αυτή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Στις 18 Ιουλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μπορεί να είναι και στις 19.

ΜΑΡΤΥΣ: Με το Σίσκο νομίζω ότι έγινε στις 19.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αυτά κατά τον Μπονάνο. "Και εγώ ως Αρχηγός συνοδευόμενος από τον κ. Χανιώτη και τον κ. Ιωαννίδη τριάδα μπήκαμε μέσα". Κατά τον Μπονάνο αυτά, έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε βουλευτά, δεν ήταν ο Ιωαννίδης μέσα. Ούτε εγώ θα πήγαινα. Πήγα ως διερμηνέας. Σας λέω ότι με καλέσανε την τελευταία στιγμή. Να ρωτήσετε ^{χαι} τον Αρχηγό του Επιτελείου τον 'Οθωνα Κυρια-

3/3 ΒΑ ΦΚ 11.12.86

169

κόπουλο που με κάλεσε 5 λεπτά πριν ξεκινήσει ο Μπονάνος και μου λέει ότι ήρθε κάποιος Αμερικανός και ζητάμε έναν ανώτατο αξιωματικό ως διερμηνέα. Δεν ήταν ο Ιωαννίδης μέσα στη σύσκεψη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ο κύριος μάρτυς είπε ότι θα μας αναφέρει ένα περιστατικό. Ας μας το πεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Υπάρχει ένα περιστατικό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πέστε το.

ΜΑΡΤΥΣ: Στο γραφείο του κυρίου Πρωθυπουργού, ή μετά τη σύσκεψη, ή προ της συσκέψεως - δεν το θυμάμαι αυτό - που ήταν πάλι όλοι μέσα, βρέθηκε ο Ιωαννίδης. Εκτός συσκέψεως αυτό, ή μετά που είχε τελειώσει, ή προ. Τον κτυπά στην πλάτη - αν το θέλετε αυτό για την ιστορική διερεύνηση του πράγματος - ο Σίσκο και του λέει: " Μπορεί να είσαι ένας καλός στρατιώτης, αλλά δεν είσαι πολιτικός". Και γέλασε και έφυγε. Τίποτε άλλο. Και μου λέει: " Πέστου ότι βρέθηκα τυχαίως εδώ πέρα. Δεν ήρθα για τη σύσκεψη κλπ." Αυτό είναι ένα περιστατικό το οποίο δεν είχε μεγάλη βαρύτητα για να το αναφέρω.

(3Κ)

48A

1/4 Κ. Β.Ζ. 11-12-86

170

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο Σίσκο το είπε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Σίσκος στον Ιωαννίδη:

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Γνωρίζόντουσαν, είχαν ξαναειδωθεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Και από πού να είχαν ξαναειδωθεί; Ο Σίσκο είχε

ακούσει f

Τον κτύπησε εδώ στην πλάτη και του είπε, μπορεί να είσαι ένας καλός στρατιώτης αλλά πολιτικός ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Ζαΐμη να λάβει

τον λόγο, γιατί κάτι θέλει να ερωτήσει. Να έχετε υπόψη ότι εγώ

δεν τελείωσα τις ερωτήσεις μου. Αλλά απλώς ο κ. Ζαΐμης είναι

σύντομος.

ΜΑΡΤΥΣ. Εάν τελειώσαμε κύριε Πρόεδρε, έχω κάτι να πώ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΙΜΗΣ. Κάτι διευκρινιστικό που αφορά την έκθεση των 30

σελίδων που μας έπε. ο Στρατηγός 2 - 3 φορές.

Από την εμπειρία μου ξέρω ότι μέσα στις εκθέσεις γρ'αφουν πολύ

περιορισμένα τα γεγονότα. Ούτε κρίσεις, ούτε υπό τυπογκουτσομπολιού

ή συζητήσεων έστω και παρεπιπτόντως. Λοιπόν, εάν έγινα συζητήσεις

μπορεί να έλεγε, τι κάνει η γυναίκα σου, τί κάνει το παιδί σου, εχθές

άκουσα το τάδε. Αυτά δεν τα γράφουν ποτέ στις εκθέσεις. Στην έκθεση

2/4 Κ. Β.Ζ. 11-12-86

771

θα γράψουν ξερά τα γεγονότα και αν είναι κάποια συνομιλία που πρέπει οπωσδήποτε να μπει μέσα, θα μπει. Αυτά που λέμε εμείς τώρα ότι ελέγχθησαν μεταξύ Χανιώτη και Μπίτου κλπ. ποτέ δεν έμπαιναν στις εκθέσεις. Και μάλιστα σε μία τέτοια έκθεση. Συνεπώς, το να επικαλείσθε ότι δεν ελέγχθησαν, γιατί δεν είναι μέσα στην έκθεση δεν είναι σωστό, άλλο εάν δεν ελέγχθησαν, αλλά και η έκθεση δεν έχει και καμμία σχέση με αυτά.

ΜΑΡΤΥΣ. Εντάξει δεν έχει σχέση και μπορεί στο κουτσομπολιό να ελέγχθησαν διάφορα πράγματα, αλλά σας λέγω το εξής: Με τον κ. Μπίτο τον

οποίο είχα επιτελή, ξέρω 2-3 πράγματα, που έπεσε έξω ο άνθρωπος, σαν άνθρωπος. Δεν μου επιτρέπεται να τα καταθέσω εδώ. Διότι τα θεωρώ άνευ σημασίας για την ιστορική διερεύνηση του προβλήματος κλπ.

Θα καθόμαστε να κάνουμε κουτσομπολιό τώρα; Εδώ σας λέγω, το τονίζω, ότι είναι σοβαρό αυτό που λέτε ότι είπα εγώ. Δεν είχα καμμία επικοινωνία με τον Τάσκα, ούτε τον ξέρω, ούτε τον συνήντησα ποτέ. Εγώ ήμουν επιτελής αξιωματικός που φρόντιζα πάση θυσία να εφαρμοστούν τα σχέδια.

Είμαι εκείνος ο οποίος πήγα κάτω στον Πειραιά και φόρτωσα το πλοίο "ΡΕΘΥΜΝΟ", στρατηγός, πήρα τους 500 φοιτητές και τους οργάνωσα σε 4 λόχους και επεστράτευσα 4 αξιωματικούς των ΔΟΚ τον Παπαποστόλου,

Για προσθήκη
Σε Π.Χ. 22

Π.Χ.

Π.Χ.

Για προσθήκη
Σε Π.Χ. 22

Π.Χ.

204

Γ.Ο.

3/4 Κ. Β.Ζ. 11-12-86

172

τον Καλογιάννη και 2 άλλους δεν θυμάμαι τώρα . Επιστρατεύσαμε ένα πλοίαρχο του Πολεμικού Ναυτικού, έδωσα οδηγία στο φυσικό πλοίαρχο του "ΡΕΘΥΜΝΟΣ" και φρόντισα αμέσως να φύγει το καράβι φορτωμένο να παέι στην Κύπρο. Έφθασε στα χωρικά ύδατα της Κύπρου, στην Νότιο Κύπρο και τη γύρισαν πίσω . Πηγαίνω μέσα στον κ. Αρχηγό και λέω: Κύριε Αρχηγέ γιατί το γυρίσατε με ένα τάγμα πλήρες, με πλήρη φόρτο το πλοίο; Προσωπικώς στο Πειραιά επί 3 ώρες τους φόρτωνα με τα αντιαρματικά τους, με πλήρη φόρτο. Είπα ότι οργάνωσα σε 4 λόχους τους φοιτητές με τους αξιωματικούς. Φρόντισα να τους δώσουν όπλα στην Πάφο και να εξοπλιστούν. Ένας ιερός λόχος και ένα τάγμα συγκροτημένο θα έφερναν κάποιο αποτέλεσμα εκεί στην Κύπρο διότι τα επιχειρησιακά γεγονότα δεν ήταν τόσο υπέρ των Τούρκων. Και εμείς πολεμήσαμε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Με ποιανού διαταγή γύρισε το ΡΕΘΥΜΝΟ;

ΜΑΡΤΥΣ. Πήγα στις 12 η ώρα της νύχτα θυμάμαι στον κ. Αρχηγό μέσα, επειδή πήγα ο ίδιος να το φορτώσω και φρόντισα εγώ. Και του λέγω: Κύριε Αρχηγέ γιατί το γυρίσατε πίσω το πλοίο; Προς θεού, κάναμε τόση προσπάθεια και μου απάντησε ο κ. Μπονάνος και με επέτιμησε γιατί το κάνω αυτό το πράγμα και μου λέγει: Συμφωνεί και ο κ. Γκιζίκης πηγαίνετε. Το γράφω στην έκθεση και αυτό .

Αφελ

Β

4/4 Κ. Β.Ζ. 11-12-86

173

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Πότε ήρθε η διαταγή να επιστρέψει;

ΜΑΡΤΥΣ. Γύρισε πίσω με την δικαιολογία ότι ήταν 2-3 αντιτορπιλικά πιθανώς Τουρκικά στην περιοχή εκεί και φοβόντουσαν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Πότε έγινε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Όταν έφθασε κοντά στην Πάφο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Ημερομηνία ερωτώ.

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 21 ξεκίνησε το πλοίο, μου φαίνεται στις 22 έφθασε εκεί πέρα και την ίδια μέρα μόλις έφθασε εκεί διατάχθηκε να γυρίσει. Δηλαδή ή στις 22. ή στις 23 του μηνός.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Είχε φθάσει σχεδόν ...

ΜΑΡΤΥΣ. Είχε φθάσει σχεδόν εκεί. Και λέγω: Γιατί το γυρίσατε πίσω; Τόση προσπάθεια κάναμε και αυτό το συγκροτημένο τάγμα θα έφερνε κάποιο σημαντικό αποτέλεσμα εκεί.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Με ποιά διαταγή,

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλλον μέσω Ναυτικού θα πήγε, διότι εν πάση περιπτώσει μέχρι τότε ήταν μια Ναυτική επιχείρηση.

Επ'αυτού θέλω να τονίσω το εξής. Ότι έπρεπε να πάει το πλοίο διότι το συγκροτημένο τάγμα το μάχημο ήταν καλό για την άμυνα της Κύπρου, πολύ καλό και οι Κύπριοι φοιτητές, αλλά φοβήθηκαν... Εν

Αρμυρα

Β

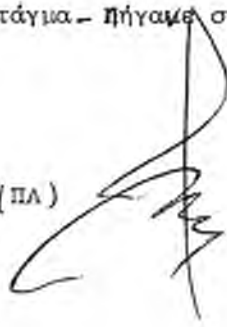
5/4 Κ. Β.Ζ. 11-12-86

174

συνεχία όμως σας λέγω, ότι στείλαμε πλοία εμείς που πήγαν εκεί χωρίς να παρεμποδιστούν από τους Τούρκους με πυρομαχικά - Ξυνηπώς μπορούσε να πάει και το τάγμα - Πήγαμε στην Κύπρο πλοία με πυρομαχικά.

(ΠΑ)

(4Κ)

1/4 ΠΑ Ε.Τ. 11-12-1986

175

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κάτι θέλατε να πείτε για τον Μπίτσο και την αξιοπιστία του.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν έχω να πω τίποτα. Εάν είχε τέτοιο πράγμα, λυπούμαι γιατί είναι γνωστό στους αξιωματικούς ότι επί δύο μήνες έκαναν συνεχή προσπάθεια και στον Αττίλα-1 και στον Αττίλα-2 να στείλουμε ενισχύσεις να βοηθήσουμε την Κύπρο κλπ.

Σας συμπέρασμα έχω να σας διαβάσω το εξής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν τελειώσαμε, κύριε μάρτυς, αλλά επειδή η ώρα τελείωσε θα λάβετε νέα κλήση για τον Ιανουάριο.

Εάν θέλετε μπορείτε να διαβάσετε το συμπέρασμά σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Σας διαβάζω: " Ως συμπέρασμα από την κατάθεσή μου είναι ότι τα υφιστάμενα σχέδια, τα οποία ήταν εγκεκριμένα από όλες τις Κυβερνήσεις δεν εφηρμόσθησαν παρά τις συνεχείς εισηγήσεις του ΑΕΔ. Η ηγεσία Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά και η πολιτική, αντιμετώπισε την εισβολή και τις μετέπειτα εξελίξεις με δισταγμό και με αναποφασιστικότητα, κυρίως λόγω της εκτιμήσεως ότι θα έδει να αποφευχθεί σύρραξη Ελλάδος-Τουρκίας.

Το ΓΕΕΦ, με απόντα το διοικητή του, δεν εφήρμοσε τα σχέδια αμύνης τουλάχιστον στα κρίσιμα σημεία. Πήρηση και χρησιμοποίηση εφεδρείας, κυρία

21

21

2/4 ΠΑ Ε.Τ. 11-12-1986

176

προσπάθεια προς εξάλειψη προγεφυρώματος, κατοχή Πενταδακτύλου κλπ.
 Η απουσία της Ελλάδος στη θάλασσα, κυρίως δε στον αέρα, έστ' συμβο-
 λική, απέτέλεσε πλήγμα του μαχόμενου κυπριακού στρατού και λαού, ο
 οποίος εδοκίμασε αίσθημα εγκαταλείψεως το οποίο συνετέλεσε στην
 πτώση του ηθικού. Ένα παράδειγμα που θέλω να σας αναφέρω είναι του
 αδελφού μου που ήταν ταγματάρχης των καταδρομών, που ήταν στην
 Κύπρο. Μου είπε ότι για να συγκεντρώσει στην Πάφο Ελληνοκυπρίους
 και να τους εξοπλίσει από αποθήκη οπλισμού επιστρατεύσεως τους
 είπε ψέματα ^{απομεγαλώνον} ότι η ελληνική αεροπορία κινείται προς Κύπρο για να
 προσβάλει τους αποβιβασθέντες Τούρκους και ότι ο ελληνικός στόλος
 πλησιάζει τα κυπριακά ύδατα.

Το ηθικό αναπτερύθηκε και εξουδετέρωσε με μια πραγματικά θαρ-
 ραλέα επίθεση τον ισχυρό τουρκοκυπριακό θήλακα της Πάφου. Με τον
 αδελφό μου είχα να επικοινωνήσω πάρα πολύ καιρό. Έχει δε και πρό-
 τηση επ'ανδραγαθία για την επίθεση την οποία έκανε με προσωπική
 του αυτοθυσία και εξουδετέρωσε τον ισχυρό τουρκοκυπριακό θήλακα
 της Πάφου, ^{θα} τη δώσω στα πρακτικά. Ούτε ήξερα πού βρίσκεται και δεν μπορούσα να επικοινωνή-
 σω μαζί του.

(Στο σημείο αυτό κατατίθεται σχετικό έγγραφο)

3/4 ΠΑ Ε.Τ. 11-12-1986

177

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ, κυριε μάρτυς, δύο λεπτά να εξέλθετε.

(Στο σημείο αυτό εξέρχεται ο μάρτυς)

(4ΓΡ) *

(4 ΠΑ)

1/4 ΓΡ ΜΠ 11-12-1986

178

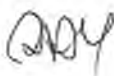
Να σας διαβάσω τα ονόματα για να ξέρετε τη σειρά ~~βας~~: Δασκαλάκης, Κάππος, Παγορόπουλος, Βαρβιτσιώτης, Σαρχάς, Δαμιανίδης, Λιβανός, Περάκης, Βασιλειάδης, Διαροκάπης, Ζαΐμης, Παυλίδης και Γιατράκος. Μπορούν να προστεθούν και άλλα εγώ θέλω να είμαι εντάξει. Επίσης τον κ. Φωτόπουλο τον έβαλα αφού μου τον είπατε. Είναι συμπολίτης μου ο κ. Φωτόπουλος. Μπορώ να μην τον βάλω;

Σας διάβασα τον κατάλογο. Τώρα τίθεται θέμα πότε θα εξετάσουμε πάλι το μάρτυρα. Εγώ είπα να τον διακόψουμε για το Γενάρη και να λάβει μια νέα κλίση. Μου λέει όμως ο κ. Ζαΐμης ότι εφόσον έχουμε δύο μέρες τον Μπονάνο να φερούμε δύο ώρες την Τρίτη αυτόν να τον ολοκληρώσουμε και στη συνέχεια να εξετάσουμε το Μπονάνο. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αυτός δεν τελιώνει σε δύο ώρες και δεν ξέρω αν ο Μπονάνος θα τελειώσει σε δύο μέρες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε προεδρε, εγώ πιστεύω ότι πρέπει να ολοκληρωθεί η κατάθεση του μάρτυρος προ του Μπονάου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε το λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Ορίστε κ. Λιβανέ.

2/4 ΓΡ. ΜΠ 11-12-1986

179

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, νομίζω ότι με την κατάθεσή του σε ένα υπαινιγμό, τον οποίο έκανε διηγούμενος αλλά και εις το γραπτό, το οποίο έχει προετοιμάσει ο άνθρωπος αυτός και εδιάβασε έκανε βαρύτατους υπαινιγμούς όχι μόνο κατά της στρατιωτικής αλλά και κατά της πολιτικής ηγεσίας. Το ακούσαμε όλοι. Αυτό βεβαίως θα είναι ο τίτλος των εφημερίδων αύριο, ας μη πλανώμεθα. Ο άνθρωπος αυτός δεν νομίζω ότι πρέπει να αφεθεί μέχρι την άλλη Τρίτη. Πρέπει να έλθει αύριο σε εμβόλιμο συνεδρίαση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αύριο έχουμε πρωινή συνεδρίαση στη Βουλή.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αύριο το απόγευμα. Δεν μπορούμε να του αφήσουμε ολόκληρο 24ωρο ελεύθερο. Είναι πολύ σημαντικός μάρτυς. Και δεύτερο κ. Πρόεδρε ειδικώς γιαυτό το μάρτυρα θα πρέπει να άρωμε ασφαλώς τον περιορισμό του χρόνου (ερωτήσεων).

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, Σάββατο μπορούμε να κάνουμε εμβόλιμο συνεδρίαση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Εγώ προσωπικώς δεν πρόκειται να είμαι εδώ ούτε την Παρασκευή ούτε το Σάββατο. Αλλά δεν έχει σημασία θα προεδρεύσει ο κ. Ζακολίκος.

Θέλετε να γίνει τη Δευτέρα;

(4 Ν)

(4ΓΡ)

1/4Ν.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

180

Ο κ. Δαμιανίδης έχει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να προτείνω...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Ζητώ συγνώμη από τον συνάδελφο κ.Δαμιανίδη, που τον διακόπτω, αλλά θέλω να διευκρινιστεί από τα πρακτικά τι είπε σε σχέση με την πολιτική ηγεσία. Εγώ δεν το κατάλαβα, περί τίνος επρόκειτο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θα το διαβάσουμε αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Νομίζω ότι αναφέρθηκε στον Ανδρουτσόπουλο.

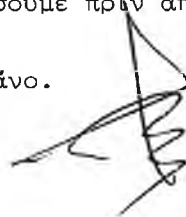
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, κάτι να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μισό λεπτό, κύριε Βασιλειάδη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μίλησε για την Μεταπολίτευση, κύριε Βασιλειάδη. Μίλησε περί Μεταπολιτεύσεως, κύριε Ναύαρχε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Δαμιανίδης, παρακαλώ, να λάβει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να προτείνω η συνέχιση της εξέτασης του μάρτυρα, πρέπει να γίνει την Τρίτη το πρωί και η οποία δεν πρέπει να διαρκέσει πάνω από 2 ώρες. Νομίζω, λοιπόν, ότι μπορούμε να τον εξετάσουμε πριν από τον Μπονάνο και αμέσως μετά να πάμε στον Μπονάνο.

2/4Ν. (Ε.Σ.) 11.12.1986

181
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό πρότεινε, κύριε Δαμιανίδη,
και ο κ. Ζαΐμης.

Πάντως, να είμαστε εδώ όλοι στις 10 το πρωί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Εγώ, πάντως κύριε Πρόεδρε, υποστηρίζω την
πρόταση του κ. Δαμιανίδη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εγώ, κύριε Πρόεδρε, κάνω πρόταση να συνε-
δριάσουμε την Τρίτη, στις 9 το πρωί. Να τελειώσουμε με τον μάρτυρα
περίπου στις 11, ώστε να έχουμε άνεση για την εξέταση του Μπονάνου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Ας περιμένει κι' ο κύριος Μπονάνος, δε χάθηκε
ο κόσμος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το θέμα είναι πότε θα τελειώσουμε
με τον Μπονάνο.

Κύριοι, απ' τη μιά μεριά λέμε να επισπεύσουμε, κι' από την
άλλη φροντίζουμε, ο καθένας απ' τη μεριά του, να επιβραδύνει.

(4 ΕΣ)

(N)

1/4 Ε.Ζ. Κ.Β. 11.12.1986

182

Την Τρίτη στις 9 θέλετε;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα διακόψουμε λοιπόν για τις 9 η ώρα την Τρίτη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πρέπει να ειδοποιηθούν και οι απόντες τηλεφωνικώς ότι η συνεδρίαση είναι στις 9 το πρωί την Τρίτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, επί της παρακλήσεως την οποία υπέβαλα για την άρση του ορίου, δεν το θέτετε ενώπιον της Επιτροπής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς όχι, κύριε Βαρβιτσιώτη, ειδικώς γι' αυτόν τον μάρτυρα; Ας γίνει επτάλεπτο τουλάχιστον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ να επανέλθει ο κύριος μάρτυς.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς κύριος Χανιώτης).

Κύριε μάρτυς, να σας ανακοινώσω την διακοπή. Διακόπτουμε την συνεδρίαση και θα συνεχιστεί η εξέτασή σας στις 9 το πρωί την Τρίτη 16 του μηνός. Στις 9 του πρωί θα είμαστε εδώ για να συνεχίσουμε την κατάθεσή σας. Να πάτε στο καλό.

2/4 Ε.Ζ. Κ.Β. 11.12.1986

183

(Στο σημείο αυτό εξέρχεται από την Αίθουσα ο μάρτυς κύριος Χανιώτης).

Στη συνέχεια και ώρα 14.50' μ.μ. λύθηκε η συνεδρίαση για την
Τρίτη 16 Δεκεμβρίου 1986 και ώρα 9.00' π.μ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

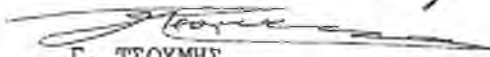
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΙΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

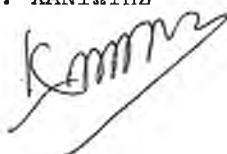
Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Γ. ΤΣΟΥΜΗΣ

Κ. ΧΑΝΙΩΤΗΣ

11/12/86

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

- +1. Δαμιανίδης Αλέξανδρος
- +2. Δασκαλάκης Γεώργιος
- +3. Ζακολίκος Πausανίας
- +4. Ζερβός Κλεάνθης
- +5. Κουτσογιάννης Ιωάννης
- +6. Διαροκάκης Αλέξανδρος
- +7. Μαρκόπουλος Χρήστος
- +8. Μπιαγιάννης Χρήστος
- +9. Ντεντιδάκης Αντώνιος
- +10. Παγορόπουλος Δημήτριος
- +11. Παπαδονικολάκης Ιωάννης
- +12. Παπαστεφανάκης Εμμανουήλ
- +13. Πετραλιάς Αυγερινός
- +14. Περάκης Γεώργιος
- +15. Ράλλης Σπυρίδων
- +16. Τσιγαρίδας Κωνσταντίνος
- +17. Βορβιτσιώτης Ιωάννης
- +18. Βασιλειάδης Ιωάννης
- +19. Ζαΐμης Ανδρέας
- +20. Λάσκαρης Κων/νος
- +21. Μπλέτσας Στυλιανός
- +22. Εσρχάς Αθανάσιος
- +23. Παναγιωτόπουλος Γεώργιος
- +24. Παπακωνσταντίνου Μιχάλης
- +25. Παπαληγούρας Αθανάσιος
- +26. Παυλίδης Αριστοτέλης
- +27. Φωτόπουλος Χρήστος
- +28. Κάππος Κωνσταντίνος
- +29. Γιατράκος Κωνσταντίνος
- +30. Διβανός Διονύσιος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Χ. ΜΗΛΕΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ : Π. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

16/12/1986

Τριμ 9. ατ
Τι κόκκινο ή
αποκρινόμενα

6-11-1986

Την 12^η Δεκεμβρίου 1986 ημέρα Πέμπτη και ώρα 11:30 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "στάδιο της Κύπρου" (Α' όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασιγιάννη, Πρόεδρο, Παναγία Ζακο-λίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από 10/12/1986 αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Γεωργίου Γεωργίου..... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 11 Δεκεμβρίου 1986

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
		
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΑΣΙΓΙΑΝΝΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΖΑΚΟΥΛΚΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Γ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ΑΑ: Αρχηγείο Αεροπορίας ή Αρχηγός Αεροπορίας	ΕΣΣΟ: Εκπαιδευτική Σειρά Στρατευσίμων Οπλιτών
Α/Α: Αντιαεροπορικό πυροβόλο	ΙΜΑ: Ίλη Μέσων Αρμάτων
ΑΒΑΚ: Αποβατική άκατος (μικρό πλοiάριο)	ΕΜΑ: Επιλαρχία Μέσων Αρμάτων (= 3ΙΜΑ)
Α/ΓΕΕΦ: Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς	ΚτΒ: Κανονισμός της Βουλής
Α/Δ: Αεροδρόμιο	ΚΥΠ: Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΑΕΔ: Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ή Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων	ΚΨΜ: Κέντρο Ψυχαγωγίας Μονάδας
ΑΚΕΔ: Ακόλουθος Ενόπλων Δυνάμεων	ΛΟΚ: Λόχος Ορεινών Καταδρομών
ΑΝ: Αρχηγείο Ναυτικού ή Αρχηγός Ναυτικού	ΜΕΟ: Μικτή Επιτελική Ομάς
ΑΣ: Αρχηγείο Στρατού ή Αρχηγός Στρατού	ΝΟΡΑΤΛΑΣ: Μεταγωγικό Αεροσκάφος
ΑΣΔΑΚ: Ανωτέρα Στρατιωτική Διοίκησης Αμύνης Κύπρου (Ε.Ε./Ε.Κ. δυνάμεις, Διοικητής το 1964 ο Γρίβας)	ΟΔΕΠΙΧ: Οδηγίες Επιχειρήσεων
ΑΣΔΕΝ: Ανώτερη Στρατιωτική Διοίκηση Εσωτερικών και Νήσων	ΠΑΟ: Πυροβόλα άνευ οπισθοδρομής
ΑΣΕΑ: Ανώτατο Συμβούλιο Εθνικής Άμυνας	ΠΑΠ: Προκεχωρημένος Αξιωματικός Παρατηρητής
Α/Υ: Ανθυποβρυχιακό	ΠΟΤ: Πρόσθιον όριον τοποθεσίας
Α/Φ: Αεροσκάφος	ΠΠΠ: Πυροβολαρχία Πεδινού Πυροβολικού
ΓΕΕΘΑ: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας	ΣΔ: Σταθμός Διοικήσεως
ΓΕΕΦ: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς	ΣΔΑ: Στρατιωτική Διοίκηση Αθηνών
ΓΕΝ: Γενικό Επιτελείο Ναυτικού	ΣΔΑΜ: Στρατηγείον Διοικήσεως Ανατολικής Μεσογείου
ΓΕΣ: Γενικό Επιτελείο Στρατού	ΣΕΜ: Σώμα Εφοδιασμού Μεταφορών
ΔΑΚ: Διευθυντής Α΄ Κλάδου	ΣΥΠ: Σώμα Υλικού Πολέμου
ΔΕΑ: Δόκιμος Έφεδρος Αξιωματικός	Σχέδιο «Κ»: Αμυντικό σχέδιο που πρόβλεπε την υπεράσπιση της Κυπριακής Δημοκρατίας σε περίπτωση εχθρικής εισβολής
ΔΙΚ: Διεύθυνση Κυπριακού	Τ/Α: Τορπιλάκατος
ΕΑΝ: Επιλαρχία Αναγνωρίσεων	Τ/Κ: Τουρκοκύπριοι
ΕΓ: Επιτελικό Γραφείο	ΤΟΥΡΔΥΚ: Τουρκική Δύναμη Κύπρου
Ε/Κ: Ελληνοκύπριοι	ΤΠ: Τάγμα Πεζικού
ΕΛΔΥΚ: Ελληνική Δύναμη Κύπρου	Υ/Β: Υποβρύχιο
ΕΛΔΥΚ/Μ: Η Ελληνική Μεραρχία που στάλθηκε το 1964 στην Κύπρο και αποσύρθηκε το 1967-1968	F84F: Δ/Β - Αεροσκάφη διώξεως βομβαρδισμού
ΕΜΑ: Επιλαρχία Μονάδας Αρμάτων	F5: Αεροσκάφη αναχαιτίσεως, αναγνωρίσεως
ΕΣΑ: Ελληνική Στρατιωτική Αστυνομία	F4: Phantom - Αεροσκάφη πολλαπλού ρόλου

Ο ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ ΤΟΜΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΖΑΖΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ &
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΥ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.
ΣΕ 600 ΑΝΤΙΤΥΠΑ &
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΑΠΟ ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΣΕ 600 ΑΝΤΙΤΥΠΑ
ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΣΑΜΟΥΑ 100 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ
ΤΟΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ 2024

